УПРАВЛІННЯ ЕКОЛОГІЇ ТА ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ
МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ВІЙСЬКОВОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ

РЕГІОНАЛЬНА ДОПОВІДЬ ПРО СТАН НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА В МИКОЛАЇВСЬКІЙ ОБЛАСТІ У 2022 РОЦІ

м. МИКОЛАЇВ
2023

ЗМІСТ

Вступ

1. Загальні відомості
1.1. Географічне розташування та кліматичні особливості регіону
1.2 . Соціальний та економічний розвиток Миколаївської області

2. Атмосферне повітря
2.1. Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря
2.1.1. Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря
2.1.2. Основні забруднювачі атмосферного повітря (за видами економічної діяльності)
2.2. Транскордонне забруднення атмосферного повітря
2.3. Якість атмосферного повітря в населених пунктах області
2.3.1. Динаміка викидів найпоширеніших забруднюючих речовин в атмосферне повітря по області та в розрізі населених пунктів
2.4. Стан радіаційного забруднення атмосферного повітря
2.5. Вплив забруднюючих речовин на здоров'я людини та біорізноманіття
2.6. Державна політика та заходи у сфері поліпшення та відновлення стану атмосферного повітря

3. Зміна клімату
3.1. Тенденції зміни клімату
3.2. Політика та заходи у сфері скорочення антропогенних викидів парникових газів та адаптації до зміни клімату
3.3. Політика та заходи у сфері охорони озонового шару

4. Водні ресурси
4.1. Водні ресурси та їх використання
4.1.1. Загальна характеристика
4.1.2. Водокористування та водовідведення
4.2. Забруднення поверхневих вод
4.2.1. Скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти та очистка стічних вод
4.2.2. Основні забруднювачі водних об'єктів (за сферою діяльності)
4.3. Стан поверхневих вод
4.3.1. Хімічний стан масивів поверхневих вод
4.3.2. Екологічний стан та потенціал масивів поверхневих вод
4.3.3. Мікробіологічна оцінка якості вод з огляду на епідемічну ситуацію
4.3.4. Радіаційний стан поверхневих вод
4.4. Екологічний стан морських вод
4.5. Державна політика та заходи щодо поліпшення стану водних об'єктів

5. Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, розвиток природно-заповідного фонду та формування національної екологічної мережі
5.1. Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, формування національної екологічної мережі
5.1.1. Загальна характеристика
5.1.2. Загрози та вплив антропогенних чинників на структурні елементи екомережі, біологічне та ландшафтне різноманіття
5.1.3. Заходи щодо збереження біологічного та ландшафтного різноманіття
5.1.4. Формування регіональної екомережі
5.1.5. Біобезпека та поводження з генетично модифікованими організмами
5.2. Охорона, використання та відтворення рослинного світу
5.2.1.Загальна характеристика рослинного світу
5.2.2.Охорона, використання та відтворення лісів та інших рослинних ресурсів
5.2.3.Охорона та відтворення видів рослин та грибів, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів
5.2.4. Охорона природних рослинних угрупувань, занесених до Зеленої книги України
5.2.5. Охорона, використання та відтворення зелених насаджень

5.2.6. Інвазійні чудородні види рослин у флорі в межах Миколаївської області
5.3. Охорона, використання та відтворення тваринного світу
5.3.1. Загальна характеристика тваринного світу
5.3.2. Стан та ведення мисливського господарства
5.3.3. Стан та ведення рибного господарства
5.3.4. Охорона та відтворення видів тварин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів
5.3.5. Охорона, використання та відтворення водних біоресурсів
5.3.6. Інвазійні чудородні види тварин у фауні в межах Миколаївської області
5.4. Природні території та об'єкти, що підлягають особливій охороні
5.4.1.Стан і перспективи розвитку природно-заповідного фонду
5.4.2. Водно-болотні угіддя міжнародного значення
5.4.3. Біосферні резервати та Всесвітня природна спадщина
5.4.4. Формування Смарагдової мережі
5.5. Еколого-освітня та рекреаційна діяльність у межах території та об'єктів природно-заповідного фонду

6. Земельні ресурси і ґрунти
6.1. Структура та стан земель
6.1.1. Структура та динаміка змін основних видів земельних угідь
6.1.2. Стан ґрунтів
6.1.3. Деградація земель
6.2. Основні чинники антропогенного впливу на земельні ресурси та ґрунти
6.3. Державна політика та заходи у сфері охорони земель
6.3.1. Практичні заходи
6.3.2. Нормативно-правове, фінансове та інституційне забезпечення, міжнародне співробітництво

7. Надра
7.1. Мінерально-сировинна база
7.1.1. Стан та використання мінерально-сировинної бази
7.2. Система моніторингу геологічного середовища
7.2.1. Підземні води: ресурси, використання, якість
7.2.2. Екзогенні геологічні процеси
7.3. Дозвільна діяльність у сфері використання надр
7.4. Геологічний контроль за вивченням та використанням надр
7.5. Державна політика та заходи щодо геологічного вивчення та раціонального використання надр

8. Відходи
8.1. Структура утворення та накопичення відходів
8.2. Поводження з відходами (збирання, зберігання, утилізація та видалення)
8.3. Транскордонне перевезення небезпечних відходів
8.4. Державна політика та заходи у сфері поводження з відходами

9. Екологічна безпека
9.1. Екологічна безпека як складова національної безпеки
9.2. Об'єкти підвищеної небезпеки
9.3. Радіаційна безпека
9.3.1. Стан радіоактивного забруднення Миколаївської області
9.3.2. Поводження з радіоактивними відходами
9.4. Екологічна безпека на теритріях, які зазнали впливу внаслізок збройної агресії проти України (шкода завдана земельним ресурсам, втрати надр, збитки завдані водним ресурсам, атмосферному повітрю, втрати лісового фонду та збитки, завдані природно – заповідному фонду)
9.5.Державна політика та заходи з забезпечення екологічної безпеки

10. Промисловість та її вплив на навколишнє природне середовище
10.1. Структура та обсяги промислового виробництва
10.2. Вплив на навколишнє середовище
10.2.1. Гірничодобувна промисловість
10.2.2. Металургійна промисловість
10.2.3. Хімічна та нафтохімічна промисловість
10.2.4. Харчова промисловість
10.3. Державна політика та заходи з екологізації промислового виробництва
11. Сільське господарство та його вплив на навколишнє природне середовище
11.1. Тенденції розвитку сільського господарства
11.2. Вплив на навколишнє середовище
11.2.1. Внесення мінеральних і органічних добрив на оброблювані землі і під багаторічні насадження
11.2.2. Використання пестицидів
11.2.3. Зрошення та осушення земель
11.2.4. Тенденції в тваринництві
11.3. Органічне сільське господарство
11.4. Державна політика та заходи з екологізації сільського господарства
12. Енергетика та її вплив на навколишнє природне середовище
12.1. Структура виробництва та використання енергії
12.2. Ефективність енергоспоживання та енергозбереження
12.3. Вплив енергетичної галузі на навколишнє природне середовище
12.4. Використання відновлювальних джерел енергії та розвиток альтернативної енергетики
12.5. Державна політика та заходи щодо зменшення впливу енергетики на навколишнє природне середовище
13. Транспорт та його вплив на навколишнє природне середовище
13.1. Транспортна мережа області
13.1.1. Структура та обсяги транспортних перевезень
13.1.2. Склад парку та середній вік транспортних засобів
13.2. Вплив транспорту на навколишнє середовище
13.3. Державна політика та заходи щодо зменшення впливу транспорту на навколишнє середовище
14. Збалансоване споживання та виробництво
14.1. Тенденції та характеристика споживання
14.2. Застосування елементів сталого споживання та виробництва
15. Державне управління у сфері охорони навколишнього природного середовища
15.1. Регіональна екологічна політика
15.2. Удосконалення нормативно-правового регулювання у сфері охорони навколишнього природного середовища
15.3. Державний нагляд (контроль) у сфері охорони навколишнього природного середовища
15.4. Виконання державних цільових екологічної програм
15.5. Державна політика у сфері моніторингу навколишнього природного середовища
15.6. Оцінка впливу на довкілля
15.6.1. Стратегічна екологічна оцінка
15.7. Економічні засади природокористування
15.7.1. Економічні механізми природоохоронної діяльності
15.7.2. Стан фінансування сфери охорони навколишнього природного середовища
15.8. Державне регулювання природокористування
15.9. Стан та перспективи наукових досліджень у сфері охорони навколишнього природного середовища
15.10. Участь громадськості в процесі прийняття рішень з питань, що стосуються охорони навколишнього природного середовища
15.11. Екологічна освіта та інформування
15.12. Міжнародне співробітництво у сфері охорони навколишнього природного середовища
Висновки

Перелік основних скорочень

ВСТУП

«Регіональну доповідь про стан навколишнього природно середовища в Миколаївській області у 2022 році» (далі – Регіональна доповідь) підготовлено управлінням екології та природних ресурсів Миколаївської обласної військової адміністрації на виконання вимог ст. 25 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища».

Доповідь містить узагальнені та аналітичні матеріали про використання, охорону і відтворення природних ресурсів регіону, державний екологічний моніторинг довкілля, державну політику та контроль у галузі охорони природи та природокористування, впровадження еколого-економічних реформ, реалізацію регіональних та національних екологічних програм, результати оцінки впливу на довкілля, поводження з відходами виробництва, радіаційну безпеку, вплив якості довкілля на стан здоров'я населення, екологічне інформування населення, освіту, громадські екологічні рухи, стан і перспективи наукових досліджень в галузі екології та раціонального природокористування, міжнародне співробітництво з питань охорони довкілля.

Підготовка матеріалів Регіональної доповіді 2022 року виконана з урахуванням особливостей режиму роботи в умовах воєнного стану.

Внаслідок військової агресії російської федерації протягом 2022 року роботи з моніторингу за станом навколишнього природного середовища, підготовки звітності щодо природокористування, проведення контролю за додержанням суб'єктами господарювання вимог природоохоронного законодавства здійснювались не в повному обсязі.

На підставі пункту 1 Закону України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» (далі – Закон) фізичні особи, фізичні особи-підприємці, юридичні особи під час воєнного стану або стану війни та протягом трьох місяців після його припинення мають право не подавати статистичну та фінансову звітність.

Відповідно до листа Головного управління статистики у Миколаївській області від 10.05.2023 № 598/01.1-04/05 державна статистична інформація щодо економічної діяльності в області, роботи промисловості, енергетики, сільського господарства та стану навколишнього природного середовища регіону буде оприлюднено після завершення встановленого Законом терміну для подання статистичної та фінансової звітності.

Таким чином, більшість даних Регіональної доповіді щодо діяльності суб'єктів господарювання у сфері природокористування та інші статистичні відомості наведені станом на 01.01.2022.

1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

1.1. Географічне розташування та кліматичні особливості регіону

Миколаївська область розташована між 46°30' і 48°15' північної широти та між 30°15' і 33°05' східної довготи. За розмірами території вона знаходиться на 15 місці серед політико-адміністративних формувань України.

Площа – 24,586 тис.км^2.

Кількість наявного населення – 1091,821 тис. осіб (за станом на 01 січня 2022 року).

Центр області – місто Миколаїв.

За особливістю природних умов Миколаївська область розташована на півдні країни в межах двох фізико-географічних зон – лісостепової (західна половина Первомайського району) і степової (решта території) в басейні нижньої течії ріки Південний Буг.

На заході межує з Одеською, на півночі з Кіровоградською, на сході та північному сході з Дніпропетровською та на південному сході з Херсонською областями. Південна частина Миколаївщини омивається водами Чорного моря. Довжина морського узбережжя в межах Миколаївської області складає 59,3 км.

Глибоко в суходіл вдаються Дніпровсько-Бузький, Березанський та Тилігульський лимани. До території області належать острів Березань і Кінбурнська коса. Поверхня області являє собою рівнину, нахилену в південному напрямі. Більша частина області лежить у межах Причорноморської низовини. На півночі простягаються Подільська височина (правобережжя Південного Бугу) та Придніпровська височина (лівобережжя Південного Бугу).

За особливістю природних умов територія області належить до степової зони. Клімат помірно-континентальний з м'якою малосніжною зимою і жарким посушливим літом. Пересічна температура січня – -4,5°С, липня – +22,2°С. Річна кількість опадів коливається від 330 мм на півдні до 450 мм на півночі області. Висота снігового покрову 9-11 см. Природні та кліматичні умови області сприятливі для інтенсивного високоефективного розвитку сільського господарства.

На території Миколаївської області налічується 142 річки (довжиною більше 10 км) загальною довжиною 4014 км, з яких одна велика річка – Південний Буг (806 км, в межах Миколаївської області – 257 км) та сім середніх річок: Кодима (59,0 км), Синюха (24,0 км), Чорний Ташлик (41,0 км), Чичиклея (86,0 км), Інгул (179,0 км), Інгулець (96,0 км) та Вісунь (195,0 км).

На території області знаходяться Березанський, Бейкуський, Бузький, Дніпровсько-Бузький, Карабушський (західна та східна частина), Тилігульський та Сосицький лимани.

1.2. Соціальний та економічний розвиток Миколаївської області

Миколаївська область має багатогалузеву економіку. Ключову роль у структурі багатогалузевої економіки Миколаївської області мають сільське господарство та промисловість. На загальні тенденції формування валового

регіонального продукту (далі - ВРП) області також впливають результати капітальних інвестицій, експорту товарів і послуг та роздрібної торгівлі.

2021 року економічна ситуація в області, не зважаючи на непередбачувану ситуацію з подальшим розвитком пандемії та вжиттям карантинних заходів в цілому, мала позитивний розвиток за ключовими показниками.

Відповідно до інформації Головного управління статистики у Миколаївської області досягнуто такі результати за основними показниками економічного розвитку в порівнянні з відповідним періодом 2020 року: капітальні інвестиції (І півріччя) - мінус 11,9 % (2020 рік - мінус 48,0 %), промислова продукція (січень – вересень) - мінус 1,8 % (2020 рік – плюс 2,6 %), експорт товарів і послуг (І півріччя) – плюс 24,3 % (2020 рік – плюс 3,7 %), імпорт товарів і послуг (І півріччя) – плюс 32,9 % (2020 рік - мінус 20,4 %), продукція сільського господарства (січень-вересень) – плюс 25,2 % (2020 рік – мінус 23,9 %.

2022 року на структуру економіки регіону негативно вплинула збройна агресія російської федерації. Підприємства призупинили свою діяльність, виробничі потужності частини підприємств були пошкоджені або релоковані до більш безпечних регіонів України, що в свою чергу вплинуло на обсяги капітальних інвестицій, виготовлення промислової та сільськогосподарської продукції регіону в цілому.

2022 року, за попередніми даними Головного управління статистики у Миколаївській області, виробництво електроенергії в області залишилося майже на рівні об’ємів 2021 року, а саме всіма типами електростанцій області вироблено майже 20,1 млрд кВт*год електроенергії.

В цілому виробництво електроенергії в Україні за 2022 рік скоротилося на 27,5% в порівнянні з 2021 роком. Виробництво електроенергії на АЕС впало на 28%, на ТЕС – на 35%, на ТЕЦ – на 32%, а генерація відновлюваними джерелами енергії знизилася на 36%. При цьому ГЕС збільшили своє виробництво на 6,5%, а ГАЕС відпрацювали на рівні 2021 року.

У металургійному виробництві, виробництві готових металевих виробів (крім машин і устаткування) 93,5% у структурі реалізованої продукції займає металургійне виробництво (у тому числі 79,8% – виробництво дорогоцінних та інших кольорових металів), решта – виробництво готових металевих виробів (крім машин і устаткування).

2021 року порівняно з 2020 роком приріст виробництва у галузі склав 1,9% (у 2020 році – 3%), зокрема у металургійному виробництві випуск збільшився на 3%.

2022 року внаслідок зупинки роботи ТОВ «Миколаївський глиноземний завод» обсяги металургійного виробництва в області значно зменшились. Згадане підприємство здійснювало випуск металургійного глинозему та товарного гідрату алюмінію біля 1,8 млн тонн на рік.

У машинобудівному комплексі структура реалізації продукції складається на 86,5% з виробництва машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань, у тому числі виробництво машин і устаткування для сільського та лісового господарства – 19,1%.

2021 року у машинобудуванні обсяг продукції збільшився на 2,6% (2020 року – зменшився на 28,9%). Дані щодо обсягів виробництва 2022 року відсутні.

У добувній промисловості і розробленні кар'єрів 2021 року був приріст виробництва на 18,5% (у 2020 році – 12,5%).

Більше видобуто іншого каменю дробленого, який використовується як наповнювач бетону, для дорожнього покриття та подібних цілей (крім гальки, гравію, кременю, вапняку, доломіту та іншого вапнякового каменю) на 18,5%, будівельних пісків – на 26,6%, граніту, необробленого або начорно обробленого (валового) – на 44,1%, каоліну (крім кальцинованого) – у 3,2 рази. Дані щодо обсягів виробництва 2022 року відсутні.

У виробництві гумових і пластмасових виробів та іншої неметалевої мінеральної продукції 86,9% структури реалізації продукції складає виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції.

За підсумками 2021 року у галузі зафіксовано приріст виробництва на 12,2% (у 2020 році – спад на 10,4%), у тому числі у виробництві гумових і пластмасових виробів на 3,6%, виробництві іншої неметалевої мінеральної продукції – на 14,7%.

2022 року в області відбулось різке зменшення виробництва гумових і пластмасових виробів та іншої неметалевої мінеральної продукції. За показниками експорту зазначеної групи товарів, об'єм експорту від регіону знизився на 77% і склав 574,2 тис. дол. США.

Крім того, на Миколаївщині діють підприємства, які працюють в таких галузях економіки: виробництво хімічних речовин і хімічної продукції, текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів, виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічній діяльності.

Миколаївська область є регіоном інтенсивного землеробства і має великий земельний фонд, що характеризується високим ступенем освоєння. Загальна площа сільськогосподарських угідь перевищує 2,0 млн га (близько 5 % площ України), з яких 1,7 млн га становить рілля (84,7 % у загальній структурі).

За особливостями природних умов область розташована у зоні недостатнього зволоження і є територією ризикованого землеробства, тому стале нарощування обсягів виробництва сільськогосподарської продукції можливе лише за умов штучного зрошення сільгоспугідь.

Рослинництво є стратегічною галуззю економіки Миколаївщини, що визначає обсяги, пропозиції та вартість основних видів продовольства для населення, зокрема продуктів переробки зерна і продукції тваринництва, формує істотну частку доходів сільськогосподарських виробників, визначає стан і тенденції розвитку сільських територій. Виробництво продукції рослинництва є базою та джерелом сталого розвитку більшості галузей агропромислового комплексу та основою аграрного експорту.

Внаслідок бойових дій 2022 року обсяг експорту продуктів рослинного походження, у порівнянні з відповідними даними 2021 року, в області знизився на 53,7% та склав 1037000,7 тис. дол. США.

Тваринництво – невід'ємна, споріднена з рослинництвом галузь, яка є джерелом забезпечення населення такими важливими продуктами харчування, як м'ясо, молоко, яйця, дає сировину для промисловості та забезпечує можливість експорту.

Основними напрямами галузі є скотарство, свинарство, птахівництво, бджільництво і вівчарство.

Мережа племінних підприємств в області налічує 9 господарств, які мають 14 статусів суб'єктів племінної справи.

Протягом останніх п'яти років у галузі йде спад виробництва. Поступово скорочується чисельність сільськогосподарських тварин. За звітний період у порівнянні з 2020 роком, поголів'я рогатої худоби скоротилося на 14,8%, свиней на 6,4%, овець та кіз – на 5,6 %.

Проведення бойових дій на території області протягом 2022 року не сприяє стабілізації ситуації в галузі.

2022 року обсяг експорту живих тварин та продуктів тваринного походження, у порівнянні з даними 2021 року, зменшився на 29,3% і склав 11568,1 тис. дол. США.

Виробництво харчових продуктів, напоїв – одна з найбільш впливових галузей промисловості області.

Станом на 01.01.2022 на території області зареєстровано 158 підприємств переробної та харчової галузі, діяльність яких охоплювала майже всі напрями споживчого ринку.

Харчова промисловість області орієнтована на забезпечення населення широким асортиментом м'ясної, молочної, борошно-круп'яної, хлібопекарської продукції, кондитерськими виробами, напоями та інше.

2022 року переробні підприємства області з виробництва харчових продуктів та напоїв внесли вагомий внесок у загальне виробництво України, зокрема вироблено:

10,8 тис. тонн молока та вершків згущених – 35% від загального обсягу виробництва по області (2021 рік – 12,0 тис. тонн (33,1%));

287,9 тис. тонн олії соняшникової нерафінованої – 8,6% від загального обсягу виробництва по області (2021 рік –758,2 тис. тонн (15,4%)).

Розвиток туризму став одним із основним напрямів розвитку економіки в Україні. Зазначена сфера пов'язана з діяльністю понад 50 галузей, її розвиток сприяє підвищенню рівня зайнятості населення, збереженню та розвитку історико-культурного потенціалу, збереженню екологічного безпечного навколишнього середовища, розвитку міжнародного співробітництва, а також підвищує рівень інноваційності економіки регіону.

Миколаївська область володіє потужним рекреаційно-туристичним потенціалом, вигідним географічним розташуванням, історико-культурними пам'ятками, неповторними краєвидами, багатою спадщиною, безцінними

рекреаційними ресурсами та має всі умови для успішного розвитку туризму і відпочинку.

Основу потужного туристично - рекреаційного та оздоровчо-лікувального комплексу складають рекреаційні території населених пунктів Коблеве, Рибаківка, Чорноморка та Очаків.

Розвитку мережі туристичних маршрутів та екскурсійних програм в області сприяє велика кількість археологічних, історико-культурних та туристично-рекреаційних об'єктів, таких як: найкращий в Україні Миколаївський зоопарк, найстаріший в Україні яхт-клуб, найперша в Україні Миколаївська астрономічна обсерваторія, єдиний в Україні музей суднобудування і флоту, Миколаївський обласний краєзнавчий музей «Старофлотські казарми», національний історико - археологічний заповідник «Ольвія» та острів Березань (залишки поселень стародавніх греків) та багато інших історичних пам'яток, які забезпечують постійний туристичний інтерес до нашого регіону.

2022 року внаслідок військової агресії російської федерації підприємства туристичної галузі області не працювали. Заміноване узбережжя Чорного моря та території деяких регіональних ландшафтних парків, понівечена інфраструктура курортних міст, руйнування історичних пам'яток - все це у комплексі уповільнює розвиток галузі у майбутньому.

До структурних складових економіки Миколаївської області, які дають змогу сподіватись на швидке відновлення регіону після руйнувань, належить транспортний комплекс, який є важливим фактором реалізації вигідного геостратегічного потенціалу Миколаївщини.

В області побудована розгалужена транспортна система, структура якої складається з 1 міжнародного аеропорту, 3 морських портів, 1 річкового порту, підрозділів залізниці, кількох тисяч автоперевізників різних форм власності, які працюють на ринку автотранспортних перевезень.

2. АТМОСФЕРНЕ ПОВІТРЯ

2.1. Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря

Внаслідок діяльності людини в атмосферу потрапляє значна кількість забруднюючих речовин, зокрема при спалюванні різних видів палива (для опалення, виробництва електроенергії, під час експлуатації транспортних засобів) та при роботі промислових підприємств.

Особливо актуальною ця проблема є для індустріальних областей, в тому числі і для Миколаївської, хоча область і не увійшла в перелік регіонів з високим забрудненням атмосфери, що зумовлено відсутністю підприємств хімічної та вугільної промисловості. Слід відмітити, що рівень техногенного навантаження на навколишнє природне середовище Миколаївської області нижчий, ніж в середньому по Україні. 2021 року в розрахунку на 1 км^2 території регіону припадало 0,496 т викинутих в атмосферу забруднюючих речовин від стаціонарних джерел. В середньому по країні зазначені показники становили 3,88 т.

2.1.1. Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря

2021 року до атмосферного повітря області надійшло зі стаціонарних джерел забруднення - 12,186 тис. т забруднюючих речовин, що на 982 тонни, або на 8,8 % більше, ніж 2020 року.

Крім того, в атмосферу від стаціонарних джерел забруднення 2021 року викинуто 2,13 млн. т діоксиду вуглецю (парникового газу), який впливає на зміну клімату. У порівняні з 2020 роком викиди діоксиду вуглецю збільшилися на 36,5 тис т, що на 1,7 % більше, ніж 2020 року.

Таблиця 2.1.1.1. - Динаміка викидів в атмосферне повітря

Роки	Викиди в атмосферне повітря, тис. т.			Щільність викидів у розрахунку на 1 км^2, т	Обсяги викидів у розрахунку на 1 особу, кг	Обсяг викидів на одиницю ВРП, т/млн грн
	Всього	у тому числі				
		стаціонарними джерелами	пересувними джерелами			
1	2	3	4	5	6	7
2017	14,18*	14,18	*	0,577**	12,4**	0,19**
2018	13,1*	13,1	*	0,533**	11,5**	0,15**
2019	12,07*	12,07	*	0,491**	10,7**	0,13**
2020	11,204*	11,204	*	0,456**	10,1**	0,12**
2021	12,186*	12,186	*	0,496**	11,1**	0,10**

* інформація по викидам забруднюючих речовин від пересувних джерел забруднення атмосферного повітря за 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022 роки не надається, оскільки розрахунок цих показників згідно з розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16.03.2017 № 175-р не здійснювався;

** дані по викидам надано тільки від стаціонарних джерел, оскільки інформація від пересувних джерел не надається з 2016 року згідно з розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16.03.2017 № 175-р.

Таблиця 2.1.1.2 - Динаміка викидів в атмосферне повітря (стаціонарні джерела та автотранспорт)

Викиди по області	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік
Загальна кількість викидів в атмосферне повітря по області, тис. т. у тому числі:	14,18*	14,18*	14,18*	14,18*	14,18*

від стаціонарних джерел забруднення, тис. т	14,18	13,1	12,07	11,2	12,19
від автотранспорту, тис. т	*	*	*	*	*

* інформація по викидам забруднюючих речовин від пересувних джерел забруднення атмосферного повітря (в тому числі і автотранспорту) за 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022 роки не надається, оскільки розрахунок цих показників згідно з розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16.03.2017 № 175-р не здійснювався.

Мал. 2.1.1.1. - Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря, від стаціонарних джерел, тис. т

2.1.2. Основні забруднювачі атмосферного повітря (за видами економічної діяльності)

2022 року до переліку основних забруднювачів області відносяться сім підприємств, обсяги викидів від яких перевищують 100 тонн на рік. Кількість цих підприємств становить 2,0% від загальної кількості підприємств, якими надано звіт по формі 2-ТП (повітря). Обсяги викидів цих підприємств дорівнюють 2,72 тис. т. (табл.2.1.2.1.)

Таблиця 2.1.2.1. - Основні забруднювачі атмосферного повітря

Підприємство – забруднювач	Відомча приналежність	Валовий викид, т		Зменшення /- Збільшення/ +	Причина зменшення/ збільшення
		2021	2022		
1	2	3	4	5	6
«ЮГЦЕМЕНТ» Філія ПрАТ «ДІКЕРГОФФ ЦЕМЕНТ УКРАЇНА»	Приватна власність	1310,5	209,25	-1101,25	Внаслідок бойових дій на теритії області тимчасово припинено виробництво
ТОВ «Миколаївський глиноземний завод»	Приватна власність	2672,7	481,5	-2191,2	Припинення діяльності протягом 2022 року
ОКП «Миколаїв-облтеплоенерго»	Міністерство комунального господарства	221,87	181,9	-39,9	Зменшення обсягів подачі теплової енергії
ТОВ СП «Нібулон»	Підприємства України, засновані фізичними особами	662,49	138,7	-523,8	Зменшення обсягів виробництва
АТ «Оператор газотранспортної системи «Миколаївгаз»	АТ «НАК «Нафтогаз України»	1722,48	1169,1	-553,4	Зменшення ремонтних робіт на газопроводах
ПрАТ «Миколаївська ТЕЦ»	Міністерство енергетики та вугільної промисловості України	108,25	84,9	-23,35	Зменшення обсягів подачі теплової енергії
ТОВ «Бандурський олійноекстракційний завод»	Приватна власність	189,88	168,2	-21,6	Зменшення обсягів виробництва
ТОВ «Морський спеціалізований порт НІКА-ТЕРА»	Приватна власність	153,29	21,9	-131,4	Припинення перевантажень внаслідок бойових дій
ТОВ «ЕКОТРАНС»	Приватна власність	158,72	44,12	-114,6	Зменшення обсягів виробництва
ТОВ «Оператор газотранспортної системи України»	АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "МАГІСТРАЛЬНІ ГАЗОПРОВОДИ УКРАЇНИ"	397,97	375,0	-22,97	Зменшення ремонтних робіт на газопроводах

Відповідно до даних, представлених в таблиці 2.1.2.1., можна зробити висновки, що до найбільших забруднювачів відносяться такі підприємства: АТ «Оператор газотранспортної системи «Миколаївгаз», ТОВ «Миколаївський глиноземний завод» та ТОВ «Оператор газотранспортної системи України», сумарні викиди яких склали 2,03 тис. т.

За видами економічної діяльності 2021 року найбільше викинуто забруднюючих речовин підприємствами переробної промисловості –

6,21 тис. тонн (50,9%). Викиди забруднюючих речовин в атмосферу за видами економічної діяльності представлено в таблиці 2.1.2.2.

Таблиця 2.1.2.2. - Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря за видами економічної діяльності

№	Види економічної діяльності	Обсяги викидів за регіоном	
		тис. т	відсотків до загального підсумку
Усього		12,19	100,0
1	За видами економічної діяльності, у тому числі:		
1.1	Переробна промисловість	6,21	50,9
1.2.	Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	2,45	20,1
1.3.	Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	1,105	9,06
1.4.	Сільське, лісове та рибне господарство	0,81	6,65

2.2. Транскордонне забруднення атмосферного повітря

Проблема транскордонного забруднення повітря має ряд особливостей, які ускладнюють правове регулювання в даній сфері та боротьбу з ним. До таких особливостей відносяться: множинність і розпиленість джерел забруднення, значна віддаленість джерел від місця нанесення шкоди, непостійність напрямку та відстані перенесення забруднюючих речовин, значне їх розсіювання в повітряних масах.

Все це призвело до того, що довгий час не вдавалось з достатньою точністю визначати конкретні джерела в кожному випадку транскордонного забруднення через атмосферу, а також обсяги завданої шкоди. Деякі науковці вважали забруднення повітря виключно національною проблемою, оскільки максимальна шкода від забруднення повітря в багатьох випадках проявляється безпосередньо біля джерела викидів. Крім того, здатність природного середовища поглинати і «переробляти» забруднення повинна була, на думку цих науковців, істотно знижувати міжнародний (тобто транскордонний) ефект забруднення атмосфери.

Тривалий час питання про правове регулювання транскордонного забруднення через атмосферу не виходило за межі стадії досліджень. Відповідні міжнародні угоди, які укладались в цій сфері, носили переважно технічний характер і робили акцент на організації програм спільного вивчення впливу забруднення атмосфери на природу та на здоров'я людей.

В Європі моніторинг викидів забруднювачів атмосферного повітря розпочався наприкінці 70-х років і, починаючи з 80-х, Європа встановлювала бюджети викидів двооксиду сірки та двоокису азоту в більшості країн. Бюджети

викидів забруднюючих речовин характеризують наскільки країна є імпортером чи експортером забруднення.

З появою об'єктивної необхідності захисту атмосфери, створення технічних засобів такого захисту та контролю за забрудненням, в міжнародному праві стали формуватися норми заборони транскордонного забруднення повітря. В листопаді 1979 року укладено багатосторонню Конвенцію про транскордонне забруднення повітря на великі відстані, яка стала значним досягненням в сфері міжнародно-правового регулювання транскордонного забруднення, яка вступила в силу в 16 березня 1983 року. Сторонами угоди є більшість Європейських країн, включаючи Україну.

Конвенція забезпечує основу для співробітництва в сфері боротьби з транскордонним забрудненням повітря. В цьому документі сформульовані основні принципи співпраці з метою поступового скорочення забруднення повітря і розроблена загальна схема проведення наукових досліджень, оцінок та моніторингу, а також обміну інформацією.

2.3. Якість атмосферного повітря в насаелених пунктах області.

Спостереження за станом атмосферного повітря в м. Миколаєві проводяться Миколаївським обласним центром з гідрометеорології у 3 пунктах спостереження: № 1 – вул. Обсерваторна, 1; № 2 – район перетину вул. Погранична – просп. Богоявленський; № 4 – район Обласного Палацу культури.

Протягом 2022 року перевищення максимально разових граничнодопустимих концентрацій (ГДК) спостерігались в атмосферному повітрі м. Миколаєва по формальдегіду та оксиду вуглецю. Найвищі перевищення ГДК зазначених речовин спостерігались у літній період року.

Річний хід середньомісячних концентрацій пилу, діоксиду сірки, оксиду вуглецю, діоксиду азоту, оксиду азоту, фтористого водню був достатньо рівномірний по всіх пунктах спостережень. Середньомісячні концентрації формальдегіду підвищувались у теплий період (таблиця 2.3.1.)

Максимальні середньомісячні перевищення ГДК ср.доб. по м. Миколаєву за 2022 рік за концентраціями формальдегіду qср.= 0,014 мг/м^3 (4,7 ГДК ср.доб.)

Таблиця 2.3.1. Концентрації забруднюючих речовин в атмосферному повітрі м. Миколаєва за період 2020-2022 років

Назва забруднюючої речовини	Характеристики	Роки		
		2020 рік	2021 рік	2022 рік
Пил	q ср	0,08	0,08	0,08
Діоксид сірки	q ср	0,005	0,005	0,007
Оксид вуглецю	q ср	1	1	2
Діоксид азоту	q ср	0,04	0,04	0,04
Оксид азоту	q ср	0,09	0,02	0,02
Фтор.водень	q ср	0,001	0,002	0,002
Формальдегід	q ср	0,013	0,012	0,014

Важкі метали, мкг/м³				
Залізо	q ср	1,206	0,787	0,721
Марганец	q ср	0,036	0,028	0,028
Мідь	q ср	0,034	0,035	0,027
Нікель	q ср	0,014	0,02	0,031
Свинец	q ср	0,025	0,029	0,019
Хром	q ср	0,013	0,017	0,038
Цинк	q ср	0,065	0,054	0,045
Кадмій	q ср	0,002	0,003	0,005

2.3.1. Динаміка викидів найпоширеніших забруднюючих речовин в атмосферне повітря по області та в розрізі населених пунктів.

За даними головного управління статистики в Миколаївській області у загальній кількості забруднюючих речовин стаціонарних джерел переважали викиди твердих речовин 31,8% (3,879 тис. т), сполук азоту 21,8% (2,655 тис. т) та метану 21 % (2,563 тис. т) (мал.2.3.1.1).

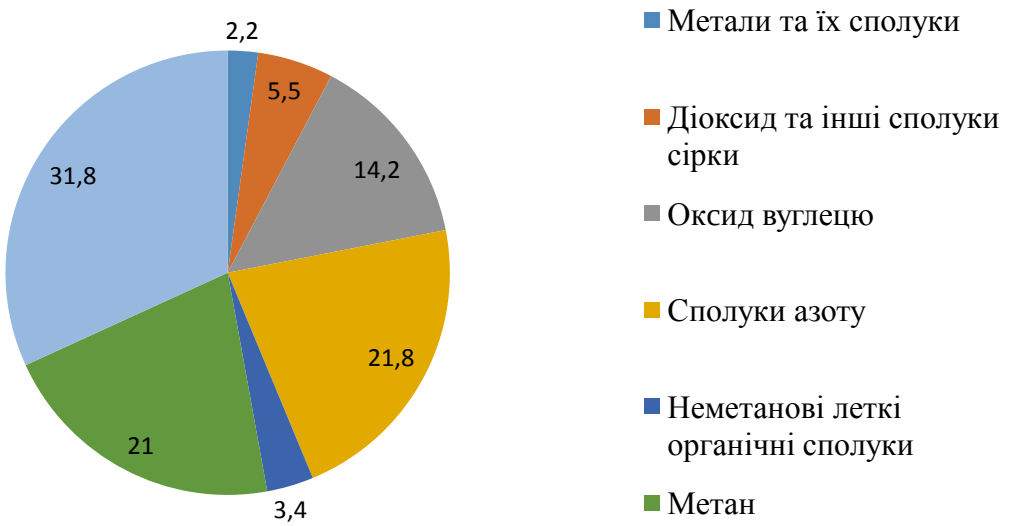

Мал. 2.3.1.1. – Хімічний склад викидів шкідливих речовин від стаціонарних джерел, %, 2021 рік

Щільність викидів від стаціонарних джерел забруднення в розрахунку на 1 км2 території області становила 496 кг, а на душу населення – 11,1 кг шкідливих речовин. Проте, в окремих районах ці показники значно перевищили середній рівень по області. Підприємствами обласного центру у розрахунку на 1 км2 викинуто 13,2 т забруднювальних речовин, що перевищило середній показник по області у 27 разів, м. Первомайська – 5,068 т забруднювальних речовин, що перевищило середній показник по області у 10 разів.

Що стосується викидів в атмосферу в розрахунку на душу населення, то найсуттєвішого антропогенного навантаження (0,014 т шкідливих речовин)

зазнала атмосфера Миколаївського району, де цей показник перевищив середній рівень по області в 1,3 рази.

Динаміку викидів в атмосферне повітря від стаціонарних джерел в цілому по області та в розрізі населених пунктів, в тому числі за найпоширенішими забруднюючими речовинами (пил, діоксид сірки, діоксид азоту, оксид вуглецю), представлено в табл. 2.3.1.1. та табл. 2.3.1.2.

Таблиця 2.3.1.1. - Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел у регіоні по окремих населених пунктах, тис. т

	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік
Всього по області	14,18	13,1	12,07	11,2	12,19
Всього по населених пунктах	3,839	3,383	3,413	3,393	3,733
у тому числі:					
м. Миколаїв	3,329	3,039	3,153	3,153	3,433
м. Вознесенськ	0,144	0,1	0,1	0,081	0,082
м. Очаків	0,13	0,057	0,053	0,051	0,0545
м. Первомайськ	0,089	0,0898	0,069	0,072	0,127
м. Южноукраїнськ	0,148	0,097	0,039	0,036	0,037

За даними головного управління статистики у Миколаївській області протягом 2021 року від стаціонарних джерел порівняно з 2020 роком зменшилися викиди по аміаку на 12,9%, метану – на 10,3%, НМЛОС - на 8,4%, сполукам азоту - на 1,3% і металам та їх сполукам – на 0,8%.

В таблиці 2.3.1.3. наведено інформацію щодо обсягів викидів забруднюючих речовин стаціонарними джерелами в розрізі районів та міст області. Аналіз даних свідчить, що зменшення обсягів викидів в повітря від стаціонарних джерел порівняно з 2020 роком було характерним для 3 районів області (на 0,3%–14%). Збільшення обсягів викидів забруднюючих речовин відбулося на підприємствах Миколаївського району на 17,6% порівняно з 2020 роком.

Таблиця 2.3.1.3. - Обсяги викидів забруднюючих речовин стаціонарними джерелами в атмосферне повітря по районам та містам області

Міста та райони області	Обсяги викидів, тис. т		Збільшення/ зменшення викидів 2021 року проти 2020 року, тис. т	Обсяги викидів 2021 року до 2020 року, %	Викинуто в середньому одним підприєм-ством, т
	2020 рік	2021 рік			
м. Миколаїв	3,153	3,433	+0,247	108,8	29,9
м. Вознесенськ	0,081	0,0824	+0,0014	101,7	4,6
м. Очаків	0,051	0,0545	+0,0035	107,8	13,6
м. Первомайськ	0,072	0,127	+0,055	176,4	8,4
м. Южноукраїнськ	0,036	0,0367	+0,0007	101,9	18,34
Баштанський	1,032	1,019	-0,013	99,7	20,8

Вознесенський*	0,831	0,715	-0,116	86,0	15,2
Миколаївський*	4,679	5,503	+0,824	117,6	66,3
Первомайський*	1,269	1,216	-0,053	95,8	36,8
Разом по області	11,204	12,186	+0,982	108,8	33,3

* без урахування міст обласного значення

2.4. Стан радіаційного забруднення атмосферного повітря

Спостереження за радіаційним фоном в Миколаївській області проводились обласним центром з гідрометеорології в 5 пунктах спостереження: АМСЦ Миколаїв, Г Первомайськ, М Вознесенськ, М Баштанка та МГ Очаків (інформацію за 2022 рік наведено в таблиці 2.4.1).

Радіаційний фон протягом 2022 року не перевищував природного рівня (рівень природного фону < 25 мкР/год)

Таблиця 2.4.1. - Радіаційний фон 2022 року, мкР/год

Місяць	Пункт спостереження				
	АМСЦ Миколаїв	Г Первомайськ	М Вознесенськ	М Баштанка	МГ Очаків
1	2	3	4	5	6
Січень (середньомісячне значення)	12	13	12	12	11
Максимально разовий рівень	14	16	17	14	12
Лютий (середньомісячне значення)	12	13	11	12	11
Максимально разовий рівень	15	16	12	13	12
Березень (середньомісячне значення)	11	13	11	13	11
Максимально разовий рівень	14	17	13	15	12
Квітень (середньомісячне значення)	11	13	11	13	11
Максимально разовий рівень	13	17	13	14	13
Травень (середньомісячне значення)	11	13	11	13	11
Максимально разовий рівень	12	16	12	15	14
Червень (середньомісячне значення)	11	12	12	12	12
Максимально разовий рівень	12	15	13	15	13

1	2	3	4	5	6
Липень (середньомісячне значення)	11	13	11	12	11
Максимально разовий рівень	13	16	14	14	14
Серпень (середньомісячне значення)	11	13	12	12	12
Максимально разовий рівень	14	19	13	15	15
Вересень (середньомісячне значення)	11	13	11	13	11
Максимально разовий рівень	14	17	13	15	15
Жовтень (середньомісячне значення)	10	13	11	12	11
Максимально разовий рівень	13	17	12	14	14
Листопад (середньомісячне значення)	11	13	12	12	11
Максимально разовий рівень	14	17	14	14	15
Грудень (середньомісячне значення)	11	12	11	12	11
Максимально разовий рівень	13	19	14	14	16

Таблиця 2.3.1.2.- Динаміка викидів стаціонарними джерелами в атмосферне повітря, в тому числі по найпоширеніших речовинах (пил, діоксид азоту, діоксид сірки, оксид вуглецю) в цілому по області та в розрізі населених пунктів, тис. т

Населені пункти	2018					2019 рік					2020 рік					2021 рік				
	Разом	у тому числі				Разом	у тому числі				Разом	у тому числі				Разом	у тому числі			
		Пил	Діоксид азоту	Діоксид сірки	Оксид вуглецю		Пил	Діоксид азоту	Діоксид сірки	Оксид вуглецю		Пил	Діоксид азоту	Діоксид сірки	Оксид вуглецю		Пил	Діоксид азоту	Діоксид сірки	Оксид вуглецю
Разом по області, у тому числі:	13,1	3,123	2,792	0,528	1,955	12,07	3,152	2,494	0,482	1,67	11,2	2,681	2,469	0,458	1,618	12,19	3,88	2,481	0,606	1,735
м. Миколаїв	3,039	0,847	0,475	0,049	0,7	3,153	0,911	0,384	0,076	0,685	3,153	0,927	0,376	0,111	0,69	3,433	1,112	0,454	0,182	0,72
м. Вознесенськ	0,1	0,018	0,01	0,019	0,025	0,1	0,018	0,012	0,016	0,024	0,081	0,016	0	0,013	0,016	0,0824	0,016	0,008	0,014	0,022
м. Очаків	0,057	0	0	0	0,002	0,053	0	0	0	0	0,051	0	0	0	0	0,0545	0	0	0	0
м. Первомайськ	0,0898	0,031	0,023	0,005	0,01	0,07	0,022	0,021	0,005	0,009	0,072	0,02	0,021	0	0,016	0,127	0,032	0,018	0,012	0,043
м. Южноукраїнськ	0,097	0,012	0,004	0,005	0,011	0,039	0,011	0,003	0	0,01	0,036	0	0	0	0	0,037	0	0	0	0

2.5. Вплив забруднюючих речовин на здоров'я людини та біорізноманіття

Важливою проблемою щодо шкідливої дії забрудненого повітря на людей, рослин, тварин є дотримання екологічних вимог при експлуатації підприємств, споруд та при інших видах діяльності. Ці вимоги можна реалізувати на підставі впровадження та більш ефективного використання природоохоронних заходів, серед котрих чільне місце посідають заходи щодо попередження забруднення атмосфери, оскільки будь- яке порушення чистоти атмосферного повітря обов'язково впливає на стан води та землі. У зв'язку з цим заходи з охорони повітря повинні забезпечувати збереження рослинного і тваринного світу. Таким чином, охорона навколишнього природного середовища від шкідливого біологічного впливу вимагає комплексного підходу до вирішення проблеми попередження забруднення атмосфери та води викидами промислових підприємств.

За даними наукових досліджень негативні фактори, що мають вплив на здоров'я людини, за значимістю розподіляються так:

соціальні – 37%;

забруднення атмосферного повітря – 21%;

медичні та біологічні – 19%;

забруднення питної води – 13%;

інші причини – 10%.

Це зумовлено в першу чергу тим, що людина споживає за добу і в цілому за життя повітря набагато більше в об'ємному відношенні, ніж води та їжі. Водночас істотні захисні бар'єри існують тільки для тих шкідливих речовин, що потрапляють до організму через шлунково-кишковий тракт, легені таким надійним захистом не забезпечені.

Під забрудненням атмосферного повітря розуміють збільшення концентрації фізичних, хімічних та біологічних компонентів понад рівень, що виводить природні системи зі стану рівноваги. Промислові викиди в атмосферу несприятливо впливають перш за все на людину та на навколишнє природне середовище, а найбільш важкі форми прояву спостерігаються на промислових майданчиках та прилеглих до них територіях. Саме тут виникають найбільш високі концентрації шкідливих речовин в атмосферному повітрі і саме на цих територіях акумулюється їхня основна маса ґрунтом та поверхнею водоймищ. Промислові викиди в атмосферу поширюються на значну відстань, забруднюючи приземний шар повітря не лише на промислових майданчиках, але й на прилеглих населених територіях У зв'язку з цим особливо гострою є проблема запобігання забруднення атмосфери міст, де зосереджена більша частина населення та промисловості.

Шкідливі речовини, що потрапили в організм людини, спричиняють порушення здоров'я лише в тому випадку, коли їхня кількість в повітрі перевищує граничну для кожної речовини величину.

Забруднюючи речовини, що потрапили тим чи іншим шляхом в організм можуть викликати отруєння. Ступінь отруєння залежить від токсичності речовин, часу дії, шляху проникнення, метеорологічних умов, індивідуальних особливостей організму. Гострі отруєння виникають в результаті одноразової дії великих доз шкідливих речовин. Хронічні отруєння розвиваються внаслідок тривалої дії на людину невеликих концентрацій шкідливих речовин (свинець,

ртуть, марганець). Шкідливі речовини, потрапивши в організм, розподіляються в ньому нерівномірно. Найбільша кількість свинцю накопичується в кістках, фтору – в зубах, марганцю – в печінці. Такі речовини мають властивість утворювати в організмі так зване “депо” і затримуватись в ньому тривалий час.

За характером дії на організм людини шкідливі речовини поділяються на:

загальнотоксичні – речовини, що викликають отруєння всього організму (оксиди вуглецю, ціанисті сполуки, свинець, ртуть, бензол, миш’як і його сполуки і інші);

подразнюючі – речовини, що викликають подразнення дихальних шляхів і слизових оболонок (хлор, аміак, сірчистий газ, фтористий водень, оксиди азоту, озон, ацетон і інші);

сенсибілізуючі – речовини, що діють як алергени (формальдегід, різноманітні розчинники, лаки на основі нітрозо- і нітросполук і інші);

канцерогенні – речовини, що викликають ракові захворювання (нікель та його сполуки, аміни, оксиди хрому, азбест і інші);

мутагенні – речовини, що призводять до змін наслідкової інформації (свинець, марганець, радіоактивні речовини і інші);

речовини, що впливають на репродуктивну (дітородну) функцію (ртуть, свинець, марганець, стирол, радіоактивні речовини і інші) .

Тварини так само, як і людина, підпадають під вплив забруднення повітряного басейну. Шкідливі речовини, які знаходяться в атмосфері, вражають тварин через дихальні органи і проникають в організм разом зі спожитими запиленими рослинами. Під впливом гострих і хронічних отруєнь тварини хворіють, втрачають апетит і масу; відомі випадки падежу худоби і диких тварин. Відбуваються генетичні перетворення, які викликають спадкові зміни, особливо під впливом радіоактивного забруднення. Забруднювачі атмосфери взаємодіють з природними елементами біосфери і природними процесами. У підсумку йде перенесення забруднюючих речовин з повітря через рослини і воду до організму тварин.

Розвиток рослинності на Землі багато в чому обумовлено чистотою повітряного середовища. Дія забруднюючих речовин на рослини залежить від виду забруднювачів, їх концентрації, тривалості впливу, відносної сприйнятливості видів рослин і стадії їх фізіологічного розвитку. Видимими симптомами пошкодження, тобто зовнішніми ознаками захворювань рослин, є, перш за все, забруднення від сажі, летючої золи, цементного пилу, оксидів заліза та інше.

В умовах міського середовища має місце інтегральний ефект впливу на рослини різних забруднювачів і токсичних речовин. Найбільш чутливі рослини до впливу сірчистого газу (S02), сполук фтору (HF, SiF4), сполук хлору (HCl). Токсичні речовини порушують структуру листя і погіршують обмін речовин. Забруднення повітря призводить до уповільнення зростання, зниження якості лісових насаджень, захворювань і загибелі рослинності.

2.6. Державна політика та заходи у сфері поліпшення та відновлення стану атмосферного повітря

Одним з найактуальніших завдань, що стоять сьогодні перед Україною, є проблема збереження, поліпшення та відновлення, сприятливого для життя, стану атмосферного повітря. Серед пріоритетних завдань, які вирізняються в цьому контексті, є розв'язання проблем правової охорони атмосферного повітря. Основними причинами забруднення атмосфери є використання технологій, велика частина яких не відповідає сучасним екологічним вимогам, невиконання у встановлені терміни атмосферозахисних заходів щодо зниження шкідливих викидів, низький рівень експлуатації пилогазоочисних споруд. У сучасних умовах стало зрозуміло, що проблема навколишнього середовища й економічного розвитку не можуть розглядатися окремо. Необхідним є також врахування того факту, що забруднення повітря, викиди в атмосферу тепла і токсичних речовин носять транскордонний характер, і шкодять навколишньому середовищу не тільки однієї, а й багатьом країнам. Інтенсивне забруднення повітря, проблеми зменшення озонового шару, утворення кислотних опадів, запобігання зміні клімату потребують негайного вирішення. Зазначені питання викликають найбільше занепокоєння і вимагають приділення уваги на регіональному, державному та міжнародному рівнях.

Забруднення атмосфери, як глобальна проблема вимагає від України зусиль в першу чергу в міжнародно-правовій площині. Україна є учасником більшість міжнародних Конвенцій та інших нормативних актів, спрямованих на захист атмосферного повітря, серед яких Монреальський протокол про речовини, що виснажують озоновий шар, Рамкова конвенція ООН про зміну клімату та інші. Відповідно до міжнародних зобов'язань наша держава розробила ряд важливих документів, що сприяють розвитку національного повітроохоронного законодавства. Попри позитивні дії українське законодавство з питань охорони атмосферного повітря потребує подальшого розвитку і приведення його до міжнародних стандартів. Ще одним з напрямків розвитку національного повітрохоронного законодавства є його наближення до відповідних норм законодавства Європейського Союзу, оскільки вступ України до ЄС проголошено однією з основних цілей зовнішньої політики нашої держави.

Забруднення повітряного простору, зміна якісного складу повітря негативно впливають на стан здоров'я людей, функціонування та життєдіяльність інших живих організмів. З метою запобігання цьому, Україна здійснює комплекс науково обґрунтованих біологічних, технічних, економічних, санітарно-гігієнічних, соціальних і інших заходів, спрямованих на попередження й усунення забруднення атмосферного повітря. Особливе значення приділяється правовим аспектам охорони атмосферного повітря, які визначаються нормами чинного законодавства у відповідній галузі. В цілому, законодавство про охорону атмосферного повітря є складовою частиною екологічного законодавства і спрямоване на збереження сприятливого стану атмосферного повітря, його відновлення і поліпшення для забезпечення екологічної безпеки життєдіяльності людини, а також запобігання шкідливому впливу на навколишнє природне середовище. На сьогодні створено досить розгалужену законодавчу і наукову базу для розвитку системи правової охорони атмосферного повітря.

Правова охорона атмосферного повітря в Україні будується на досить розгалуженій системі нормативних актів різної юридичної сили. Правовою основою використання та охорони атмосферного повітря виступає Конституція України, де у статті 13 проголошується право власності українського народу на атмосферне повітря, а також право на користування ним. Норми Конституції є основоположними, загальними щодо тих норм, які містяться в екологічних законах, у першу чергу в Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25.06.1991 № 1264-XII.

Перелічені вище норми належать до загальних засад, на яких здійснюється еколого-правова охорона атмосферного повітря. Норми Конституції є нормами прямої дії та саме на основі норм Конституції України і у чіткій відповідності до них приймаються всі інші законодавчі акти, в тому числі й ті, що регулюють питання правової охорони атмосферного повітря. До комплексних екологічних законів, які містять норми щодо охорони атмосферного повітря, належить Закон України "Про охорону навколишнього природного середовища". Він є визначальним для усієї галузі екологічного права, оскільки містить чимало положень принципового характеру, встановлюючи тим самим основні напрями державної політики у сфері взаємодії суспільства і природи. Правові, організаційні та екологічні вимоги в галузі охорони і використання атмосферного повітря визначені Законом України «Про охорону атмосферного повітря» від 16.10.1992 року № 2707-XII, прийнятим у новій редакції 27.07.2022. Закон визначає загальні положення, а також регулює питання стандартизації і нормування в галузі охорони атмосферного повітря, організаційно-правових заходів щодо охорони атмосферного повітря, дотримання правових вимог при проєктуванні, будівництві та реконструкції промислових об'єктів. Значне місце в законі приділено питанням регулювання відносин у галузі використання атмосферного повітря, економічного механізму забезпечення його охорони, та контролю, державного обліку й моніторингу охорони атмосферного повітря, а також питанням правопорушень щодо атмосферного повітря і відповідальності за них та міжнародним відносинам у цій галузі. Таким чином, означений закон виступає безпосередньою основою для організації охорони атмосферного повітря. Крім того, цей документ став певним орієнтиром для подальшої правотворчої діяльності в окресленій сфері, чітко визначивши її перспективні напрямки.

Норми щодо охорони атмосферного повітря містяться в інших спеціалізованих законодавчих актах. Зокрема, в Законі України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19.11.1992 № 2801-XII в частині: встановлення вимог щодо охорони навколишнього природного середовища, як важливої передумови життя і здоров'я людини, встановлення в Україні єдиних санітарно-гігієнічних вимог до планування і забудови населених пунктів, очистки і знешкодження промислових і комунально-побутових викидів тощо, в Законі України «Про основи містобудування» від 16.11.1992 № 2780-XII в частині забезпечення екологічної безпеки при здійсненні планування та забудови територій, в Законі України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» в частині встановлення гігієнічних вимог до атмосферного повітря в населених пунктах, повітря у виробничих та інших

приміщеннях, в Законі України «Про транспорт» від 10.11.1994 № 232/94-ВР у частині охорони навколишнього природного середовища, включаючи атмосферне повітря, в процесі експлуатації транспорту, розміщення споруд транспорту, в Законі України «Про автомобільний транспорт» від 05.04.2001 № 2344-III у частині використання земель автомобільним транспортом та стандартизації і сертифікації на автомобільному транспорті, спрямованих на охорону довкілля, в Законі України «Про пестициди і агрохімікати» від 02.03.1995 № 86/95-ВР в частині встановлення вимог щодо безпеки здоров'я людини та довкілля при здійсненні діяльності, пов'язаної з пестицидами і агрохімікатами, в Законі України «Про оцінку впливу на довкілля» 23.05.2017 № 2059-VIII, яка проводиться з метою запобігання негативному впливу антропогенної діяльності на стан навколишнього природного середовища та здоров'я людей, а також оцінки ступеня екологічної безпеки господарської діяльності та екологічної ситуації на окремих територіях і об'єктах.

Значну кількість нормативно-правових актів у сфері охорони атмосферного повітря складають постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України. Одним із основних правових засобів охорони атмосферного повітря є державна система моніторингу якості довкілля - система спостережень, збирання, оброблення, передавання, зберігання та аналізу інформації про стан довкілля, прогнозування його змін і розроблення науково обґрунтованих рекомендацій для прийняття рішень про запобігання негативним змінам стану довкілля та дотримання вимог екологічної безпеки.

Значна кількість нормативних актів у сфері охорони атмосферного повітря приймається спеціально уповноваженими центральними органами державної виконавчої влади (міністерствами, державними комітетами, агентствами та іншими відомствами), які мають позавідомчий характер, а також органами державної влади та місцевого самоврядування адміністративно-територіальних одиниць.

Важливе місце в охороні атмосферного повітря займають норми технічного характеру. У багатьох випадках екологічне законодавство містить посилання на технічні нормативи, санітарні норми, стандарти якості навколишнього середовища, гранично-допустимі концентрації забруднюючих речовин у природних об'єктах, тощо. Особливу групу правових актів складають Державні стандарти України (ДСТУ), Державні санітарні норми (ДСН), галузеві стандарти, державні будівельні норми і правила, тощо. Державні стандарти є обов'язковими до виконання, і на їхній основі розробляються відповідні нормативи в галузі охорони атмосферного повітря.

Відповідно до положень діючих нормативно-правових актів в галузі охорони атмосферного повітря, основними правовими механізмами державного регулювання охорони атмосферного повітря є нормування та стандартизація в галузі охорони атмосферного повітря, регулювання розміщення об'єктів та джерел забруднення атмосферного повітря, проведення державної екологічної та інших експертиз об'єктів, що мають значний вплив на довкілля та здоров'я людей, дозвільний порядок санкціонування державою діяльності, що може супроводжуватися викидами в навколишнє середовище, встановлення

санітарно-захисних зон довкола підприємств, що є джерелом впливу на довкілля та людей.

Інформація стосовно заходів щодо скорочення обсягів викидів підприємствами області відсутня, оскільки згідно з наказом Державної статистичної служби України від 06.07.2018 № 124 статистичною формою 2-ТП (повітря) за 2021 рік не передбачено звітність про заходи щодо скорочення обсягів викидів в атмосферу.

3. ЗМІНА КЛІМАТУ

3.1. Тенденції зміни клімату

Зміна клімату є, можливо, найбільш важливою та складною проблемою в галузі охорони навколишнього середовища, яка спіткала людство за останнє століття. Збільшення в атмосфері концентрації вуглекислого газу та інших парникових газів (далі – ПГ) впливає на глобальну зміну температурного режиму. Підвищення температури може викликати цілу низку таких явищ, як підвищення рівня моря та зміни в локальних кліматичних умовах, що, в свою чергу, може негативно вплинути на соціально-економічний розвиток країн. Україна підписала Рамкову Конвенцію Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату в червні 1992 року, ратифікувала її в жовтні 1996 року, а в серпні 1997 року стала Стороною Конвенції.

За прогнозом розвитку галузей промисловості передбачається прискорений розвиток металургійного комплексу, хімічної та нафтохімічної промисловості, а також машинобудування.

Прогнозом передбачено також прискорені темпи розвитку невиробничої сфери, поява нових видів послуг, пов'язаних з поширенням інформаційного обміну.

3.2. Політика та заходи у сфері скорочення антропогенних викидів парникових газів та адаптайція до зміни клімату

Під час аналізу заходів щодо пом'якшення впливу на зміну клімату розглянуті дві головні групи заходів: засоби політичного регулювання та технологічні заходи.

Технологічна перебудова економіки та підвищення ефективності використання всіх видів ресурсів, насамперед палива та енергії, в народному господарстві України передбачається за рахунок:

впровадження прогресивних енерго- та ресурсозберігаючих технологій в усіх сферах діяльності;

зниження матеріалоємності кінцевої продукції та, як наслідок, її енергоємності в результаті впровадження передових технічних рішень та використання високоякісних перспективних матеріалів, питома витрата яких на одиницю готової продукції значно нижче існуючого рівня.

В рамках цього напрямку найбільш значними є такі енергозберігаючі заходи:

заходи енергозбереження: оптимізація структури генеруючих потужностей енергосистеми, впровадження сучасних джерел та систем

освітлення, засобів силової електроніки, сучасних технологій спалювання низькосортного палива, вдосконалення систем теплопостачання, збільшення ступеня утилізації вторинних енергетичних ресурсів;

зміна структури паливно-енергетичного балансу: збільшення частки ядерного палива, поновлюваних, вторинних та нетрадиційних енергетичних ресурсів, введення до паливно-енергетичного балансу України вуглеводневих палив, заміщення вугілля та моторних палив природним газом, використання метану вугільних родовищ та біогазу забезпечить зниження викидів ПГ при зберіганні загального рівня енергоспоживання;

зниження втрат на всіх стадіях виробництва, транспортування та розподілу паливоенергетичних ресурсів (ПЕР). Найбільш важливим, з точки зору викидів ПГ, є зниження викидів метану в газовому господарстві України, яке може бути забезпечено за рахунок покращення експлуатації газових мереж;

вдосконалення промислових процесів в різних секторах економіки;

введення нових сміттєпереробних потужностей дозволить скоротити складування твердих побутових відходів на сміттєвих полігонах.

Все ці заходи мають високий ступінь державної підтримки, оскільки входять в прийняті органами управління держави програми розвитку економіки.

Облдержадміністрація підтримує впровадження в області проектів з виробництва електроенергії з альтернативних джерел енергії.

Вітрова енергетика

Відповідно до висновків міжгалузевого науково-технічного центру вітроенергетики Національної академії наук України частина території Миколаївської області, яка має високий вітроенергетичний потенціал, оцінюється в 10 %, або 2500 кв. км. Побудовані вітрові електростанції в Миколаївській області становлять 16,8 % від побудованих в Україні. Одними з найбільш перспективних майданчиків в Миколаївській області є Очаківське та Березанське вітрополя загальною площею 4000 га.

Всього в області станом на 01.01.2023 побудовані вітрові електростанції загальною потужністю 281МВт (57 вітроустановок), у тому числі за 2022 рік – 9,6 МВт (2 вітроустановка).

Діючими вітровими електростанціями 2022 року вироблено 392,014млн. кВт. год. електроенергії.

Сонячна енергетика

У рамках реалізації розвитку енергетичної галузі, вирішення завдань підвищення ефективності використання наявних джерел енергії, оптимізації паливно-енергетичного балансу, застосування заходів з енергозбереження, підвищення екологічної безпеки та з метою сприяння використанню альтернативних і відновлювальних джерел енергії та зменшення споживання природного газу в Миколаївській області будуються сонячні електростанції.

Соціально-економічний ефект від введення в дію сонячних електростанцій полягає в створенні у районах області нових робочих місць, збільшенні надходжень до бюджетів, зниженні залежності від імпортованих енергоресурсів при виробництві електроенергії.

Всього в області станом на 01.01.2023 побудовано 83 сонячні електростанції загальною потужністю 731,359 МВт, у тому числі 2021 року - 20 сонячних електростанцій загальною потужністю 189,0 МВт.

Діючими сонячними електростанціями 2022 року вироблено 417,9 млн. кВт. год. електроенергії.

Частка електроенергії, яка вироблена вітровими та сонячними електростанціями протягом 2022 року в загальному обсязі виробленої електроенергії по області, складає 4, %.

3.3. Політика та заходи у сфері охорони озонового шару

Руйнування озонового шару є однією з наймасштабніших екологічних проблем планети. У 1985 році вчені виявили першу «озонову діру» над Антарктидою, а пізніше – над Арктикою.

Науковцями було доведено, що такі хімічні речовини, як хлорфторвуглеводні, бромхлорвуглеводні, бромистий метил, чотирихлористий вуглець знищують озоновий шар. Мільйони молекул озону руйнуються щохвилини і в результаті збільшується кількість ультрафіолетового випромінювання, що досягає Землі.

Для того, щоб вплинути на ситуацію, 22 березня 1985 року небайдужа світова спільнота прийняла екологічну угоду – Віденську конвенцію про охорону озонового шару.

16 вересня 1987 року підписано Монреальський протокол про речовини, які руйнують озоновий шар. Уряди практично усіх країн світу приєдналися до протоколу і тим самим взяли на себе зобов’язання із досягнення ключової мети – згортання виробництва та використання озоноруйнівних речовин у різних секторах промисловості.

Україна 1985 року підписала, а 1986 року ратифікувала Віденську конвенцію про охорону озонового шару. На основі Віденської конвенції 20 вересня 1988 року Україна приєдналася до Монреальського протоколу.

У рамках Монреальського протоколу світовій спільноті вдалося заборонити виробництво і вжиток близько 100 видів хімікатів, що руйнують озоновий шар. Багато які з цих речовин сприяють глобальному потеплінню.

З метою розбудови цілісної державної політики у сфері зміни клімату та збереження озонового шару, гармонізованої з міжнародним законодавством, уряд України пропонує зосередитись на реалізації у середньостроковій перспективі наступних ключових напрямів:

скорочення викидів парникових газів;

адаптація до наслідків глобальної зміни клімату

скорочення споживання та поступове виведення з обігу озоноруйнівних речовин та фторованих парникових газів.

Напрям «скорочення споживання та поступове виведення з обігу озоноруйнівних речовин та фторованих парникових газів» спрямований на зменшення кількості технологій та обладнання, що працюють з використанням озоноруйнівних речовин та фторових парникових газів через запровадження регулювання, державну підтримку та при отриманні міжнародної технічної допомоги на конверсію.

З метою вжиття відповідних заходів уряд працює над прийняттям нормативно-провових актів на виконання Закону України «Про регулювання господарської діяльності з озоноруйнівними речовинами та фторованими парниковими газами».

Над реформою працюють Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України, Міністерство енергетики України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Європейський банк реконструкції та розвитку, ПРООН, Світовий банк, Німецьке товариство міжнародного співробітництва (GIZ), Європейська комісія, Офіс Реформ КМУ.

3.4. Національна система оцінки антропогенних викидів та абсорбції парникових газів

Ключовим елементом в дослідженнях з питань зміни клімату є розробка інвентаризації парникових газів, яка визначає якісно та кількісно головні джерела та поглиначі ПГ. Цей елемент важливий у зв'язку з тим, що він є основою для наступного розвитку та уточнення методики оцінки джерел та поглиначів ПГ, а також забезпечує єдиний та безперервний механізм, який дозволяє всім країнам, що підписали Рамкову Конвенцію про зміну клімату, оцінювати викиди ПГ та їх відносний внесок до глобальної зміни клімату. Більш того, постійно поновлюваний кадастр на національному та міжнародному рівнях є основою для оцінки рентабельності та можливості проведення заходів щодо пом'якшення антропогенного впливу на клімат.

Оцінки викидів з джерел та абсорбції поглиначами ПГ в Україні розраховано з допомогою Методичних вказівок по складанню кадастрів ПГ, розроблених Міжурядовою групою експертів по зміні клімату з тим, щоб результати досліджень були порівнюваними як по секторах, так і по країнах. Україна в цілому дотримувалась цих Методичних вказівок, за виключенням тих секторів, де були необхідні більш детальні дані або методики обчислень для головних джерел викидів.

В Україні в умовах нестабільної економіки та загостреної екологічної ситуації зміна клімату може мати серйозні наслідки. Результати наукових досліджень, проведених в останні роки, свідчать про те, що зміна клімату в Україні помітно впливає на сільське та лісове господарство, водні та прибережні ресурси. Висока вірогідність суттєвої зміни врожайності сільськогосподарських культур. У процесі потепління клімату на території України ймовірно буде проходити трансформація типів лісу, його видового складу, продуктивності та стабільності. Що стосується вразливості прибережної зони, то вже в поточний час підйом рівня Чорного моря є встановленим фактом та складає 1,5 мм/рік.

2018 року експерти громадської організації «Центр екологічних ініціатив «Екодія» разом з науковцями провели рамкове дослідження та змоделювали можливі наслідки для України від підняття рівня Чорного та Азовського морів внаслідок зміни клімату.

Дослідження показало, що в Миколаївській області частково у потенційну зону затоплення потрапляє Миколаїв та райони області. Загалом до прогнозованої зони затоплення потрапляють 3592 будівлі та соціально-значимі

об’єкти, 389га сільськогосподарських земель та 7496га земель лісового господарства.

У зв’язку з викладеним вище в найближчий час необхідно:

прийняти заходи щодо оптимізації існуючої системи управління водними ресурсами;

передбачити альтернативні шляхи покриття пікових навантажень в енергосистемі у зв’язку з можливим зниженням виробництва електроенергії каскадом Дніпровських ГЕС;

розробити Національну програму розвитку сільського господарства України, яка буде включати пакет політичних, економічних та технічних заходів, комплексне здійснення яких дозволить запобігти негативним наслідкам зміни клімату для сільськогосподарського виробництва;

розробити Національну програму берегозахисних заходів, що враховує найбільш несприятливі сценарії підвищення рівня моря;

сприяти впровадженню технологічних, адміністративних, фінансових заходів для підтримки ведення лісового господарства в умовах клімату, що змінюється.

Для вирішення проблем зменшення викидів ПГ та адаптації екосистем до зміни клімату, в першу чергу, необхідно вивчати, контролювати та прогнозувати ці зміни на майбутнє. Необхідно проводити глибокі системні дослідження та поширювати інформацію серед населення з метою ознайомлення з проблемою глобальної зміни клімату.

З метою обліку парникових газів з 2003 року в області 2021 року підприємствами проведені та відкориговані інвентаризації викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел з урахуванням викидів парникових газів від паливовикористовуючого обладнання. Динаміку фактичних викидів парникових газів від підприємств, що звітували за формою 2-ТП (повітря), наведено в таблиці 3.4.1.

Таблиця 3.4.1. - Фактичні обсяги викидів парникових газів

Парникові гази CO_2	**2015 рік**	**2016 рік**	**2017 рік**	**2018 рік**	**2019 рік**	**2020 рік**	**2021 рік**
Всього, тис. т:	2499,9	*	*	*	*	*	*
у т. ч. від стаціонарних джерел	1816.4	2066,6	2118,3	2028,0	2149,8	2093,2	2129,7

*- загальна кількість викидів вуглецю діоксиду від стаціонарних та пересувних джерел не надано, оскільки відсутні дані по викидам від пересувних джерел забруднення, оскільки розрахунок цих показників згідно з розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16.03.2017 № 175-р не здійснювався.

4. ВОДНІ РЕСУРСИ

4.1. Водні ресурси та їх використання.

4.1.1. Загальна характеристика

Миколаївська область територіально належить до басейнів р. Південний Буг (59,5%), р. Дніпро (23,5%) і річок Причорномор’я (17%).

На території області налічується 142 річки (довжиною більше 10 км) загальною довжиною 3619,84 км, з яких одна велика річка Південний Буг та шість середніх річок: Кодима (59,0 км), Синюха (24,0 км), Чорний Ташлик (41,0 км), Чичиклея (86,0 км), Інгул (179,0 км), Інгулець (96,0 км).

Головна водна артерія регіону – річка Південний Буг, що є третьою за величиною і довжиною в Україні, протікає територією області і закінчується Бузьким лиманом.

Басейн р. Південний Буг в межах області нараховує 47 річок довжиною більше 10 км, а довжина самої річки в межах області становить 257 км.

Річки Миколаївщини відносяться до рівнинних зі швидкістю течії 0,1 – 0,3 м/сек. Річкова мережа слаборозвинута, середня густота її становить 0,15 км/км^2 (середній по Україні показник – 0,25 км/км^2). Основна частина стоку проходить у весняну повінь. Річки використовуються для побутового, промислового, сільськогосподарського водопостачання та транспорту.

До поверхневих водних ресурсів області, окрім річок, належать озера, водосховища, ставки та болота.

За даними Регіонального офісу водних ресурсів у Миколаївській області, станом на 01.01.2022 на території області обліковано 978 озер. Природні озера розподілені нерівномірно, переважна більшість зосереджена на Кінбурнському півострові – 969 озер, серед них найбільші озера – оз. Чернине (56,0 га) та Черепашине (186,0 га).

До штучних водойм віднесено водосховища і ставки. Станом на 01.01.2022 в області налічується 45 водосховищ і 1100 ставків.

До водосховищ об'ємом більше 10,0 млн м^3 віднесено Ташлицьке водосховище (86,0 млн м^3), Олександрівське (72,13 млн м^3), Софіївське (36,0 млн м^3), Щербанівське (15,7 млн м^3), Степівське (13,88 млн м^3) та Катеринівське (10,8 млн м^3). Жовтневе водосховище з об'ємом 31,0 млн м^3 внаслідок ремонтних роботи зпущено.

Використання штучних водних об'єктів в області здійснюється для задоволення потреб енергетики, питного водопостачання, зрошення та побутових потреб населення.

Болота на Миколаївщині займають незначну площу (21,1 тис. га) та розміщені здебільшого в заплавах річок. Це плавні гирлової області Південного Бугу і Інгулу. Заболоченість спостерігається у пониззі Тилігульського лиману.

За даними Держгеокадастру, поверхневі водні ресурси займають площу 128,8 тис. га, що становить 5,2% від загальної площі Миколаївщини. Такий показник є вищим за середній по Україні (4%). При цьому дві третини з цієї площі зайняті прибережними замкнутими водоймами та лиманами, що обумовлене виходом території області до Чорного моря.

За гідрогеологічними характеристиками область належить до Нижньобузько - Дніпровській області недостатньої водності та Причорноморській області надзвичайно низької водності.

Запаси поверхневих вод визначаються середнім багаторічним стоком річок, який з урахуванням стоку із суміжних областей сягає 3,4 км^3. Тоді як, місцевий річковий стік, що формується в межах області, у середній за водністю рік становить лише 0,57 км^3.

Забезпеченість Миколаївської області місцевим стоком є дуже низькою. За питомими показниками водних ресурсів (на одного мешканця) область займає одне із останніх місць серед інших областей України (табл. 4.1.1.1)

Таблиця 4.1.1.1. - Забезпеченість річним стоком, тис.м^3/рік на 1 мешканця Миколаївської області

Середньорічний		Маловодний рік	
місцевий	сумарний	місцевий	сумарний
0,45	3,09	0,26	2,15

Територія Миколаївської області характеризується складними гідрогеологічними умовами формування підземних вод, що обумовлено геолого-структурними особливостями, природно-кліматичними та техногенними факторами.

Підземні води залягають у відкладеннях різного віку, генезису і літологічного складу – від тріщинуватої зони кристалічного фундаменту до сучасних (голоценових) та плейстоценових.

Прогнозні ресурси (запаси) підземних вод основних водоносних горизонтів у межах Миколаївської області визначено і апробовано Державною комісією запасів СРСР (протокол від 29.06.1971 № 7869, від 28.07.1978 № 8103), Українською територіальною комісією запасів (протокол від 21.03.1978 № 3886) і уточнені протоколом робочої комісії ВГО «Кримморегеологія» від 02.06.1983 у кількості 441,6 тис.м^3/добу, у тому числі:

з мінералізацією до 1,5 г/дм^3 – 349,87 тис.м^3/добу (79,23%);

з мінералізацією від 1,5 г/дм^3 до 3,0 г/дм^3 – 91,73 тис.м^3/добу (20,77%).

Розподіл прогнозних ресурсів підземних вод по області становить 14,22 м^3/добу/км^2 (з мінералізацією до 1,5 г/дм^3) і 17,95 м^3/добу/км^2 (з мінералізацією до 3,0 г/дм^3). На одну особу населення області прогнозні ресурси підземних вод розподіляються відповідно 0,28 і 0,36 м^3/добу, а по адміністративних районах цей показник змінюється від 0,04 до 1,3 і від 0,06 до 1,5 м^3/добу. При цьому тільки в Миколаївському районі області на одного мешканця доводиться прогнозних ресурсів з мінералізацією до 1,5 г/дм^3 більше 1 м^3/добу. З часу оцінки прогнозних ресурсів різко змінилося техногенне навантаження на геологічне середовище, що привело до скорочень, а в деяких випадках і повної ліквідації площ з мінералізацією до 1,5 г/дм^3.

Прісні підземні води (з мінералізацією до 1,0 г/дм^3) поширені: в північно-західній частині Миколаївської області, а саме у зоні контакту Українського басейну тріщинних вод і Причорноморського артезіанського басейну в долині р. Південний Буг у районі міст Вознесенськ і Нова Одеса (Вознесенське і Новоодеське родовища підземних вод).

За обсягами розвіданих запасів підземних вод питної якості Миколаївська область є найменш забезпеченою в Україні. В середньому експлуатаційні запаси підземних вод на одного мешканця становлять 0,09 м^3/добу (порівняно з: Одещиною 0,135 м^3/добу або в 1,5 рази більше, Херсонщиною - 3,1 м^3/добу або в 34 рази більше).

4.1.2. Водокористування та водовідведення

Водні ресурси є важливим стратегічним ресурсом для соціального та економічного розвитку Миколаївської області.

На підставі даних державного обліку водокористування протягом останніх двадцяти років обсяги водозабору в області значно зменшилися. Найбільше забрано води 1982 року – 1 мільярд 347,5 млн.м^3. Найменший за величиною обсяг водозабору в області зафіксований 2022 року – 95,693 млн м^3, з якого об'єм забору води з:

поверхневих водних об'єктів склав – 87,674 млн м^3 води, що на 105,485 млн м^3 (54,6 %) менше порівняно з 2021 роком;

підземних водоносних горизонтів – 8,019 млн м^3 води, що на 3,629 млн м^3 (31,2 %) менше порівняно з 2021 роком.

Загальний об'єм забору води в області за звітний період у порівнянні з даними 2021 року, зменшився на 109,114 млн м^3 (53,3%) (мал. 4.1.2.1).

Із загальної кількості забраної протягом 2022 року води використано 94,978 млн м^3, або 99,3 % від забраної.

В системі оборотного та повторно – послідовного водопостачання за звітний період використано 3458,383 млн м^3.

Водоспоживання для задоволення виробничих потреб 2022 року традиційно є найбільшим (мал. 4.1.2.2.) Згаданий обсяг використання води на ці потреби становить 69,962 млн м^3 (73,6 % від загальної кількості використаної води по області), що на 17,177 млн м^3 (19,7%) менше порівняно з відповідними показниками минулого року (табл. 4.1.2.1).

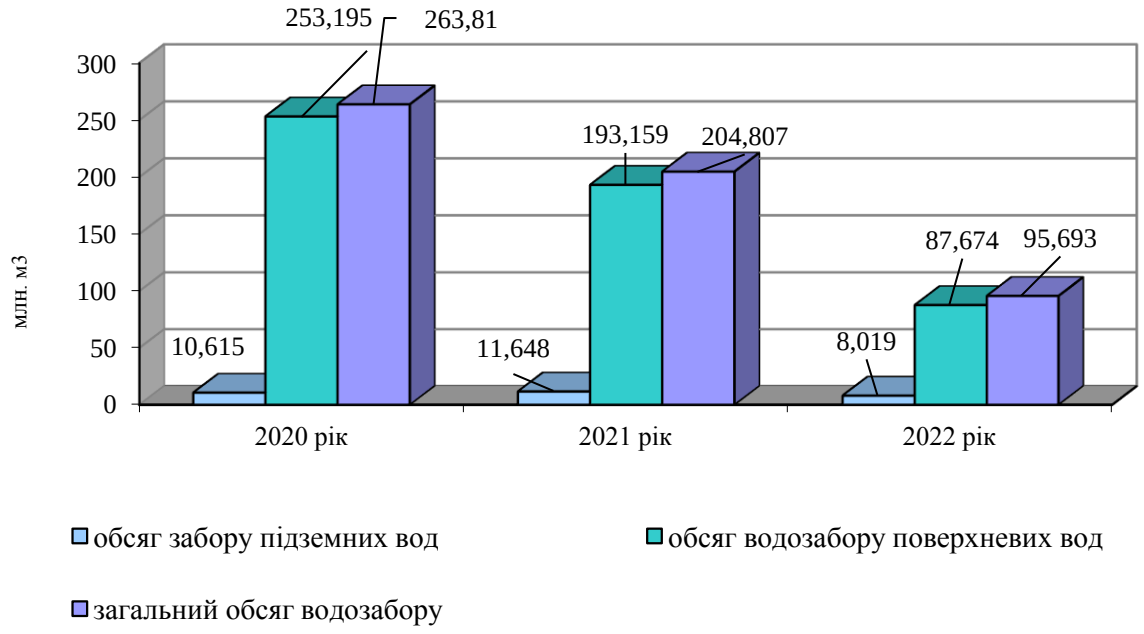

Мал. 4.1.2.1. - Динаміка водозабору по Миколаївській області

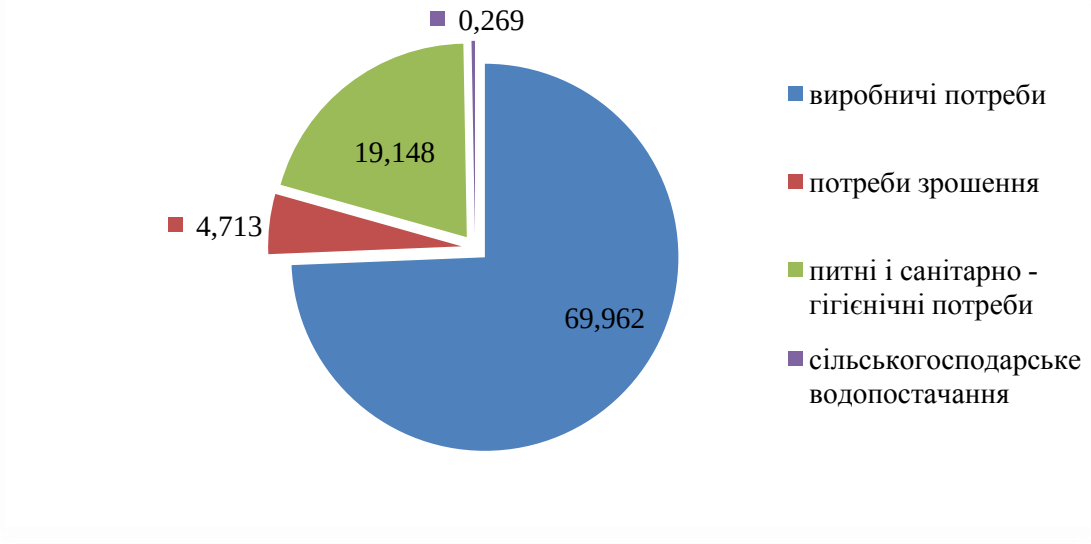

Мал. 4.1.2.2. - Динаміка використання води 2022 року, млн м3

Внаслідок проведення бойових дій на території області та тимчасової окупації військами російської федерації Снігурівської міської територіальної громади, де розташована головна насосна станція Інгулецької зрошувальної системи (найпотужніша зрошувальна система в області), 2022 року зрошення сільськогосподарських угідь майже не здійснювалось. За обсягами водоспоживання об'єм використання води для потреб зрошення 2022 року зменшився на 91,2% та склав 4,713 млн м^3 (мал. 4.1.2.2, табл. 4.1.2.1).

2022 року в області найбільший обсяг використання вод спостерігався у такій галузі економіки, як енергетика. На її потреби використано 60,396 млн м^3, що є майже на рівні обсягів водоспоживання галузі 2021 року.

Таблиця 4.1.2.1. - Використання води на потреби, млн м^3

Різновид потреб	2021рік	2022 рік
виробничі	87,139	69,962
зрошення	53,595	4,713
питні і санітарно- гігієнічні	26,821	19,148
сільськогосподарського водопостачання	0,296	0,296

На другому місці після енергетики 2022 року, за обсягами використання води, є житлово – комунальне господарство. На потреби цієї галузі в області використано 23,545 млн м^3 , що у 1,5 разів менше у порівнянні з даними 2021 року. Таке зменшення водоспоживання у секторі житлово –комунального господарства обумовлено масовим виїздом населення з території Миколаївської області внаслідок військової агресії російської федерації (мал. 4.1.2.3, табл. 4.1.2.2).

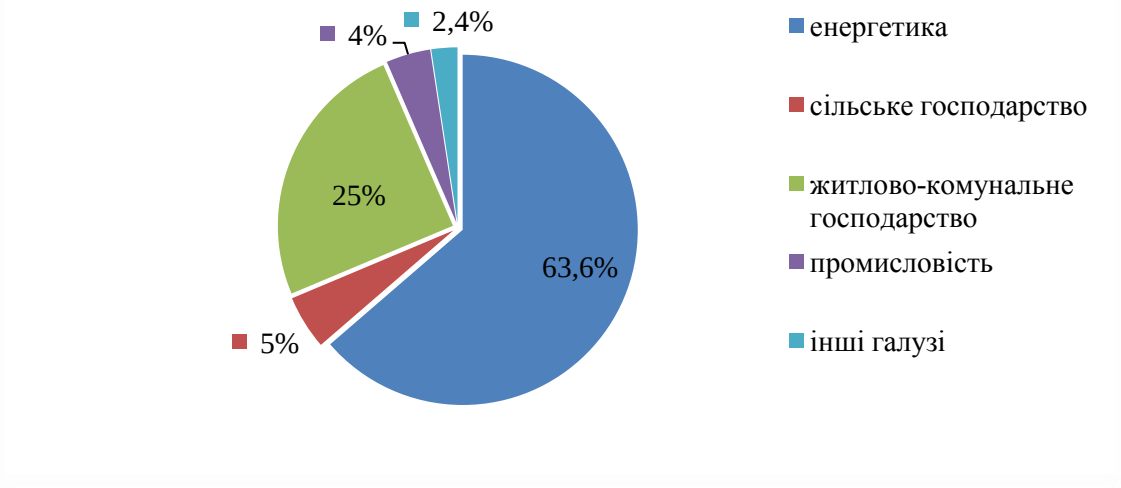

Мал. 4.1.2.3. – Об’єми використання води 2022 року за галузями економіки у процентному відношенні до загального об’єму використання вод в області.

Господарсько – побутове водопостачання в області здійснюється за рахунок водозабору з поверхневих водних об’єктів та підземних водоносних горизонтів.

Таблиця 4.1.2.2. - Використання та відведення води підприємствами галузей економіки 2022 року, млн м^3

Галузь економіки	Використано води	З неї на:		Відведено зворотних вод у поверхневі водні об’єкти		
		побутово-питні потреби	виробничі потреби	всього	у тому числі забруднених	з них без очищення
Електроенергетика	60,396	0,230	60,166	31,509	-	-
Вугільна промисловість	0,098	0,003	0,077	0,287	0,272	0,257
Металургійна промисловість	1,117	0,234	0,884	-	-	-
Хімічна та нафтохімічна промисловість	-	-	-	-	-	-
Машинобудування	1.854	0.173	1.681	1,332	-	-
Нафтогазова промисловість	-	-	-	-	-	-
Житлово-комунальне господарство	23,545	17,675	5,870	14,730	13,014	1,086
Сільське господарство	4,780	0,269	0,365	0,341	-	-
Харчова промисловість	0,692	0,137	0.554	0.087	-	-
Транспорт	0,114	0,051	0,063	0,080	-	-
Промисловість будівельних матеріалів	0.118	0.014	0.105	-	-	-
Інші галузі	2.264	0.658	0.197	0,288	-	-
Всього по області	94,978	19,444	69,962	48,078	13,286	1,343

Централізованим водопостачанням з поверхневих джерел (р. Дніпро, р. П. Буг, р. Синюха, р. Інгул) забезпечені п’ять міст області, серед яких обласний центр – м. Миколаїв.

2022 року водопостачання м. Миколаєва, внаслідок пошкодження водоводу з р. Дніпро (на території Херсонської області), в аварійному порядку переведено на змішену систему водоподачі, яка складається з водозабору підземних вод та морських вод Бузького лиману.

Залучення до централізованої системи водопостачання морських вод - безпрецедентний випадок у світовій практиці комунального господарства. Внаслідок специфічного мінерального складу, морські води швидко руйнують трубопроводи та негативно впливають на якість очистки каналізаційних стоків. Тому, після деокупації Снігурівської міської територіальної громади, на початку 2023 року водопостачання м. Миколаєва переведено на водозабір з р. Інгулець, який відповідно до проєкту міської системи водопостачання є резервним джерелом подачі води до міста.

Більшість сільських населених пунктів та райцентрів області для питних потреб користуються виключно підземними водами.

Підземні води, які добуваються на території Миколаївської області, головним чином йдуть на задоволення господарсько-побутових та питних потреб населення.

За станом на 01.01.2022 року, згідно з даними статистичної форми 7-ГР, на території Миколаївської області експлуатуються 1114 свердловин.

На підставі інформації управління житлово-комунального господарства Миколаївської облвійськадміністрації протягом 2022 року, з метою вирішення проблеми водопостачання м. Миколаєва в період відсутності водопостачання з р. Дніпро, в м. Миколаєві пробурено 93 свердловини (70% від загальної кількості свердловин на території міста) та встановлено 152 одиниці установок доочищення підземних вод методом зворотного осмосу.

Станом на 01.01.2022 року для централізованого водопостачання населених пунктів та виробничих потреб підприємств на території Миколаївської області розвідані та затверджені експлуатаційні запаси за 12 родовищами (16 ділянками) підземних вод. Загальна кількість експлуатаційних запасів станом на 01.01.2022 року становить 102,882 тис.м3/добу (23,3% від величини ПРПВ). Приросту запасів у звітному періоді не було.

На одного мешканця області в середньому доводиться 0,094 $м^3$/добу експлуатаційних запасів підземних вод (ЕЗПВ) (прогнозних ресурсів – 0,404 $м^3$/добу). Однак розподіл ЕЗПВ по адміністративних районах та річкових басейнах вкрай нерівномірний. Основна частина ЕЗПВ належить до басейну р. Південний Буг, де експлуатаційні запаси становлять до 80,0 тис. $м^3$/добу – 77 % від загальної кількості ЕЗПВ. Тут знаходяться 9 ділянок родовищ підземних вод, які розташовані в межах Вознесенського та Первомайського районів. Ступінь освоєння експлуатаційних запасів підземних вод 2021 року невисокий - 11 %.

З розвіданих експлуатаційних запасів області відбиралася незначна частка підземних вод – 11,334 тис.м^3/добу (11 % від ЕЗПВ). Коблево - Рибаківське родовище (розвідані запаси в кількості 5,3 тис.м^3/добу), ділянки Вознесенська - 1 (2,3 тис.м^3/добу) та Бузька (6,3 тис.м^3/добу) Вознесенського родовища не експлуатуються.

Підземні води Миколаївської області крім господарсько - питного призначення мають бальнеологічне використання (радонові, йодо-бромні, сірководневі термальні води та ін.).

На території області розвідані родовища мінеральних вод різного типу на території м. м. Очаків, Вознесенськ, смт Криве Озеро, Врадіївка, Воскресенськ, Снігурівка, Галицинівка. Більша частина з них станом на 01.01.2022 не експлуатується.

У районі м. Очакова затверджені Державним Комітетом Запасів СРСР експлуатаційні запаси мінеральних вод палеогенових відкладів в кількості 0,898 тис. м^3/добу (протокол № 9421 від 10.02.1989 року родовище не експлуатується).

В північно-західній частині області (Первомайський район) мінеральні природно-столові води приурочені до кристалічних порід докембрію, води з мінералізацією 0,7-1,2 г/дм^3, за хімічним складом гідрокарбонатно-сульфатно-хлоридні натрієво-магнієві. Тут також затверджені ДКЗ України запаси мінеральних природних столових вод (протокол № 1306 від 13.07.2007р.) та по родовищу «Кривоозерське-2» (протокол № 2317 від 27.07.2011р.). Обидва родовища експлуатуються.

Експлуатаційні запаси мінеральних природних столових вод у відкладах верхньосарматського підрегіоярусу верхнього міоцену по родовищу «Воскресенське» затверджені протоколом ДКЗ України № 2813 від 20.12.2012р. Родовище діюче, розташоване у південній частині області (Миколаївський район).

Ділянка мінеральних лікувально-столових вод Вознесенського родовища розташована у Вознесенському районі області, експлуатаційні запаси затверджені протоколом ДКЗ України № 518 від 29.07.1999р.

Загальний обсяг водовідведення 2022 року склав 51,487 млн м^3, що на 25,134 млн м^3 (32,8 %) менше порівняно з даними 2021 року. Безпосередньо до поверхневих водних об’єктів 2022 року скинуто 48,078 млн м^3 зворотних вод – рекордно низька величина скиду зворотних вод по області за останні 20 років.

Доля ж забруднених стоків у загальному об’ємі скиду зворотних вод залишилась майже на рівні минулого року і дорівнює 27,6%.

Таблиця 4.1.2.3. - Основні показники використання і відведення води, млн м^3

Показники	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік
Забрано води з природних водних об'єктів – всього	233,20	263,810	204,81	95,693
у тому числі для використання	175,3	227,21	169,11	94,98
Спожито свіжої води (включаючи морську) з неї на:	175,3	227,21	169,11	94,98

виробничі потреби	97,08	92,95	87,14	69,96
господарсько-питні потреби	29,15	27,56	26,82	19,44
зрошення	47,46	105,52	53,60	4,71
сільськогосподарські потреби	0,436	0,46	0,30	0,341
ставково-рибне господарство	-	0,72	1,25	0,527
Втрати води при транспортуванні	76,29	83,696	57,49	14,17
Загальне водовідведення, з нього:	78,26	72,58	76,62	51,49
у поверхневі водні об'єкти	75,14	69,16	72,31	48,08
у тому числі:				
забруднених зворотних вод	19,66	20,69	20,24	13,29
з них без очищення	0,053	0,063	0,86	1,34
нормативно очищених	1,97	1,98	2,10	0,76
нормативно чистих без очистки	53,50	46,49	49,97	34,04
Обсяг оборотної, повторної та послідовно використаної води	3353,0	3944,07	3474,85	3458,38
Потужність очисних споруд	56,310	65,830	69,98	60,837

4.2. Забруднення поверхневих вод

4.2.1. Скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти та очистка стічних вод

Для маловодної Миколаївської області є актуальною проблема забруднення водних ресурсів через скид стічних вод, вирішення якої ускладняється відсутністю якісної очистки господарсько-побутових і виробничих стоків.

На підставі звітної документації за формою 2ТП - водгосп (річна), протягом 2022 року 26 водокористувачів здійснювали скид зворотних вод до поверхневих водних об'єктів області, що відповідає даними минулого року.

Загальний обсяг скидів зворотних вод до поверхневих водних об'єктів області 2022 року склав 48,078 млн м^3, що порівняно з минулим роком менше на 24,236 млн м^3 (33,5%). Основними за обсягом, у загальному складі зворотних вод, є нормативно (умовно) чисті води без очистки, їх доля дорівнює 70,8% або 34,029 млн м^3(мал.4.2.2.1).

Зворотні води згаданої категорії скидаються переважно підприємствами енергетики та машинобудівної галузі. Це - теплообмінні та продувочні води. Найбільший обсяг скиду нормативно (умовно) чистих без очищення зворотних вод в області здійснює ВП «Південноукраїнська АЕС» ДП «НАЕК «Енергоатом», до складу якого належать Олександрівська ГЕС та Ташлицька ГАЕС. Обсяг скидів зазначених підприємств 2022 року - 29,814 млн м^3 , що складає 87,6 % від загального об'єму скидів нормативно (умовно) чистих без очищення зворотних вод до поверхневих водних об'єктів області.

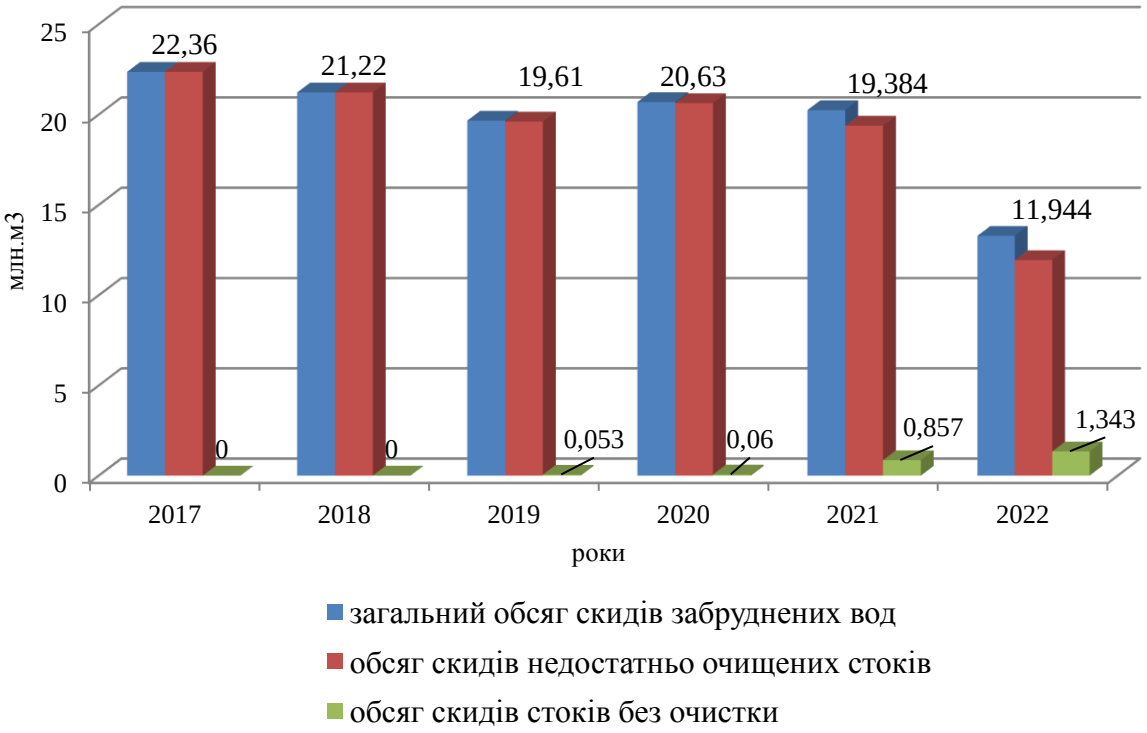

Мал. 4.2.1.1. - Динаміка скиду забруднених вод до поверхневих водойм області, млн м^3

Обсяг скиду забруднених стічних вод, порівняно з даними 2021 року, рекордно зменшився на 6,954 млн м^3 або 34,4%. Для порівняння, протягом останніх десяти років щорічне зменшення обсягів скиду забруднених вод в області коливалось у межах 3%-12%.

За якістю скид забруднених стоків 2022 року складався на (мал.4.2.1.1.):

89,9% (11,944 млн м^3) з недостатньо очищених стоків (на 7,44 млн м^3 менше порівняно з минулим роком);

10,1% (1,343 млн м^3) зі стоків скинутих без очистки (на 0,486 млн м^3 більше порівняно з минулим роком).

Але, не зважаючи на загальне зменшення об'єму скиду забруднених вод по області, внаслідок аварійних скидів комунальних стоків м. Миколаєва доля скиду стоків без очистки збільшилась в 1,6 разів у порівнянні з даними 2021 року.

Якщо подивитись на розподіл обсягів скидів забруднених зворотних вод за сферами діяльності, то доля обсягу скидів даної категорії від підприємств комунальної сфери значно переважає величину загального скиду забруднених вод від підприємств промисловості (мал.4.2.1.2.)

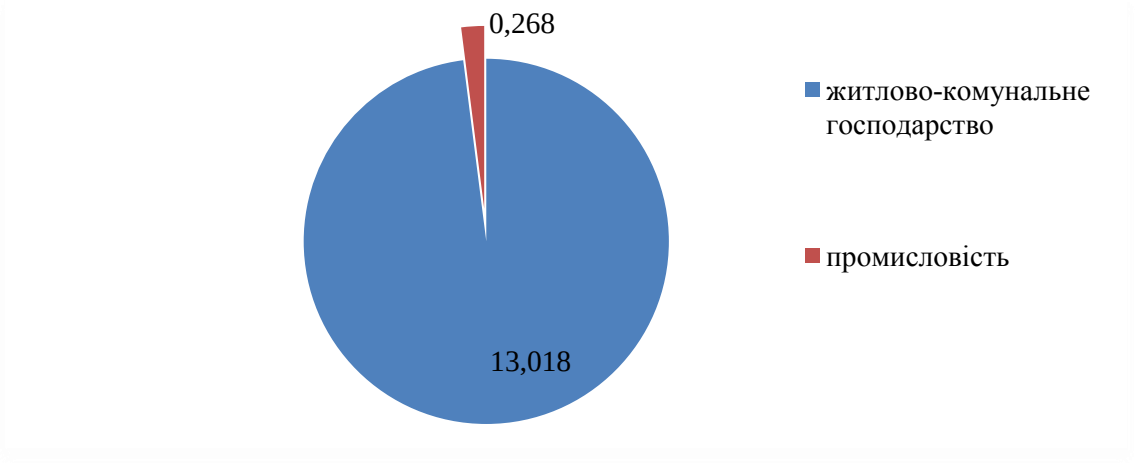

Мал. 4.2.1.2. - Обсяги скидів 2022 року забруднених стічних вод до водних об'єктів області за галузями економіки, млн. м^3

Таким чином слід зазначити, що переважна кількість забруднених стічних вод, які скидаються на території Миколаївської області до водних об'єктів, класифікується, як недостатньо очищені і відводиться підприємствами комунальної сфери.

4.2.2. Основні забруднювачі водних об'єктів (за сферами діяльності)

Протягом 2022 року очистку господарсько-побутових стоків перед скидом до поверхневих водойм області здійснювали 10 підприємств: МКП «Миколаївводоканал», КП «Міський водоканал» КП «Первомайський міський водоканал», ТОВ «БОС», КП «Очаківводоканал», Южноукраїнське ПВКГ та ТМ, КП «Прибузьке», КП «Ольшанське», КП «Арбузинський ККП» та ЄСКП «Єланецьводопостач».

Комунальні очисні споруди каналізації існують переважно в обласному та районних центрах. Амортизація очисних споруд каналізації складає від 42% до 62 %.

Згідно з результатами моніторингових досліджень за станом роботи обласних очисних споруд каналізації, майже всі з вказаних об'єктів здійснюють очистку стоків до категорії – недостатньо очищені.

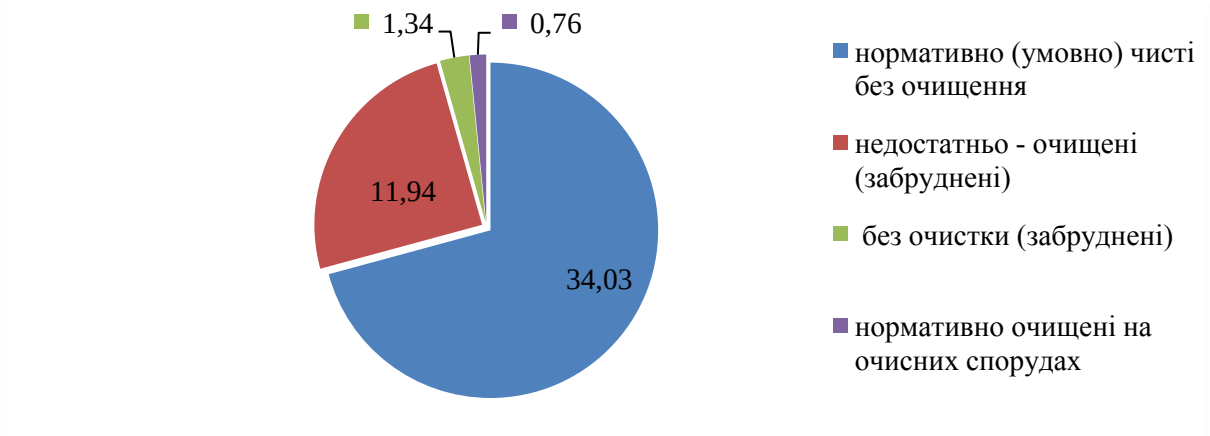

Мал.4.2.2.1. - Об'єми скидів 2022 року зворотних вод до водних об'єктів області, відповідно до класифікації щодо їх якості, млн м^3

Дані щодо динаміки скидів забруднених зворотних вод основними забруднювачами водних ресурсів області наведені у таблиці 4.2.2.1.

Таблиця 4.2.2.1. - Основні забруднювачі водних ресурсів області та їх обсяги скиду зворотних вод, млн м^3

№ з/п	Назва комунальних підприємств-забруднювачів	2020 рік		2021 рік		2022 рік	
		разом	у т.ч. забруднених стічних вод	разом	у т.ч. забруднених стічних вод	разом	у т.ч. забруднених стічних вод
1.	МКП «Миколаївводоканал» м. Миколаїв	22,016	20,310	20,707	18,648	11,518	11,518
2.	КП «Міськводоканал» Баштанської міської ради м. Баштанка	0,242	0,242	0,326	0,266	0,034	-
3.	КП «Очаківської міської ради «Очаків-Сервіс» м. Очаків	0,267	0,267	0,263	0,263	0,155	0,155
4.	КП «Ольшанське» смт Ольшанське Миколаївський район	0,111	0,111	0,108	0,108	0,088	0,088
5.	КП «Прибузьке», м. Нова Одеса	0,040	0,040	0,037	0,037	0,023	0,023
6.	КП «Первомайськводо-канал» м.Первомайськ	1,908	-	1,952	-	1,962	1,230

Комунальним підприємством, що здійснює найбільший скид забруднених стоків до водних об'єктів в області є **МКП «Миколаївводоканал»**, що експлуатує очисні споруди каналізації м. Миколаєва.

Доля скиду зворотних вод згаданого підприємства становить близько 90 % від загального об'єму скидів зворотних вод від всіх підприємств житлово-комунального господарства області.

За формою 2-ТП (водгосп) річна МКП «Миколаївводоканал» 2022 року до водних об'єктів (Бузький лиман та р. Вітовка) скинуто 11,518 млн. м^3 стічних вод, які класифікуються як забруднені. Верше за останні 12 років у складі скиду зворотних підприємства зафіксовано об'єм скиду стоків без очистки (аварійний), який дорівнює 1,086 млн. м^3 і складає 80,9 % від загального об'єму скиду зворотних вод цієї категорії по області (мал. 4.2.2.2., табл. 4.2.2.1).

У порівнянні з даними минулого року, внаслідок масового виїзду мешканців міста через військову агресію російської федерації, 2022 року загальний об'єм скиду МКП «Миколаївводоканал» зворотних вод до водних об'єктів зменшився на 9,189 млн. м3 (55,6%), але концентрація забруднюючих речовин у стоках збільшилась вдвічі.

Така ситуація обумовлена значними змінами, які відбулися протягом 2022 року у системі водопостачання м. Миколаєва:

протягом квітня 2022 року місто знаходилось без централізованого водопостачання внаслідок аварії на насосній станції водозабору з р. Дніпро (територія Херсонської області), що призвело до зменшення кількості стоку та збільшення концентрації забруднюючих речовин притаманних господарсько – побутовим стічним водам;

з травня 2022 року перехід на змішану систему водопостачання – підземні водозабори (після опріснення, що додатково ускладнило роботу каналізаційних очисних споруд міста внаслідок скиду сольового концентрату до каналізаційної мережі, об'єми надходження якого дорівнюють до 50% від загального об'єму водозабору підземних вод) та води Бузького лиману з мінералізацією від 2,3 – 11,0 г/м3 (перевищення вимог ДСанПіН 2.2.4-171-10 за мінералізацією до 11 разів).

Все це в комплексі значно погіршило стан каналізаційних мереж міста та негативно вплинуло на якість роботи миколаївських очисних споруд каналізації, як і без додаткового навантаження вимагали реконструкції.

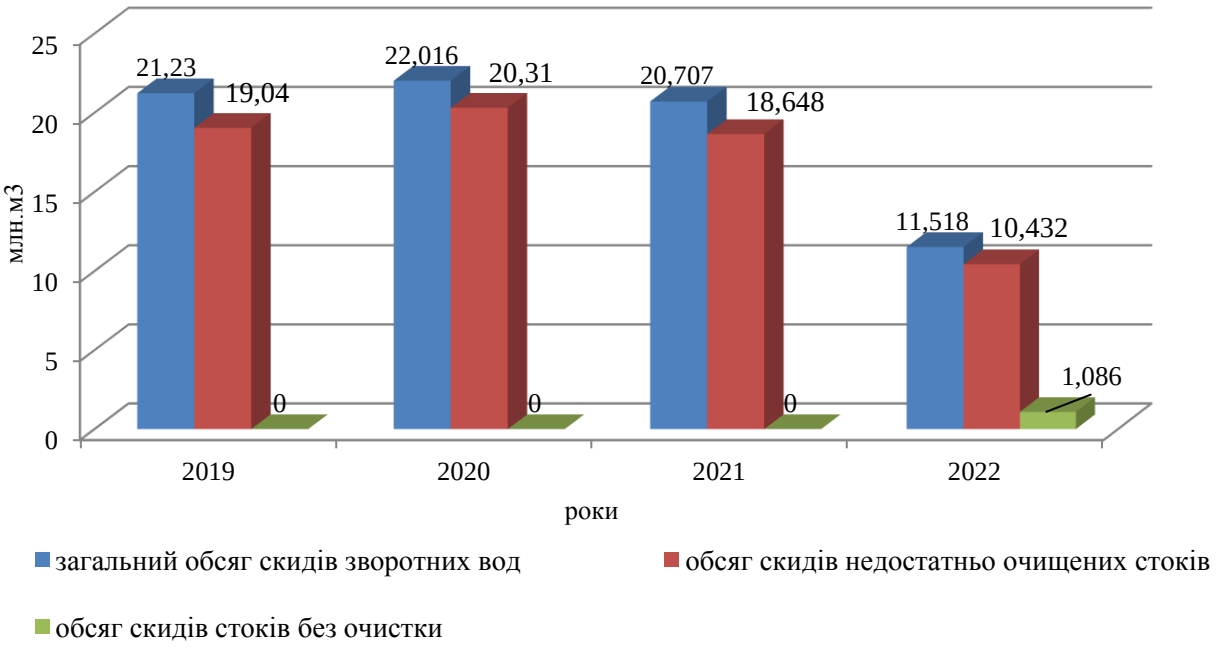

Мал. 4.2.2.2. - Динаміка скиду МКП «Миколаївводоканал» забруднених стоків до вод Бузького лиману, млн м^3

Очисні споруди каналізації м. Миколаєва (далі – ОСК), розташовані біля с. Галицинове Миколаївського району на площі 13,7 га. Мають проєктну потужність - 118,0 тис. м^3/добу. Методи очистки стоків – механічний і біологічний. ОСК експлуатуються з 1973 року, частково реконструйовані за проектом збільшення потужності, розробленим 1985 року.

ОСК м. Миколаєва складаються з: приймальної камери, будиноку ґрат, 2 предаераторів, 3 горизонтальних пісковловлювачів, 4 первинних радіальних відстійників, насосної станції сирого осаду, аеротенку із розосередженим

випуском стічних вод, 6 аеротенків - витиснювачів, 3 вторинних радіальних відстійників, прийомного резервуару циркуляційного мулу, блоку насосно-повітродувних станцій, мулових насосних станцій, цеху механічного зневоднювання осаду, 7 мулових майданчиків та адміністративно-лабораторного корпусу.

З метою вирішення проблеми щодо підвищення якості очистки каналізаційних стоків м. Миколаєва:

захід «Реконструкція глибоководного випуску в Бузький лиман від очисних споруд каналізації м. Миколаєва» включено до Комплексної програми охорони довкілля Миколаївської області на 2021 - 2027 роки (І етап) - фінансування 2022 року не виділялось;

реконструкція каналізаційних очисних споруд м. Миколаїв здійснюється за рахунок реалізації спільного з Європейським інвестиційним банком (далі – ЄІБ) інвестиційного проекту «Розвиток системи водопостачання та водовідведення в місті Миколаїв». Загальна вартість робіт, згідно з проектом, становить 31,08 млн євро, в т. ч. кредит ЄІБ – 15,54 млн євро. Станом на 01.01.2022 загальна сума коштів, яка була профінансована на реалізацію інвестиційного проєкту з початку реалізації - становить 187 178 тис. грн., з яких:

135 717 тис. грн.- кредитні кошти ЄІБ;

27 687 тис. грн.- грантові кошти надані за Програмою «Е5Р» між Україною та ЄІБ;

23 774 тис. грн.- власні кошти МКП «Миколаївводоканал».

За період 2017 - 2021 ключовими результатами реалізації проєкту є:

розроблення геоінформаційної системи та гідравлічного моделювання, придбання відповідного програмного забезпечення;

закупівля та поставка лабораторного обладнання для технічного переоснащення лабораторії очисних споруд каналізації;

закупівля водомірних лічильників;

закупівля та встановлення відеостіни для диспетчеризації;

придбання каналопромивної машини з функцією всмоктування та цифрового акустичного локатору для пошуку складних витоків води;

реконструкція будівлі грабельної та приймальної камери очисних споруд каналізації;

реконструкція трьох самопливних каналізаційних колекторів;

укладання контрактної угоди на здійснення реконструкції та технічного переобладнання очисних споруд каналізації.

Протягом 2022 року:

за рахунок ЄБІ в межах реалізації інвестиційного проекту «Розвиток системи водопостачання та водовідведення в місті Миколаїв» профінансовано захід «Реконструкція 3-х самопливних каналізаційних колекторів» на суму 25732,64 тис. грн;

на виконання Інвестиційної програми МКП «Миколаївводоканал» на 2021 рік, схваленої Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг № 907 від 02.06.2021 виконано роботи щодо реалізації заходу «Реконструкція самопливного каналізаційного

колектору по вул. Айвазовського від вул. Самойловича до насосної станції №17» на загальну суму 9075,92 тис. грн.

Негайної реконструкції потребують каналізаційні очисні споруди смт Ольшанське Миколаївського району.

Ці споруди перейшли у спадок смт Ольшанське від Миколаївського гідролізно - дріжджового заводу і розташовані за межами населеного пункту.

За проєктом в роботі очисних споруд задіяно два методи очистки стоків: механічний та біологічний (крапельні біофільтри). Після очищення стічні води скидаються до р. Південний Буг у районі села Сапетня. Проєктна потужності - 6,0 тис. $м^3$/добу та 2,19 млн $м^3$/рік.

На даний час каналізаційні очисні споруди смт Ольшанське експлуатуються **КП «Ольшанське»** і знаходяться у аварійному стані. Обладнання з біологічної очистки зруйноване, частково здійснюється механічне очищення стоків і як результат, щорічний скид біля 110 тис.$м^3$ забруднених стічних вод до р. Південний Буг (табл. 4.2.2.1).

За даними інструментально - лабораторного контроля Держекоінспекції Південно - Західного округу, майже за всіма показниками якості, стічні води після проходження очистки на очисних спорудах КП «Ольшанське» мають значні перевищення гранично допустимих концентрацій: завислі речовини – перевищення у 7 разів, мінералізація - у 61 раз, сульфати - 34 рази, хлориди – 21 раз.

З метою поліпшення ситуації, що склалася 2015 року виготовлено проектно-кошторисну документацію реконструкції очисних споруд у смт Ольшанське. 2016 року з метою проведення реконструкції Ольшанських очисних споруд Ольшанською селищною радою профінансовано інформаційно-консультативні послуги з реконструкції очисних споруд в розмірі 31,592 тис. грн. 2018 року здійснено коригування проектно - кошторисної документації щодо реконструкції каналізаційних очисних споруд смт Ольшанське (профінансовано на суму 135,29 тис. грн.) Через брак фінансування протягом 2019-2022 років заходи з реконструкції каналізаційних очисних споруд не впроваджувались.

Неефективно працюють введені в експлуатацію 2006 року каналізаційні очисні споруди м. Баштанка Баштанського району, які експлуатуються **КП «Міськводоканал».**

Очистка стоків – біологічна. Очисні споруди складаються з 4-х відстійників площею 2000 $м^2$ і каскаду із 2-х біоінженерних споруд площею 1,6 га.

Внаслідок значного зменшення населення м. Баштанки через військову агресії російської федерації, згідно зі звітом про використання води за формою 2-ТП (водгосп), протягом 2022 року підприємством скинуто до р. Інгул в десять разів менший ніж минулого року об’єм зворотних вод - 34,0 тис. $м^3$. До річки потрапити зворотні води після промивання фільтрів очисних споруд водопроводу м. Баштанка. Скид каналізаційних стоків з біоплато не здійснювався. За якістю зворотні води класифіковані, як нормативно чисті без очистки.

Заходи щодо покращення роботи очисних споруд м. Баштанка 2022 року не здійснювались.

До очисних споруд області, робота яких визнана неефективною, належать очисні споруди м. Очакова, які розташовані біля с. Чорноморка Миколаївського району і експлуатуються **КП «Очаківської міської ради «Очаків-Сервіс».**

2022 року, відповідно до звіту про використання води за формою 2-ТП (водгосп) річна, зазначеним комунальним підприємством до вод Чорного моря скинуто 155 тис. м^3 недостатньо очищених стічних вод, що на 108,0 тис. м3 (на 41,1%) менше у порівнянні з об'ємами скиду 2021 року.

Очисні споруди м. Очаків мають проектну потужність – 18,3 тис. м^3/добу при фактичному навантажені – 0,425 тис. м^3/добу. Метод очистки стоків – біологічний. Основні стадії очистки складаються з коагуляції, відстоювання, фільтрування (швидкі фільтри) та знезаражування рідким хлором.

2014 року з метою запобігання забрудненню Чорного моря через скид недостатньо очищених стоків м. Очакова, ТОВ «Дніпроводпроект» (м. Дніпро), на замовлення Очаківської міської ради, розроблений проект модернізації очисних споруд. Роботи з реконструкції не проводились через відсутність фінансування. Кошти виділяються лише для здійснення поточного ремонту, на здійснення якого 2021 року виділено 0,11 тис. грн з власних коштів комунального підприємства.

Збудовані 1967 року очисні споруди каналізації м. Первомайська морально та фізично застарілі і вимагають реконструкції, експлуатаційне підприємство – **КП «Первомайський міський водоканал»**. Очисні споруди м. Первомайська розташовані на відстані 10 км від міста і займають площу 22,5 га, проектна потужність становить 30,0 тис. м^3/добу, фактичне навантаження – 3,4тис. м^3/добу.

Основною стадією очистки є відстоювання попередньо очищених механічними засобами стоків у системі біоставків з наступним скидом до р. Південний Буг.

Система водовідведення складається із самопливних каналізаційних мереж, напірних колекторів та каналізаційних насосних станцій. За десятки років експлуатації колекторів та каналізаційних насосних станцій обладнання практично не змінювалось, а споруди капітально не ремонтувались. Каналізаційні насосні станції потребують негайного ремонту з виконанням необхідних заходів для запобігання аварійних та техногенних ситуацій. Зношеність основних фондів очисних споруд каналізації становить 90%.

В межах реалізації Комплексної програми охорони довкілля Миколаївської області на 2018-2020 роки, за рахунок фінансування з обласного цільового фонду охорони навколишнього середовища, на очисних спорудах м. Первомайськ: встановлено обладнання механічної очистки, повністю реконструйовані споруди пісколовок, приймальної, розподільчої камер та первісних розподільних відстійників. І, як результат протягом 2019-2021 років комунальне підприємство не здійснювало скид недостатньо очищених стоків.

2022 року, згідно з даними звітності за формою 2-ТП (водгосп) річна, обсяг скиду зворотних вод КП «Первомайський міський водоканал» до р. Південний Буг склав 1,962 млн м^3 з якого недостатньо очищені зворотні води скинуті в об'ємі 1,230 млн м^3 , що складає 62,7 % від загального річного обсягу скиду підприємства (табл. 4.2.2.1).

Заходи з реконструкції каналізаційних очисних споруд м. Первомайськ включено до складу Комплексної програми охорони довкілля Миколаївської області на 2021 - 2027 роки. Фінансування заходів протягом 2022 року не виділялось.

У м. Нова Одеса очистку стічних вод здійснює **комунальне підприємство «Прибузьке»**. Очисні споруду введені в експлуатацію в 2009 року. Проектна потужність очисних споруд каналізації становить 0,2 тис. м^3/добу, фактична – 0,147 тис. м^3/добу, метод очистки стоків – біологічний на камерах аерації. Після біологічної очистки стоки надходять до блоку знезараження (електроліз). Відпрацьований активний мул накопичується на спеціальних майданчиках.

Очисні споруди потребують реконструкції. Зворотні води, які скидаються КП «Прибузьке» класифікуються, як «недостатньо очищені».

2022 року, згідно зі статистичною формою 2 - ТП (водгосп) комунальним підприємством скинуто до р. Південний Буг 23,0 тис. м^3 забруднених стічних вод (табл. 4.2.2.1).

Протягом 2018-2019 років, переважно за рахунок місцевого бюджету, для покращення роботи станції повної біологічної очистки здійснено гідродинамічну очистку аеротенків, приймального резервуару, 400 м каналізаційної мережі по вулиці Кухарєва, внесено до аеротенків та відвідний канал біологічних препарат «Тамір», придбано новий аератор, 3 фекальні насоси, налагоджено роботу аераторів у автоматичному режимі, відновлена та переведена у автоматичний режим робота вентиляційної системи, з метою дотримання температурних умов та забезпечення ефективної роботи біологічної очистки встановлено автоматичне опалення. Протягом 2020-2022 років фінансування заходів щодо покращення роботи очисних споруд каналізації м. Нова Одеса не здійснювалось.

До каналізаційних очисних споруд, які стабільно працюють в області, віднесено ТОВ «Біологічні очисні споруди» (м.Вознесенськ), ВП «Южно-Українська АЕС» (цех водопровідно-каналізаційного господарства і теплових мереж), КП «Арбузинський ККП» та ЄСКП «Єланецьводопостач».

Очисні споруди м. Вознесенськ знаходяться на відстані 15 км від міста, біля села Ракове і експлуатуються ТОВ «Біологічні очисні споруди» (далі - ТОВ «БОС»).

Очисні споруди каналізації м. Вознесенськ мають потужність 8,5 тис м^3/добу та складаються з приймальної камери, 4-х пісковловлювачів, 10-ти освітлювачів, 3-х секцій аеротенків трьохкоридорних, 10-ти вторинних відстійників, 4-х контактних резервуарів, 4-х ступенів біологічних ставків, дамби. При очищенні стічних вод задіяно механічні та біологічні методи очистки. Після очистки стоки відводяться до р. Південний Буг.

Ефективність роботи ТОВ «БОС» відповідає нормативним показникам.

На підставі звіту за формою 2-ТП (водгосп) річна, 2022 року ТОВ «БОС» до р. Південний Буг скинуто очищених стоків в об’ємі 526,0 тис м^3, що на 115,0 тис. м^3 (на 17,9%) менше у порівнянні з даними минулого року.

У м. Южноукраїнськ ВП «Південноукраїнська АЕС» (цех водопровідно-каналізаційного господарства і теплових мереж) має на балансі очисні споруди каналізації – комплекс споруд, які забезпечують механічну та біологічну очистку стічних вод міста Южноукраїнська і об’єктів промислової зони атомної

електростанції (I та II етапи очистки). Третій етап – знезараження очищених стічних вод і доочистка в біоставках. Після повної біологічної очистки вода перекачується в Ташлицьке водосховище (технічну водойму).

Проектна потужність очисних споруд становить 38,2 тис. м^3/добу, фактична – 32,6 тис. м^3/добу. Ефективність очистки стічних вод відповідає нормативним показникам. Скидання стічних вод здійснюється до Ташлицького водосховища – ставка-охолоджувача Південноукраїнської АЕС. 2022 року цей обсяг склав 1968,8 тис.м3.

Очисні споруди смт Арбузинка, які експлуатуються комунальним підприємством «Арбузинський ККП», введені в експлуатацію 2012 року. Їх проектна потужність становить 0,3 тис. м^3/добу. Очистка стоків – біологічна (на автоматичному пристрої «Biotal-300ВТ»). ОСК складаються з наземної та підземної частин. Підземна частина – залізобетонна ємність, в якій розташовуються: приймальна камера; три реактори очистки стоків (SBR-I – III); мулова камера; біофільтр; резервуар чистої води; установка зневоднення мулу. Наземна частина: приміщення повітродувної, контрольний колодязь і оголовок (водорозподільний канал).

Стан ОСК, за даними управління житлово - комунального господарства Миколаївської облдержадміністрації, класифікується, як задовільний.

2022 року відповідно до звіту за формою 2-ТП (водгосп) річна комунальним підприємством «Арбузинський ККП» до р. Арбузинка скинуто нормативно очищених стічних вод в об’ємі 12,3 тис м^3

У смт Єланець очисні споруди знаходяться на балансі підприємства ЄСКП «Єланецьводопостач». ОСК експлуатуються з 1988 року. В 2011 року повторно введені в експлуатацію після реконструкції.

Проектна потужність очисних споруд каналізації становить 0,2 тис. м^3/добу, фактична – 0,043 тис. м^3/добу, очистка стоків – біологічна. Очисні споруди складаються з: 4-х відстійників, 4-х біоінженерних споруд (типу біоплато), напірного скидного колектора, майданчиків для складування осаду та мулу, пісколовки; колодязів з регуляторами рівнів та витрат, мережі подачі та відводу стічних вод. Стічні води після очищення накопичуються на біоплато.

За даними управління житлово - комунального господарства Миколаївської облдержадміністрації згадані очисні споруди знаходяться у задовільному стані .

Практично на всіх каналізаційних очисних спорудах застосовується класична двоступенева схема очищення стічних вод, це механічна і біологічна відповідно.

Згідно з результатами аналізу статистичної звітності за формою 2-ТП (водгосп) річна, 2022 року шість з десяти комунальних підприємств області здійснювали скид недостатньо очищених стічних вод до природних водних об’єктів області.

Загалом стан каналізаційних очисних споруд області не відповідає нормативним вимогам, їх виробнича потужність подекуди перевищує обсяги пропущеної через них стічної води, а застаріла технологія очистки стоків не дозволяє осягти нормативних показників якості. Більше 60 % споруд потребують реконструкції, удосконалення технологічного процесу, переобладнання тощо.

Практично на всіх очисних спорудах застосовується класична двоступенева схема очищення стічних вод, це механічна і біологічна відповідно.

Стосовно здійснення очищення стічних вод на промислових підприємствах області зазначаємо, що найбільша їх кількість зосереджена у м. Миколаєві, де скид господарсько-побутових та промислових стоків здійснюється переважно на міські очисні споруди (МКП «Миколаївводоканал»).

Одним із проблемних питань в галузі водокористування є необхідність впровадження на підприємствах молокопереробної галузі власних локальних очисних споруд предочистки.

З існуючих в області підприємств з переробки молочної сировини лише два підприємства мають власні очисні споруди:

ПАТ «Баштанський сирзавод» – локальні очисні споруди каналізації біологічного очищення зі скидом стоків до комунальної каналізаційної мережі;

ПАТ «Лакталіс - Україна» - локальні очисні споруди каналізації з предочистки перед скидом до міської каналізаційної системи.

Крім того, в області існує проблема очищення зливових вод перед їх скидом до природних водойм.

За даними управління, у містах області (м. Миколаїв, м. Южноукраїнськ, м. Новий Буг, м. Первомайськ, м. Вознесенськ) мережі зливової каналізації експлуатуюся без очисних споруд та оформлення відповідної дозвільної документації на скид стічних (зливових) вод.

Скид кар’єрних вод (в тому числі дощового стоку) до водойм області з перевищенням нормативі гранично допустимих концентрацій, відповідно до звітності за формою 2-ТП (водгосп) річна, протягом 2022 року здійснювали два підприємства:

ТОВ «Вознесенська торгово – промислова компанія» (с. Трикрати Вознесенського району) - в об’ємі 11,0 тис.м^3 до річки Арбузинка (басейн річки Південний Буг);

ПрАТ «Микитський гранітний кар’єр» - в об’ємі 257,0 тис.м^3 до річки Південний Буг

Загальний об’єм скиду до водойм області від діяльності підприємств добувної промисловості 2022 року складає 268,0 тис.м3 і класифікується за якістю, як забруднений скинутий без очистки.

Проблема забруднення вод в Миколаївській області додатково ускладняється через скид високомінералізованих шахтних вод Кривбасу до р. Інгулець.

Кожен рік до р. Інгулець, яка є притокою Дніпра, скидаються близько 11 млн м^3 шахтних вод Кривбасу з мінералізацією до 4000 мг/л. Це порушує біологічну і гідрохімічну рівновагу екосистемі річки, внаслідок чого водойма практично повністю втратила свою здатність до самоочищення.

Необхідність утилізації надлишкових шахтних вод Кравбасу визнана, як гостра екологічна проблема державного рівня. Її заручниками є мешканці трьох областей.

Для Миколаївської області це стало причиною погіршення водогосподарських умов у Баштанському районі (Снігурівська міська територіальна громада).

Близько 112 тис. га сільськогосподарських угідь, що складає 60% загальної кількості зрошувальних земель області, залежать від якості води річки Інгулець, яка є джерелом водозабору однієї з найбільших та потужніших зрошувальних систем в країні – Інгулецької зрошувальної системи.

З метою прийняття збалансованого рішення щодо існування господарської діяльності, яка пов'язана з використання вод р. Інгулець та збереження природної екосистеми водойми, розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20.12.2021 № 1802-р затверджено План управління шахтними водами Кривбасу (далі - План).

За цим Планом, до впровадження альтернативної системи управління шахтними водами, передбачено здійснення заходу щодо екологічного оздоровлення р. Інгулець шляхом промивання русла дніпровською водою протягом зрошувального періоду. Регламент проведення заходу розробляється та затверджується Держводагентством спільно з Мінагрополітики та Національною аграрною академією, відповідно до пункту 21 Плану.

2022 року регламент екологічного оздоровлення р. Інгулець був затверджений 17.03.2022, але захід не виконано через військову агресію російської федерації.

2023 року води річки Інгулець на території Миколаївської області задіяні, як резервне джерело господарсько - побутового водопостачання м. Миколаєва, що вимагає обмеження обсягів скидів шахтних вод Кривбасу до р. Інгулець.

4.3. Сан поверхневих вод

4.3.1. Хімічний стан масивів поверхневих вод

На підставі Водного кодексу України державне управління водними ресурсами здійснюється за басейновим принципом.

Відповідно до ст. статті 13^{-1} Водного кодексу України на території України встановлено 9 районів річкових басейнів, в межах яких, для проведення моніторингу за станом природних вод виділяються окремі масиви поверхневих та підземних вод.

Згідно з Методикою визначення масивів поверхневих та підземних вод, що затверджена наказом Міндовкілля від 14.01.19 № 4 та зареєстрована у Мін'юсті від 22.03.2019 №287/33258, масиви поверхневих вод є - поверхневими водними об'єктами або їх частинами, для яких встановлюються екологічні цілі та які використовуються для оцінки досягнення цих екологічних цілей.

Визначення масивів поверхневих вод є складовою аналізу характеристик району річкового басейну (далі - РРБ), здійснюється для точного опису стану поверхневих вод і ґрунтується на географічних та гідрологічних показниках, а також інформації щодо основних антропогенних впливів на кількісний та якісний стан поверхневих і підземних вод, економічному аналізі водокористування та результатах виконання програми державного моніторингу вод.

Стратегічною екологічною ціллю для всіх РРБ є досягнення/підтримання «доброго» екологічного та хімічного станів масивів поверхневих вод та «доброго» хімічного та кількісного станів масивів підземних вод. Для штучних

масивів поверхневих вод (далі - ШМПВ) та істотно змінених масивів поверхневих вод (далі - ІЗМПВ) стратегічною екологічною ціллю є досягнення/підтримання «доброго» екологічного потенціалу та «доброго» хімічного стан.

Визначення масивів поверхневих вод здійснюється суб'єктами державного моніторингу вод, що встановлені Порядком здійснення державного моніторингу вод, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2018 року № 758 (далі – Порядок).

Відповідно до пункту 6 Порядку, суб'єктом моніторингу поверхневих вод є Держводагентство, на території Миколаївської області це - водогосподарська організація Регіональний офіс водних ресурсів у Миколаївській області (лабораторія моніторингу вод та ґрунтів).

Згідно з діючою програмою моніторингу, лабораторією зазначеної водогосподарської організації відбір проб води відбувається за 9 створами. У розрізі водних об'єктів точки відбору проб розташовані:

річка Південний Буг: питний водозабір смт. Побузьке (Кіровоградська обл.), с. Олексіївка (питний водозабір м. Південно-Українськ), м. Вознесенськ (питний водозабір м. Вознесенськ); с.Мигія, нижче міста Первомайск; 136 км, у межах с.Олександрівка; 51 км, скид з КП «Прибузьке»,м. Нова Одеса;

річка Синюха: питний водозабір м. Первомайськ;

річка Інгул: Софіївське водосховище (питний водозабір м. Новий Буг), с. Отрадне (питний водозабір м. Баштанка).

Періодичність відбору проб – щомісяця.

Зведені дані досліджень за 2022 рік у контрольних створах водних об'єктів регіону господарського-побутового призначення представлено у таблиці 4.3.1.1.

У зв'язку з бойовими діями в області, відбір проб та робота лабораторії були призупинені до вересня 2022 року. З урахування воєнної ситуації проби відбиралися на Первомайському напрямку у 7 пунктах моніторингу. Дослідження проводились за 36 фізико-хімічними показниками, залізом загальним та марганцем, перевищення гранично допустимих концентрацій (далі – ГДК) відображені у таблиці 4.3.1.2.

Також, проводилась консервація, пробопідготовка та екстракція для подальшого дослідження за пріоритетними речовинами та важкими металами в лабораторії Дністровського БУВР.

За отриманими результатами досліджень по 53 показникам пріоритетних забруднюючих речовин (пестицидів, алкілфенолів, поліароматичних вуглеводнів, галогенованих вуглеводнів, трихлорбензолів) та 9 показникам важких металів (кадмій, ртуть, свинець, нікель, мідь, цинк, хром, миш'як, алюміній), мали місце перевищення ГДК для водойм рибогосподарчого призначення за показником хрому в деяких випадках в 2-3 рази, що також відображено в таблиці. Пріоритетні синтетичні забруднюючі речовини, вказані вище, знаходяться в нульових значеннях, чи в межах ГДК, або взагалі не нормуються.

Таблиця 4.3.1.1 Середньорічні концентрації забруднюючих речовин у контрольних створах водних об'єктів регіону господарського-побутового призначення за інформацією Регіонального офісу водних ресурсів у Миколаївській області 2022 року(мг/дм³)

Місце спостереження за якістю води	Показники складу та властивостей															
	Завислі речовини	БСК$_5$/БПК$_п$ мгО$_2$/дм^3	Мінералізація (сухий залишок)	Сульфати	Хлориди	Амоній сольовий	Нітрати	Нафтопродукти	ХСК, мгО$_2$/дм^3	Розчинений кисень мгО$_2$/дм^3	Фосфати	Цинк	Марганець	Залізо	Нітрити	Мідь
Контрольні створи водного об'єкту господарського-побутового призначення																
р.Синюха(л.притока р.П.Буг), 10 км,питний в/з м. Первомайськ, вище міста	11,0	1,95/ 2,59	624,83	74,08	63,34	0,07	4,84	0,01	23,09	10,99	0,46	0,031	0,051	0,128	0,04	0,003
237 км. смт. Побузьке р.П.Буг, питний водозабір	4,40	2,81/ 3,73	407,50	39,25	51,32	0,08	3,51	0,01	22,30	13,05	0,25	0,029	0,099	0,111	0,02	0,002
153 км, с. Олексіївка, питний в/з м. Южноукраїнськ	6,60	2,05 /2,72	566,17	79,96	61,09	0,10	3,57	0,01	21,69	12,41	0,37	0,027	0,061	0,094	0,02	0,002
97 км, ,пит. в/з м.Вознесенськ 2 км до в'їзду в м. Вознесенськ по трасі з м. Миколаїв	10,07	1,53/ 2,04	635,17	127,2	74,21	0,12	3,54	0,01	23,89	10,72	0,50	0,018	0,053	0,086	0,03	0,001
163 км,Софіївське водосховище (питний водозабір м.Новий Буг) р.Інгул, с.Софіївка *	13,00	2,26/ 3,01	1412,50	512,0	147,12	0,04	6,33	0,01	28,35	13,87	1,08	0,068	0,243	0,088	0,03	0,006
р.Інгул,103 км питний в/з м.Баштанка с. Отрадне *	15,50	2,18/ 2,90	1485,00	537,6	166,97	0,04	6,75	0,01	27,35	15,26	1,03	0,072	0,150	0,079	0,04	0,005

*Примітка- відбір проб води було проведено в січні та лютому 2022 року.

Таблиця 4.3.1.2. Результати державного моніторингу поверхневих вод

Назва водного об'єкта	Кількість державних моніторингових створів спостереження, од.		Відібрано та проаналізовано проб води, од.	Кількість показників, од.	Кількість випадків та назва речовин з перевищенням ГДК, од.
	усього	у тому числі з перевищенням ГДК			
Регіональний офіс водних ресурсів у Миколаївській області					
р. Південний Буг	6	5	30	2202	1 - pH, 16 - ХСК, 8 - $БСК_{20}$, 5 - марганець, 1 - нікель, 11- хром, 2-магній, 2 -жорсткість
р. Інгул	2	2	4	164	4 - ХСК, 2 - $БСК_{20}$, 4 - жорсткість, 3 - лужність, 4 - магній, 3 - сульфати, 4 - сухий залишок, 4 - натрій, 3- марганець, 1 - нікель
р. Синюха	1	1	6	474	6 - ХСК, 2 - жорсткість, 2 - $БСК_{20}$, 1 - марганець, 2- хром, 6 - лужність, 2 - магній

4.3.2. Екологічний стан та потенціал масивів поверхневих вод

Географічне положення та рівень урбанізації обумовлює інтенсивність антропогенного навантаження на гідроекосистеми. Економіка прилеглих регіонів має вирішальне значення в процесах формування та динаміки внутрішньоводоймних процесів у поверхневих водах.

Проблема чистої води залишається доволі актуальною. Враховуючи необхідності збереження екологічної рівноваги ця проблема завжди була і залишається першочерговою на довготривалу перспективу.

Історія дослідження екосистем поверхневих вод свідчить про глобальність низки проблем, які тісно пов'язані між собою і мають важливу практичну складову. З одного боку це пов'язується з економікою прилеглого регіону, в першу чергу з потребами водного транспорту, енергетики, промислово-побутового комплексу та аграрного сектору. З другого – істотна біологічна продуктивність гідроекосистем обумовлює перспективи розвитку рибного господарства.

На території Миколаївської області водні об'єкти належать до трьох районів водних басейнів: річки Дніпро, річки Південний Буг та річок Причорномор'я.

Одним із індикаторів стану поверхневої водойми є різноманіття її гідробіоценозу.

В результаті інтенсивного гідробудівництва минулого століття суттєво змінилися умови існування гідробіонтів на всій протяжності таких річок, як Дніпро та Південний Буг.

Проблема особливості формування екосистеми природних водних об'єктів з трансформованим природним стоком завжди була доволі актуальною. Особливої значимості ці питання набули у другій половині минулого століття, яке ознаменувалося широким розмахом гідробудівництва на великих річках України.

Наслідком такого антропогенного втручання у природні процеси річок, стали кардинальні зміни абіотичних і, як наслідок, біотичних параметрів середовища існування гідробіонтів, не виключаючи риб. При цьому важливо відмітити, що процес трансформації річкової системи відбувався поступово і був дещо розтягнутим у часі і просторі по мірі введення в експлуатацію кожного з водосховищ, які будувались каскадно.

З огляду на попередній багаторічний досвід вивчення внутрішніх водойм різних регіонів країни, можна сформулювати наступну загальну послідовність становлення їх біологічного режиму під впливом трансформаційних процесів, які мають незворотній характер.

Гідрологічний режим зарегульованої та незарегульованої частин водотоку формується і визначається одночасно по мірі заповнення збудованого каскаду водосховищ і встановлення обґрунтованого технологічного режиму спрацювання рівня води в процесі її використання.

Формування фізико-хімічного режиму в загальних рисах завершується мінералізацією органічної речовини затоплених грунтово - рослинних субстратів створених водосховищ (терміни такого процесу звично тривають 1-2 роки) з подальшим її транспортуванням до незарегульованої гирлової системи, де також відбуваються відповідні зміни.

На незарегульованих ділянках річкової системи зміни орієнтовані на зниження чисельності певних угруповань риб внаслідок погіршання умов відтворення через кардинальні зміни абіотичних факторів середовища, головним чином природного гідрологічного режиму трансформованої річкової системи. Така об'єктивна реальність суттєво впливає на абіотичні параметри середовища і є фоном для біотичних трансформацій, де гідробіологічний режим має велике значення.

Результати досліджень останніх років свідчать про розвиток фітопланктону у Бузькому лимані, який характеризується порівняно високими показниками біомаси та чисельності, а його видовий склад складається з 5-7 систематичних груп водоростей. Якісна структура фітопланктону залежить від взаємовпливу прісноводного стоку Південного Бугу. Наслідком таких надходжень, які обумовлені більшою мірою впливом згінно-нагінних явищ, є проникнення морських форм планктонних водоростей, переважно з групи діатомових. В свою чергу, при суттєвих згонах прісної води відбувається закономірне збагачення видового складу за рахунок прісноводних форм синьо-зелених та зелених водоростей.

Основу чисельності фітопланктону, як у Бузькому лимані, так і у пониззі Південного Бугу формує група синьо-зелених водоростей. Встановлено, що у Південному Бузі їх частка знаходиться на рівні 88,7-90,1%.

Протягом останні років спостерігається тенденція до збільшення періоду «цвітіння» вод переважно в межах міської акваторії Бузького лиману.

Це явище, насамперед, обумовлене підвищенням температурного режиму в осінній період та наявністю забрудненого стоку, який надходить до вод Бузького лиману через недостаню ефективність очистки каналізаційних стічних вод та дощового стоку м. Миколаєва.

Зоопланктон Бузької системи та Дніпровського лиману представлений комплексом з 62 представників пелагічних безхребетних з чотирьох основних груп (коловертки -41%, веслоногі ракоподібні -27%, гіллястовусі ракоподібні -16% та представники тимчасового планктону -16%). Біомаса і якісна структура зоопланктону суттєво впливає на формування чисельності поповнення промислових стад риб регіону, що в свою чергу обумовлює рентабельність промислового рибальства.

Найвищі біомаси зоопланктону відмічаються у літній період. Кількісний склад літного зоопланктону утворюється за рахунок розвитку коловерток – до 76% від загальної чисельності і до 46,5% від загальної біомаси. За щільністю домінує дрібний вид *Filinia longiseta.*

Зообентос Бузької системи представлений олігохетами, хірономідами, ракоподібними та молюсками. Серед олігохет найбільшою чисельністю представлені родини *Naididai* та *Tubificidae*, а у хірономід – *Chironominae*. Ракоподібні представлені в основному амфіподами, де домінуюче положення займають *Gammaridae*. Значимість *Cumacea* та *Corophiidae* є невисокою. Інші групи таксономічно менш різноманітні.

Дослідження зоопланктону р. Південний Буг та Олександрівського водосховища проведені у 1989–1990, 1993, 2009 та 2021 роках показали, що видовий склад зоопланктону впродовж цього періоду не зазнав помітних змін. Загальний рівень розвитку залишився невисоким.

Можна також зазначити, що після зарегулювання, у донній фауні пониззя Південного Бугу відбулись істотні зміни, які виражаються в помітній зміні домінуючого комплексу на молюсково-олігохетний, зменшенні видового багатства, різноманіття угруповань та спрощенні структури домінування — різноманіття.

За даними спостережень 2010–2021 рр. у верхній течії Південного Бугу мешкають сазан, лящ, карась, лин, плоскирка, плітка, краснопірка, головень, верховодка, пічкур, вівсянка, гірчак, щука, окунь, йорж, щипівка, в’юн, бички. У середній течії, крім зазначених риб, трапляються також марена, білизна, підуст, судак, сом та минь. У нижній течії рибне населення поповнюється вирезубом, який останнім часом зустрічається дуже рідко. З Дніпровсько-Бузького лиману та Чорного моря сюди заходять деякі прохідні й напівпрохідні риби — осетер, севрюга, тюлька, оселедець, пузанок, тарань, шемая, рибець, чехоня, вугор, судак морський, перкаріна і деякі інші. Однак вище с. Олександрівки вони не піднімаються через наявність греблі.

Другою за величиною на території області є р. Інгул (притока р. Південний Буг), протяжність якої на території області становить 179 км.

Відповідно до даних Інституту зоології ім. І.І. Шмальгаузена Академії Наук України, ступінь порушеності заплави Інгула становить близько 85%, ступінь порушеності русла – 60%. Проте основа природньої екосистеми збереглася. Зберігся і генофонд флори і фауни. Так, тільки риб, в цілому по всіх розрізах, констатовано 19 видів. Залишилася і значна здатність біоценозів до самовідновлення.

Аналіз гідробіологічного режиму найбільших водних об'єктів області показав, що відносно високі показники залишкових біомас фітопланктону, зоопланктону та «м'якого» зообентосу вказують на існування у водоймі досить потужного потенціалу кормового ресурсу, який за нашого часу аборигенною іхтіофауною використовується не достатньою мірою. Це є гарною передумовою для збільшення чисельності відповідних представників промислової іхтіофауни, які б могли ефективно використовувати надлишковий кормовий потенціал водойми.

Але ж разом з тим, спостерігаються значні зміни у видовому різноманітті аборигенної іхтіофауни, її чисельність помітно зменшилась. Це свідчить про наявність істотних зміни у природній екосистемі поверхневих вод області. Збільшення процентного відношення солоних за якістю вод, зарегульованість стоку, зменшення водності через погодні умови - все перелічене в комплексі впливає на якість водних об'єктів, зменшує кількість прісноводних поверхневих джерел.

На території області налічується 279 малих річок загальною довжиною 4348,388 км.

Малі річки – один із важливих компонентів природного середовища, вони мають велике значення у житті та господарській діяльності людей. Їхні водні ресурси є складовою частиною загальних водних ресурсів і часто бувають основним, а інколи і єдиним джерелом місцевого водозабезпечення, що визначає розвиток і розміщення місцевих водокористувачів.

Малі водотоки і річки формують водні ресурси, гідрохімічний склад та якість води середніх і великих річок.

Найбільшою проблемою малих річок області є надмірне розорення їх водозабірних територій. Внаслідок чого змінюється їх водний режим та гідрографія річкової мережі.

Гідрологічні умови малих річок особливо погіршуються під час літніх злив, коли разом з дощовими водами до річок попадають величезні маси змитого ґрунту і вони перетворюються на будні потоки. Мули пригнічуюче діють на вищу рослинність і на коловодних тварин та рибне населення.

Піщані, піщано-галечні та піщано-черепашкові біотопи, звичайно характерні для степових річок Миколаївщини, як і зони заростей вищої водної рослинності – все зараз занесене мулом. Аналіз гідробіологічних проб свідчить про надзвичайну збідненість рослинних і тваринних ценозів. Раніше такі багаті в фауністичному відношенні малі річки Миколаївщини зараз вражають бідністю видового складу, де зустрічаються тепер тільки дуже витривалі організми – синьозелені водорості,

нематоди, олігохети, легеневі молюски, жуки, клопи та личинки двокрилих. Рибне населення в основному представлене такими видами, як пучкур, триголкова колючка та срібний карась.

Негативним фактором, який значно впливає на стан малих та середніх річок Миколаївщини, є значна їх зарегульованість через створення великої кількості ставків. Швидкість течії в цих запрудах часто близька до нулевої, що спричиняє розвиток процесів евтрофування. До того ж, внаслідок величезного випаровування з водного дзеркала ставків, річки стають маловодними, відмічається пересихання та збільшення мінералізації води.

На незрегульованих ділянках річкової системи зміни орієнтовані на зниження чисельності певних угруповань риб внаслідок погіршання умов відтворення через кардинальні зміни абіотичних факторів середовища, головним чином природного гідрологічного режиму трансформованої річкової системи. Така об'єктивна реальність суттєво впливає на абіотичні параметри середовища і є фоном для біотичних трансформацій, де гідробіологічний режим має велике значення.

Результати досліджень останніх років свідчать про розвиток фітопланктону у Бузькому лимані, який характеризується порівняно високими показниками біомаси та чисельності, а його видовий склад складається з 5-7 систематичних груп водоростей. Якісна структура фітопланктону залежить від взаємовпливу прісноводного стоку Південного Бугу. Наслідком таких надходжень, які обумовлені більшою мірою впливом згінно-нагінних явищ, є проникнення морських форм планктонних водоростей, переважно з групи діатомових. В свою чергу, при суттєвих згонах прісної води відбувається закономірне збагачення видового складу за рахунок прісноводних форм синьо-зелених та зелених водоростей.

Основу чисельності фітопланктону, як у Бузькому лимані, так і у пониззі Південного Бугу формує група синьо-зелених водоростей. Встановлено, що у Південному Бузі їх частка знаходиться на рівні 88,7-90,1%.

Протягом останні років спостерігається тенденція до збільшення періоду «цвітіння» вод переважно в межах міської акваторії Бузького лиману.

Це явище, насамперед, обумовлене підвищенням температурного режиму в осінній період та наявністю забрудненого стоку, який надходить до вод Бузького лиману через недостаню ефективність очистки каналізаційних стічних вод та дощового стоку м. Миколаєва.

Зоопланктон Бузької системи представлений комплексом з коловерток та ракоподібних, де головними є гіллястовусі та веслоногі, які відіграють значну роль у живленні молодших та старших вікових груп цінних промислових видів риб. Біомаса і якісна структура зоопланктону суттєво впливає на формування чисельності поповнення промислових стад риб регіону, що в свою чергу обумовлює рентабельність промислового рибальства.

Зообентос Бузької системи представлений олігохетами, хірономідами, ракоподібними та молюсками. Серед олігохет найбільшою чисельністю представлені родини *Naididai* та *Tubificidae*, а у хірономід – *Chironominae*. Ракоподібні представлені в основному амфіподами, де домінуюче положення

займають *Gammaridae*. Значимість *Cumacea* та *Corophiidae* є невисокою. Інші групи таксономічно менш різноманітні.

Дослідження зоопланктону р. Південний Буг та Олександрівського водосховища проведені у 1989–1990, 1993, 2009 та 2020 роках показали, що видовий склад зоопланктону впродовж цього періоду не зазнав помітних змін. Загальний рівень розвитку залишився невисоким.

Можна також зазначити, що після зарегулювання, у донній фауні пониззя Південного Бугу відбулись істотні зміни, які виражаються в помітній зміні домінуючого комплексу на молюсково-олігохетний, зменшенні видового багатства, різноманіття угруповань та спрощенні структури домінування — різноманіття.

За даними спостережень 2010–2020 рр. у верхній течії Південного Бугу мешкають сазан, лящ, карась, лин, плоскирка, плітка, краснопірка, головень, верховодка, пічкур, вівсянка, гірчак, щука, окунь, йорж, щипівка, в'юн, бички. У середній течії, крім зазначених риб, трапляються також марена, білизна, підуст, судак, сом та минь. У нижній течії рибне населення поповнюється вирезубом, який останнім часом зустрічається дуже рідко. З Дніпровсько-Бузького лиману та Чорного моря сюди заходять деякі прохідні й напівпрохідні риби — білуга, осетер, севрюга, тюлька, оселедець, пузанок, тарань, шемая, рибець, чехоня, вугор, судак морський, перкаріна і деякі інші. Однак вище с. Олександрівки вони не піднімаються через наявність греблі.

Другою за величиною на території області є р. Інгул (притока р. Південний Буг), протяжність якої на території області становить 179 км.

Відповідно до даних Інституту зоології ім. І.І. Шмальгаузена Академії Наук України, ступінь порушеності заплави Інгула становить близько 85%, ступінь порушеності русла – 60%. Проте основа природньої екосистеми зберіглася. Зберігся і генофонд флори і фауни. Так, тільки риб, в цілому по всіх розрізах, констатовано 19 видів. Залишилася і значна здатність біоценозів до самовідновлення.

Аналіз гідробіологічного режиму найбільших водних об'єктів області показав, що відносно високі показники залишкових біомас фітопланктону, зоопланктону та «м'якого» зообентосу вказують на існування у водоймі досить потужного потенціалу кормового ресурсу, який за нашого часу аборигенною іхтіофауною використовується не достатньою мірою. Це є гарною передумовою для збільшення чисельності відповідних представників промислової іхтіофауни, які б могли ефективно використовувати надлишковий кормовий потенціал водойми.

Але ж разом з тим, спостерігаються значні зміни у видовому різноманітті аборигенної іхтіофауни, її чисельність помітно зменшилась. Це свідчить про наявність істотних зміни у природній екосистемі поверхневих вод області. Збільшення процентного відношення солоних за якістю вод, зарегульованість стоку, зменшення водності через погодні умови - все перелічене в комплексі впливає на якість водних об'єктів, зменшує кількість прісноводних поверхневих джерел.

На території області налічується 279 малих річок загальною довжиною 4348,388 км.

Малі річки – один із важливих компонентів природного середовища, вони мають велике значення у житті та господарській діяльності людей. Їхні водні ресурси є складовою частиною загальних водних ресурсів і часто бувають основним, а інколи і єдиним джерелом місцевого водозабезпечення, що визначає розвиток і розміщення місцевих водокористувачів.

Малі водотоки і річки формують водні ресурси, гідрохімічний склад та якість води середніх і великих річок.

Найбільшою проблемою малих річок області є надмірне розорення їх водозабірних територій. Внаслідок чого змінюється їх водний режим та гідрографія річкової мережі.

Гідрологічні умови малих річок особливо погіршуються під час літніх злив, коли разом з дощовими водами до річок попадають величезні маси змитого ґрунту і вони перетворюються на будні потоки. Мули пригнічуюче діють на вищу рослинність і на коловодних тварин та рибне населення.

Піщані, піщано-галечні та піщано-черепашкові біотопи, звичайно характерні для степових річок Миколаївщини, як і зони заростей вищої водної рослинності – все зараз занесене мулом. Аналіз гідробіологічних проб свідчить про надзвичайну збідненість рослинних і тваринних ценозів. Раніше такі багаті в фауністичному відношенні малі річки Миколаївщини зараз вражають бідністю видового складу, де зустрічаються тепер тільки дуже витривалі організми – синьозелені водорості, нематоди, олігохети, легеневі молюски, жуки, клопи та личинки двокрилих. Рибне населення в основному представлене такими видами, як пучкур, триголкова колючка та срібний карась.

Негативним фактором, який значно впливає на стан малих та середніх річок Миколаївщини, є значна їх зарегулюваність через створення великої кількості ставків. Швидкість течії в цих запрудах часто близька до нулевої, що спричиняє розвиток процесів евтрофування. До того ж, внаслідок величезного випаровування з водного дзеркала ставків, річки стають маловодними, відмічається пересихання та збільшення мінералізації води.

4.3.3. Мікробіологічна оцінка якості вод з огляду на епідемічну ситуацію

Лабораторіями ДУ «Миколаївський обласний лабораторний центр Міністерства охорони здоров'я України» протягом 2022 року з об’єктів централізованого господарсько – питного водопостачання відібрано 3310 проб питної води з них досліджено за:

санітарно-хімічними показниками 1310 проб, з яких 289 проб (22,1%) не відповідали нормативам за показниками;

мікробіологічним показникам 2000 проб, з них 191 проба (9,55%) не відповідала нормативам.

На радіоактивні речовини досліджено 3 проби питної води, всі відповідали гігієнічним нормативам.

З поверхневих джерел, вода з яких використовується для централізованого господарсько-питного водопостачання, досліджено 24 проби води за

мікробіологічними та 24 проби за санітарно-хімічними показниками, з них відповідно 1 (4,2%) та 5 (20,87%) проб не відповідали встановленим нормативам.

З підземних джерел водопостачання досліджено 1575 проб за мікробіологічними показниками та 746 проба за санітарно–хімічними показниками, з них відповідно 136 (8,6%) проби та 103 (13,8%) проб не відповідали встановленим нормативам.

З децентралізованих джерел водопостачання досліджено 168 проб за мікробіологічними та 237 проб за санітарно-хімічними показниками, з них відповідно 77(45,8%) та 187 (78,9%) проб не відповідали встановленим нормативам.

202 року внаслідок окупації Снігурівської міської територіальної громади відбір проб води з річки Інгулець не здійснювався.

З моря досліджено 48 проб за мікробіологічними та 14 проб за санітарно-хімічними показниками, з них відповідно 9 (18,8%) та 14 (100%) проб не відповідали встановленим нормативам.

Впродовж 2022 року в області не зареєстровано епідемічних ускладнень, пов'язаних із вживанням питної води та під час користування водоймами.

4.3.4. Радіаційний стан поверхневих вод

2022 року відбір проб води з поверхневих водойм області для визначення вмісту радіонуклідів цезію-137 та стронцію-90 виконувався гідрометслужбою України.

Таблиця 4.3.4.1 - Результати аналізів проб води відібраних Миколаївським обласним центром з гідрометеорології протягом 2022 року

Водний об'єкт - місце відбору проби	Дата відбору	Концентрація, Бк/м^3			
		Цезій-137 (^{137}Cs)			Стронцій-90 (розчин)
		завись	розчин	загальний	
1	2	3	4	5	6
р. Південний Буг – м. Миколаїв	04.01	0,2	0,4	0,6	4,3
	01.02	0,2	0,3	0,5	5,0
	10.05	0,5	1,3	1,8	6,5
	07.06	0,6	2,6	3,2	4,4
	05.07	2,0*	10,2*	12,2*	4,6
	02.08	1,0	1,5	2,5	3,5
Мінімум		0,2	0,3	3,2	6,5
Максимум		1,0	2,6	4,8	6,1
Середнє		0,48	1,15	1,63	4,6
Дніпро-Бузький лиман (район м. Очаків)	20.01	0,4	10,2	1,6	11,3

*аномальна проба, у розрахунок середнього не включалася. Через малий об’єм проби (119л) результати аналізу недостовірні

У зв'язку з військовою агресією російської федерації та проведенням бойових дій на території Миколаївської області, обстрілами військового порту м. Очаків, де знаходився пункт відбору проб (10 вересня 2022 року був зруйнований пірс Миколаївського ЦГМ і потоплено е/с «Тайфун», де знаходилась фільтрувальна установка «Мідія» з допомогою якої виконувався відбір) Миколаївським ЦГМ спостереження за вмістом Cs^{137} та Sr^{90} в поверхневих водах протягом 2022 року проводились у неповному обсязі.

Отримані 2022 року результати досліджень радіонуклідного складу води поверхневих водоймищ області свідчать про те, що активність радіонуклідів цезію-137 і стронцію-90 в водоймищах області знаходиться значно нижче допустимих рівнів визначених ДР-2006.

4.4. Екологічний стан морських вод

Територіально Миколаївська область належить до басейну Чорного моря.

Південь області омивається водами Чорного моря (західніше Очакова) та Дніпровсько-Бузького лиману, що утворився внаслідок трансгресії морських вод Чорного моря у нижній течії Дніпра та Південного Бугу. З Чорним морем лиман з'єднується протокою 3,6 км завширшки (між Очаківським мисом та Кінбурнською косою). Південне узбережжя лиману (Кінбурнська коса) має низькі, піщані береги, тоді як північне – здебільшого, високі (до 20 – 35 м) уривисті береги, складені з глинисто-піщаних порід, а на окремих ділянках зустрічаються піщано - мушлеві коси. Дно біля кіс піщане, на глибині вкрите суглинисто-піщаними мулами. Середня солоність води Дніпровсько-Бузького лиману становить 3,6 ‰.

Чорне море займає глибоку тектонічну западину з переважними глибинами близько 2000 м і максимальною глибиною 2245 м. Західніше Очакова морське узбережжя характеризується лиманним типом узбережжя, з ділянками урвистих берегів, на яких розвиваються інтенсивні абразійно – зсувні процеси. Вглиб суходолу на цій ділянці вдаються відділені від моря піщаними пересипами Березанський та Тилігульський лимани, які мають як природоохоронне, так і рекреаційно-оздоровче значення. Береги цієї частини Чорного моря складають гірські породи 4-5 класів стійкості до ерозії (супіски, суглинки, глей, піски, черепашкові відкладення), що створює умови для розвитку значних швидкостей ерозії як надводної, так і підводної частин берегової лінії, що обумовлює комбінацію акумулятивних і ерозійних ділянок.

Перелік лиманів, які розташовані на території Миколаївської області наведено у таблиці 4.4.1

Безпосередньо побережжя Чорного моря належить до територій Очаківського та Березанського районів, і використовується для забезпечення рекреації.

Серед підприємств, що здійснюють скидання недостатньо очищених вод до Бузького лиману найбільшим підприємством – забруднювачем є МКП «Миколаївводоканал», стан очисних споруд якого є незадовільним і таким, що потребує реконструкції.

Таблиця 4.4.1. - Перелік лиманів, які розташовані на території Миколаївської області

№ п/п	Найменування лиману	Куди впадає	Місце розташування		Довжина, км	Ширина, км	Площа, км^2	Глибина, м		Ступінь мінералізації	Тип
			область	район				середня	макси-мальна		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	Березанський	Чорне море	Миколаївська	Березанський, Очаківський	26,0	4,0	60,0	3,0	15,0	Солонуватий	Відкритий
2	Бейкуський	Березанський лиман	Миколаївська	Очаківський	3,5	0,2 – 1,0	2,5	1,0		Солонуватий	Відкритий
3	Бузький	Дніпровсько – Бузький лиман	Миколаївська	В межі міста Миколаїв, Очаківський, Вітовський	47,0	11,0	162,0		12,0	Солонуватий	Відкритий
4	Дніпровсько – Бузький	Чорне море	Миколаївська, Херсонська	Очаківський (Миколаївська обл.), Білозерський (Херсонська обл.), Голопристанський (Херсонська обл.)	55,0	16,0	800,0	3,5 – 4,0	5,0	Солонуватий	Відкритий
5	Карабуш (Карабаш): – західна частина		Миколаївська	Березанський	1,0	0,25			1,0		Закритий
	– східна частина				2,0	0,7			1,0		
6	Тилігульський	Чорне море	Миколаївська, Одеська	Березанський (Миколаївська обл.), Березівський (Одеська обл.), комінтернівський (Одеська обл.)	до 80,0	3,5	150 –170	3,0	21,0	Солоний	Закритий
7	Сосицький	Березанський лиман	Миколаївська	Березанський	10,0	1,5	12				Відкритий

Скид недостатньо очищених стоків до Чорного моря здійснюється від каналізаційних очисних споруд КП Очаківської міської ради «Очаків-Сервіс». Згадані очисні споруди розташовані у с. Чорноморка Очаківського району і введені в експлуатацію 1991 року з проектною потужністю 7665,0 тис.м^3/рік потужність 22,0 тис. м^3/добу.

У зв'язку з невідповідністю проектної потужності та фактичного обсягу надходження стоків на очищення очисні споруди потребують реконструкції.

Проблема забруднення Чорноморського узбережжя ускладняється відсутністю у Коблево – Рибаківській зоні системи централізованого водовідведення. Каналізаційні стоки баз відпочинку накопичуються у вигрібних ямах, що безпосередньо впливає на стан підземних вод, які є однією зі складових водного балансу Чорного моря. Частково стоки Коблево - Рибаківської зони відпочинку надходять на очищення до очисних споруд каналізації у с. Лугове, які експлуатуються КП ДОЗ «Причорномор'є».

Біологічні очисні споруди у с. Лугове побудовані у 1984 році у складі двох блоків окислення. Після реконструкції 2001 року обладнання одного блоку окислення демонтовано і потужність очистки зменшилась у 2 рази і склала 2,4 тис. м^3/добу. Система очистки стоків не передбачає скид до поверхневих водой

Система очистки стоків не передбачає скид до поверхневих водойм, стоки накопичуються у спеціально створеному ставку-накопичувачу, стоки накопичуються у спеціально створеному ставку-накопичувачу.

За даними комунального підприємства очисні споруди працюють ефективно при навантаженні 2,2 тис. м^3/добу. Максимальне навантаження очисних споруд відбувається у курортний сезон (червень – серпень).

Внаслідок бойових дій на території області, 2022 року узбережжя Чорного моря заміноване, курортний сезон не розпочинався.

Враховуючи довгострокову перспективу розмінування узбережжя та нейтралізацію небезпеки забруднення вибуховими пристроями морської акваторії, морська курортна зона в Миколаївській області перенесена на територію РЛП «Тилігульський».

4.5. Державна політика та заходи щодо поліпшення стану водних об'єктів

Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки визначено у статті 16 Конституції України, згідно з якою обов'язком держави є - забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи - катастрофи планетарного масштабу, збереження генофонду Українського народу. Державна політика у сфері екології, як і будь якій іншій сфері базується на системі законодавства, актів та нормативів.

У сфері охорони, використання та відтворення водних ресурсів основними документами на рівні законодавства є Закон України «Про охорону навколишнього середовища» та Водний кодекс України. Саме цими документами регламентуються основи державної політики з охорони вод.

Відповідно до статті 13 Водного кодексу України, державне управління в галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів здійснюється за комплексним принципом інтегрованого управління водними ресурсами, згідно з районами річкових басейнів.

На підставі статті 13^{-1} Водного кодексу України на території України встановлено 9 районів річкових басейнів:

район басейну річки Дніпро;
район басейну річки Дністер;
район басейну річки Дунай;
район басейну річки Південний Буг;
район басейну річки Дон;
район басейну річки Вісла;
район басейну річок Криму;
район басейну річок Причорномор'я;
район басейну річок Приазов'я.

Основні цілі, які повинні бути досягнені у сфері державного управління водними ресурсами це - подолання наявних водно-екологічних загроз в країні, створення сприятливих умов для сталого, екологічно безпечного водокористування, відтворення та охорону всіх водних ресурсів на території країни з урахуванням їх транскордонного значення, а також водних екосистем.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 09.12.2022 № 1134-р схвалено Водну стратегію України на період до 2050 року та операційний план з її реалізації до 2024 року.

Цей документ є надважливим досягненням Уряду на шляху виконання міжнародних зобов'язань у сфері «водної» безпеки країни, Угоди про асоціацію між Україною та ЄС та Резолюції Генеральної Асамблеї ООН: Глобальні цілі сталого розвитку до 2030 року.

Стратегією визначені основні засади державної політики у галузі використання, охорони вод та відтворення водних ресурсів, що спрямовані на підвищення рівня водної безпеки і скорочення до прийнятного рівня ризиків з управління водними ресурсами на засадах сталого інтегрованого управління.

Водна стратегія покликана розв'язати основні водні проблеми країни:

забезпечення рівного доступу до якісної й безпечної для здоров'я людини питної води;

досягнення «доброго» екологічного стану вод;

запобігання посухам, паводкам та іншим шкідливим діям вод;

запровадження сталого управління водними ресурсами за басейновим принципом.

Серед очікуваних результатів Стратегії:

до 2024 року – 100% законодавчої бази у водній сфері відповідає вимогам ЄС;

до 2024 року – створення 9 планів управління річковими басейнами;

з 2025 року – щорічне відновлення не менше 5 км русел малих річок;

до 2027 року – 100% прального порошку містить дозволені концентрації фосфатів та інших сполук фосфору;

до 2032 року – до 20% зниження щорічного обсягу збитків, завданих повенями й паводками, порівняно з 2020 роком;

до 2030 року – 100% міського населення мають якісне водопостачання та водовідведення;

до 2050 року – 95 % сільського населення мають якісне водопостачання та водовідведення;

до 2043-2050 роки – 100% виконання показників планів управління річковими басейнами й планів управління ризиками затоплення.

Ухвалена Урядом Водна стратегія є фундаментальним документом, який спрямований на захист екологічних прав громадян, розв'язання основних проблемних питань у сфері управління водними ресурсами та наближення розвитку водного сектора країни до європейських стандартів.

Крім того, в Україні проводиться реформування державного управління у галузі охорони, використання та відтворення водних ресурсів, за такими напрямками:

підготовка Національної морської стратегії;

формування правових засад здійснення державного моніторингу вод;

наближення до законодавства ЄС. Підготовка перших Планів управління річковими басейнами.

В результаті проведення реформи очікується:

забезпечення державою необхідної кількості водних ресурсів належної якості для відновлення, оздоровлення й безперервного розвитку водних та навколоводних екосистем, що буде гарантією стійкого й збалансованого задоволення потреб людини у безпечній питній воді, санітарії та стане основою сталого соціального та економічного розвитку країни;

досягнення «доброго» стану водних об'єктів України; запровадження державою інтегрованого управління водними ресурсами за басейновим принципом та належного екологічного врядування в районах річкових басейнів з метою відновлення й сталого розвитку водо-ресурсного потенціалу України та природних водних екосистем.

На регіональному рівні, з метою проведення комплексної оцінки екологічного стану басейнів річок області та розроблення дієвих заходів щодо раціонального використання і охорони вод, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 14.04.1997 № 347, проводиться робота з паспортизації водойм.

За 2021 – 2022 роки в області виготовлено 14 паспортів в яких врахована інформація щодо 73 річок та балок довжиною більш 10 км.

На підставі результатів роботи з паспортизації річок області, Регіональним офісом водних ресурсів у Миколаївській області складено перелік малих річок, які потребують впровадження заходів щодо відновлення їх природної водності та поліпшення санітарно-епідеміологічного стану.

До таких річок належать: р. Сосик, р.Березань, р. Громоклея, р. Гнилий Єланець, р. Сухий Єланець, р.Арбузинка, р. Секретарка, р. Бульбока, р. Мала Корабельна, р. Велика Корабельна, р. Малий Ташлик, р. Чертала, р. Веревчина, р. Добра, р. Сольона, р. Кільчень, р. Царега і р. Бакшала.

Таблиця 4.5.1- Основні відомості паспортизованих річок області

п/п	назва паспорту (основної річки)	довжина основної річки, км		притоки		кількість паспорти-зованих річок, шт.	загальна довжина паспорти-зованих річок / по області
		загальна	по області	кількість шт.	загальна довжина/по області, км		
Басейн річки Південний Буг							
1	р. Велика Корабельна	50,6	40,0	2	43,3/33,2	3	93,9/73,2
2	р. Бакшала	85,5	85,5	4	75,1/75,1	5	160,6/160,6
3	р. Чертала	60,6	60,6	2	22,2/22,2	3	82,8/82,8
4	р. Мертвовод	114,0	92,0	7	192,3/190,3	8	306,3/282,3
5	р. Гнилий Єланец	105,5	76,0	10	298,3/185,6	11	403,8/261,6
6	р. Сухий Єланец	68,5	68,5	5	66,1/66,1	6	134,6/134,6
7	р. Громоклея	110,8	70,0	12	286,8/240,5	13	397,6/310,5
8	р. Стовбова	31,8	9,0	-	-	1	31,8/9,0
9	р. Кодима	149,0	59,0	9	188/-	10	337/59
Разом		627,3	501,6	42	984,1/813,0	50	1948,4/ 1373,6
Басейн р. нижнього Дніпра							
10	р. Вісунь	208,7	195,0	15	613,0/551,7	16	821,7/746,7
11	р. Верьовчина	115,0	74,0	1	32,0/27,0	2	147,0/101,0
12	б. Белозерка	88,6	53,6	2	31,9/31,9	3	120,5/85,5
13	б. Тягинка	54,4	8,0	-	-	1	54,4/8,0
14	б. Найденова	41,2	14,5	-	-	1	41,2/14,5
Разом		507,9	345,1	18	676,9/610,6	23	1184,8 /955,7
Всього: 14 паспортів		1135,2	846,7	60	1571/1428	73	3133,2/ 2329,3

Нагальна потреба у першочерговій розчистки русла існує для малих річок Сосик, Березань, Гнилий Єланець, Секретарка і Бакшала.

З метою вирішення цієї проблеми і отримання фінансування в межах реалізації Державної бюджетної програми КПКВ 2407070 «Захист від шкідливої дії вод сільських населених пунктів і сільськогосподарських угідь», щорічно, за погодженням з Миколаївською облдержадміністрацією, Регіональним офісом водних ресурсів у Миколаївській області подаються до Держводагентства пропозиції заходів щодо розчищення русел малих річок області та проведення необхідного ремонту гідротехнічних споруд. З 2011 року фінансування, згідно з вказаною бюджетною програмою, на відновлення малих річок Миколаївської області не виділялось.

На регіональному рівні в межах реалізації Комплексної програми охорони довкілля Миколаївської області на 2018 - 2020 роки та Комплексної програми охорони довкілля Миколаївської області на 2021-2027 роки, виконано захід щодо

збереження малих річок, а саме річки Сосик, розташованої на території Миколаївського району Миколаївської області.

Вперше за більш, ніж 8 років в Миколаївській області проведено розчистку річки (у 2013 – розчистка середньої річки Синюха). 2021 року відновлено водність малої річки Сосик, яка впадає в Березанський лиман, в межах смт Березанка: розчищено русло річки на відстані 1,5 км від мулу та очерету, сформовано берегові схили, проведено благоустрій берегової зони, висаджено траву та дерева.

Реалізація заходів щодо підвищення ефективності роботи каналізаційних очисних споруд, 2022 року в області фінансувались за рахунок місцевих бюджетів, власних коштів комунальних підприємств та фінансової угоди МКП «Миколаївводоканал» з Європейським інвестиційним банком.

Таким чином, протягом 2022 року в області:

МКП «Миколаївводоканал» на очисних спорудах каналізації м. Миколаєва виконано ремонт ланцюгової скребкової системи видалення осаду в пісколовці на суму 161,863 тис.грн;

КП «Міськводоканал» Баштанської міської ради проводились роботи по відновленню рослинного шару на очисних спорудах шляхом підсаджування очерету на прогалинах, періодичне очищення підвідного каналу та збір плаваючого сміття в каналах відстійниках. Роботи проводяться власними силами. Вартість робіт становить 9,6 тис. грн;

ТОВ «БОС» виконано наступні заходи щодо вдосконалення роботи очисних споруд:

1) капітальний ремонт аеротенка низьконапірної аерації на суму 1 317,6 тис. грн (залучені кошти засновника);

2) капітальний ремонт центрального залізобетонного лотка вторинних відстійників на суму 10 тис. грн (кошти підприємства);

3) капітальний ремонт центрального залізобетонного лотка мулових карт №1-10 на суму 11,2 тис. грн (кошти підприємства);

4) капітальний ремонт відвідного залізобетонного лотка освітлювача-перегнивача № 9 на суму 4,8 тис. грн(кошти підприємства).

на всіх базових підприємствах водопровідно-каналізаційного господарства міст області створені і діють виробничі акредитовані лабораторії з постійного контролю якості питної води та забезпечено 100% технологічний облік відпуску води в межах інвестиційних програм;

малопотужними підприємствами водопровідно-каналізаційного господарства організований контроль показників якості питної води за рахунок укладання договірних відносин з головним управлінням Держпродспоживслужби в Миколаївській області та ДУ «Миколаївський обласний лабораторний центр МОЗ України».

5. Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, розвиток природно-заповідного фонду та формування національної екологічної мережі

5.1. Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, формування національної екологічної мережі

5.1.1. Загальна характеристика

Різноманіття природних умов Миколаївщини зумовило багатство її тваринного світу. Тут мешкає приблизно 50 тис. видів тварин, більшість з них - дрібні безхребетні. Протягом ХХ ст. і до цього часу з хребетних спостерігали приблизно таку кількість видів: ссавців - 65, птахів - 280, земноводних - 11, плазунів - 12, риб –100.

На території області гніздиться майже 150 видів птахів. Іхтіофауна включає як прісноводні, так і солоноводні (морські) види. Найбільшим різноманіттям риби та інших водних живих ресурсів характеризуються приморські райони включно з лиманами.

В області мешкає приблизно 130 видів хребетних тварин, які занесені до Червоної книги України, у т.ч.: 30 видів ссавців, 72 види птахів, 1 вид земноводних, 6 видів плазунів, 21 вид риб.

На північному заході області проходить межа між Лісостепом та Степом, яка розділяє і флористичні області - Європейську та Паннонсько-Причорноморсько-Прикаспійську, а також геоботанічні - Європейсько-Сибірську лісостепову та Європейсько-Азійську степову області.

На Миколаївщині зростає 54 види рослин, занесених до Червоної книги України, наприклад, такі: волошки короткоголова, перлиста, білоперлинна, первиннoперлинна, тюльпани бузький, Шренка, підсніжник Ельвеза, півники понтичні, 11 видів ковил та ін.

Область належить до Східно-Європейської рівнинної країни. На її території у межах 8 ландшафтних областей виділено 17 ландшафтних районів. Є ландшафтні комплекси класу рівнинних ландшафтів двох типів: лісостепових та степових з підтипами - північностепові, середньостепові, південностепові.

5.1.2. Загрози та вплив антропогенних чинників на структурні елементи екомережі, біологічне та ландшафтне різноманіття

Сучасна структура земельного фонду Миколаївщини свідчить про високе антропогенне навантаження. Земельний фонд області становить 2458,50 тис. га, у т.ч. 2006,00 тис. га сільськогосподарських угідь (81,6 %), з них 1699,20 га ріллі (69,12 %). Частка угідь, збережених у природному стані, є мінімальною.

Іншими чинниками, що впливають або можуть впливати на структурні елементи екомережі, біо- та ландшафтне різноманіття області є такі:

розвиток гідроенергетики;

зменшення водності та замулення річок;

збільшення рекреаційного навантаження на території особливого природоохоронного значення;

браконьєрство, турбування тварин у сезон тиші;

засмічення територій;

вирубка полезахисних смуг;

освоєння нових родовищ корисних копалин;

перевипас малої рогатої худоби на ділянках з природною рослинністю тощо.

2022 року через військову агресію російської федерації екосистеми області зазнали суттєвого негативного впливу через забруднення вибухонебезпечними

предметами, пожежі, знищення рідкісних та зникаючих видів флори та фауни, переміщення родючого шару ґрунту, вирубування дерев та кущів.

5.1.3. Заходи щодо збереження біологічного та ландшафтного різноманіття

2022 року здійснення заходів щодо збереження та сталого використання біотичного та ландшафтного різноманіття, рослинного і тваринного світів а також рідкісних та зникаючих видів, занесених до охоронних списків було значно ускладнене військовою агресією російської федерації.

В рамках втілення заходів Комплексної програми охорони довкілля Миколаївської області на 2021-2027 роки було проведено захід «Проведення профілактичних протипожежних заходів, спрямованих на запобігання знищенню чи пошкодженню вогнем об'єктів природно-заповідного фонду».

Впровадження природоохоронного заходу здійснювалося із врахуванням введення Указом Президента України від 24.02.2022 № 64/2022 режиму воєнного стану на території України.

Було укладено договори з чотирма лісогосподарськими підприємствами Миколаївської області та проведено протипожежні заходи, а саме влаштування та догляд за мінералізованими протипожежними смугами на території 25 об'єктів природно-заповідного фонду.

5.1.4. Формування національної екомережі

Комплексні дослідження щодо формування екомережі на території Миколаївської області були розпочаті наприкінці 90-х років XX ст. науковими співробітники відділу охорони хребетних тварин Інституту зоології ім. І.І. Шмальгаузена. На виконання Обласної програми охорони довкілля та раціонального природокористування на 2000-2010 рр. південною філією Інституту екології НЕЦ України виконано захід "Формування екологічної мережі Миколаївської області" (2002-2004 рр.). Результати досліджень стали основою для підготовки Цільової програми розвитку екологічної мережі на період до 2015 року (дію продовжено до 2018 року), яку затверджено рішенням Миколаївської обласної ради від 24.06.2011 № 4.

Виконано захід програми «Розробка схеми регіональної екологічної мережі Миколаївської області» (2016-2017 рр.). Підготовлено схему екомережі, первинний перелік та базу даних територій та об'єктів екомережі. Освоєно 224,25 тис. грн. Наразі, заходи щодо розбудови екомережі інтегровані в Комплексну програму охорони довкілля Миколаївської області на 2018-2020 роки, затверджену рішенням обласної ради від 21.12.2017 № 22.

Первинна схема екомережі включає 146 територій та об'єктів. Її структура така: ключові території - 106, з них: 10 – загальнодержавного, 96 - місцевого значення; сполучні території - 35, з них: 4 – загальнодержавного, 31 - місцевого значення; буферні території - 5, всі вони загальнодержавного значення.

Ключовими територіями загальнодержавного значення з найбільшою концентрацією біотичного та ландшафтного різноманіття є Бузький, Петропавлівський та Актівський каньйони, заповідні урочища «Василева пасіка» та «Лабіринт», ділянки природного заповідника «Єланецький степ» та

«Михайлівський степ», Кінбурнський півострів, Острови Довгий та Круглий, Тилігульський лиман і його узбережжя, Капустяна балка, озеро Солонець-Тузли, Христофорівські плавні та ін. Ключові території місцевого значення представлені об’єктами природно-заповідного фонду, ділянками зі збереженими природними комплексами, що потребують заповідання або встановлення обмежень у їх використанні.

Територією області проходять 4 екокоридори загальнодержавного значення: Південноукраїнський, Прибережно-морський, Бузький, Дніпровський. Вони забезпечують основні комунікативні функції екомережі Миколаївщини з іншими регіональними екомережами Одещини, Кіровоградщини, Дніпропетровщини, Херсонщини.

5.1.5. Біобезпека та поводження з генетично модифікованими організмами

Протягом року вживалися заходи щодо сприяння забезпеченню належному рівню захисту в галузі безпечної передачі, обробки і використання генетично модифікованих організмів (ГМО), отриманих в результаті використання сучасної біотехнології, які можуть мати несприятливий вплив на збереження та стале використання біологічного різноманіття, з урахуванням ризиків для здоров'я людини.

5.2. Охорона, використання та відтворення рослинного світу

5.2.1. Загальна характеристика рослинного світу

Ландшафти області представлені заплавними комплексами (заплавні ліси й луки), ділянками піщаного степу, петрофітними (вапняковими) степами, прибережно-водними комплексами, наскельними дібровами, кам’янистими степами тощо.

У межах лісостепу природний рослинний покрив утворює ковилово-лучний степ, по балках - байрачні діброви, по відслоненнях вапняку й граніту - кам’янисті степи.

Ліси області відносяться до І групи - захисні та виконують переважно водоохоронні, захисні, санітарно-гігієнічні, оздоровчі та рекреаційні функції. До лісових насаджень відносяться: сосна звичайна, сосна кримська, ялинка європейська, акація біла, софора японська, шовковиця чорна, горіх грецький, берест, ясен, гледичія, тополя, береза, осина, тополя, верба, абрикос та інші.

На схилах у верхів’ях річкових долин і балках зростають байрачні ліси, в яких переважають дуб, клени татарський і гостролистий, в’яз, липа, груша, яблуня, в чагарниковому ярусі - бересклет, крушина, терен, глід, шипшина.

Степова зона в межах Миколаївської області включає різнотравно-кострицево-ковилові угруповання. У складі різнотрав’я переважають лучно-степові види (пирій повзучий, тонконіг вузьколистий, костриця валіська, костриця лучна, покісниця розставлена, ситник Жерара, скорзонера дрібноквіткова та багато інших). Цілинні степи містять варіації підзональних рослинних угруповань - типові степи, петрофільні угруповання на оголеннях

скельних порід. Справжні степи представлені різнотравно-типчаково-ковиловими, типчаково-ковиловими та їх кам’янистими різновидами.

5.2.2. Охорона, використання та відтворення лісів та інших рослинних ресурсів

На території області ведення лісового господарства здійснюють чотири державних лісогосподарських підприємства, що належать до сфери управління Держлісагентства України. У постійному користуванні цих підприємств знаходиться 84,0 тис. га земель лісогосподарського призначення (табл. 5.2.2.1.).

Таблиця 5.2.2.1. - Землі лісогосподарського призначення

	Одиниця виміру	Кількість	Примітка
1	2	3	4
Загальна площа земель лісогосподарського призначення	тис. га	84,3617	згідно з матеріалами безперервного лісовпорядкування за 2020 рік
у тому числі:			
Площа земель лісогосподарського призначення державних лісогосподарських підприємств	тис. га	84,3617	згідно з матеріалами безперервного лісовпорядкування за 2020 рік
Площа земель лісогосподарського призначення комунальних лісогосподарських підприємств	тис. га	0	
Площа земель лісогосподарського призначення, що не надана у користування	тис. га		інформація про наявність земель, що не надана в користування відсутня
Площа земель лісогосподарського призначення, що вкрита лісовою рослинністю	тис. га	47,055	згідно з матеріалами безперервного лісовпорядкування за 2020 рік

Основним принципом у відтворенні лісів є обов’язкове лісовідновлення зрубів (в основному після розчищення горільників) і регульоване сприяння природному поновленню лісів.

Лісогосподарськими підприємствами ведеться моніторинг санітарного стану лісів: проводяться лісопатологічні обстеження, виконуються заплановані роботи з лісозахисту.

Проведено винищувальні заходи в осередках шкідників. Для приваблювання птахів та профілактики поширення листогризучих шкідників розвішано 2008 штучних гнізд на площі 431 га.

З метою запобігання лісовим пожежам влаштовано 649 км протипожежних розривів та мінералізованих смуг. Проведено 5148 км доглядів за мінералізованими смугами. Виставлено наглядної агітації на протипожежну тематику - 372 шт. Проведено 1171 лекцій, бесід, виступів у засобах масової інформації з метою проведення роз'яснювальної роботи та інформування населення щодо дотримання правил пожежної безпеки в лісах.

5.2.3. Охорона та відтворення видів рослин та грибів, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів

Динаміка видів флори Миколаївської області, що знаходяться під охороною, відображає загальні світові та державні тенденції щодо затвердження списків особливої охорони. У 1981 та 1985 роках під охороною знаходились лише ті види флори, що були включені до Червоної книги України видання 1980 року. 1991 року цей список був поповнений завдяки укладанню Європейського Червоного списку тварин і рослин, що знаходяться під загрозою зникнення у світовому масштабі. В Миколаївській області відзначено 24 таких видів. За результатами наукових досліджень (О.М. Деркач) на території області зростає низка рідкісних і тих, що зникають, видів рослин, які занесені до різних списків спеціальної охорони:

до Червоної книги України занесено 54 види рослин (наприклад, волошки короткоголова, перлиста, білоперлинна, первиннoперлинна, тюльпани бузький, Шренка, підсніжник Ельвеза, півники понтичні, 11 видів ковил та ін.);

5 видів рослин - до міжнародного списку Бернської конвенції (сальвінія плаваюча, гвоздика бузька, мерингія бузька, осока житня, камка морська);

24 види - до Європейського червоного списку (гвоздика бузька, мерингія бузька, смілка бузька, астрагал шерстистоквітковий, карагана скіфська, зіновать гранітна та ін.).

5.2.4. Охорона природних рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України

Рослинні угруповання, занесені до Зеленої книги України, охороняються в межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду Миколаївської області.

Проводяться натурні обстеження запропонованих для заповідання територій, складаються переліки рідкісних та зникаючих видів, поширених на зазначених територіях та занесених до Червоної книги України, а також рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України.

5.2.5. Охорона, використання та відтворення зелених насаджень

На виконання програми Президента України «Зелена країна» працівниками лісових господарств проведено висадження 510,06 тисяч сіянців деревних порід.

Створено нових лісових насаджень на площі 178 га.

5.2.6. Інвазійні чужорідні види рослин у флорі в межах Миколаївської області

Інвазійні рослини становлять безпосередню загрозу природному аборигенному біорізноманіттю та є значною проблемою на територіях, що охороняються.

Інвазійні види трансформують цілі екосистеми та роблять їх бідними на біорізноманіття, витісняючи природні види. Частина їх є видами-трансформерами, які не просто витісняють один чи два природні конкуренти, а й своєю життєдіяльністю змінюють умови довкілля (наприклад, деякі рослини мають здатність змінювати хімічний склад ґрунту). Нові умови приваблюють інші нехарактерні види, і в результаті змінюється вся екосистема.

2022 року управлінням фітосанітарної безпеки Головного управління Держпродспоживслужби в Миколаївській області запроваджено карантинні режими на амброзію полинолисту, повитицю польову.

5.3. Охорона, використання та відтворення тваринного світу

5.3.1. Загальна характеристика тваринного світу

Тваринний світ області нараховує понад 100 тис. видів тварин, серед яких - близько 500 видів становлять хребетні, у тому числі ссавців - близько 100, птахів - близько 300, плазунів - близько 10, земноводних - близько 10, риб - близько 100 видів.

У водних об’єктах розташовані нерестовища, місця нагулу та зимівлі таких видів риб, як: лящ, тарань, рибець, пузанок, білизна, осетер, судак, сазан, білуга, севрюга, оселедець, тюлька, шпрот, глоса, чорноморська кефаль, піленгас, карась, бичок, щука, сом, окунь та інші.

В період гніздування на територіях лісових масивів зафіксовано осоїда, орла-карлика, підорлика малого, балобана, канюків степового і звичайного, шуліку чорного, яструба великого.

Характерними видами мисливської фауни є: козуля, дикий кабан, заєць-русак, лисиця, єнотовидний собака, куниця кам’яна, сіра куріпка, фазан, крижень, перепел, баранець звичайний, горлиця звичайна, крижень, лиска.

Найбільше видове різноманіття фауни спостерігається в межах територій та об’єктів природно-заповідного фонду.

5.3.2. Стан і ведення мисливського господарства

Загальна площа мисливських угідь області складає 1363662 га. Ведення мисливського господарства здійснюють 43 користувача мисливських угідь, яким надано в користування 1275019 га мисливських угідь.

На територіях мисливських угідь перебуває 3 види копитних тварин, хутрові звірі, перната дичина (таблиця 5.3.2.1).

Таблиця 5.3.2.1. - Чисельність мисливських тварин

Види мисливських тварин	Загальна кількість, голів
1	2
Олень	74
Козуля	2307
Кабан	1242
Заєць-русак	45377
Фазан	37112
Сіра куріпка	32531

З метою охорони та відтворення мисливських тварин, збереження і поліпшення середовища їх перебування користувачами мисливських угідь проводиться комплекс біотехнічних заходів. Створено єгерську службу з 137 штатних працівників.

Добування таких видів тварин, як олень, козуля, кабан здійснюється відповідно до лімітів. Полювання на інших мисливських тварин, віднесених до державного мисливського фонду, регулюється нормами відстрілу.

З метою охорони та відтворення мисливських тварин користувачами в межах своїх мисливських угідь виділяється не менш як 20% площі угідь, на яких полювання забороняється. Проводиться заготівля кормів та викладка їх у зимовий період у мисливських угіддях. Встановлюється пропускна спроможність мисливських угідь.

5.3.3. Стан і ведення рибного господарства

Веденням рибного господарства займаються спеціалізовані підприємства рибного господарства, серед яких є фермерські риболовецькі господарства, приватні підприємства.

Веденню рибного господарства сприяє географічне положення регіону: вихід до Чорноморського басейну та знаходження на території області природних внутрішніх водойм, які можна використовувати для вирощування риби.

Природні водоймища області характеризуються різноманітним видовим складом риб і належать до водойм вищої категорії. В їх складі виділяються природні водотоки (річки, струмки); ставки; озера, прибережні замкнуті водойми та лимани; штучні водосховища та штучні водотоки (канали, колектори, канави).

Однією з важливіших ланок відтворення водних живих ресурсів в Чорноморському басейні є Дніпровсько-Бузька естуарна система.

5.3.4. Охорона та відтворення видів тварин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів

Кількість видів фауни, які зустрічаються на території області та є вразливими, представлена нижче (табл. 5.3.4.1). Дані приведено на основі Червоної книги України, визначників тощо.

Таблиця 5.3.4.1. - Кількість видів фауни, яким загрожує небезпека

Назва виду	Кількість видів	Види, яким загрожує небезпека
хребетні	понад 500	147
ссавці	близько 100 (з кажанами під час перельотів)	33
птахи	близько 300	73
плазуни	близько 10	10
земноводні	близько 10	6
риби	близько 100	24
круглороті	1	1
безхребетні	понад 100 тис. видів (з найпростішими)	152
разом	понад 100 тис. видів	299

5.3.5. Охорона, використання та відтворення водних біоресурсів

Спеціальне використання водних біоресурсів на рибогосподарських водних об'єктах, в зоні контролю Миколаївського рибоохоронного патруля, здійснювалось в межах лімітів та прогнозів допустимого вилову спеціального використання водних біоресурсів загальнодержавного значення у рибогосподарських водних об'єктах (їх частинах) (крім Азовського моря із затоками та дніпровських водосховищ) на 2022 рік, затверджених наказом Міністерства аграрної політики та продовольства України № 443 від 16.12.2021, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 21 грудня 2021 року за № 1645/37267.

Зариблення (вселення) молоді водних біоресурсів здійснювалося до внутрішніх рибогосподарських водних об'єктів, в рамках здійснення рибогосподарської діяльності у спеціальних товарних рибних господарствах в зоні контролю Миколаївського рибоохоронного патруля. Загальний обсяг вселення молоді водних біоресурсів користувачами спеціальних товарних рибних господарств склав 484,92 тис. екз.

При вирощуванні продукції аквакультури було задіяно 824,987га рибогосподарських водних об'єктів та технологічних водойм, на яких вирощено 18,661 тон рибопосадкового матеріалу та 166,796 тон товарної риби.

У 2022 році інспекторським складом Управління Державного агентства меліорації та рибного господарства у Миколаївській області проведено 48 рибоохоронних рейдів, під час яких викрито та припинено 461 порушення природоохоронного законодавства у сфері охорони водних біоресурсів.

З метою охорони природного відтворення водних біоресурсів встановлювалася весняно-літня нерестова заборона на лов риби та інших водних біоресурсів.

5.3.6. Інвазійні чужорідні види тварин у фауні в межах Миколаївської області

Чужорідними називають види тварин, випадково занесених людиною в нові для них регіони, де вони успішно приживаються, починають

розмножуватись і захоплювати нові території. Чужорідні види негативно впливають на місцеву флору і фауну, від чого стають шкідниками і карантинними об'єктами.

У 2022 році управлінням фітосанітарної безпеки Головного управління Держпродспоживслужби в Миколаївській області запроваджено карантинні режими на американського білого метелика, південноамериканську томатну міль, західного кукурудзяного жука.

5.4. Природні території та об’єкти, що підлягають особливій охороні

5.4.1. Стан і перспективи розвитку природно-заповідного фонду

На території Миколаївської області налічується 151 територія та об'єктів природно-заповідного фонду. Фактична площа природно-заповідного фонду становить 77,8 тис. га, або 3,14 % від площі області . Частка земель природно-заповідного фонду є однією з найнижчих в Україні.

Проведено роботи щодо винесення на сесію Миколаївської обласної ради питання щодо створення шести нових об’єктів природно-заповідного фонду місцевого значення, згідно розроблених у 2021 році проєктів створення, а саме: трьох ботанічних пам’яток в межах м. Миколаїв: «Дуб Горизонтальний», «Дуб на вул. Садовій» та «Дуб в районі Темвод» та трьох ландшафтних заказників - «Балка Зарубіна», «Каталинський» та «Сухобалківський». Загальною площа створюваних об’єктів становить 313 га.

Здійснена підготовка десяти проєктів землеустрою щодо організації і встановлення меж територій природно-заповідного фонду для їх затвердження у встановленому порядку.

У Регіональному ландшафтному парку «Тилігульський» створено та утримується центр спостереження за птахами.

5.4.2 Водно-болотні угіддя міжнародного значення

В межах Миколаївської області розташовано два водно-болотних угіддя (ВБУ) міжнародного значення, які з 1995 року мають офіційний статус – «Тилігульський лиман» та «Ягорлицька затока».

Водно-болотне угіддя «Тилігульський лиман» розташоване на межі Миколаївської та Одеської областей та займає акваторію Тилігульського лиману та прибережні схили. Загальна площа угіддя становить 26 тис.га, з них понад 8 тис. га розташовані в межах Миколаївської області. Частина водно-болотного угіддя входить до складу природно-заповідного фонду – регіонального ландшафтного парку «Тилігульський». Акваторія Тилігульського лиману, прибережні коси, солоні озера пересипу є важливою територією для розмноження, годівлі, міграцій багатьох видів птахів. Тут зафіксовано більше 200 видів птахів, в т.ч. ті, які занесені до Червоної книги України: колпиця, чернь білоока, ходуличник, кулик-сорока та ін. У складі флористичних комплексів багато рідкісних і таких, що зникають видів рослин, які занесено до Червоної Книги України: підсніжник Ельвеза, ковили українська, Граффа, шорстка, Лессінга, тюльпани Шренка та бузький.

Водно-болотне угіддя міжнародного значення «Ягорлицька затока» розташоване в Миколаївській та Херсонській областях, загальна площа становить 34,0 тис.га, з них 10,6 тис.га - на Миколаївщині. Угіддя в межах нашої області займає акваторію Ягорлицької затоки, частину Кінбурнського півострову, де зосереджені численні озера, острови Довгий і Круглий, що знаходяться у південно-західній частині Ягорлицької затоки і є ділянками Чорноморського біосферного заповідника.

Тут знаходяться цінні нерестовища багатьох видів риб, це - середовище існування значної кількості птахів, можна побачити пеліканів, чапель, гагу, орлана-білохвоста та інших рідкісних видів.

Частина водно-болотного угіддя входить до складу природно-заповідного фонду – регіонального ландшафтного парку «Кінбурнська коса».

Внаслідок військової агресії російської федерації 2022 року територія водно-болотного угіддя була окупована і зазнавала шкоди внаслідок численних пожеж, обстрілів, пересування військової техніки та мінування.

5.4.3. Біосферні резервати та Всесвітня природна спадщина

Біосферні резервати – міжнародна категорія природоохоронних територій, що оголошується рішеннями ООН. Це територіально значні репрезентативні ділянки наземних і прибережних геосистем, які охороняються юридично, зокрема репрезентативні природні геосистеми; унікальні природні угруповання чи ландшафти; зразки атрактивних окультурених ландшафтів, які сформувалися в результаті збереження традиційних форм природокористування, зразки змінених або деградованих геосистем, які можна відновити та оптимізувати. В Україні зазначеній категорії відповідають біосферні заповідники. На території Миколаївської області розташована частина Чорноморського біосферного заповідника. Площа заповідника в межах області 9559 га: з них заповідна зона – 2749 га, буферна зона близько 6810 га. Фактично, в межах Покровської сільської ради Очаківського району Миколаївської області розташовано 8,75% території Чорноморського біосферного заповідника. Це материкова ділянка Волижин ліс (203 га), острови Довгий (470 га) та Круглий (8 га) та акваторія Ягорлицької затоки в межах Миколаївської області. Управління заповідником здійснюється спеціальною адміністрацією, що знаходиться в Херсонській області та підпорядкована Міндовкілля України.

5.4.4.Формування Смарагдової мережі

Метою створення Смарагдової мережі Європи є збереження природної фауни, флори та оселищ. Вона була ініційована та координується Бернською конвенцією.

Смарагдова мережа складається із територій особливого природоохоронного значення, на яких розташовані природні оселища та види флори і фауни, що мають міжнародне значення та внесені до резолюцій Бернської конвенції.

Оселище – новий термін, що зараз запроваджується в Україні. Види флори та фауни можуть існувати лише в умовах, до яких еволюційно пристосовувалися

протягом тривалого часу. Часто однією із таких умов є також чітко визначений перелік видів, що спільно й сумісно існують на одній території. Тому розділяють два поняття: оселище виду – місце, де на будь-якому етапі свого життя мешкає рідкісний вид. Наприклад, для птахів це є місця гніздування, харчування, зупинок на міграції і зимівлі; все це – їхні оселища. Друге поняття – природне оселище – чітко визначений набір видів, що зростають разом у визначених специфічних умовах. Очевидно, що зберегти будь-який вид в природних умовах, можна лише охороняючи оселища цього виду.

Український перелік об‘єктів Смарагдової мережі Європи складається з 271 об’єкту загальною площею 6,2 млн. га, що становить близько 10 % площі держави. Його затверджено у 2016 р. на засіданні Постійного комітету Бернської конвенції.

На території Миколаївської області частково або повністю розташовані 15 об’єктів Смарагдової мережі, а саме:
UA0000015 - природний заповідник «Єланецький степ»;
UA0000017 - Чорноморський біосферний заповідник (частково розташований в межах Миколаївської області);
UA0000040 - національний природний парк «Бузький Гард»;
UA0000097 - національний природний парк «Білобережжя Святослава»;
UA0000109 - Дніпровсько-Бузький лиман;
UA0000138 - Тилігульський лиман;
UA0000166 - регіональний ландшафтний парк «Приінгульський»;
UA0000181 - «Нижнє Побужжя»
UA0000203 - «Михайлівський степ» (у 2016 році Указом Президента України від 17.05.2016 №214/2016 «Про зміну меж територій природного заповідника «Єланецький степ» включено до складу природного заповідника «Єланецький степ»);
UA0000206 - озеро Солонець-Тузли;
UA0000207 - Березанський лиман;
UA0000215 - «Кінбурнська коса»
UA0000216 - «Христофорівські плавні»;
UA0000217 - «Рацинська дача»;
UA0000253 - Очаківський.

2019 року територія особливого природоохоронного значення, що входить до української частини Смарагдової мережі Європи UA0000216 набула статусу об’єкту природно-заповідного фонду – ландшафтного заказникам «Христофорівські плавні».

5.5. Еколого-освітня та рекреаційна діяльність у межах територій та об’єктів природно-заповідного фонду

Населеними пунктами, віднесеними до курортних, є села Василівка, Покровка, Чорноморка Очаківського району, м. Очаків, села Вікторівка, Коблеве, Морське, Лугове, Рибаківка Березанського району. Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 11.12.1996 № 1499 «Про затвердження переліку водних об’єктів, що відносяться до категорії

лікувальних» затверджено перелік водних об’єктів, родовищ мінеральних вод, з них на території області розташовані Очаківське, Коблевське, Казанківське, з родовищ лікувальних грязей – Бейкушське, Тилігульське.

Об’єктами рекреації в межах природно-заповідного фонду є: національні природні парки (НПП) «Бузький Гард», «Білобережжя Святослава», регіональні ландшафтні парки (РЛП) «Гранітно-степове Побужжя», «Кінбурнська коса», «Тилігульський», «Приінгульський», лісовий заказник загальнодержавного значення «Рацинська дача».

2022 року внаслідок військової агресії російської федерації та окупації території Кінбурнсього півострову рекреаційна те еколого-освітня діяльність на його території була унеможливлена. На територіях, що не перебували в зоні бойових дій та під окупацією вся діяльність здійснювалося із врахуванням введення Указом Президента України від 24.02.2022 № 64/2022 режиму воєнного стану на території України.

Національним природним парком «Бузький Гард» здійснюється проєктування рекреаційних маршрутів в межах відокремленої дільниці «Актове», в тому числі із врахуванням потреб осіб з інвалідністю та маломобільних груп населення, оновлено паспорт екскурсійного автомаршруту «Скаржинський», відремонтовано та оновлено рекреаційне обладнання на території найпопулярніших рекреаційних ділянок «Урочище Протич» та «Трикрати», проведено відновлення та ремонт маркувальних знаків на діючих пішохідних маршрутах та екостежках. На території НПП облаштовано рекреаційні ділянки для короткострокового відпочинку «Урочище Протич», «Урочище «Громове», «Урочище «Мар’їн Буг» та «Корабельна».

Поблизу с. Мигія та с. Грушівка створені елементи рекреаційно-туристичної інфраструктури: готелі, об’єкти громадського харчування, автосервіс, АЗС, що забезпечує необхідні умови для проведення екскурсій, рафтингу та інших видів активного відпочинку на природі. Здійснюється утримання доріг протипожежного призначення.

6. ЗЕМЕЛЬНІ РЕСУРСИ ТА ҐРУНТИ

6.1. Структура та стан земель

Земельний фонд Миколаївської області на 01.01.2023 року становив 2458,5 тис. га та характеризується наявністю досить високого біопродуктивного потенціалу, а в його структурі висока питома вага ґрунтів чорноземного типу, що створює сприятливі умови для продуктивного землеробства.

У північній частині Миколаївської області переважають звичайні чорноземи, на півдні вони змінюються південними чорноземами й темно-каштановими ґрунтами, слабкосолонцюватими й середньосолонцюватими чорноземами. Зустрічаються солонці, солонцювато-осолоділі ґрунти, заболочені плавні й торф'яники. У прирічкових і приморських районах – піщані й супіщані ґрунти, місцями з переходом в сипучі піски.

За даними Головного управління Держгеокадастру у Миколаївській області розподіл та динаміка основних видів земельних угідь склалася таким чином:

сільськогосподарські угіддя – 1994,70 тис. га (81,1 %);

землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом (піски, яри, землі зайняті зсувами, щебенем, галькою, голими скелями, болотами) – 45,4 тис. га (1,9 %);

ліси та інші лісовкриті площі – 134,37 тис. га (5,5 %);

інші землі – 1,8 тис. га (0,1 %);

забудовані землі – 156,10 тис. га (6,3 %);

території, що покриті поверхневими водами – 125,80 тис. га (5,1 %).

Зазначений розподіл наведений за даними 2013 року, оскільки відповідно до Закону України «Про Державний земельний кадастр» з 01.01.2013 року ведення Державного земельного кадастру здійснюється із застосуванням програмного забезпечення Державного земельного кадастру, а відомості щодо зареєстрованих за юридичними чи фізичними особами прав власності на земельну ділянку до Державного земельного кадастру надходять у порядку визначеному чинним законодавством, в автоматичному режимі.

Відповідно до абзацу 3 пункту 26 Порядку ведення Державного земельного кадастру затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17.10.2012 № 1051 ідентифікатором земельної ділянки у Державному земельному кадастрі є кадастровий номер земельної ділянки, який присвоюється їй у порядку встановленому чинним законодавством. Враховуючи вищевикладене, в програмному забезпеченні ведення Державного земельного кадастру не передбачено функціоналів щодо ідентифікації земельної ділянки за критеріями зазначеними у формі «Екологічного паспорта регіону» відповідно до Наказу Міністерства екології та природних ресурсів України від 23.05.2014 № 162.

З набранням чинності 01.01.2016 року наказу Державної служби статистики України від 19.08.2015 № 190 наказ Державної служби статистики України від 05.11.1988 № 337 «Про затвердження державної статистичної звітності з кількісного обліку земель (форми 6-зем, 2-зем, 6а-зем, 6б-зем» визнано таким, що втратив чинність, ведення звітності з кількісного обліку земель, за вищезазначеними формами звітності не передбачається. Наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 30.12.2015 № 337 затверджено форми адміністративної звітності з кількісного обліку земель № 11-зем, № 12-зем, № 15-зем, № 16-зем та інструкції щодо їх заповнення. На цей час у програмному забезпеченні Державного земельного кадастру відсутні функціонали в частині можливості формування вищезазначеної адміністративної звітності з кількісного обліку земель.

Обробіток, вирощування сільськогосподарських культур, внесення добрив, хімічна меліорація, осушення і зрошення – все це негативно впливає на стійкість агроландшафту, призводить до поступової деградації земель, створює загрозу екологічній безпеці області, тому всі землі потребують захисту та охорони від негативних процесів, забруднення й погіршення екологічного стану. Це негативно впливає на стійкість агроландшафту, призводить до поступальної деградації земель, створює загрозу екологічній безпеці області. Через ерозійні процеси площа деградованих та малопродуктивних земель, що потребують консервації становить 13934,8515 га.

В області на схилах в 1-20 градусів розміщено 25,4 % орних земель, на схилах у 2-30 градусів – 9,9 %, на схилах в 3-50 градусів – 5,5 % і на схилах понад 50 градусів – 1,3 %. Майже половина (42,1 %) орних земель знаходяться на ерозійно небезпечних площах, у результаті чого середньорічний змив в області становить 13,3 т/га. Отже, інтенсивне сільськогосподарське використання земель призводить до зниження родючості ґрунту через їх переущільнення, втрату грудко-зернистої структури, водопроникності та аераційної здатності з усіма екологічними наслідками.

6.1.1. Структура та динаміка основних видів земельних угідь

Земельний фонд Миколаївської області станом на 01.01.2023 року становив 2458,5500 тис. га, більшість з яких займають сільськогосподарські угіддя (1994,70 тис. га, 81,1 %), що свідчить про високий рівень сільськогосподарського освоєння земель.

Землі сільськогосподарського призначення – категорія земель земельного фонду України, до якої належать усі землі, надані для потреб сільського господарства або призначені для вказаних цілей. До сільськогосподарських належать земельні угіддя, які використовують для одержання сільськогосподарської продукції: рілля (1703,70 тис. га, 69,3 %), перелоги (3,4 тис. га, 0,1 %), багаторічні насадження (33,4 тис. га, 1,4 %), сіножаті та пасовища, парники, оранжереї, теплиці (254,2 тис. га, 10,3 %). Структура угідь залежить як від рельєфу місцевості, так і від якості ґрунтів.

Динаміка змін земельного фонду області наведена у таблиці 6.1.1.1.

6.1.2. Стан ґрунтів

За площею та біопродуктивним потенціалом земельного фонду Миколаївська область є однією з провідних областей України. Природні та кліматичні умови області сприятливі для інтенсивного високоефективного розвитку сільського господарства. Сільське господарство – одна з найважливіших галузей матеріального виробництва області. Сільськогосподарське освоєння території Миколаївської області надзвичайно високе (81,1 %). Площа сільськогосподарських угідь області становить близько 2 млн га. Обробіток, вирощування сільськогосподарських культур, внесення добрив, хімічна меліорація, осушення і зрошення – все це негативно впливає на стійкість агроландшафту, призводить до поступової деградації земель, створює загрозу екологічній безпеці області, тому всі землі потребують захисту та охорони від негативних процесів, забруднення й погіршення екологічного стану.

Вміст у ґрунті органічної речовини, або гумусу, – найважливіший показник її родючості.

Середньозважений вміст гумусу у ґрунтах становить 2,9 %. Як свідчать агрохімічні обстеження ґрунтів області, що проводяться один раз на 5 років Миколаївським обласним державним проєктно-технологічним центром охорони родючості ґрунту і якості продукції «Облдержродючість», значно погіршились якісні показники їх родючості. Вміст гумусу в ґрунтах зменшився на 0,3 % і

Таблиця 6.1.1.1. Динаміка змін земельного фонду області

Основні види земель та угідь	2017 рік		2018-2021 рік		2022 рік	
	усього, тис. га	% до загальної площі території	усього, тис. га	% до зага-льної площі території	усього, тис. га	% до загаль-ної площі території
Загальна територія	2458,50	100	2458,55	100	2458,55	100
у тому числі:						
1. Сільськогосподарські угіддя	2006,20	81,60	1994,7	81,1	1994,7	81,1
з них:						
рілля	1699,2	69,12	1703,7	69,3	1703,7	69,3
перелоги	3,10	1,13	3,4	0,1	3,4	0,1
багаторічні насадження	35,70	1,45	33,4	1,4	33,4	1,4
сіножаті і пасовища	267,90	10,90	254,2	10,3	254,2	10,3
2. Ліси і інші лісовкриті площі, всього	124,3	5,06	134, 7	5,5	134,7	5,5
з них вкриті лісовою рослинністю	101,30	4,12	121,3	4,9	121,3	4,9
3. Забудовані землі	99,00	4,06	156,1	6,3	156,1	6,3
4. Відкриті заболочені землі	21,10	0,86	19,1	0,8	19,1	0,8
5. Відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом (піски, яри, землі, зайняті зсувами, щебенем, галькою, голими скелями)	31,00	1,26	26,3	1,1	26,3	1,1
6. Інші землі	48,10	1,96	2,18	0,1	1,8	0,1
Усього земель (суша)	2329,9	94,76	2332,75	94,9	2332,7	94,9
Території, що покриті поверхневими водами	128,80	5,2	125,8	5,1	125,8	5,1

становить в середньому по області 2,9 %. Найбільший вміст гумусу у ґрунтах Первомайського (5,3 %) та Вознесенського (4,6 %), районів, найменший у ґрунтах Миколаївського (2,6 %) та Баштанського (3,2 %) районів.

Найбільша забезпеченість органічною речовиною спостерігається в північній і північно-західній частині області у зоні розповсюдження чорноземів звичайних, тут середній вміст гумусу знаходиться в межах 3,3-4,1 %. Далі на південь, коли починають переважати чорноземи південні, запаси органічної речовини зменшуються і складають діапазон 2,7-3,2 %. У приморській смузі і на півдні області в зоні темно-каштанових ґрунтів вміст гумусу найнижчий і не перевищує 2,4 %. На сьогодні по області переважають ґрунти з підвищеним вмістом гумусу – їх частка становить близько 38,4 % та середній вміст – 22,2 %.

Щорічні втрати родючого шару ґрунту становлять 13,5 млн т, вони призводять до втрат 0,5 млн т гумусу, 269,2 т рухомого азоту, 1009,5 т рухомого фосфору, 2019 т обмінного калію, що дорівнює 10498,0 тис. т органічних добрив, а в перекладі на туки – 9996 ц мінеральних добрив. До того ж в останні роки внесення органічних добрив скоротилося з 7-8 до 0,5 т/га, а мінеральних – майже у 20 разів.

За такої тенденції до зниження вмісту гумусу ґрунти області протягом дуже короткого проміжку часу можуть зазнати катастрофічних змін. Тому усі землі потребують захисту та охорони від негативних процесів, забруднення і погіршення екологічного стану.

6.1.3 Деградація земель

Деградація ґрунтів – погіршення корисних властивостей та родючості ґрунту внаслідок впливу природних чи антропогенних факторів. Головною з причин деградації ґрунтів є людська діяльність (антропогенне втручання).

Деградація, ерозія ґрунтів, зменшення гумусного покрову, забруднення хімічними й біологічними сполуками й радіонуклідами – такі очевидні наслідки антропогенного впливу на землю. На формування та проходження деградаційних процесів у землекористуванні, разом з чинниками природного характеру, значний вплив мають техногенні галузі сільського, лісового та іншого господарства.

У складі деградаційних процесів першість належить процесам водної ерозії ґрунтів. Зростання еродованих земель насамперед залежить від того, як використовуються землі. Натурні вивчення розвитку процесів водної ерозії засвідчили, що середньозмиті ґрунти розміщуються, в основному, на окатих прибалкових схилах. Сильнозмиті ґрунти безпосередньо примикають до берегів річок, водойм і балок.

Ерозія ґрунтів є основним і найбільш небезпечним та дестабілізаційним фактором екологічної ситуації на ландшафтах, що призводить до забруднення та замулення (струмків, річок, ставків тощо).

За даними Головного управління Держгеокадастру у Миколаївській області загальна площа порушених земель станом на 01.01.2022 року становить 3,198

тис. га (13 %), деградованих та малопродуктивних земель – 6,13 тис. га (0,25 %), малопродуктивних земель – 7,80 тис. га (0,31 %). Визначити фактичну площу малопродуктивних та деградованих земель в розрізі державної та приватної власності, непридатність їх для вирощування сільськогосподарських культур та необхідність їх заліснення, на цей час можливо тільки при проведенні землевпорядних робіт з інвентаризації земель та їх ґрунтового обстеження.

В області на схилах в 1-20 розміщено 25,4 % орних земель, на схилах у 2-30 – 9,9 %, на схилах в 3-50 – 5,5 % і на схилах понад 50 – 1,3 %. Як свідчать наведені дані, майже половина (42,1 %) орних земель знаходяться на ерозійно небезпечних площах, у результаті чого середньорічний змив ґрунтів в області становить 13,3 т/га. Отже, інтенсивне сільськогосподарське використання земель призводить до зниження родючості ґрунту через їх переущільнення, втрату грудко-зернистої структури, водопроникності та аераційної здатності з усіма екологічними наслідками.

Недотримання технологій і термінів проведення обробітку ґрунту, захисту рослин від бур′янів, шкідників та хвороб, застосування хімічних меліорантів, негативно впливає на відтворення родючості ґрунтів, загострює проблеми гумусового, агрофізичного та меліоративного стану і веде до зниження родючості ґрунтів та ефективності ведення рослинництва. Збільшення обсягів виробництва рослинницької продукції шляхом екстенсивної системи землеробства призвела до залучення у сільськогосподарський обіг малопродуктивних і деградованих угідь, включаючи схилові землі, піщані масиви тощо.

Так, особливого значення набуває рекультивація земель – це комплекс організаційних, технічних і біотехнологічних заходів, спрямованих на відновлення ґрунтового покриву, поліпшення стану та продуктивності порушених земель (стаття 166 Земельного кодексу України). Рекультивація порушених земель здійснюється для їх відновлення в сільськогосподарських, лісогосподарських, водогосподарських, будівельних, рекреаційних, природоохоронних і санітарно-оздоровчих цілях.

6.2. Основні чинники антропогенного впливу на земельні ресурси та ґрунти

Основними чинниками антропогенної трансформації ландшафтів є вплив промислових підприємств.

Значної шкоди земельні ресурси зазнають через забруднення ґрунтів викидами промисловості (важкі метали, кислотні дощі тощо) та використання засобів хімізації в аграрному секторі.

Родючість ґрунту залишається поза увагою багатьох виробників, враховуючи застосування органічних та мінеральних добрив. Агрохімічне обстеження ґрунтів області показує погіршення якісних показників їх родючості. Використання органічних та мінеральних добрив зменшує вміст гумусу у ґрунті. Спостерігається порушення структури посівних площ, порушення сівозмін і оптимальних систем полезахисних лісонасаджень. Недотримання технологій і термінів проведення обробітку ґрунту, захисту рослин від бур’янів, шкідників та

хвороб, застосування хімічних меліорантів, негативно впливає на відтворення родючості ґрунтів, загострює проблеми гумусового, агрофізичного та меліоративного стану і веде до зниження родючості ґрунтів та ефективності ведення рослинництва.

6.3. Державна політика та заходи у сфері охорони земель

Охорона земель – це система правових, організаційних, економічних, технологічних та інших заходів, спрямованих на раціональне використання земель, запобігання необґрунтованому вилученню земель сільськогосподарського призначення для несільськогосподарських потреб, захист від шкідливого антропогенного впливу, відтворення і підвищення родючості ґрунтів, підвищення продуктивності земель лісового фонду, забезпечення особливого режиму використання земель природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення.

Основними завданнями державного контролю за використанням та охороною земель, згідно зі статтею 2 Закону України «Про державний контроль за використанням та охороною земель» є:

забезпечення дотримання органами державної влади, органами місцевого самоврядування, фізичними та юридичними особами земельного законодавства України;

забезпечення реалізації державної політики у сфері охорони та раціонального використання земель;

запобігання порушень законодавства України у сфері використання та охорони земель, своєчасне виявлення таких порушень і вжиття відповідних заходів по їх усуненню;

забезпечення дотримання власниками землі та землекористувачами стандартів і нормативів в області охорони та використання земель, запобігання забруднення земель і зниження родючості ґрунтів, погіршення стану рослинного та тваринного світу, водних та інших природних ресурсів.

Основними принципами здійснення державного контролю за використанням та охороною земель є:

забезпечення раціонального використання та охорони земель як основного національного багатства, що перебуває під особливою охороною держави;

пріоритет вимог екологічної безпеки у використанні земельних ресурсів над економічними інтересами;

повне відшкодування шкоди, заподіяної довкіллю внаслідок порушення земельного законодавства України;

поєднання заходів економічного стимулювання і відповідальності у сфері використання та охорони земель.

Контроль за використанням та охороною земель полягає в забезпеченні додержання органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями і громадянами земельного законодавства України. Порядок здійснення державного контролю за використанням та охороною земель встановлюється законом. Земля – основне

національне багатство. Це положення зафіксоване статтями 14, 41 Конституції України. Об'єктом державного контролю за використанням та охороною земель є всі землі в межах території України.

Державний контроль за використанням та охороною земель, дотриманням вимог законодавства України про охорону земель і моніторинг ґрунтів здійснюються шляхом: проведення перевірок; розгляду звернень юридичних і фізичних осіб; участі у прийнятті в експлуатацію меліоративних систем і рекультивованих земель, захисних лісонасаджень, протиерозійних гідротехнічних споруд та інших об'єктів, які споруджуються з метою підвищення родючості ґрунтів та забезпечення охорони земель; розгляду документації із землеустрою, пов'язаної з використанням та охороною земель; проведення моніторингу ґрунтів та агрохімічної паспортизації земель сільськогосподарського призначення.

6.3.1. Практичні заходи

Система заходів у галузі охорони земель включає:

державну комплексну систему спостережень;

розробку загальнодержавних і регіональних (республіканських) програм використання та охорони земель, документації із землеустрою в галузі охорони земель;

створення екологічної мережі;

здійснення природно-сільськогосподарського, еколого-економічного, протиерозійного та інших видів районування (зонування) земель;

економічне стимулювання впровадження заходів щодо охорони та використання земель і підвищення родючості ґрунтів;

стандартизацію і нормування.

Охорона земель сільськогосподарського призначення забезпечується на основі реалізації комплексу заходів щодо збереження продуктивності сільськогосподарських угідь, підвищення їх екологічної стійкості та родючості ґрунтів, а також обмеження їх вилучення (викупу) для несільськогосподарських потреб.

Роботи з відновлення земель та їх облік у миколаївській області проводиться проєктно-технологічним центром охорони родючості ґрунтів та якості продукції «Облдержродючість». Центр проводить проєктно-технологічні та науково-дослідні роботи з охорони родючості ґрунтів, ведення їх державного моніторингу, а також поліпшення якості сільськогосподарської продукції та сировини.

Для корінного поліпшення кислих та солонцюватих і засолених ґрунтів застосовують хімічну меліорацію, яка поліпшує хімічну реакцію та водно-фізичні властивості ґрунту. З цією метою вносять кальцієвмісні матеріали: вапно на кислих ґрунтах, а на лужних – гіпс або фосфогіпс, що створює сприятливі умови для ефективного внесення добрив. Одним із першочергових заходів поліпшення деградованих земель є зниження рівня вод та відвід їх шляхом спорудження дренажної мережі; створення контурно-меліоративної системи

території; збільшення лісистості до оптимальних розмірів; здійснення агротехнічних протиерозійних заходів із запобігання замулюванню водних джерел продуктами ерозії; створення та упорядкування водоохоронних зон і прибережних захисних смуг; залуження і створення лісових насаджень у прибережних захисних смугах, схилах, балках та ярах; упорядкування водовідведення на сільськогосподарських угіддях. Цей процес довготривалий і потребує великих фінансових затрат.

На цей час в області майже відсутнє відтворення родючості ґрунтів землекористувачами незалежно від форм власності. Практично не формуються методологія, критерії, нормативи та принципи грунтоохоронного впорядкування сучасних агроландшафтів, а також правових, економічних і соціальних передумов збереження та відтворення родючості ґрунтів.

2022 року відповідно до статті 186 Земельного кодексу України управлінням екології та природних ресурсів Миколаївської обласної військової адміністрації не надавалися погодження по проєктах землеустрою щодо організації і встановлення меж територій природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення місцевого значення.

Відповідно до положень розділу IX прикінцевих положень Закону України «Про землеустрій» управлінням екології та природних ресурсів Миколаївської обласної військової адміністрації надана інформація про обмеження щодо земель природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення, земельних ділянок, розташованих на території чи в межах об’єкта природно-заповідного фонду, його охоронної зони, земель, зарезервованих для заповідання, або в межах прибережної захисної смуги, - інформація про обмеження у використанні земель, додержання режиму охорони та використання відповідної території та вимоги природоохоронного законодавства на 7 звернень розробників проєкту землеустрою щодо відведення земельної ділянки.

6.3.2. Нормативно-правове, фінансове та інституційне забезпечення, міжнародне співробітництво

Запровадження системи охорони земель передбачено статтями 162-164 Земельного кодексу України. На розвиток Земельного кодексу Верховною Радою України прийнято понад 20 законів, які регулюють питання використання та охорони земель, зокрема Закон України «Про охорону земель», Закон України «Про землеустрій», Закон України «Про державний контроль за використанням і охороною земель», Закон України «Про особисте селянське господарство», Закон України «Про фермерське господарство», Закон України «Про оренду землі», Закон України «Про екологічний аудит», Закон України «Про меліорацію земель», Закон України «Про стандартизацію» тощо.

Ключові питання щодо забезпечення ощадливого та екологічно безпечного землекористування регламентуються Законом України «Про охорону земель», у якому визначено:

основні напрями охорони та екологічного захисту земель;

компетенцію органів державної влади та органів місцевого самоврядування у сфері охорони земель;

обов'язки фізичних і юридичних осіб у сфері охорони та раціонального використання земельних ресурсів;

нормативи в галузі охорони земель;

порядок фінансування заходів щодо охорони та раціонального використання земельних ресурсів; - види стимулювання заходів щодо охорони та екологічно безпечного використання земель і підвищення родючості ґрунтів;

відповідальність за порушення законодавства про охорону земель;

основні напрями міжнародного співробітництва у сфері охорони земель.

Державний контроль за використанням та охороною земель усіх категорій та форм власності здійснює центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин – Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру (Держгеокадастр).

Державний контроль за дотриманням вимог законодавства України про охорону земель здійснює центральний орган виконавчої влади, який забезпечує реалізацію державної політики із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів –Державна екологічна інспекція України (Держекоінспекція).

З 26.05.2022 року державний контроль за використанням та охороною земель також здійснюють виконавчі органи сільських, селищних, міських рад у межах повноважень, визначених законом, у разі прийняття відповідною радою рішення про здійснення такого контролю. Виконавчі органи сільських, селищних, міських рад реалізують функцію державного контролю за використанням та охороною земель через державних інспекторів з державного контролю за використанням та охороною земель відповідних рад, кваліфікаційні вимоги до яких визначені статтею 10 Закону України «Про державний контроль за використанням та охороною земель».

Моніторинг родючості ґрунтів земель сільськогосподарського призначення та агрохімічну паспортизацію земель сільськогосподарського призначення проводить центральний орган виконавчої влади з питань аграрної політики – Міністерство аграрної політики та продовольства України (Мінагрополітики).

Основним джерелом фінансування заходів з охорони земель є кошти, які надходять до відповідних місцевих бюджетів в порядку відшкодування втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва. Фінансування і матеріально-технічне забезпечення спеціально уповноважених органів виконавчої влади у сфері державного контролю за використанням та охороною земель здійснюються за рахунок коштів Державного бюджету України. Виконання робіт по охороні земель на території регіонів України здійснюється вкрай повільно у зв’язку з недостатнім фінансуванням.

7. НАДРА

7.1. Мінерально-сировинна база

Більша частина Миколаївської області лежить у межах Причорноморської низовини. На півночі простягаються Подільська височина (правобережжя Південного Бугу) та Придніпровська височина (лівобережжя Південного Бугу). Глибоко в суходіл врізаються Дніпровсько-Бузький, Березанський, Тилігульський та Анджигольський лимани.

Область розташована в межах двох фізико-географічних зон лісостепової (Кривоозерський район і західна частина Первомайського району) і степової (решта території). Ландшафти представлені заплавними комплексами (заплавні ліси й луки), ділянками піщаного степу, вапняковими степами, прибережно-водними комплексами, наскельними дібровами, кам'янистими степами тощо.

Корисні копалини Миколаївській області представлені головним чином нерудним комплексом. Розвинена сировинна база будівельних матеріалів, представлена запасами: каменю будівельного, гранітів із широкою гамою кольорів і високих декоративних якостей, каменю пиляного, цементної сировини, глиняно-черепичної сировини, піску будівельного. Промислове значення мають також поклади вапняків, каоліну, дорожніх матеріалів.

Докладна інформація щодо Мінерально-сировинна база будівельних матеріалів Миколаївської області наведена у таблиці 7.1.1.

Таблиця 7.1.1. Мінерально-сировинна база будівельних матеріалів Миколаївської області

№ п/п	Найменування родовища	Розташування	Площа, га		Стан
			Родовища	Відвалів	
1	2	3	4	5	6
III. Неметалеві корисні копалини Сировина цементна: суглинки, глини, вапняки					
1	ПАТ «ДІКЕРГОФФ ЦЕМЕНТ Україна» Григорівське вапняк, глина, суглинок ліцензія № 405 Діл. розвідки 1958 Діл. розвідки 1949 (Південно-західна) Діл. розвідки 1968 (Північна) Спецдозвіл № 405 від 26.12.1995	Миколаївський р-н, смт. Ольшанське, Південно-західна околиця с. Тернувате	404,26		Розробляється
2	Ново-Григорівське вапняк, глина	Миколаївський р-н, смт. Ольшанське	419,32		Не розробляється
	Усього родовищ- 2				
Будівельне каміння					
1	ТОВ "Турстрой -Україна" Михайлівське мігматит Спецдозвіл № 4346 від 23.08.2007	Первомайський р-н, 6,0 км на південь від ст. Глиняне, між с. Михайлівка та с. Новопавлівка	270		
2	Первомайський гранкар'єр (ВАТ) Кодимське граніт Діл. Правобережна ТОВ "Сфера Миколаїв" Діл. Лівобережна Спецдозвіл № 4890 від 03.02.2009 – анульовано	Первомайський р-н, 12,0 км на південний схід від зал. ст. Кінецпіль	56,87 37,32 19,55		
3	ПрАТ "МИКИТІВСЬКИЙ ГРАНІТНИЙ КАР'ЄР"	Вознесенський р-н, 8,0 км на захід від зал. ст. Трикрати	33,7		Розробляється

1	2	3	4	5	6
	Микитівське граніт, ендербіт Спецдозвіл №1085 від 30.09.1997				
4	ПрАТ "МИКИТІВСЬКИЙ ГРАНІТНИЙ КАР'ЄР" гнейс Спецдозвіл № 4154 від 19.12.2006	Миколаївський р-н, в 250 м на Сх від с. Софіївка	16,7		Розробляється
5	ТОВ «ПРИБУЗЬКИЙ ГРАНІТНИЙ КАР'ЄР» Прибузьке граніт Спецдозвіл № 4385 25.09.2007	Вознесенський район, 5,0 км на південний захід від зал. ст. Трикрати	40,04		Не розробляється
6	ВАТ "ПЕРВОМАЙСЬКИЙ КАР'ЄР "ГРАНІТ" Болеславчицьке граніт Спецдозвіл № 343 05.09.1995	Первомайський р-н, 13,0 км на північ від з. ст. Голта	52,28		Розробляється
7	ПЕРВОМАЙСЬКИЙ ГРАНІТНО-ЩЕБНЕВИЙ КАР'ЄР Чаусівське граніт, каолін Спецдозвіл № 298 від 12.07.1995 недійсний	Первомайський р-н, 2,0 км на північ від с. Поронівка	136		
8	ТОВ МР «Гідроенергобуд» Олександрівське граніт Спецдозвіл № 3051 від 11.07.2003	Вознесенський р-н, 5,0 км на південний захід від з. ст. Трикрати	78,7		Розробляється
9	ТОВ "ВОЗНЕСЕНСЬКА ТОРГОВО-ПРОМИСЛОВА КОМПАНІЯ» Трикратненське граніт, камінь облицювальний Спецдозвіл № 4120 від 28.11.2006	Баштанський р-н, 0,5 км на північний захід від с. Малофедорівка	85,5		Розробляється
10	ТОВ Рада-Південь Воєводське граніт	Первомайський р-н, 0,7 км на ПнСх від с. Воєводське	17,75		

1	2	3	4	5	6
	Спецдозвіл № 5142 від 10.02.2010 анульовано				
11	ТОВ "Новоантонівське" Новоантонівське граніт Спецдозвіл № 4419 від 09.10.2007 анульовано	Баштанський район, 0,3 км на південь від с. Новоантонівка	11,51		
12	ТОВ "ВОЗНЕСЕНСЬКА ТОРГОВО-ПРОМИСЛОВА КОМПАНІЯ" Трикратненське граніт Спецдозвіл № 4120 від 28.11.2006	Вознесенський р-н, 1,5 км на північний схід від с.Трикрати	85,5		Розробляється
13	ТОВ "ТОРГОВИЙ БУДИНОК "ЛЮДМИЛА" Чаусівське граніт Спецдозвіл № 5020 від 25.09.09 - анульовано	Первомайський р-н, 3,0 км на ПдСх від с. Чаусове	31,1		
14	ТОВ "ПЕРВОМАЙСЬКИЙ СПЕЦІАЛІЗОВАНИЙ КАР'ЄР" Софіївське мігматит, граніт Спецдозвіл № 4310 від 20.07.2007	Первомайський р-н, 5,0 км на південь від с. Софіївка	39,2		Розробляється
15	ТОВ "НОВОТРЕЙД ЛТД" Капітанківське граніт Ділянка Побузька Ділянка Довгопристанська Спецдозвіл № 4583 18.12.2007	Первомайський р-н, околиця с. Довга Пристань	32 35		
16	ППБМП «Інтервал» Юр'ївське граніт, камінь облицювальний Спецдозвіл № 953 від 07.07.1997 недійсний	Вознесенський р-н, 3,0 км на захід північний захід від с. Юр'ївка, 20,0 км на південний схід від з.ст. Людмилівка	11		

1	2	3	4	5	6
17	ТОВ "Юпітер 77" Вільноярське граніт Спецдозвіл № 5213 від 08.11.2010	Вознесенський р-н, 4.5 км на ПнСх від с. Трикратне обидві сторони б. Соплистої, правого притоку Мертвовід	30		Розробляється
18	ТОВ "Нівен" Новоселівське граніт Компл. камінь облицювальний Спецдозвіл № 6317 від 13.02.2019	Первомайський р-н, 2,0 км на Пн с. Новоселівка, 10,0 км на Пн від з.ст. Кавуни	19,3		Розробляється
19	ДП "ПІДПРИЄМСТВО ДЕРЖАВНОЇ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ (№83)" Костянтинівське граніт, камінь облицювальний Спецдозвіл № 4776 від 18.11.2008	Первомайський район, 0,4 км на Пн від с. Костянтинівка	47		
20	ТОВ "ВОЗНЕСЕНСЬКИЙ ГРАНІТНО-ЩЕБЕНЕВИЙ ЗАВОД" Олександрівське граніт, пісок будів. Діл. Південна Спецдозвіл № 6074 від 11.08.2015	Вознесенський р-н, 3,0 км на ПдЗх від зал. ст. Олександрівка, 1,5 км на ПдЗх від с. Олександрівка	24,31		Розробляється
21	ФІЛІЯ № 1 КОМПАНІЇ "ІСТОК" Кінецьпільське граніт Спецдозвіл № 107 від 20.10.1993 анульовано	Первомайський р-н, 6 км на ПдЗ від м. Первомайськ, поблизу с. Кінецьпіль	12		
22	ТОВ (Маніла) Новоолександрівське, граніт Діл. Розвідка 1974 Ліцензія № 3884 від 09.06.2006 на 20	Первомайський р-н, 20,0 км на північний схід від з.ст. Первомайськ	23,86		Не розробляється
23	ВАТ "ОЛЕКСАНДРІВСЬКИЙ ГРАНКАР'ЄР"	Вознесенський р-н, 0,4 км на захід від с. Актове	71,75		Не розробляється

1	2	3	4	5	6
	Ахтовське граніт Спецдозвіл № 3428 від 20.09.2004 анульовано				
24	ТОВ "Фореста" Кам'янобалківське граніт, мігматит, гнейс Спецдозвіл № 4446 від 23.10.2007 анульовано	Первомайський р-н, 1,0 км на ПдСх від с. Кам'яна балка	19,3		Не розробляється
25	ТОВ «Укратомтех» Мар'ївське граніт Ліцензія № 5380 від 13.01.2011	Вознесенський р-н, в 1,0 км на ПнСх від с.Мар'ївка	4,4		
26	Болеславчицьке 2 граніт	Первомайський р-н, в 9,0 км на Пн від с. Станіславчик, на правому схилі М. Ташлик	38,9		Не розробляється
27	Вікторівське (резерв) граніт	Вознесенський р-н, 6,0 км на Пд від смт. Братське	2,76		Не розробляється
28	Покровське вапняк, компл. камінь пиляний	Вознесенський р-н, 19,0 км на схід від с. Веселинове, в 1,0 км на північ від с. Покровка	35,73		Не розробляється
29	Мигіївське мігматит	Первомайський р-н, 0,3 км на ПдСх від с. Мигія			Не розробляється
30	Артаківське вапняк	Баштанський р-н, 8,0 км на ПнСх зал.ст. Березнегувате	20		Не розробляється
31	Єланецьке районне міжгосподарське автопідприємство "Райміжгосптранс" Куйбишевське 2 гнейс Спецдозвіл № 173 від 28.07.1994 анульовано	Вознесенський р-н, 1,5 км на ПнСх від с. Куйбишевка	10,39		
32	МСП «ГРАНІТ» Семенівське граніт	Первомайський р-н, 3,0 км на Пн від с. Семенівка	2,79		

1	2	3	4	5	6
	Спецдозвіл №141 від 26.05.1994 анульовано				
33	ТОВ «НАДРИ» Федорівське граніт Спецдозвіл № 210 від 02.12.1994 анульовано	Баштанський р-н, 0,5 км на ПнЗх від с. Малофедорівка	4,5		
34	Володимирівське вапняк	Баштанський р-н, 1,5 км на ПнЗх від с. Сергіївка	17,9		Не розробляється
35	Маложенівське граніт	Вознесенський р-н, 0,5 км на ПнЗх від с. Маложенівка	5,1		Не розробляється
36	ТОВ "НОВО-УКРАЇНСЬКИЙ КАР'ЄР" Новосафронівське вапняк, граніт Спецдозвіл № 6633 від д 26.07.2022	Миколаївський р-н, 1,0 км на північ с. Новосафронівка	5,19		Не розробляється
37	Товариство з обмеженою відповідальністю МР «Гідроенергобуд» Олександрівське граніт Спецдозвіл № 3051 від 11.07.2003	Вознесенський р-н 4,0 км на ПнЗх від с. Олександрівка	6,5		Розробляється
38	Романова балка граніт	Первомайський р-н, 0,5 км на Пн від с. Романова балка	8,8		Не розробляється
	Усього родовищ 38				
		Камінь пиляний			
1	ТОВ "Новоодеський будресурс" Касперівське вапняк Спецдозвіл № 4558 від 17.12.2007 - анульовано	Миколаївський р-н, ПнСх околиця с. Касперівка	70,9		
2	ДП "Санта-Петрівка" Новогригорівське вапняк Спецдозвіл № 4535 від 12.12.2007 анульовано	Миколаївський р-н, західна околиця с. Ново-Григорівка	41,5		

1	2	3	4	5	6
3	ТОВ "Меотіс" Кубряцьке вапняк Спецдозвіл №3372 від 29.07.2004 недійсний	Вознесенський р-н, ПдЗх околиця с. Кубряки	8		
4	Болгарське вапняк	Миколаївський р-н, 0,5 км на північний захід від с. Болгарка	66,85		Не розробляється
5	Данилівське вапняк	Миколаївський р-н, 12,0 км на ПнЗх від с. Нечаяне	53,11		Не розробляється
6	Державна комплексна геологічна експедиція "УКРГЕОЛБУДМ" Іванівське вапняк Спецдозвіл № 362 від 21.10.1994 анульовано	Миколаївський р-н, 0,8 км Зх с. Іванівка	23,51		
7	ТОВ "Меотіс Єлізаветівське вапняк Ліцензія №3458 від 26.12.08 недійсний	Миколаївський р-н, ПнЗх околиця с. Єлізаветівка	58,5		
8	Михайлівське опока	Миколаївський р-н, між с. Михайлівка та с. Білоусівка	37		Не розробляється
9	Державна комплексна геологічна експедиція "УКРГЕОЛБУДМ" Новосвітлівське вапняк Спецдозвіл № 106 від 30.04.1992 анульовано	Вознесенський р-н, 2,0 км Пд с. Новосвітлівка	134,5		Не розробляється
10	Державна комплексна геологічна експедиція "УКРГЕОЛБУДМ" Новомиколаївське вапняк Спецдозвіл № 53 від 27.12.1991	Вознесенський р-н, ПдЗх околиця с. Ново-Миколаївка	18,9		Не розробляється
11	Покровське опока	Вознесенський р-н, 1,0 км на Пн від с. Покровське	35,75		Не розробляється
12	Проектно-будівельне мале підприємство "Інтервал"	Миколаївський р-н, 0,4 км Зх с. Нечаяне	50,144		Не розробляється

1	2	3	4	5	6
	Нечаянське 2 вапняк Спецдозвіл № 102 від 14.09.1993 анульовано				
13	ТОВ "ПРЕМ'ЄР-АВГ" Новоодеське вапняк Спецдозвіл № 3987 від 13.10.2014	Миколаївський р-н, Сх околиця с. Нова Одеса	98,98		
14	ДКП "СТЕМ" ШАХТА НОВО-ПОДИМОВО Подимівське вапняк Спецдозвіл № 163 від 14.07.1994	Миколаївський р-н, ПнЗх околиця с. Подимове	499,61		Не розробляється
15	Тернуватське вапняк	Миколаївський р-н, 7,0 км на ПнЗх від з.ст. Трихати	38		Не розробляється
	Усього родовищ 15				
Вапняк для випалювання на вапно (тис.т.)					
1	Білоусівське 1 вапняк	Вознесенський р-н, Пн околиця с. Білоусівка	55,8		Не розробляється
2	Білоусівське 2 вапняк	Вознесенський р-н, 2,0 км на ПдСх від с. Білоусівки	?		Не розробляється
3	Вознесенське вапняк	Вознесенський р-н, 6,0 км на ПнСх від м. Вознесенська	16,5		Не розробляється
4	Михайлівське вапняк	Миколаївський р-н, між селами Михайлівка і Білоусівка	?		Не розробляється
5	Ольгопільське вапняк	Вознесенський р-н, 7,0 км на Пд від с. Ольгопіль	?		Не розробляється
6	Прибужанське (Кантакузівське) вапняк	Вознесенський р-н, 4,0 км на південь від м. Вознесенськ	?		Не розробляється
	Усього родовищ 6				
Камінь облицювальний					
1	ТОВ "НІВЕН" Новоселівське	Первомайський р-н, 2,0 км на Пн від с. Новоселівка	9,3		Розробляється

1	2	3	4	5	6
	граніт Спецдозвіл № 3437 від 20.09.2004				
2	Софіївське (Відрадненське) граніт рожевий	Первомайський р-н, 5,0 км на Пд від с. Софіївка	18		
3	ППБМП «Інтервал» Юр'ївське граніт сірий Спецдозвіл № 953 від 07.07.1997 недійсний Ділянка Кам'янці Ділянка Лісова	Вознесенський р-н, 3,0 км на захід північний захід від с. Юрївка	11 5 6		
4	ДП "ПІДПРИЄМСТВО ДЕРЖАВНОЇ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ (№93) Новоданилівське граніт Спецдозвіл № 4657 від 28.12.2007	Баштанський р-н, 2,5 км на схід від з.ст. Новоданилівка	16,6		Розробляється
5	Арбузинська вип колонія №83 Костянтинівське граніт, кам.будівельний Спецдозвіл № 4776 від 18.11.2008	Первомайський р-н, 0,4 км на північ від с. Костянтинівка	47		
6	ТОВ "Надра" Малофедорівське граніт Спецдозвіл № 3629 від 29.12.04	Баштанський р-н, на околиці с. Малофедорівка	7,6		
7	Трикратненське граніт Ділянка №3 Ділянка №2 «Промраніт»	Вознесенський р-н, 0,5 км на ПнЗх від с. Трикрати	85,5		Не розробляється
8	Північне граніт сірий	Вознесенський р-н, 10,0 км на ПнСх с. Братське	12,1		Не розробляється
	Усього родовищ 8				
Пісок для бетону та будівельних розчинів					

1	2	3	4	5	6
1	ПрАТ «Нікстром» Південно-Бузьке пісок Спецдозвіл № 296 30.06.1995-2015	Миколаївський р-н, 15 км на ПдЗх від з.ст. Кульбаніне	773,6		Розробляється
2	ВАТ «Микитівський гранкарєр» Олександрівське пісок Діл.“Комінтерн – 1” Спецдозвіл № 4038 від 04.10.2006 Діл. № 4 не розробляється.	Вознесенський р-н, 0,4 км на ПдСх від с. Бузьке	40		Розробляється Не розробляється
3	Явкинське (Плющівське)	Баштанський р-н, 15 км на ПнЗх з.ст.Явкіне	32		Не розробляється
4	ПрАТ «АКЗ» Олександрівське Діл. Східна спецдозвіл № 3166 від 08.11.2007 анульовано	Вознесенський р-н, Пн околиця с. Олександрівка	17,5		
5	ВАТ “Зелений Гай” Олександрівське Діл. Нова (№2 – Пд частина) Спецдозвіл № 2542 21.09.2001 недійсний Діл. №1 (Дно кар’єра) Діл.№3	Вознесенський р-н, в 2,0 км на схід від с. Бузьке	54		
6	ЗАТ “Гідроенергобуд» Олександрівське пісок, граніт Діл. № 8 Спецдозвіл № 3051 11.07.2003 -2013	Вознесенський р-н, 0,4 км на південний захід від зал.ст. Трикратне	73,5		розробляється
7	ПрАТ «Нікстром» Балабанівське Діл. Центральна (част. запасів) кар’єр № 2 Спецдозвіл № 3127 від 01.09.2003 Діл. Південна Діл. Центральна (кар’єр №1)	Миколаївський р-н, 2,0 км на ПдЗх від с. Балабанівка	122,8		

1	2	3	4	5	6
8	Миколаївське	Миколаївський р-н, 1,5 км на ПнСх від с. Крива Балка	58,9		Не розробляється
9	Софіївське	Баштанський р-н, Пд околиця с. Софіївка, 16,5 км на ПдЗх від з.ст. Новий Буг	54,8		Не розробляється
10	Станіславчикське	Первомайський р-н, 15 км на Пн від м.Первомайськ	13,16		Не розробляється
11	Трихатське	Миколаївський р-н, 3,5 км на південь від з.ст. Трихати	86,44		Не розробляється
11.1	ТОВ «НІКЗЕМРЕСУРС-ПІСОК» Трихати-1 пісок Спецдозвіл № 5290 від 18.10.2021	Миколаївський р-н, 2,7 км на північ від з.с. Трихати	4,3		Не розробляється
12	Христофорівське	Баштанський район, 0,5 км на ПнСх від с. Христофорівка, 15 км на ПдЗх від з.ст. Добра	28,17		Не розробляється
13	Веснянівське	Миколаївський р-н, 3,0 км на Пд від с. Весняне	115,7		Не розробляється
14	Олександрівське - 1	Вознесенський р-н, ПнСх околиця с. Олександрівка	90		Не розробляється
	Усього родовищ 14				
Пісок для силікатних блоків					
1	ПП «Кряж» Кам’янобалківське Спецдозвіл № 4128 від 04.12.2006	Миколаївський р-н, 0,5 км на ПнЗх с.Кам’яна Балка	27,7		Розробляється
2	ТОВ «Модус АБ» Семихатське Ділянка №1 Спецдозвіл № 4794 03.12.2008 анульовано	Вознесенський р-н, 15,0 км на ПдЗх від с.Богданівка	6,75		
3	ТОВ "Стоун" Олександрівське Діл. Південна	Вознесенський р-н, 1,5 км на ПнЗх від смт. Олександрівка	45,3		

1	2	3	4	5	6
	комплексне:кам.буд. Спецдозвіл № 2909 17.01.2003-2013р				
4	Калинківське	Миколаївський р-н, 20,0 км на ПнСх м. Миколаїв	131,6		
5	Виробничо-комерційне підприємство «Агропромкомплект» Кумарське, пісок Спецдозвіл №3985 01.08.2006	Первомайський р-н, околиця с. Кумари, 20,0 км Пн від м. Первомайськ.	16,0		
6	Матвіївське - 1	Миколаївський р-н, 10,0 км на північ від м. Миколаїв	156,4		Не розробляється
7	ЗАТ “АКЗ” Прибузьке пісок Діл. Південна частина Діл. Північна частина не розроб.	Вознесенський р-н, 10,0 км на південь від з.ст. Вознесенськ	54,8 15,2		Не роз Розробляється
8	ТОВ «Ольвія» Східно-Бузьке – 2 пісок Спецдозвіл № 4192 від 23.01.2007	Вознесенський р-н, в 2,0 км на схід від Сх околиці с.Бузьке	32,25		Розробляється
9	ТОВ «Ольвія» Східно-Бузьке пісок Спецдозвіл № 3874 від 09.06.2006	Вознесенський р-н, 1,6 км на схід від с. Бузьке	32,25		
10	Бузьке пісок	Вознесенський р-н, 2,0 км на Сх с. Бузьке	6,7		Не розробляється
11	ТОВ «Юпітер» Бузьке 2 пісок Спецдозвіл № 5006 03.09.2007	Вознесенський р-н, 5,5 км на ПнСх від с. Бузьке	101,8		Розробляється
12	ТОВ «Бузький піщаний кар’єр» Бузьке-3	Вознесенський р-н, за 0,2 км на північ від м. Вознесенськ	23,2		Не розробляється

1	2	3	4	5	6
	пісок Спецдозвіл № 5330 від 21.12.2021				
13	Пряме пісок	Вознесенський р-н, ПнСх околиця с. Пряме	65		Не розробляється
14	Фермерське госп. «Нектар» Підгороднянське пісок Спецдозвіл № 4667 від 28.12.2007	Первомайський р-н, в 2,5 км на ПдСх від зал.ст. Підгородня	12,02		
15	Олександрівське пісок Діл.Західна	Вознесенський р-н, 1,5 км на ПдЗх смт. Олександрівка	48,9		Не розробляється
16	ПрАТ " Микитівський гранітний кар'єр " Олександрівське пісок Діл. «Комінтерн 2» Спецдозвіл № 4038 від 04.10.2006	Вознесенський р-н, 7,0 км на північ від з.ст. Вознесенськ	34		Розробляється
17	ПП "ЛІДІЯ Баловне для благоуст., рекульт. і розч. Спецдозвіл № 6139 від 11.08.2016	Новоодеський р-н, ПдСх околиця с. Баловне	1,5		Не розробляється
18	Вознесенське для бетону, буд. розчин., дорожнього будівництва	Вознесенський р-н В 4,0 км на Пн від м. Вознесенськ на лівому схилі П.Буг	50		
19	ТОВ «Технологічна група» Зеленогаївське Ліцензія № 5490 від 02.03.2012 Діл. Західна Спецдозвіл № 5490 від 02.03.2012	Вознесенський р-н 6,0 км на ПнЗх від м. Вознесенськ	48,9		розробляється
	Усього родовищ 19				
Глини для виробництва керамзиту					
1	Миколаївське	Миколаївський р-н, 0,8 км на ПдСх від с. Половинки	58,9		Не розробляється

1	2	3	4	5	6
2	Богопільське	Первомайський р-н, в 0,2 км від ПнСх околиці м. Первомайськ вздовж траси на Умань	30,12		Не розробляється
	Усього родовищ 2				
1	Мішковське Діл. Мішковська Діл. Центральна Спецдозвіл № 5227 від 17.11.2010 анульовано	Миколаївський р-н, Пд околиця с. Мішково-Погорілове	38,8		Розробляється
2	ЗАТ "Вавілон" Сливинське Діл. №1 Діл. №2 Спецдозвіл № 2982 від 05.05.2003 анульовано	Миколаївський р-н, 0,6 км на північ від с. Слівіно, 14,0 км від м. Миколаїв	12,4		
3	ТОВ "МЕНТОР-БУД" Генівське Спецдозвіл № 4847 від 29.12.2008 анульовано	Первомайський р-н, околиця с. Генівка	3,9		
4	ДП "Санта-Петрівка" Петрівське спецдозвіл № 3537 від 06.12.2004	Миколаївський р-н, західна околиця с. Петрівка	34,9		розробляється
5	ТОВ "Укрцегла" Бандурське Спецдозвіл № 4070 від 18.10.2006 анульовано	Первомайський р-н, 0,5 км на ПнЗх від з.ст. Бандурка	22		
6	ТОВ "Пласт" Вербівське спецдозвіл № 4507 від 21.11.2007	Первомайський р-н, в 4,0 км Пн від с.Мігія	20,3		розробляється
7	АС "Укрцемент" ВАТ "ЮгЦемент" Григорівське глина, пісок, суглинок Спецдозвіл № 405 від 26.12.1995	Миколаївський р-н смт. Ольшанське, 3,5 км на ПдЗх від с. Терноватка	83,7		розробляється
8	ПП "Сіріус" Бандурське 2 суглинок	Первомайський р-н, Зх околиця с. Бандурка	13,94		

1	2	3	4	5	6
	Спецдозвіл № 2782 від 23.09.2002 анульовано				
9	Первомайське суглинок	Первомайський р-н, 5,0 км на ПдЗх від м. Первомайськ	53		Не розробляється
10	Арбузинське суглинок	Первомайський р-н, ПнСх околиця смт. Арбузинка	14		Не розробляється
11	Баштанське суглинок	Баштанський р-н, ПнСх околиця с. Піски	6,42		Не розробляється
12	Березнегуватське суглинок, пісок	Баштанський р-н, 0,7 км на ПнСх смт. Березнегувате	12 Пісок 1,3		Не розробляється
13	Братське суглинок	Вознесенський р-н, 2,0 км на Пд від смт. Братське	6,24		Не розробляється
14	Врадіївське суглинок	Первомайський р-н, 3,0 км на ПдЗх від смт. Врадіївка	14,2		Не розробляється
15	Трикратненське суглинок	Вознесенський р-н, 4,0 км на Зх від с. Трикрати	23,96		Не розробляється
16	Доманівське суглинок	Вознесенський р-н, 0,2 км на Пн смт. Доманівка	5,2		Не розробляється
17	Єланецьке суглинок	Вознесенський р-н, Зх околиця с. Єланець	4,76		Не розробляється
18	Казанківське суглинок	Баштанський р-н, 3,0 км на Зх від смт. Казанка	6,2		Не розробляється
19	Новобузьке 3 суглинок	Баштанський р-н, 1,5 км на ПдЗх від смт. Новий Буг	3,4		Не розробляється
20	Лисогірське суглинок, глина, пісок	Первомайський р-н, 1,5 км на ПдЗх від с. Лиса Гора	6		Не розробляється
21	Березнегуватське 1 суглинок	Баштанський р-н, 0,7 км на ПнСх смт. Березнегувате	12		Не розробляється
22	Бузьке суглинок	Первомайський р-н, Пн околиця с.Бузьке	53		Не розробляється
23	Веселинівське суглинок	Вознесенський р-н, ПнСх околиця смт. Веселинове	14		Не розробляється

1	2	3	4	5	6
24	Володимірівське суглинок	Баштанський р-н, 1,5 км на ПнСх від з.ст. Володимирівка	6,7		Не розробляється
25	Добренське суглинок	Баштанський р-н, 2,0 км на Пд с. Добре	10,95		Не розробляється
26	Забарське суглинок	Первомайський р-н, Пд околиця с.Забари	1,01		Не розробляється
27	Зеленоберегівське суглинок	Первомайський р-н, Пд околиця з.ст. Трикратне	11,2		Не розробляється
28	Калинівське суглинок	Миколаївський р-н, 1,5 км Пн с. Калинівка	21		Не розробляється
29	Кривоозерське суглинок	Первомайський р-н, ПнСх околиця смт. Криве Озеро	11,76		Не розробляється
30	Куцурубське 2 суглинок	Миколаївський р-н, ПдЗх околиця с. Куцуруб	3,5		Не розробляється
31	Лисогірське 1 суглинок	Первомайський р-н, ПдСх околиця с. Лиса Гора	22,5		Не розробляється
32	Любинське суглинок	Баштанський р-н, 1,0 км на Пн від с. Любине	14,9		Не розробляється
33	Нечаянське суглинок	Миколаївський р-н, 4,0 км Сх с. Нечаяне	34,1		Не розробляється
34	Новобірзуловське суглинок	Баштанський р-н, Зх околиця с. Новобірзулівка	19,44		Не розробляється
35	Новобузьке суглинок	Баштанський р-н, 7,0 км на ПдЗх від смт. Новий Буг	11,32		Не розробляється
36	Новобузьке 2 суглинок, пісок	Баштанський р-н, схил балки Куца, 12,0 км на Пд від смт. Новий Буг	27 (13,55+13)		Не розробляється
37	Новоодеське № 3 №1	Миколаївський р-н, ПнСх околиця смт. Нова Одеса	12,6		Не розробляється
38	Новопетрівське суглинок	Баштанський р-н, 1,5 км Пн від с. Нова Петрівка	16,5		Не розробляється
39	Новофедорівське суглинок	Миколаївський р-н, південна околиця с. Новофедорівка	115,8		Не розробляється

1	2	3	4	5	6
40	Олександрівське 2 суглинок	Вознесенський р-н, 5,0 км на ПнСх від смт. Олександрівка	10,5		Не розробляється
41	Петрівське 2 суглинок Діл. Південна Діл. Північна	Миколаївський р-н, Сх околиця с. Петрівка	22,14		Не розробляється
42	Раковське суглинок	Вознесенський р-н, 5,0 км на південний схід від м. Вознесенськ	44,71		Не розробляється
43	Степківське суглинок	Первомайський р-н, 0,8 км на північний схід від с. Степківка	3,81		Не розробляється
44	Тернуватське суглинок	Миколаївський р-н, північна околиця с. Тернувате	3,6		Не розробляється
45	Троїцьке суглинок	Миколаївський р-н, 4,0 км на північний захід від с. Троїцьке	9,8		Не розробляється
46	Весняніське суглинок	Миколаївський р-н, 2,5 км на південь від смт. Весняне	12,4		Не розробляється
	Усього родовищ 46				
	Усього по Миколаївській області на балансі числяться на 01.01.2022 – 150 родовищ				

* інформацію представлено Причорноморським державним регіональним геологічним підприємством, Державним науково-виробничим підприємством «Державний інформаційний геологічний фонд України» та Південним міжрегіональним управлінням Державної служби з питань праці на 01.01.2022 рік, , оскільки на час дії воєнного стану доступ до зазначеної інформації закритий

7.1.1. Стан та використання мінерально-сировинної бази

Добувна промисловість Миколаївської області орієнтована на видобування будівельних матеріалів (граніт, пиляний черепашник, вапняк, пісок, каоліни, керамзитова сировина, цегельна сировина).

Дані по використанню надр у Миколаївській області зведено в таблиці 7.1.1.1.

Таблиця 7.1.1.1. Надрокористування у Миколаївській області

№ з/п	Реєстраційний номер/ Стан спецдозволу	Дата надання/ Дата закінчення	Вид користування надрами	Назва об'єкту обліку та місцезнаходження	Власник
ПІСОК					
1	662 Анульований	28.02.1996 28.02.1999	Геологічне вивчення надр	Родовище - Веснянівське Миколаївська область, Миколаївський район, с. Весняне	ДЕРЖАВНА КОМПЛЕКСНА ГЕОЛОГІЧНА ЕКСПЕДИЦІЯ «УКРГЕОЛБУДМ» (АДРЕСА: М. КИЇВ, ВУЛ. ПАВЛОВСЬКА, 29)
2	2542 Недійсний	21.09.2001 212.09.2011	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище – Олександрівське Миколаївська область, Вознесенський район, 2 км на схід від с. Бузьке	ВАТ «ЗЕЛЕНИЙ ГАЙ» (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛ., ВОЗНЕСЕНСЬКИЙ Р-Н, С. БУЗЬКЕ, ВУЛ. ЗЕЛЕНОГАЇВСЬКА, 12
3	4038 Дійсний	04.10.2006 04.10.2026	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище – Олександрівське Миколаївська область, Вознесенський район, 1.0 км на південний схід від с. Бузьке	ПРАТ «МИКИТІВСЬКИЙ ГРАНІТНИЙ КАР'ЄР» (АДРЕСА: МИКОЛАЇСЬКА ОБЛ., СМТ.ОЛЕКСАНДРІВКА, ВУЛ. МИКИТІВСЬКА, 1)
4	296 Дійсний	30.06.1995 28.11.2034	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище – Південно – Бузьке Миколаївська область, Миколаївський район, в руслі Південнобузького лиману, біля с. Галицинове	ПРАТ «НІКСТРОМ» (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛ., С. ГАЛИЦИНОВЕ, ВУЛ. НАБЕРЕЖНА, 52)
5	3127 Анульований	01.09.2003 01.09.2013	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище – Балабанівське Миколаївська область, Миколаївський район, 2 км на південний захід від с. Балабанівка	ПРАТ «НІКСТРОМ» (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛАСТЬ, С. ГАЛИЦИНОВЕ, ВУЛ. НАБЕРЕЖНА, 52)

6	3051 Дійсний	11.07.2003 11.07.2033	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище Олександрівське Миколаївська область, Вознесенський район (колишній Доманівський), 0.6 км на захід від с. Олександрівка	ТОВ МР «ГІДРОЕНЕРГОБУД» (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛАСТЬ, М. ЮЖНОУКРАЇНСЬК, ПРОМИСЛОВА ЗОНА)
7	3874 Анульований	09.06.2006 09.06.2022	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище – Східно – Бузьке Миколаївська область, Вознесенський район, 1,6 км на схід від с. Бузьке	ТОВ «ОЛЬВІЯ» (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛАСТЬ, М. ВОЗНЕСЕНСЬК, ВУЛ. КІРОВА, 18)
8	4192 Дійсний	23.01.2007 23.01.2027	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище – Східно – Бузьке 2 Миколаївська область, Вознесенський район, 2,0 км на схід від с. Бузьке	ТОВ «ОЛЬВІЯ» (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛАСТЬ, М. ВОЗНЕСЕНСЬК, ВУЛ. КІРОВА, 18)
9	5006 Дійсний	03.09.2009 03.09.2029	Видобування корисних копалин (Промислова розробка родовищ)	Родовище – Бузьке 2 Миколаївська область, Вознесенський район, 1,5 км на північний схід в ід с. Пряме	ТОВ «ЮПІТЕР» (АДРЕСА: М. ОДЕСА, ПРОВ. МУКАЧІВСЬКИЙ, 8)
10	4667 Дійсний	28.12.2007 28.12.2027	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище – Підгороднянське Миколаївська область, Первомайський район, 2.5 км на південь від з.ст. Підгородня	ФГ «НЕКТАР» (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛАСТЬ, СМТ. ПІДГОРОДНА, ВУЛ. ПЕРВОМАЙСЬКА, 150)
11	3985 Дійсний	01.08.2006 01.08.2026	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище – Кумарське Миколаївська область, Первомайський район, південно-західна околиця с. Кумарі	ВКП «АГРОПРОМ-КОМПЛЕКТ» (АДРЕСА: МИКОЛАЇВ-СЬКА ОБЛАСТЬ, М. ВОЗНЕСЕНСЬК, ВУЛ. КІРОВА, 35
12	3166 Анульований	08-11-2007 08-11-2010	Геологічне вивчення надр	Родовище – Олександрів-ське Миколаївська область, Вознесенський район, 1.0 км на південний захід від с. Олександрівка	ПРАТ «АКЗ» (АДРЕСА: М. МИКОЛАЇВ, ВУЛ. РОБОЧА, 2-А)
13	4447 Дійсний	23-10-2007 23-10-2027	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище – Олександрів-ське Миколаївська область, Вознесенський район, 0,5 км на південний захід с. Олександрівка	ПРАТ "АКЗ" (АДРЕСА: М. МИКОЛАЇВ, ВУЛ. РОБОЧА, 2-А)
14	6139 Дійсний	11-08-2016 11-08-2036	Видобування корисних копалин (промислова	Родовище - Баловне Миколаївська область, Миколаївський район (колишній Новоодеський),	ПП "ЛІДІЯ" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛ., С. ГУР'ЇВКА, ВУЛ. ЦЕНТРАЛЬНА, 31)

			розробка родовищ)	південно- східна околиця с. Баловне	
15	4128 Дійсний	04-12-2006 04-12-2026	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Кам'янобалківське Миколаївська область, Миколаївський район, 0.5 км на північний захід від с. Кам'яна Балка	ПП "КРЯЖ" (АДРЕСА: М. МИКОЛАЇВ, ВУЛ. 9-А ЛІНІЯ, 81)
16	6295 Дійсний	23-11-2018 23-11-2038	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Пряме Миколаївська область, Вознесенський район, північно-східна околиця с. Пряме	ТОВ "МИКИТІВСЬКИЙ КАР'ЄР" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВ-СЬКА ОБЛ., С. БУЗЬКЕ)
17	5490 Дійсний	02-03-2012 02-03-2024	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище – Зеленогаївське Миколаївська область, Вознесенський район, 6,0 км на північний захід від м. Вознесенськ	ТОВ "ТЕХНОЛОГІЧНА ГРУПА" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВ-СЬКА ОБЛ., С. БУЗЬКЕ, ВУЛ. ЛЕНІНА, 276)
18	4794 Анульований	03-12-2008 03-12-2028	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Семихатське Миколаївська область, Вознесенський район (колишній Доманівський), 15,0 км на південний захід від с. Богданівка	ТОВ "МОДУС АБ" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВ-СЬКА ОБЛ., С. МАРИНІВКА, ВУЛ. ГАГАРІНА, БУД.1)
19	6079 Дійсний	20-08-2015 20-08-2035	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Вознесенське-1, Миколаївська область, Вознесенський район, 2,0 км на північний захід від м. Вознесенськ	ТОВ "ПІВДЕННИЙ КАР'ЄР" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВ-СЬКА ОБЛ., С. ГРИГОРІВСЬКЕ, ВУЛ. ЦЕНТРАЛЬНА, 36)
ГРАНІТ, ПЕГМАТИТИ, ЧАРНОКІТИ, МІГМАТИТИ, ГНЕЙСИ					
1	373 Недійсний	30-10-1995 30-10-2010	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище – Олександрівське Миколаївська область, Вознесенський район, південна околиця с. Олександрівка	ВАТ "ОЛЕКСАНДРІВ-СЬКИЙ ГРАНКАР'ЄР" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛ., СМТ. ОЛЕКСАНДРІВКА, ВУЛ. СТЕПОВА, 68)
2	3428 Анульований	20-09-2004 20-09-2014	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Ахтовське Миколаївська область, Вознесенський район, 0.4 км на захід від с. Ахтове	ВАТ "ОЛЕКСАНДРІВ-СЬКИЙ ГРАНКАР'ЄР" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВ-СЬКА ОБЛ., СМТ. ОЛЕКСАНДРІВКА, ВУЛ. СТЕПОВА, 68)
3	343 Дійсний	05-09-1995 14-05-2035	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Болеславчицьке Миколаївська область, Первомайський район, 11 км на північ від м. Первомайськ	ПРАТ "ПЕРВОМАЙСЬКИЙ КАР'ЄР "ГРАНІТ" (АДРЕСА: М.ЧЕРКАСИ, ВУЛ. МАРШАЛА КРАСОВСЬКОГО, 8

4	363 Анульований	21-10-1994 21-10-1997	Геологічне вивчення надр	Родовище - Любоіванівське Миколаївська область, Первомайський район (колишній Арбузинський), с. Любоіванівка	ДЕРЖАВНА КОМПЛЕКСНА ГЕОЛОГІЧНА ЕКСПЕДИЦІЯ «УКРГЕОЛБУДМ» (АДРЕСА: М. КИЇВ, ВУЛ. ПАВЛОВСЬКА, 29)
5	1085 Дійсний	30-09-1997 30-09-2037	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Микитівське Миколаївська область, Вознесенський район, 3 км на північний захід від смт. Олександрівка	ПРАТ «МИКИТІВСЬКИЙ ГРАНІТНИЙ КАР'ЄР» (АДРЕСА: МИКОЛАЇСЬКА ОБЛ., СМТ. ОЛЕКСАНДРІВКА, ВУЛ. МИКИТІВСЬКА, 1)
6	4154 Дійсний	19-12-2006 19-12-2026	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Софіївське Миколаївська область, Баштанський район (колишній Новобузький), 2,5 км на північний схід від с. Софіївка	ПРАТ «МИКИТІВСЬКИЙ ГРАНІТНИЙ КАР'ЄР» (АДРЕСА: МИКОЛАЇСЬКА ОБЛ.,СМТ.ОЛЕКСАНДРІВКА, ВУЛ. МИКИТІВСЬКА, 1)
7	2749 Недійсний	09-12-2005 09-12-2008	Геологічне вивчення надр	Ділянка – Корабельно-Бакшалинського поля Миколаївська область, Вознесенський район (колишній Доманівський), Первомайський район (колишній Арбузинський), вздовж р. Південний Буг	ПРИЧОРНОМОР ДРГП (АДРЕСА: М. ОДЕСА, ВУЛ. ІНГЛЕЗІ,1)
8	4310 Дійсний	20-07-2007 20-07-2027	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Софіївське Миколаївська область, Первомайський район, 2.5 км на південний захід від с. Софіївка	ТДВ "ПЕРВОМАЙСЬКИЙ СПЕЦІАЛІЗОВАНИЙ КАР'ЄР" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВ-СЬКА ОБЛ., С. МИГІЯ, ВУЛ. ГРАНИТНА, 21)
9	3051 Дійсний	11-07-2003 11-07-2033	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Олександрівське Миколаївська область, Вознесенський район (колишній Доманівський), 0.6 км на захід від с. Олександрівка	ПРАТ УМР "ГЕБ" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВ-СЬКА ОБЛ., М. ЮЖНОУКРАЇНСЬК, ПРОМИСЛОВА ЗОНА)
10	298 Недійсний	12-07-1995 12-07-2015	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище – Чаусівське (Граніт, Чарнокіт, Мігматит) Миколаївська область, Первомайський район, 2 км на північний захід від с. Поронівка	ПЕРВОМАЙСЬКИЙ ГРАНІТНО-ЩЕБНЕВИЙ КАР'ЄР (АДРЕСА: МИКОЛАЇВ-СЬКА ОБЛ., С. КІНЕЦЬПІЛЬ)
11	4776 Дійсний	18-11-2008 11-12-2035	Видобування корисних копалин (промислова	Родовище – Костянтинівське	ДП "ПІДПРИЄМСТВО ДКВС УКРАЇНИ (№ 83)" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВ-СЬКА ОБЛ.,

			розробка родовищ)	Первомайський район (колишній Арбузинський), 0.5 км на північний захід від с. Костянтинівка	СМТ. КОСТЯНТИНІВКА, ВУЛ. ВОЛОДИМИРСЬКА, 1)
12	4657 Дійсний	28-12-2007 11-08-2035	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Новоданилівське Миколаївська область, Первомайський район (колишній Казанківський), 3 км на північний схід від з.ст. Новоданилівка	ДП "ПІДПРИЄМСТВО ДКВС УКРАЇНИ (№ 93) (АДРЕСА: МИКОЛАЇВ-СЬКА ОБЛ., БАШТАНСЬКИЙ Р-Н, С. НОВОДАНИЛІВКА)
13	4446 Анульований	23-10-2007 23-10-2027	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Кам'янобалківське Миколаївська область, Первомайський район 1,5 км на південний схід від с. Кам'яна Балка	ТОВ "ФОРЕСТА" (АДРЕСА: М. МИКОЛАЇВ, ВУЛ. НАБЕРЕЖНА, 5/11, КВ.32,42)
14	210 Анульований	02-12-1994 02-12-2014	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище – Федорівське Миколаївська область, Первомайський район (колишній Казанківській), 0,5 км на ПнЗх від с. Малофедорівка	ТОВ "НАДРИ" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВ-СЬКАОБЛ., ПЕРВОМАЙСЬКИЙ РАЙОН, С. МАЛОФЕДОРІВКА, ВУЛ. КАР'ЄРНА, 34)
15	3629 Дійсний	29-12-2004 29-12-2034	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Малофедорівське Миколаївська область, Первомайський район (колишній Казанківській), 0.5 км на захід від с. Малофедорівка	ТОВ "НАДРИ" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛ., ПЕРВОМАЙСЬКИЙ РАЙОН, С. МАЛОФЕДОРІВКА, ВУЛ. КАР'ЄРНА, 34)
16	953 Недійсний	07-07-1997 07-07-2017	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Юр'ївське Миколаївська область, Вознесенський район (колишній Братський), 0,3 км на захід та північний захід від с. Юр'ївка	ПРИВАТНЕ ПРОЕКТНО-БУДІВЕЛЬНЕ МАЛЕ ПІДПРИЄМСТВО "ІНТЕРВАЛ" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВ-СЬКА ОБЛ., М. МИКОЛАЇВ, ВУЛ. ВЕСЕЛИНІВСЬКА, 47/4
17	1361 Анульований	28-12-1999 28-12-2002	Геологічне вивчення надр	Родовище - "Сагайдак" Миколаївська область, Баштанський район (колишній Новобузький), 5 км на південний захід від с. Новоантонівка	МПП ФІРМА "ПІМ" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛ., М. МИКОЛАЇВ, ВУЛ. ТАБІРНЕ ПОЛЕ, 5/6)
18	6317 Дійсний	13-02-2019 13-02-2039	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище – Новоселів-ське Миколаївська область, Первомайський район (колишній Арбузинський, 25,0 км на північний захід від с. Новоселівка	ТОВ "НІВЕН" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛ., М. МИКОЛАЇВ, ВУЛ. ПІВДЕННА, 33-А, КВ. 48)

19	354 Анульов аний	29-09-1994 29-09-1997	Геологічне ви вчення надр	Родовище - Діл.Кам'янець - Юр'ївського Миколаївська область, Вознесенський район (колишній Братский), с. Юр’євка	МИКОЛАЇВСЬКА ГІДРОГЕОЛОГІЧНА ПАР ТІЯ ДЕРЖАВНОГО ГЕОЛОГІ ЧНОГО ПІДПРИЄМСТВ А "ПРИЧОРНОМОРГЕО ЛОГІЯ" (АДРЕСА: М.МИКОЛАЇВ, СМТ. ВЕЛИКА КОРЕНИ ХА, ВУЛ. ОЧАКІВСЬКА, 1-А)
20	355 Анульов аний	29-09-1994 29-09-1997	Геологічне ви вчення надр	Родовище - Діл.Лісова Юр'ївського Миколаївська область, Вознесенський район (колишній Братский), с. Лісове	МИКОЛАЇВСЬКА ГІДРОГЕОЛОГІЧНА ПАРТІЯ ДЕРЖАВНОГО ГЕОЛОГІЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА "ПРИЧОРНОМОРГЕОЛО ГІЯ" (АДРЕСА: М. МИКОЛАЇВ, СМТ ВЕЛИКА КОРЕНИХА, ВУЛ. ОЧАКІВСЬКА, 1-А)
21	4346 Дійсний	23-08-2007 23-08-2027	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Михайлівське Миколаївська область, Первомайський район, між селами Михайлівка і Новопавлівка	ТОВ "ТУРСТРОЙ-УКРАЇНА" (АДРЕСА: ДНІПРОПЕТРОВСЬКА ОБЛ., МІСТО КРИВИЙ РІГ, ПР-Т МЕТАЛУРГІВ, 36/1)
22	2257 Недійсн ий	05-05-2003 05-05-2008	Геологічне вив чення надр	Ділянка - Велідарівська Миколаївська область, Вознесенський район (колишній Єланецький), 0,7км на південь від с. Велідарівка	ТОВ "УКРАТОМТЕХ" (АДРЕСА: МІСТО КИЇВ, ВУЛ. ШЕПЕЛЄВА МИКОЛИ, 6)
23	5380 Дійсний	13-01-2011 13-01-2031	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Мар'ївське Миколаївська область, Вознесенський район (колиш-ній Доманівський), 1,0 км на північний схід від с. Мар'ївка	ТОВ "УКРАТОМТЕХ" (АДРЕСА: М.КИЇВ, ВУЛ. ШЕПЕЛЄВА МИКО ЛИ, 6)
24	5020 Анульов аний	25-09-2009 25-09-2029	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Чаусівське Миколаївська область, Первомайський район, в 3,0 км на південний схід від с. Чаусове	ТОВ "ТОРГОВИЙ БУДИНОК "ЛЮДМИЛА" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВ-СЬКА ОБЛ., С.ЧАУСОВЕ ВУЛ.АНТОНОВА, 9)
25	4385 Дійсний	25-09-2007 25-09-2027	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Прибузьке Миколаївська область, Вознесенський район (колиш-ній Доманівський), 3.5 км на північний захід від с. Прибужжя	ТОВ "ПРИБУЗЬКИЙ ГРАНІТНИЙ КАР'ЄР" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВ-СЬКА ОБЛ., С. ПРИБУЖЖЯ)

26	4120 Дійсний	28-11-2006 28-11-2026	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Трикратнеське Миколаївська область, Вознесенський район, 1.5 км на північний схід від с. Трикрати	ТОВ "ВОЗНЕСЕНСЬКА ТОРГОВО-ПРОМИСЛОВА КОМПАНІЯ" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВ-СЬКА ОБЛ., СМТ. ОЛЕКСАНДРІВКА, ВУЛ. ГЕНЕРАЛА ПОДЗІГУНА, 165)
27	4890 Анульований	03-02-2009 03-02-2029	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Кодимське Миколаївська область, Первомайський район, на північний захід від с. Кам'яний Міст	ТОВ "СФЕРА МИКОЛАЇВ" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛ., С.ЧАУСОВЕ, ВУЛ.АНТОНОВА, 1)
28	6102 Дійсний	04-03-2016 04-03-2032	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Вікторівське Миколаївська область, Вознесенський район (колишній Братський), 1,0 км на південь від с. Вікторівка	ТОВ "БУДКАМІНЬ" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛ., СМТ. БРАТСЬКЕ, ВУЛ. ЛЕНІНА, 149)
29	4366 Дійсний	12-09-2007 12-09-2025	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Кінецьпільське Миколаївська область, Первомайський район, 2.2 км на північний захід від с. Кінецьпіль	ПП "ТІКА-Ф" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛ., С.КАМ'ЯНА БАЛКА, ВУЛ.САДОВА, 14)
30	3037 Анульований	25-09-2007 25-09-2012	Геологічне вивчення надр	Ділянка - "Мостове" Миколаївська область, Вознесенський район (колиш-ній Братський), 1.0 км на схід від с. Мостове	ТОВ "МОСТОВЕ" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛ., С.ГАЛИЦИНОВЕ, ВУЛ., ЛЕНІНА, 37)
31	3119 Недійсний	23-10-2007 23-10-2010	Геологічне вивчення надр	Ділянка - Волківська сланець, гнейс, граніт БРАТСЬКИЙ РАЙОН/СМТ БРАТСЬКЕ 0.6 км на північний захід від с. Мостове	ТОВ "ЛЮДМИЛІВСЬКИЙ ЩЕБЕНЕВИЙ КАР'ЄР" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВ-СЬКА ОБЛ., БРАТСЬКИЙ Р-Н СМТ.БРАТСЬКЕ, ВУЛ.ЛЕНІНА, 149)
32	4419 Анульований	09-10-2007 09-10-2027	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Ново-Антонівське	ТОВ "НОВОАНТОНІВСЬКЕ" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛ., НОВОБУЗЬКИЙ Р-Н, С.НОВОАНТОНІВКА)
33	4583 Дійсний	18-12-2007 18-12-2027	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Капітанівське Миколаївська область, Первомайський район, ділянка Побузька - 0.6 км на південний захід від с.Довга Пристань, ділянка Довгопристанська - 1.5 км на південний схід від с.Довга Пристань	ТОВ "НОВОТРЕЙД ЛТД" (АДРЕСА: М.МИКОЛАЇВ ВУЛ. ЧКАЛОВА, 20/4)

34	3619 Анульований	25-09-2009 25-09-2014	Геологічне вивчення надр	Ділянка - Кривопустошанська Миколаївська область, Вознесенський район (колишній Братський), між селами Антонопіль та Кудрявцев	ТОВ "НИКГРАНИТ ЛТД" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛ., СМТ БРАТСЬКЕ, ВУЛ.КОСМОНАВТІВ, БУД.12)
35	3583 Недійсний	05-06-2009 05-06-2012	Геологічне вивчення надр	Ділянка – Синюхобрідська, Миколаївська область, Первомайський район, 4,0 км на схід від с. Синюхин Брід	ТОВ "СБ ГРАНІТ" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛ., ПЕРВОМАЙСЬКИЙ Р-Н, С. СИНЮХІН БРІД, ВУЛ. ПЕРЕМОГИ, 35)
36	5142 Анульований	10-02-2010 10-02-2027	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Воєводське Миколаївська область, Первомайський район (колишній Арбузинський), 0.7 км на північний схід від с. Воєводське	ТОВ "РАДА-ПІВДЕНЬ" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛ., М. ВОЗНЕСЕНСЬК, ВУЛ.60 РОКІВ ЖОВТНЯ, 20, КВ.89)
37	3831 Недійсний	21-06-2010 21-06-2013	Геологічне вивчення надр	Ділянка - Бузька Миколаївська область, Вознесенський район (колишній Доманівський), 1.0 км на північний схід від с. Прибужжя	ТОВ "РОСТГРАНКАР'ЄР" (АДРЕСА: М.ОДЕСА, ВУЛ.ГЕНУЄЗЬКА, 1А, НЕЖИТЛОВЕ ПРИМІЩЕННЯ, 9)
38	5213 Дійсний	08-11-2010 08-11-2030	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Вільноярське Миколаївська область, Вознесенський район, 4.5 км на північний схід від с. Трикрати	ТОВ "ЮПІТЕР 77" (АДРЕСА: М.ОДЕСА, ПРИМОРСЬКИЙ Р-Н, ВУЛ. ІНГЛЕЗІ, БУД. 3, КОРПУС 3, ПОВЕРХ 17)
39	6074 Дійсний	11-08-2015 11-08-2035	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Олександрівське Миколаївська область, Вознесенський район, південна околиця смт. Олександрівське	ТОВ "ВОЗНЕСЕНСЬКИЙ ГРАНІТНО-ЩЕБЕНЕВИЙ ЗАВОД" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛ., СМТ ОЛЕКСАНДРІВКА, ВУЛ. СТЕПОВА, БУД.68)
40	173 Анульований	28-07-1994 28-07-2014	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище – Куйбишевське 2 Миколаївська область, Вознесенський район (колишній Єланецький), 1.5 км від с. Куйбишівка	ЄЛАНЕЦЬКЕ РАЙОННЕ МІЖГОСПОДАРСЬКЕ АВТОПІДПРИЄМСТВО "РАЙМІЖГОСПТРАНС" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛ., СМТ.ЄЛАНЕЦЬ, ВУЛ. 50 РОКІВ ЖОВТНЯ, 45)
41	134 Анульований	22-06-1992 22-06-1995	Геологічне вивчення надр	Родовище - Красненське Миколаївська область, Первомайський район (колишній Кривоозерський), с. Красненьке	ДМП "БРОКАР" (АДРЕСА: М.КИЇВ, П/С 2 14)

42	141 Анульований	26-05-1994 26-05-1995	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Семенівське Миколаївська область, Первомайський район (колишній Арбузинський), с. Семенівка	МСП "ГРАНІТ" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛ., С.СЕМЕНІВКА)
Вапняк, Глина, Суглинок					
1	53 Анульований	27-12-1991 27-12-1996	Геологічне вивчення надр	Родовище - Новомиколаївське Миколаївська область, Вознесенський (колишній Єланецький) район, с. Новомиколаївка	ДЕРЖАВНА КОМПЛЕКСНА ГЕОЛОГІЧНА ЕКСПЕДИЦІЯ "УКРГЕОЛБУДМ" (АДРЕСА: М. КИЇВ, ШЕВЧЕНКІВСЬКИЙ Р-Н, ВУЛ. ПАВЛОВСЬКА, 29)
2	106 Анульований	30-04-1992 30-04-1995	Геологічне вивчення надр	Родовище – Новосвітлівське Миколаївська область, Вознесенський район (колишній Веселинівський), с. Новосвітлівка	ДЕРЖАВНА КОМПЛЕКСНА ГЕОЛОГІЧНА ЕКСПЕДИЦІЯ "УКРГЕОЛБУДМ" (АДРЕСА: М. КИЇВ, ШЕВЧЕНКІВСЬКИЙ Р-Н, ВУЛ. ПАВЛОВСЬКА, 29)
3	362 Анульований	21-10-1994 21-10-1997	Геологічне вивчення надр	Родовище - Іванівське Миколаївська область, Вознесенський район (колишній Веселинівський), с. Іванівка	ДЕРЖАВНА КОМПЛЕКСНА ГЕОЛОГІЧНА ЕКСПЕДИЦІЯ "УКРГЕОЛБУДМ" (АДРЕСА: М. КИЇВ, ШЕВЧЕНКІВСЬКИЙ Р-Н, ВУЛ. ПАВЛОВСЬКА, 29)
4	737 Анульований	13-06-1996 13-06-1999	Геологічне вивчення надр	Родовище – Березнегуватське Миколаївська область, Вознесенський район (колишній Баштанський), Населеный пункт (НП) Висунськ, Яковлівка, Веселий Кут	ДЕРЖАВНА КОМПЛЕКСНА ГЕОЛОГІЧНА ЕКСПЕДИЦІЯ "УКРГЕОЛБУДМ" (АДРЕСА: М. КИЇВ, ШЕВЧЕНКІВСЬКИЙ Р-Н, ВУЛ. ПАВЛОВСЬКА, 29)
5	755 Анульований	06-08-1996 06-08-1999	Геологічне вивчення надр	Площа пошукова - Тер. Баштанського (колишнього Березнегуватського) р-ну	ДЕРЖАВНА КОМПЛЕКСНА ГЕОЛОГІЧНА ЕКСПЕДИЦІЯ "УКРГЕОЛБУДМ" (АДРЕСА: М. КИЇВ, ШЕВЧЕНКІВСЬКИЙ Р-Н, ВУЛ. ПАВЛОВСЬКА, 29)
6	2572 Недійсний	04-10-2004 04-10-2007	Геологічне вивчення надр	Родовище - Ново-Григорівське 0.3 км на південний схід від с. Ново-Григорівка	ПРИЧОРНОМОРСЬКЕ ДЕРЖАВНЕ РЕГІОНАЛЬНЕ ГЕОЛОГІЧНЕ ПІДПРИЄМСТВО (АДРЕСА: М. ОДЕСА, ВУЛ. ІНГЛЕЗІ, 1)
7	3904	21-12-2010	Геологічне вивчення	Ділянка - Підлісненська Миколаївська область,	ПРИЧОРНОМОРСЬКЕ

	Недійсний	21-12-2013	надр	Вознесенський район/ Миколаївський (колишній Новоодеський) район вздовж схилів долини р. Гнилий Єланець	ДЕРЖАВНЕ РЕГІОНАЛЬНЕ ГЕОЛОГІЧНЕ ПІДПРИЄМСТВО (АДРЕСА: М. ОДЕСА, ВУЛ. ІНГЛЕЗІ, 1)
8	405 Дійсний	26-12-1995 03-11-2034	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Григор'ївське Миколаївська обл., Миколаївський р-н Поблизу с. Тернувате	ПАТ "ДІКЕРГОФФ ЦЕМЕНТ УКРАЇНА" (АДРЕСА: М.КИЇВ, ВУЛ. ПИРОГІВСЬКИЙ ШЛЯХ, 26)
9	2982 Анульований	05-05-2003 05-05-2013	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Сливинське Миколаївська обл., Миколаївський р-н, 0.6 км на північ від с. Сливине	АТЗ "ВАВІЛОН" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛ., МИКОЛАЇВСЬКИЙ Р-Н, С.СЛИВИНЕ)
10	163 Анульований	14-07-1994 14-07-2014	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Подимівське Миколаївська область, Миколаївський район (колишній Березанський), 3 км від с.Нечаяне	ДКП "СТЕМ" ШАХТА НОВО-ПОДИМОВО (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛ., БЕРЕЗАНСЬКИЙ Р-Н, СМТ БЕРЕЗАНКА)
11	2782 Анульований	23-09-2002 23-09-2012	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Бандурське 2 Миколаївська область, Первомайський район, 250 км на захід від західної околиці с. Бандурка, 1,5 км на північний захід від з.ст. Бандурка	ПП "СІРІУС" (АДРЕСА: М.ОДЕСА, В УЛ.КРАСНА, 8, КВ.40)
12	5227 Анульований	17-11-2010 17-11-2026	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Мішковське Миколаївська область, Миколаївський район, 100 м від південної околиці с.Мішково-Погорілове	ПП "МИКОЛАЇВЦЕГЛА" (АДРЕСА: М.МИКОЛАЇВ ЦЕНТРАЛЬНИЙ Р-Н, ВУЛ.2 НАБЕРЕЖНА, 1)
13	4070 Анульований	18-10-2006 18-10-2026	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Бандурське Миколаївська область, Первомайський район, 0,5 км на північний захід від ст. Бандурка	ТОВ "УКРЦЕГЛА" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛ., М.ПЕРВОМАЙСЬК, ВУЛ.ВОЛОДАРСЬКОГО, 28)
14	3537 Дійсний	06-12-2004 03-11-2029	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Петрівське Миколаївська область, Миколаївський район, західна околиця с. Петрівка	ДП "САНТА-ПЕТРІВКА" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛ., С.ПЕТРІВКА ВУЛ.ЛЕНІНА, 38)
15	4535 Анульований	12-12-2007 12-12-2027	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Ново-Григорівське Миколаївська область, Миколаївський район, західна околиця с. Ново-Григорівка	ДП "САНТА-ПЕТРІВКА" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛ., С.ПЕТРІВКА ВУЛ.ЛЕНІНА, 38)

16	3372 Недійсний	29-07-2004 29-07-2014	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Кубряцьке Миколаївська область, Миколаївський район, західна околиця с. Ново-Григорівка	ТОВ "МЕОТІС" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВ-СЬКА ОБЛ., С.ГАМОВЕ, ВУЛ.ШЕВЧЕНКА, 54)
17	3458 Недійсний	26-12-2008 26-12-2018	Геологічне вивчення надр	Ділянка - Єлизаветівська Миколаївська область, Миколаївський район, 1,0 км на північний захід від с. Єлизаветівка, 1,5 км на південний захід від с.Комісарівка	ТОВ "МЕОТІС" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВ-СЬКА ОБЛ., С.ГАМОВЕ, ВУЛ.ШЕВЧЕНКА, 54)
18	4847 Анульований	29-12-2008 29-12-2028	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Генівське Миколаївська область, Первомайський район, південно-західна околиця с.Генівка	ТОВ "МЄНТОР-БУД" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛ., С.ГЕНІВКА, ВУЛ.ЦЕГЕЛЬНА, 1)
19	4558 Анульований	17-12-2007 17-12-2027	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Касперівське Миколаївська область, Миколаївський район (колишній Новоодеський), південно-східна околиця м. Нова Одеса	ТОВ "НОВООДЕСЬКИЙ БУДРЕСУРС" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВ-СЬКА ОБЛ., М.НОВА ОДЕСА, ВУЛ.СОБОРНА, 25)
20	5987 Дійсний	13-10-2014 13-10-2027	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - "Нова Одеса" Миколаївська область, Миколаївський район (колишній Новоодеський), південно-східна околиця м. Нова Одеса	ТОВ "ПРЕМ'ЄР-АВГ" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛ., М. НОВА ОДЕСА, ВУЛ.ЦЕНТРАЛЬНА, 8)
21	102 Анульований	14-09-1993 14-09-2013	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Нечаянське 2 Миколаївська область, Миколаївський район, 0.5 км західніше с.Нечаяне	ПБМП "ІНТЕРВАЛ" (АДРЕСА: М.МИКОЛАЇВ ВУЛ.СЛОБІДСЬКА, 105)
КАОЛІН ПЕРВИННИЙ, ВТОРИННИЙ					
1	3903 Недійсний	21-12-2010 21-12-2013	Геологічне Вивчення надр	Ділянка - Кривопустоська Миколаївська область, Первомайський район (колишній Братський), 3,0 км на південь від с. Крива Пустош	ПРИЧОРНОМОРСЬКЕ ДЕРЖАВНЕ РЕГІОНАЛЬНЕ ГЕОЛОГІЧНЕ ПІДПРИЄМСТВО (АДРЕСА: М. ОДЕСА, ВУЛ. ІНГЛЕЗІ, 1)
2	107 Анульований	20-10-1993 20-10-2013	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище – Кінецьпіль-ське Миколаївська область, Первомайський район, 6 км на ПдЗ від м. Первомайськ, поблизу с. Кінецьпіль	ФІЛІЯ № 1 КОМПАНІЇ "ІСТОК" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВ-СЬКА ОБЛ., М.ПЕРВОМАЙСЬК ВУЛ.ГАГАРІНА, 29)
3	4507 Дійсний	21-11-2007	Видобування корисних копалин	Родовище - Вербівське Миколаївська область, Первомайський район,	ТОВ "ПЛАСТ" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВ-СЬКА ОБЛ., С.МИГІЯ,

		21-11-2027	(промислова розробка родовищ)	4.0 км на північ від с. Мигія	ВУЛ. ВІДРОДЖЕННЯ, 67)
ОПОКА					
1	3904 Недійсний	21-12-2010 21-12-2013	Геологічне вивчення надр	Ділянка - Підлісненська Миколаївська область, Вознесенський район, Миколаївський район, вздовж схилів долини р.Гнилий Єланець	ПРИЧОРНОМОРСЬКЕ ДЕРЖАВНЕ РЕГІОНАЛЬНЕ ГЕОЛОГІЧНЕ ПІДПРИ-ЄМСТВО (АДРЕСА: М.ОДЕСА, ІНГЛЕЗІ, 1)
РУДНА СИРОВИНА					
1	718 Анульований	11-04-1996 11-04-2002	Геологічне вивчення надр	Площа пошукова - Міжріччя Інгул-Інгулець Миколаївська область	КП "ПІВДЕНУКРГЕОЛОГІЯ" (АДРЕСА: М.ДНІПРОПЕТ-РОВСЬК, ВУЛ. ЧЕРНИШЕВСЬКОГО, 11)
2	936 Анульований	03-11-1997 03-11-2000	Геологічне вивчення надр	Родовище - Перспективне Миколаївська область	КП "КІРОВГЕОЛОГІЯ" (АДРЕСА: М.КИЇВ, ВУЛ. КІКВІДЗЕ, 8/9)
3	6141 Дійсний	15-09-2016 15-09-2026	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Ділянка - Західно-Лащівська Миколаївська область, Первомайський район, 3,6 км на північний схід від с.Довга Пристань	ТОВ "ВІП-ТРЕЙДЕР" (АДРЕСА: М.ДНІПРОПЕТРОВСЬК, ВУЛ.АКАДЕМІКА ЧЕКМА-РЬОВА, 2, ОФІС 5)
4	4938 Дійсний	19-11-2018 05-11-2021	Геологічне вивчення надр	Ділянка - Сафонівська Миколаївська область, Баштанський (колишній Казанківський) район, інформація з обмеженим доступом	ТОВ "АТОМНІ ЕНЕРГЕТИЧНІ СИСТЕМИ УКРАЇНИ" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВ-СЬКА ОБЛ., С.МИКОЛАЇВКА, ВУЛ. АНДРІЯ ГОРБАНЯ, 40)
5	4939 Дійсний	19-11-2018 05-11-2021	Геологічне вивчення надр	Площа - Михайлівська Миколаївська область, Баштанський (колишній Ка-занківський) район, інформація з обмеженим доступом	ТОВ "АТОМНІ ЕНЕРГЕТИЧНІ СИСТЕМИ УКРАЇНИ" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВ-СЬКА ОБЛ., С.МИКОЛАЇВКА, ВУЛ. АНДРІЯ ГОРБАНЯ, 40)

7.2. Система моніторингу геологічного середовища

Організація та проведення довготермінових і систематичних спостережень за сучасними природними та антропогенними екзогенними й ендогенними геодинамічними процесами з метою виявлення змін і небезпечних тенденцій, що відбуваються в земній корі та можуть створювати потенційну (чи реальну) загрозу щодо виникнення кризових (або надзвичайних) ситуацій на певних територіях, призводити до забруднення надр, завдавати значних збитків економіці держави та

загрожувати здоров'ю населення, належить до компетенції моніторингу геологічного середовища.

Ведення моніторингу стану надр ґрунтується на об'єктному принципі. При цьому як об'єкт розглядається ділянка надр, у межах якої оцінюється стан геологічного середовища і прогнозується його зміна. Об'єкти моніторингу поділяються на ті, які вивчаються, та на об'єкти узагальнення. До об'єктів належать природні та природно-техногенні системи. Під природними системами ми розуміємо великі ділянки надр, що являють собою геологічні або гідрогеологічні структури (вугленосні басейни, нафтогазоносні провінції, басейни підземних вод, нерозроблювані родовища корисних копалин).

Залежно від характеру досліджуваного об'єкта виокремлюють об'єкти моніторингу локального (об'єктового), регіонального й державного рівнів. Об'єкти моніторингу локального рівня являють собою прості природнотехногенні системи. У їх межах моніторинг здійснює надрокористувач, який отримав відповідну ліцензію, або інший суб'єкт господарської діяльності, котрий впливає на стан надр.

Об'єктами моніторингу територіального рівня є природні і складні природно-техногенні системи, розташовані на території відповідного суб'єкта (області). При цьому в межах природних систем моніторинг здійснює державна територіальна служба, а в межах складних природнотехногенних систем – як ця служба, так і надрокористувач та інші суб'єкти державної діяльності (у межах простих природно-техногенних систем, які входять до досліджуваної складної системи).

Об'єктами моніторингу державного рівня є природні системи, розташовані на території двох і більше суб'єктів країни, й окремі складні природно-техногенні системи, які мають важливе загальнодержавне значення (ділянки надр континентального шельфу; ділянки надр, на яких здійснюється захоронення радіоактивних і токсичних відходів тощо).

Узагальнення інформації виконується на двох рівнях – територіальному і державному. В організаційному аспекті проведення геологічного моніторингу здійснюється на локальному, територіальному і державному рівнях. Локальний моніторинг проводить надрокористувач або інший суб'єкт господарської діяльності. Вимоги до цього виду моніторингу встановлюються в ліцензіях на використання надр або у проектах на будівництво та експлуатацію об'єктів. Державний моніторинг стану надр на локальному рівні проводиться в комплексі з моніторингом інших компонентів навколишнього природного середовища. На територіальному рівні моніторинг забезпечують територіальні центри самостійно або із залученням спеціалізованих підприємств і організацій. На державному рівні геологічний моніторинг проводять установи, що підпорядковані геологічній службі України.

Відповідно до Положення про Державну службу геології та надр України, що затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 30.12.2015 № 1174 Держгеонадра відповідно до покладених на неї завдань організовує і координує роботу з ведення єдиної інформаційної системи користування надрами; проводить моніторинг мінерально-сировинної бази, геологічного середовища та

Моніторинг геологічного середовища є складовою частиною державної системи моніторингу навколишнього природного середовища України, яка діє, згідно з вимогами постанови Кабінету Міністрів України від 30.03.1998 № 391 «Про затвердження Положення про державну систему моніторингу довкілля».

Головна задача моніторингу та прогнозування небезпечних геологічних явищ - своєчасне виявлення і прогнозування розвитку небезпечних геологічних процесів, що впливають на безпечний стан геологічного середовища, з метою розроблення та реалізації заходів щодо попередження та ліквідації надзвичайних ситуацій, для забезпечення безпеки населення і об'єктів економіки країни в природних надзвичайних ситуаціях.

До об’єктів моніторингу належать:

природні системи- це великі ділянки надр, що являють собою геологічні або гідрогеологічні структури (басейни підземних вод, нерозроблювані родовища корисних копалин);

природно-техногенні системи - джерело (джерела) антропогенного впливу на геологічне середовище і ділянку надр у межах зони інтенсивного впливу цього джерела (джерел).

Державний моніторинг і прогнозування небезпечних геологічних явищ здійснюються Держгеонадрами в частині досліджень підземних вод (ресурси та використання), ендогенних та екзогенних процесів (видові і просторові характеристики, активність прояву); геофізичних полів (фонові та аномальні визначення); геохімічного стану ландшафтів (вміст і поширення природних і техногенних хімічних елементів і сполук).

На рівні області в системі геологічного моніторингу задіяно ВП Південно-Українська гідрогеологічна експедиція ДП «Українська геологічна компанія».

Режимна мережа моніторингу на території Миколаївської області складається з 55 спостережних свердловин, в тому числі 29 свердловин державного рівня узагальнення та 26 свердловин регіонального рівня узагальнення (табл.7.2.1) Моніторингові дослідження здійснюються на вміст у підземних водах: пестицидів (28 показників), токсичних мікроелементів 1 і 2 класів небезпеки (19 показників), макрокомпонентів (29 показників), органічних сполук (18 показників).

Таблиця 7.2.1. - Перелік пунктів моніторингу ВП Південно-Українська гідрогеологічна експедиція ДП «Українська геологічна компанія» на території Миколаївської області

Код спостережного пункту по АІС ДВК	№ спостережного пункту, наданий партією	Дані спостережень за рівнями підземних вод	Дані спостережень за температурою підземних вод	Дані спостережень за хімічним складом підземних вод
Державна мережа				
257001142	142	-	-	-
257001440	440	-	-	-
257001319	319	-	-	-

257001384	384	-	-	-
257001445	445	+	-	-
257001447	447	-	-	-
257001420	420	-	-	-
257001424	424	-	-	-
257001425	425	-	-	-
257001340	340	-	-	-
257001442	442	-	-	-
257001137	137	-	-	-
257001508	508	-	-	-
257001202	202	+	-	+
257001201	201	+	-	+
257001294	294	+	-	-
257001115	115	-	-	-
257001116	116	-	-	-
257001180	180	-	-	+
257001027	27	-	-	-
257001028	28	-	-	-
257001110	110	+	-	+
257001111	111	-	-	-
257001112	112	-	-	-
257001113	113	+	-	-
257001051	51	-	-	-
257001054	54	-	-	-
257001055	55	-	-	-
257001056	56	-	-	-
Регіональна мережа				
257001509	509	-	-	+
257001375	375	-	-	-
257001144	144	-	-	+
257001391	391	-	-	+
257001145	145	-	-	-
257001370	370	-	-	-
257001146	146	-	-	+
257001369	369	-	-	-
257001446	446	+	-	-
257001439	439	-	-	-
257001129	129	-	-	-
257001001	1-е	-	-	-
257001422	422	-	-	-
257001002	2	-	-	-
257001003	3	-	-	-
257001004	4	-	-	-
257001006	6	+	-	+
257001007	7	-	-	-
257001008	8	-	-	+
257001009	9	-	-	-
257001010	10	-	-	-
257001011	11	-	-	-
257001306	306	-	-	-

257001143	143	-	-	-
257001380	380	-	-	+
257001404	404	+	-	+

Відповідно до листа відокремленого підрозділу Південно - Української гідрологічної експедиції ДП «Українська геологічна компанія» від 11.05.2023 № 47/01, через відсутність фінансування, протягом 2021-2023 років роботи за об'єктами «Моніторинг підземних вод у Миколаївській та Херсонських областях» та «Ведення ДВК, державного обліку використання підземних вод, моніторингу ресурсів та запасів підземних вод та території Одеської, Миколаївської та Херсонської областей» не проводяться.

Відсутність державного моніторингу за якістю та використанням підземних вод на території Миколаївської області, яка відноситься до маловодних регіонів України, ускладнює проблему забезпечення населення та критичної інфраструктури якісним питним водопостачанням.

7.2.1. Підземні води: ресурси, використання, якість

Миколаївська область розташована в межах басейнів рік:
Дніпра (від греблі Каховського водосховища до гирла);
Інгульця (від границі Дніпропетровської та Херсонської обл. до гирла);
Південного Бугу (від греблі Ладиженського водосховища до р. Синюха;
від р.Синюха до в/п Олександрівка;
від в/п Олександрівка до гирла) та малих річок Причорномор'я;
моря між Дністровським лиманом (включаючи його лівий берег) та Бузьким лиманом (включаючи його правий берег), включаючи р. Тилігул.

Процес формування підземних вод складний, що обумовлено природно-кліматологічними, геоморфологічними, геолого-літологічними факторами, потужністю та хімічним складом порід зони водообміну, водопроникністю, ємкісними здібностями поділяючих водотривких шарів, віддаленістю області живлення і розвантаження, впливом техногенезу і т. д. Крім того, підземні води одержують поповнення при транзиті за рахунок природних і штучних водотоків, водойм.

У гідрогеологічному відношенні Миколаївська область знаходиться на площі Причорноморського та Українського басейнів підземних вод.

За умовами формування ґрунтових вод гідрогеологічні басейни поділені на дрібніші таксономічні одиниці - гідрогеологічні райони і підрайони (мал.7.2.1.1).

За умов формування режиму підземних вод більша частина території області (центральна, східна та південно-східна) відноситься до Бузько-Дніпровського (26) району. Північна частина області відноситься до Східноприднiпровського району (Інгуло-Інгулецького підрайону – 10 б) та Вінницько-Побузького району (Південнопобузького – 8б підрайону), західна та південно-західна – до Бузько-Куяльницького району (Балтського – 25 а, та Тілігул-Куяльницького – 25 б підрайонів).

Область живлення міжпластових підземних вод Причорноморського басейну в межах області є південна частина схилу Українського кристалічного масиву та відроги Подільської височини. Найбільш сприятливі умови для формування значних ресурсів прісних підземних вод існують у північних та північно-західних частинах території. Наявність річок (П.Буг, Кодима, Мертвовод, Інгул та ін.), долини яких вироблені в неогенових, палеоген-крейдових та докембрійських породах, являються додатковим джерелом поповнення ресурсів підземних вод.

Видобуток та використання підземних вод в Миколаївській області значною частиною відбувається за рахунок ресурсів Причорноморського артезіанського басейну пластових напірних вод.

В межах Українського басейну, де розповсюджені води зон тріщинуватості кристалічних порід докембрію, основним фактором формування їх режиму являються атмосферні опади та поверхневі води рік. Підземні води знаходяться впливу техногенних факторів.

Видобуток підземних вод за рахунок ресурсів Українського басейну напірних тріщинно-жильних вод області досить незначний.

Основними водоносними горизонтами (комплексами), які розповсюджені на території Миколаївської області і придатні для водопостачання населення, є плейстоценовий алювіальний, верхньо-, середньосарматський, палеогеновий, крейдовий та архей-протерозойський.

Прогнозні ресурси для Миколаївської області визначені за даними регіональної оцінки (Капінос Н.Н.,1977р.) і апробовані ДКЗ СРСР (протокол № 7869 від 29.06.1971р., № 8103 від 28.07.1978р.), УТКЗ (протокол № 3886 від 21.03.1978 р.) і уточнені протоколом робочої наради ВГО «Кримгеологія» від 02.06.1983 р. в кількості 441,6 тис. м^3/добу, в т.ч. з мінералізацією:

до 1,5 г/дм^3 – 349,87 тис.м^3/добу (79,23%);

від 1,5 до 3,0 г/дм^3 – 91,73 тис.м^3/добу (20,77%).

Відомості про прогнозні ресурси (за даними регіональних оцінок) та експлуатаційні запаси (згідно протоколів ДКЗ, ТКЗ) підземних вод наведені в таблиці 7.2.1.1. та на мал.7.2.1.2.

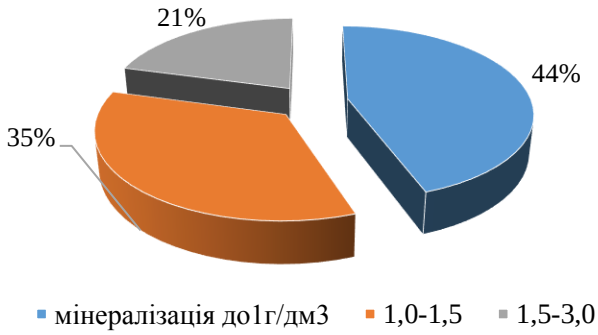

Мал. 7.2.1.2.- Розподіл прогнозних ресурсів за мінералізацією на час їх підрахунку

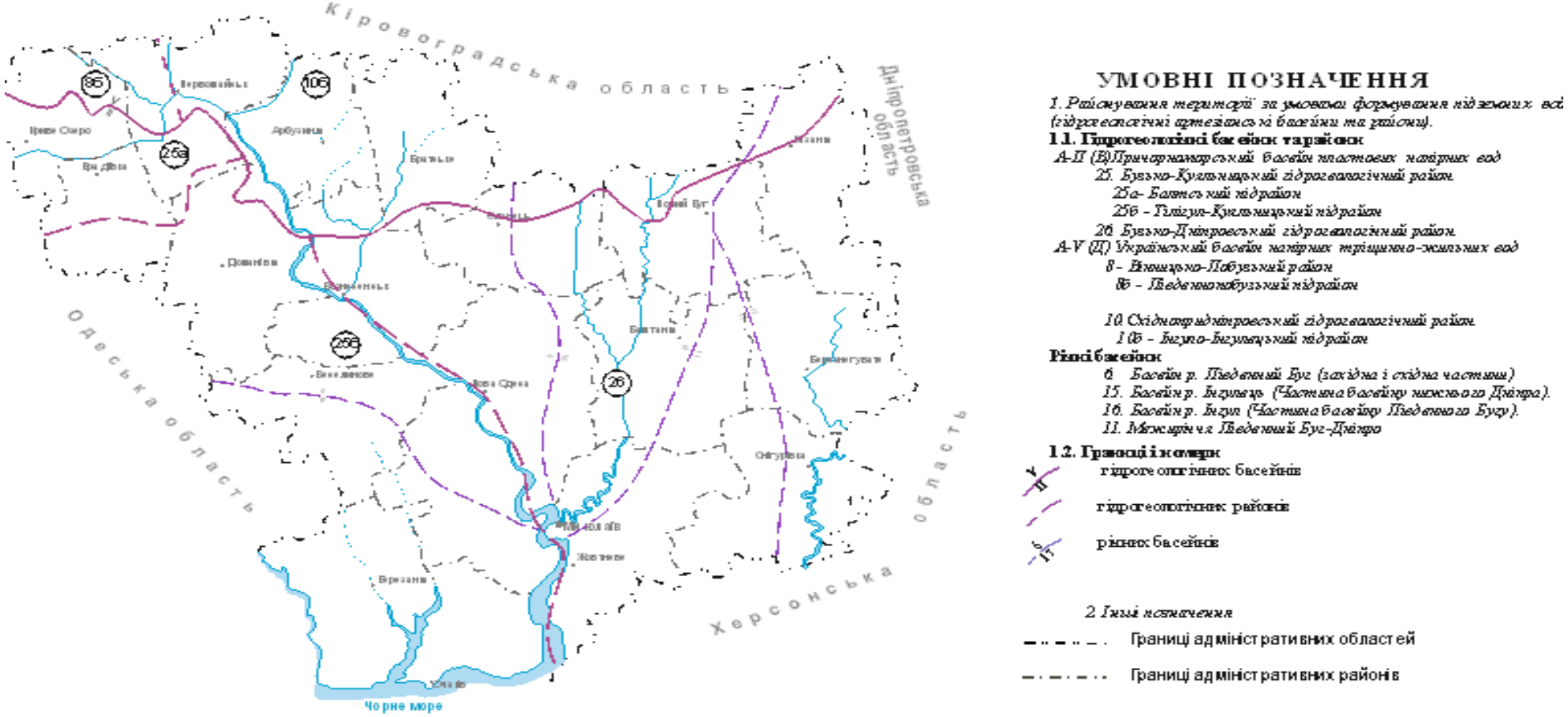

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

1. Районування території за умовами формування підземних вод (гідрогеологічні артезіанські басейни та райони).

1.1. Гідрогеологічні басейни та райони

А-II (В) Причорноморський басейн пластових напірних вод

25. Бузько-Кугольницький гідрогеологічний район

25а - Баштанський підрайон

25б - Тілігул-Кугольницький підрайон

26. Бузько-Дніпровський гідрогеологічний район

А-V (Д) Український басейн напірних тріщинно-жильних вод

8 - Вінницько-Побузький район

8б - Південнопобузький підрайон

10. Східнопридніпровський гідрогеологічний район

10б - Бузько-Інгулецький підрайон

Річні басейни

6. Басейн р. Південний Буг (західна і східна частини)

15. Басейн р. Інгулець (Частина басейну нижнього Дніпра).

16. Басейн р. Інгул (Частина басейну Південного Бугу).

11. Межиріччя Південний Буг-Дніпро

1.2. Границі і контури

гідрогеологічних басейнів

гідрогеологічних районів

річних басейнів

2. Інші позначення

Границі адміністративних областей

Границі адміністративних районів

Мал. 7.2.1.1 Гідрогеологічні райони і підрайони Миколаївської області

Таблиця 7.2.1.1. - Прогнозні ресурси та експлуатаційні запаси підземних вод Миколаївської області

№ пп	Назва адміністративного району	Площа, тис.км^2	Прогнозні ресурси підземних вод (ПРПВ), тис.м^3/добу				
			Усього			У тому числі експлуатаційні запаси підземних вод (ЕЗПВ)	
			Мінералізація, г/дм^3				
			до 1,5	1,5-3,0	до 3,0	до 1,5	> 1,5
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Баштанський	7,1	66,37	49,63	116,0	-	-
2	Вознесенський	6,4	105,4	12,60	118,0	50,3	-
3	Миколаївський	5,7	136,21	27,29	163,5	35,24	8,67
4	Первомайський	5,4	41,89	2,21	44,10	8,67	-
	УСЬОГО:	**24,6**	**349,87**	**91,73**	**441,60**	**94,2**	**8,67**

Загальний розподіл ПРПВ в середньому по області складає 17,95 м^3/добу/км^2, в тому числі з мінералізацією до 1,5 г/дм^3 складає 14,22 м^3/добу/км^2. На одну особу населення області доводиться 0,404 м^3/добу прогнозних ресурсів підземних вод.

З часу оцінки прогнозних ресурсів різко змінилося техногенне навантаження на геологічне середовище, що привело до скорочень, а в деяких випадках і повної ліквідації площ залягання підземних вод з мінералізацією до 1,5 г/дм^3.

Загальний водовідбір з працюючих свердловин станом на 01.01.2022 рік склав 31,92 тис.м^3/добу (7 % величини ПРПВ).У порівнянні з попереднім роком загальний видобуток підземних вод збільшився на 2,84 тис.м^3/добу.

Протягом 2021 року, за даними ВП Південно-Українська гідрогеологічна експедиція ДП «Українська геологічна компанія», найбільший водовідбір здійснювався із неогенового водоносного комплексу, оскільки він є основним та найбільш поширеним в Миколаївській області, а найменший – із крейдового, оскільки він залягає на значних глибинах. Майже половина із всього водовідбору– це води з підвищеною мінералізацією.

Найбільш освоєними є плейстоценовий, неогеновий та архей-протерозойський водоносний комплекси.

Станом на 01.01.2022 року для централізованого водопостачання населених пунктів та виробничих потреб підприємств на території Миколаївської області розвідані та затверджені експлуатаційні запаси за 12 родовищах (16 ділянках) підземних вод. Загальна кількість експлуатаційних запасів становить 102,882 тис.м^3/добу (23,3 % від величини ПРПВ). Дані щодо затверджених експлуатаційних запасах підземних вод. Відомості щодо родовищ наведені у таблиці 7.2.1.2.

Таблиця 7.2.1.2. - Експлуатаційні запаси підземних вод Миколаївської області

№	Родовище підземних вод	Ділянка РПВ	Геологічний індекс водоносного горизонту	№ протоколу, інстанція та дата затвердження	ЕЗПВ, тис.м^3/добу				
					Усього	в т.ч. по категоріях			
						A	B	C_1	C_2
1	Вознесенське	Вознесенська-1	P_{2-3}	№3543 УкрТКЗ 08.12.73р.	2,3	-	2,3	-	-
		Бузька	aQ_{III}		6,3	2,8	-	3,5	-
		Одесько-Кишинівська	P_{2-3}		3,9	-	3,9	-	-
		Натягайлівська	aQ_{III}		19,8	4,3	4,4	11,1	-
2	Врадіївське	Врадіївська	N_1s_2	№4101 УкрТКЗ 25.04.81р.	3,8	2,7	0,8	0,3	-
3	Кривоозерське	Кривоозерська	$AR\text{-}PR_1$	№4136 УкрТКЗ 29.10.81 р.	3,9	-	2,0	1,9	-
4	Доманівське	Зброшківська	K_2	№ 3756УкрТКЗ 17.02.76 р.	6,4	2,0	1,3	3,1	-
5	Новоодеське	Новоодеська-1	aQ_{II-III}	№4199 УкрТКЗ 02.07.82 р.	21,6	13,0	8,6	-	-
6	Коблеве-Рибаківське	Коблеве-Рибаківська	N_1s_3	№4803 УкрТКЗ 18.06.89 р.	5,3	1,3	3,4	0,6	-
7	Очаківське	Очаківська-1	N_1s_3	№3540 УкрТКЗ 20.01.73 р.	3,5	2,3	-	1,2	-
		Очаківська-2			2,5	0,9	0,8	0,8	-
8	Галицинівське	Галицинівська	N_1s_3	№ 1829 УкрДКЗ 8.10.09 р.	2,343	-	1,6	0,32	0,42
9	Миколаївське	Миколаївська	N_1s_3	№ 2360 УкрДКЗ 2011 р.	0,300	-	0,300	-	-
		Миколаївська	N_1s_2		3,870	-	2,250	1,62	-
10	Горохівське	Горохівська	N_1s_3	№ 2849 УкрДКЗ 2013 р.	0,015		0,015		
		Горохівська	N_1s_2		4,485		4,485		
11	Бандурське	Бандурська	PCM	№ 2860 УкрДКЗ 2013 р.	0,969		0,740	0,23	
12	Інфільтраційне	Інфільтраційний водозабір	AQ3 (AP3)	№ 3499 УкрДКЗ 2015 р	11,600		3,500	8,10	
	Разом:				**102,88**	**30**	**39,69**	**32,8**	**0,42**

Надра Миколаївської області перспективні для виявлення родовищ підземних вод, але інтенсифікація господарської діяльності, техногенні навантаження на геологічне середовище вже істотно змінили еколого-гідрогеологічну обстановку в області. При подальшій інтенсифікації господарської діяльності без обліку всього комплексу процесів і явищ, зв’язаних із природними і техногенними факторами неминуче погіршення еколого-гідрогеологічної обстановки.

7.2.2. Екзогенні геологічні процеси

Розвиток господарського комплексу України відбувається в умовах нарощування техногенної дестабілізації довкілля, наслідком якої є подальше збільшення кількості кризових явищ в екологічних системах, активізація екзогенних геологічних процесів (ЕГП). Зважаючи на обмеженість неосвоєних територій в балансі під житлове та промислове будівництво зростає роль непридатних, порушених земель, ділянок з розвитком небезпечних екзогенних геологічних процесів.

Природні умови Миколаївської області (геологічна будова, гідрогеологічні умови, рельєф місцевості, клімат, інтенсивність і контрастність неотектонічних рухів) визначили широкий розвиток та різноманітність екзогенних геологічних процесів (далі – ЕГП).

Роботи з моніторингу поширення та розвитку ЕГП на території Миколаївської, області проводяться на підставі геологічного завдання, виданого Державною геологічною службою України для геологічного обґрунтування протизсувних заходів, геологічного забезпечення на регіональному рівні Урядової інформаційно - аналітичної системи надзвичайних ситуацій.

Узагальнені дані, щодо розвитку ЕГП на території області наведені в таблиці 7.2.2.1.

Таблиця 7.2.2.1. Розвиток ЕГП на території Миколаївської області *

Площі області, тис.км^2	Зсуви					Підтоплення (0-4,0м)		Ерозія	
	Площі розпов-сюдження, км^2	Ураженість території обл.,%	Кількість зсувів			Площі розпов-сюдження, км^2	Ураженість території обл.,%	Площі розпов-сюдження, км^2	Ураженість території обл.,%
			усього	у т.ч. активних (оцінка)	на забудова-них тери-торіях				
24,6	9,04	0,04	1153	48	51	996,7	4	8200	33,3

* дані надані Причорноморським державним регіональним підприємством державної служби геології та надр України за 2021 рік

У Миколаївській області мають розвиток 1153 зсуви, загальною площею 9,04 км^2, що складає 0,037 % ураженості області. На забудованих територіях зафіксовано 51 зсув. У всіх районах області, де спостерігаються зсуви, площа їх не перевищує 1,0 км^2 на район, окрім узбережжя Чорного моря, де розташовані ділянки з найбільшою динамікою розвитку ЕГП та значним техногенним навантаженням.

Абразійно-зсувна активність складає 39 %, що є середньою зсувною активністю для морського узбережжя. Максимальна активізація спостерігається на ділянці узбережжя, що розташована між с. Рибаківка та Бузьким лиманом (колишній Березанський район).

Абразійно-зсувна ділянка узбережжя Чорного моря від м. Очаків до с. Морське складається з частин:

1. Абразійно-зсувна ділянка морського узбережжя між Тилігульським і Березанським лиманами, що має протяжність 16 км, з них 10,5 пог. км – абразійно-зсувний схил. Середня висота схилу складає +35 м над рівнем моря. На ділянці розташовані 17 структурних зсувів загальною площею 853 000 м^2. З них 2 зсуви цілком сплановані, на 3 - проводяться планувальні роботи, 12 – у природному стані;

2. Абразійно-зсувна ділянка морського узбережжя між Березанським лиманом та мисом Очаків має протяжність 7,3 пог. км, з них абразійно-зсувні 4,5 км, та абразійно обвальні - 2,8 км. Середня висота схилу над рівнем моря складає +35 м. На абразійно - зсувній ділянці сформовано 6 зсувів.

3. Абразійно-обвальна ділянка морського узбережжя від тилової частини Лагерної коси до західного краю міста Очаків має довжину 2,8 пог. км. Ерозійно-акумулятивна денудаційна вододільна лесова рівнина з півдня обмежена майже вертикальним уступом висотою 9-26 м.

4. Ділянка абразійно-зсувного схилу правого борту Бузького лиману від м. Очаків до с. Кир'яківка протяжністю 111, 5 пог. м. Попереднє обстеження правого берега Бузького лиману відбулося у 2007-2011 роках, при чому на ділянці спостерігалося 97 зсувів. У 2011 році на 42 зсувах спостерігалася деяка активність, що ймовірно викликана наростальним дачним будівництвом на схилах, їх перевантаженням та заводненням. У 2018 році обстежено 71 зсувне тіло, активізація зсувних деформацій різного ступеня спостерігалася на 25 зсувах.

Основними техногенними чинниками активізації є підтинання, перевантаження схилів та їх обводнення внаслідок джерел з водоносних комунікацій. Цьому сприяло інтенсивне будівництво, що ведеться в останні роки на схилах та присхилових територіях.

Активізація відмічена у м. Очаків, у районі бази відпочинку «Акваторія», в с. Чорноморка колишнього Очаківського району (бази відпочинку «Прибій», «Сонячний» «Ольвія» та «Автомобіліст»), у колишньому Березанському районі в с. Рибаківка на мисі Аджияск (погранзагін), базах відпочинку «Княжичанка», «Колос» та «Колос-2», «Янтар», у с. Лугове (база відпочинку «Урожайний»).

На узбережжі моря у межах Миколаївської області з 23 зсувів активізація зафіксована на 15 зсувах (65 %); кількість зсувів у природному стані - 14, з них проявляє активність 12-80 %.

До абразійно-зсувного процесу загалом було залучено 1957,0 м^2 прибровкової частини плато морського узбережжя Миколаївської області. Всього з 17,8 км абразійно-зсувного та абразійно-обвального схилів морського узбережжя Миколаївської області сплановано та закріплено 7,8 пог. км берега - майже 44 % довжини абразійно-зсувної частини узбережжя області. Загальна площа плато, що відокремилась від прибровкової частини плато абразійно-зсувного та абразійно-обвального берега, на узбережжі моря у межах Миколаївської області склала 2205 м^2.

Розвиток абразії продовжується на узбережжі Чорного моря, а також на внутрішніх водоймах – озерах та лиманах. Активізація процесу пов'язана з

інтенсивною господарською діяльністю (зарегулювання річкового стоку, нераціональне освоєння пляжної смуги, надмірне видобування піску з прибережних територій, порушення природного режиму міграції наносів). Абразія виступає чинником, що підсилює розвиток процесу зсувоутворення через розмив та замочування нестійких гірських порід узбережжя.

Основними чинниками, які обумовлюють розвиток абразії є геолого-геоморфологічні (літологія порід, неотектоніка, сейсміка, морфологія берега і пляжу), гідрометеорологічні (хвильовий, вітровий та рівневий режим моря) умови та господарська діяльність людини. Довжина берегової лінії з розвитком природної абразії складає 1,1 км абразійно-обвальної ділянки морського узбережжя від тилової частини Лагерної коси до західного окрайка м. Очаків.

Крім того, на території області повільно розвивається процес підтоплення, що є найбільш поширеним серед сучасних ЕГП й проявляється як у природних умовах, так і під впливом техногенних чинників. В Миколаївській області це пов'язано з наявністю великих плоских безстічних вододільних просторів, які характеризуються дуже низькою природною дренованістю, ускладнені численними балками і ярами, а в південно-східній і південній частинах - подами і западинами. Причому, більшість зрошувальних систем розташована саме на цих вододільних рівнинах. Площа поширення підтоплення на території міст та селищ області складає 996,7 км^2, що становить 4 % ураженості регіону (підтоплено 496 населених пунктів в межах ділянок глибини залягання рівня ґрунтових вод 0-2 м, 761 населений пункт – 0-4 м).

Ще одним з основним і найбільш небезпечних та дестабілізаційним факторів екологічної ситуації на ландшафтах, що призводить до забруднення та замулення (струмків, річок, ставків тощо) є ерозія ґрунтів. Загальна площа розповсюдження якої складає 8200,0 км^2, що складає 33,3 % ураженості регіону.

Миколаївська область є однією з багатьох на території України, де спостерігається періодичне підтоплення населених пунктів поверхневими та ґрунтовими водами. Основними причинами цього явища є розміщення населених пунктів на понижених ділянках місцевості та активна господарська діяльність без проведення необхідних інженерно – захисних заходів.

На території Миколаївської області процес підтоплення повільно розвивається. Це пов’язано з розвитком комплексу природних та техногенних чинників. Одним з основних природних чинників розвитку підтоплення на даній території є наявність великих плоских безстічних вододільних просторів, які характеризуються дуже низькою природною дренованістю та ускладнені численними балками і ярами, а в південно-східній і південній частинах – подами й западинами. До основних техногенних чинників розвитку процесу підтоплення відноситься водогосподарська діяльність (в основному, наявність великих систем зрошування). Причому, більшість зрошувальних систем розташована саме на цих вододільних рівнинах. У 2020 році площа розвитку підтоплення на території області становила 17,5 тис. га.

Згідно з Програмою робіт Снігурівська ГГМП виконує спостереження за гідрогеолого - меліоративним станом на зрошуваних та прилеглих до них землях Миколаївської області на загальній площі 264,7 тис. га, з них 190,3 тис. га зрошувані та 56,9 тис. га – прилеглі землі.

В області з метою утримання задовільного меліоративного стану земель та захисту від підтоплення населених пунктів збудовані системи горизонтального дренажу на загальній площі 51,654 тис. га, з якої 46,992 тис. га – на зрошенні. Площа можливого підтоплення у сільських населених пунктах складає 17,5 тис. га, де також ведуться спостереження. Потерпають від шкідливої дії вод 511 населених пунктів, з них 13 міст і селищ міського типу. Серед міських населених пунктів найбільш потерпають від шкідливої дії вод міста Миколаїв, Вознесенськ, Первомайськ.

Всього на зрошенні та богарних землях Миколаївської області збудовано 117 автономних дренажних ділянок на загальній площі 51654 га, у тому числі: 49424 га – закритий, та 2230 га – відкритий горизонтальний. Відвід дренажних вод з 23 дренажних ділянок проводиться примусово за допомогою перекачувальних насосних станцій, а з інших дренажних ділянок скидні води відводяться самопливним способом.

В 37 населених пунктах побудовано колекторні дренажні мережі для їх захисту від підтоплення: Баштанський (колишній Снігурівський) район – 13; Вознесенський район – 5; Миколаївський район – 13; Баштанський район – 6. На площі 9720 га дренажні води відводяться примусовою відкачкою побудованими ДНС в кількості 30 од. у тому числі: Баштанський район –17 од.; Миколаївський район – 11 од.; Вознесенський район – 2 од.

25 дренажних насосних станцій, які знаходяться на балансі органів місцевого самоврядування, демонтовані та пограбовані. За останні роки роботи по їх відновленню не виконувались. Неналежна експлуатація дренажу, а також безвідповідальності деяких жителів в селах, де вже проведений захист від підтоплення, призвели до виходу з ладу частини колекторної дренажної системи в таких населених пунктах.

Інформація щодо підтоплення населених пунктів в зоні впливу меліоративних систем наведено в таблиці 7.2.2.2.

7.3 Дозвільна діяльність у сфері використання надр

Гірничі відносини в Україні регулюються Конституцією України, Кодексом України про надра від 27 липня 1994 року, Гірничим законом України, Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища» та іншими чинними актами законодавства України, що видаються відповідно до них. Однією з ланок в ієрархії нормативно-правових актів, що регулюють охорону та використання надр, є міжнародно-правові документи (договори, конвенції, декларації тощо).

Правовою основою для розвитку законодавства про надра є Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища», який визначає загальні засади та принципи охорони й використання природних об'єктів, у тому числі надр.

Центральне місце в системі джерел права надрокористування займає Кодекс України про надра, основним завданням якого є регулювання гірничих

Таблиця 7.2.2.2. Підтоплені в зоні впливу меліоративних систем сільські населені пункти

УВГ, район, населений пункт	Площа населе-ного пункту, га	Кількість садиб, од.	Підтоплено		Причина і джерело підтоплення
			площа, га	садиб, од.	
1	2	3	4	5	6
Снігурівське *Баштанський* 1. с. Баратівка	122	381	7	22	Фільтрація із Р-1. Існуючий захист не забезпечує зниження РГВ до критичних глибин (вул. Поштова, Миру, Зелена). Відсічна дрена вздовж Р-1 не працює.
2. с. Олександрівка	110	500	7	32	Незадовільний стан колекторно-дренажної мережі, відсічна дрена увздовж каналу Р-1 забруднена
3. с. Садове 4. с. Новий Шлях	84 60	292 121	2 4	7 8	Фільтрація з каналу Р-2. Фільтрація із Р-3-1. Існуючий захист не працює. ДНС - демонтована
Всього по СУВГ:	376	1294	20	69	
Миколаївське *Миколаївський* 1.с. Степове	213,72	679	38	121	Витік із водопроводу та каналізаційної мережі
Всього по ММУВГ:	213,72	679	38	121	
Миколаївський 1. с. Миколаївське	78	325	18	75	Фільтрація з каналу Р-II, акумуляція атмосферних опадів, витік води з водоп-роводу та каналізаційних вод. Існуючий захист не забезпечує зниження РГВ до критичної глибини (2,0)
с. Шевченкове	324	1051	12	39	Високе положення РГВ, витік із водопроводу, акумуляція атмосферних опа-дів, відсутність каналізаційної мережі
3. с. Новоселівка	65	109	9	15	Фільтрація з Інгулецького МК і акумуляція атмосферних опадів в подовій западині
Всього по МУВГ:	467	1485	39	129	
Всього по Мико-лаївській області:	1056,72	3458	97	319	

Таблиця 7.2.2.3. Стан зсувної активності на абразійно-зсувних та абразійно-обвальних схилах морського узбережжя Чорного моря в межах Миколаївської області за 2003-2018 роки*

Роки	Первинна кіль-кість зсувів	Кількість зсувів, які залишились у природному стані	Кількість активних зсувів у природному стані	Кількість активних зсувів, у природному стані %	Довжина схилу у природному стані, пог. км	Довжина схилу, у природному стані, %	Довжина закріпленого (ПЗЗ) схилу, пог. км	Довжина закріпленого (ПЗЗ) схилу, %	Активний схил у природному стані, пог. км	Активний схил у природному стані, %
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
2011	22	14	11	71	11,9	67	5,86	32,9	4,4	36,8
2012	23	14	9	64	11,8	67,1	5,86	32,9	4,4	36,8
2013-2014*	23	14	13	81	10,8	61	7	39,3	10,2	86
2017	23	14	9	93	10,0	61	7,8	43,8	7,5	69,4
2018	23	14	12	86	10,0	61	7,8	43,8	6,2	66

* - через обмежене фінансування польові моніторингові обстеження ділянок розвитку екзогенних геологічних процесів в Миколаївській області не проводились

відносин з метою забезпечення раціонального, комплексного використання надр для задоволення потреб у мінеральній сировині та інших потреб суспільного виробництва, охорони надр, гарантування при користуванні надрами безпеки людей, майна та навколишнього природного середовища, а також охорона прав і законних інтересів підприємств, установ, організацій та громадян.

Гірничий Закон України визначає правові та організаційні засади проведення гірничих робіт, забезпечення протиаварійного захисту гірничих підприємств, установ та організацій.

До нормативних актів, що встановлюють порядок отримання прав користування ділянками надр, можна віднести Постанови Кабінету Міністрів України від 30.06.2011 № 594 «Про затвердження Порядку проведення аукціонів з продажу спеціальних дозволів на користування надрами», від 30.05.2011 № 615 «Про затвердження Порядку надання спеціальних дозволів на користування надрами», від 27.01.1995 № 59 «Про затвердження Положення про порядок надання гірничих відводів» та інші.

Державна служба України з питань праці (згідно з положенням про службу) здійснює державний гірничий нагляд з питань:

- правильності розробки родовищ корисних копалин у частині їх безпечної експлуатації;
- додержання правил проведення геологічних і маркшейдерських робіт під час дослідно-промислової розробки та експлуатації родовищ корисних копалин;
- додержання правил та технологій переробки мінеральної сировини;
- правильності та своєчасності проведення заходів, що гарантують безпеку людей, майна і навколишнього природного середовища, гірничих виробок і свердловин від шкідливого впливу робіт, пов’язаних із користуванням надрами;
- готовності державних воєнізованих гірничорятувальних служб та формувань і диспетчерських служб до локалізації та ліквідації наслідків аварій;
- здійснює державний нагляд (контроль) у сфері гірничих відносин на підприємствах вугільної, гірничорудної та нерудної промисловості, під час проведення гірничих робіт, будівництва та експлуатації, ліквідації або консервації гірничих підприємств;
- здійснює нагляд (контроль) за дотриманням умов спеціальних дозволів на користування надрами в частині державного гірничого нагляду;
- здійснює державний нагляд (контроль) за додержанням законодавства з охорони праці в частині безпечного ведення робіт у сфері поводження з вибуховими матеріалами промислового призначення.

7.4. Геологічний контроль за вивченням та використанням надр

Державний контроль і нагляд за веденням робіт по геологічному вивченню надр, їх використанням та охороною спрямовані на забезпечення додержання всіма державними органами, підприємствами, установами, організаціями та громадянами встановленого порядку користування надрами, виконання інших обов'язків щодо охорони надр, встановлених законодавством України.

Відповідно Кодексу України Про Надра державний контроль за геологічним вивченням надр (державний геологічний контроль) та раціональним

і ефективним використанням надр України здійснюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, а саме Державною службою геології та надр України (Держгеонадра України) – Україна, 03680, м. Київ, вул. Антона Цедіка, 16, тел. (044) 536-13-17.

Державний нагляд за веденням робіт з геологічного вивчення надр, їх використанням та охороною, а також використанням і переробкою мінеральної сировини (державний гірничий нагляд) здійснюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони праці, а саме Державною службою України з питань праці – Україна, 01601, м. Київ, вул. Десятинна, 14Е, тел. (044) 289-53-59.

8. Відходи

8.1. Структура утворення та накопичення відходів

На підставі листа Головного управління статистики у Миколаївській області дані щодо основних показників поводження з відходами I–IV класів небезпеки по Миколаївській області будуть оновлені станом на 01.01.2023 (за 2021, 2022 роки) після завершення терміну для подання статистичної звітності, встановленого Законом України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни».

Відповідно до наявних статистичних даних в м. Миколаєві та Миколаївської області обсяг утворення відходів за 2020 рік становив 2502,059 тис. т відходів, що на 7 % більше порівняно з 2019 р., у т.ч. від економічної діяльності підприємств та організацій – 2346,688 тис. т (на 7,2 % більше порівняно з попереднім роком), у домогосподарствах – 155,370 тис. т (на 3,5 % більше порівняно з попереднім роком).

Із загального обсягу утворених відходів 33,568 тис. т становили відходи I-III класів небезпеки, що на 44 % більше порівняно з 2019 роком (табл. 8.1.1).

За класами небезпеки утворені відходи розподілилися наступним чином: 22,150 тонни (0,0008%) – відходи I класу небезпеки, 509,043 тонни (0,02%) – II класу небезпеки, 33,037 тис. т (1,3%) – III класу небезпеки, IV класу небезпеки – 2313,12 тис. т (92 %).

Найбільша частка відходів утворена у Вітовському районі 82,35% від загального обсягу або (2060,411 тис. т) та у м. Миколаєві 7,5 % (188,565 тис. т). Серед районів найбільше кількість утворення відходів спостерігалась у Єланецькому (52,601 тис.т) та Первомайському (46,542 тис. т).

До основних сфер, де фактично утворюються небезпечні відходи належать підприємства металургії, машинобудування, суднобудування, харчової промисловості, обробки шкір, водоканали, сільськогосподарські підприємства.

Серед підприємств регіону найбільшими утворювачами відходів у звітному році були ТОВ «Миколаївський глиноземний завод» (2002,321 тис. т або 80 % від загального обсягу утворених області відходів), ПрАТ «Абінбев Ефест Україна»(17,856 тис. т), ПАТ «Веселинівський завод сухого знежиреного молока» (26,503 тис. т), ПАТ «Баштанський сирзавод» (158,760 тис. т) та

ТОВ «Сандора» (16,491 тис.т), ДПНВК ГТБ «Зоря-Машпроект» - (9,216 тис. т), МКП «Миколаївводоканал» (7,947 тис. т), ТОВ “СП УКРСОЯ” (18,415 тис. т), ПП “ЛЮКС-ОЙЛ” (26,268 тис.т).

Із загальної кількості утворених відходів протягом року утилізовано, оброблено (перероблено) 88,331 тис.т відходів, що на 31 % більше ніж 2019 року. Частка відходів, які були утилізовані, оброблені (перероблені), у загальному обсязі утворених відходів склала 3,53 %.

2020 року на підприємствах області функціонувало 5 установок для утилізації (перероблення) відходів загальною потужністю 884,78 тис. т/рік, та 3 – для спалювання відходів з метою теплового перероблення (635 т/рік).

На підприємствах області налічувалося 77 спеціально відведених місця та об’єкта видалення відходів. Їх проектний та залишковий об’єм становив 114,232 млн.м^3 та 22,604 млн.м^3 відповідно; розмір проектної та залишкової площі – відповідно 3017,153 тис.м^2 та 2340,240 тис.м^2.

Загальний обсяг відходів, накопичених у спеціально відведених місцях чи об’єктах, на кінець 2020 року становив 58530,024 тис. т, з яких 149,182 тис. т – I-III класів небезпеки.

Таблиця 8.1.1 - Показники утворення відходів у динаміці за 2016 –2020 роки

№	Показник	2016 рік	2017рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік
1	Обсяги утворення					
	Промислові (у т.ч. гірничопромислові) відходи, т	2152989,981	2178676,734	2287776,754	21773393,890	2346688,753
	Небезпечні (токсичні) відходи(за формою звітності № 1 –відходи, т (I-III клас)	62844,004	16335,709	21524,429	18834,262	33568,307
	Відходи житлово-комунального господарства, тис. м^3	1145,69	811,026	675,433	807,826	811,583
	Загальна кількість відходів, т	2366360,751	2327932,85	2410146,258	2327279,855	2502059,46
2	Інтенсивність утворення відходів:					
	Загальна кількість відходів на одиницю ВРП, кг/ 1 млн. грн	40929,88	29129,75	30163,4	25179,38	**
	Утворення небезпечних (токсичних) відходів I-III класів небезпеки на одиницю ВРП, кг/ 1 млн. грн	1086,98	204,41	269,38	203,77	**
	Утворення твердих побутових відходів на особу, м^3/ на 1 особу.	0,99	0,71	0,603	0,734	0,737

* - ВРП за 2021,2022 рік буде розраховано Держкомстатом України після завершення терміну для подання статистичної звітності відповідно до чинного законодавства

Загальний обсяг накопичення відходів в області становить 58,53 млн. т. На кінець 2020 року видалено у спеціально відведені місця чи об'єкти 2092,652 тис. тонн відходів усіх класів небезпеки, у тому числі 1,922 т відходів I-III класів небезпеки.

Найбільша складова накопичених відходів IV класу припадає на долю червоного шламу ТОВ «Миколаївський глиноземний завод». Станом на 01.01.2023 на шламосховищах накопичено – 49,397 млн. тонн червоного шламу.

Накопичені протягом експлуатації, у спеціально відведених місцях чи об'єктах (місцях видалення відходів) відходи - 354960,874 т належать до IV класу небезпеки, інформація наведена у табл. 8.1.2. Що стосується відходів I, II, III класів інформація щодо накопичення у Головному управлінні статистики у Миколаївській області відсутня.

За видами відходів, що тимчасово зберігаються на території підприємств частка відходів I-III класу дуже незначна. Так, відходів, що містять метали - 38,97 т (0,12 %); відпрацьованих олив – 105,982 тонни (0,33 %); відходів акумуляторних батарей – 57,584 тонни (0,18 %).

Таблиця 8.1.2 - Накопичення відходів (станом на початок року)

№ з/п	Показник	Одиниця виміру	Кількість
1	Суб'єкти підприємницької діяльності, виробнича діяльність яких пов'язана з утворенням небезпечних відходів	од.	365
2	Накопичено небезпечних відходів, усього	т	354960,874*
	у тому числі:		
3	відходи 1 класу небезпеки	т	**
4	відходи 2 класу небезпеки	т	**
5	відходи 3 класу небезпеки	т	**
6	відходи 4 класу небезпеки.	т	354960,874*

*кількість підприємств, які надали державну статичну звітність за звітний 2022 рік

**інформація відсутня, відомості за 2022 рік буде оприлюднена після завершення терміну для подання статистичної звітності відповідно до чинного законодавства

8.2. Поводження з відходами (збирання, зберігання, утилізація та видалення)

Діяльність відходопереробних підприємств здійснюється на підставі ліцензій, які видаються Міндовкілля України у відповідності до Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» та постанови Кабінету Міністрів України від 13.07.2016 № 446 «Про затвердження Ліцензійних умов провадження діяльності із здійснення операцій у сфері поводження з небезпечними відходами».

Станом на 01.01.2023 ліцензії Міндовкілля України на здійснення операцій у сфері поводження з небезпечними відходами на території Миколаївської області мають 8 підприємств:

- ТОВ «ВІК ОЙЛ»;
- ТОВ «Юг-Спецсервіс»;

- ТОВ СП «НІБУЛОН»;
- Державне підприємство Національна атомна енергогенеруюча компанія Енергоатом;
- ТОВ «ПРОМСНАБ-МИКОЛАЇВ»;
- ТОВ ПРІСТА РІСАЙКЛІНГ-Україн;
- ТОВ ПОЛЕКОЗАХИСТ
- ТОВ УКРАЇНСЬКА НАУКОВА ЕКОЛОГІЧНА КОМПАНІЯ.

За відсутності статистичних даних щодо основних показників поводження з відходами I–IV класів небезпеки по Миколаївській області за 2022 рік наступна інформація приведена за 2020 рік.

2020 року із загальної кількості утворених відходів утилізовано, оброблено (перероблено) 88,331 тис.т відходів, що на 31 % більше ніж 2019 року. Частка відходів, які були утилізовані, оброблені (перероблені), у загальному обсязі утворених відходів склала 3,53 %.

Протягом 2020 року, підприємствами регіону утилізовано 12,943 тис. т відходів I-III класів небезпеки. Відходи I класу небезпеки в кількості 17,575 т передано спеціалізованим підприємствам на утилізацію. Відходи II класу небезпеки утилізовано в кількості 168,796 т, передано на утилізацію – 359,178 т. Відходи III класу небезпеки утилізовано в кількості 12774,542 т, передано на утилізацію –21152,879 тис. т.

Основні показники поводження з відходами наведені в таблиці 8.2.1.

Таблиця 8.2.1. - Основні показники поводження з відходами I-III класів небезпеки (тис. т)

№ з/п	Показники	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік
1	Утворилося	62,844	16,335	21,524	18,834	33,568
2	Одержано від інших підприємств	6,5	8,4	7,9	3,7	2,439
3	у тому числі з інших країн	0	0	0	0	0
4	Використано	30,413	5,971	7,47	5,367	12,943
5	Знешкоджено (знищено)	28,47	5,97	7,469	0	0
6	у тому числі спалено	1,943	0,001	0,4	0,01	0,012
7	Направлено в сховища організованого складування (поховання)	1,669	0,002	0,024	0,2	0,002
8	Передано іншим підприємствам	33,86	18,735	21,813	17,245	21,529
9	у тому числі іншим країнам	0	0	0	0	0
10	Направлено в місця неорганізованого складування за межі підприємств	0	0	0	0	0
11	Втрати відходів внаслідок витікання, випаровування, пожеж, крадіжок	-	-	-	-	-
12	Наявність на кінець року у сховищах організованого складування та на території підприємств	154,842	154,844	152,392	152,412	149,183

Згідно з інформацією, отриманою від управління житлово-комунального господарства Миколаївської облвійськадміністрації, всього на території області, станом на 01.01.2023, налічується майже 267 сміттєзвалищ загальною площею 524,4 гектарів. Інформація про найбільші сміттєзвалища наведена у таблиці 8.2.2.

На виконання Законів України «Про благоустрій населених пунктів», «Про відходи», «Про охорону навколишнього середовища», «Про житлово-комунальні послуги», «Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення», постанови Кабінету Міністрів України від 04.03.04 № 265 «Про затвердження Програми поводження з твердими побутовими відходами», в Миколаївській області розроблено та затверджено рішенням № 6 обласної ради від 21 листопада 2008 року XXV сесії п'ятого скликання обласну Програму Поводження з твердими побутовими відходами в Миколаївській області на період до 2020 року.

Програмою передбачено виконання першочергових та перспективних заходів, які планується виконати у II етапи: I етап - 2008-2014 роки, II етап -2015-2020 роки. Орієнтовні обсяги фінансування заходів Програми становлять 2143,1 млн грн. Фінансування заходів, передбачених Програмою, планується здійснювати за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, кредитів банків, іноземних інвестицій та за рахунок інших джерел, фінансування, не заборонених чинним законодавством.

Табл. 8.2.2. - Інформація про кількість сміттєзвалищ (полігонів) станом на 01.01.2023 року

№ з/п	Назва одиниці адміністративно-територіального устрою регіону	Кількість)	Площа під твердими побутовими відходами, га	Зміни площі (+/-) у відношенні до попереднього року
1	2	3	4	5
Сміттєзвалища				
1.	м. Вознесенськ	1	12,75	
2.	м. Очаків	1	4,53	
3.	м. Первомайськ	1	3,8	
4.	м. Южноукраїнськ	1	4,1385	
5.	Баштанський р-н	120	245,3	
6.	Вознесенський р-н	38	51,6107	
7.	Миколаївський р-н	43	43,7	
8.	Первомайський р-н	61	120,66	
	Всього	262	524,4	
Полігони				
1.	м. Миколаїв	1	37,93	
	Заводи по переробці твердих побутових відходів			
	відсутні			

Населення області є основними утворювачами твердих побутових відходів та загальний середньорічний обсяг накопичення та вивезення яких становить 250-300 тис. т або 1,2-1,4 млн. куб. м. Частка охоплення населення послугами з вивезення ТПВ, з врахуванням загальної кількості домогосподарств (476

тис.одн.), діючих договорів зі спеціалізованими підприємствами міської місцевості, а також здійснення цих функцій сільськими радами з залученням базових сільськогосподарських підприємств, в середньому по області становить 95%. При цьому в області всі споживачі багатоповерхового житлового фонду (5775 житлових будинків) на 100 % охоплені договірними відносинами на вивезення ТПВ.

За підсумками 2022 року, згідно моніторингової звітності органів місцевого самоврядування зібрано 930,7 тис. куб.м твердих побутових відходів, з яких видалено 139,6 тис.куб.м ресурсоцінних компонентів (макулатура, полімери (ПЕТ-пляшки), упаковка Тетра Пак, пластик, поліетилен, метали, скло (склобій, склотара), резина). В місця видалення твердих побутових відходів вивезено 0,931 млн.куб.м твердих побутових відходів. Зберігання твердих побутових відходів в населених пунктах області, з врахуванням сільських рад, здійснюється майже в 358 місць, з яких 267 од. загальною площею 524,4 га, за вимогами нормативно правових актів, наближені до показників сміттєзвалищ.

Середня наповненість сміттєзвалищ 53%, в тому числі по містах обласного значення понад 85%. Кількість перевантажених полігонів по області становить 3 од. (1,1%) загальною площею 19,8 га - це міські полігони Вознесенська, Первомайська, Южноукраїнська.

Як і в цілому по Україні, в Миколаївській області існує низка проблем, пов’язаних з поводженням з побутовими відходами. Основними проблемними питаннями органів місцевого самоврядування є доволі низький рівень роботи по впорядкуванню питань землекористування по ділянках, на яких розташовані місця видалення ТПВ та паспортизації місць видалення ТПВ та інших місць видалення відходів, зі складанням санітарнотехнічних паспортів, низький рівень укомплектування сміттєзвалищ спеціальною технікою, системи водопостачання та пожежного водопостачання, освітлення і огорож. На цей час санітарно-технічні паспорти на полігони ТПВ оформлені лише в м. Миколаїв, м. Вознесенськ, м. Очакові, м. Южноукраїнськ, м. Снігурівка, с. Лугове Березанського району. Водночас, рівень реалізації власних (самоврядних) повноважень органів місцевого самоврядування в частині спрямування бюджетних видатків на впорядкування питань розробки паспортів полігонів (сміттєзвалищ) ТПВ, землевідведення є недостатнім згідно сучасних вимог природоохоронного законодавства.

З метою покращення санітарного стану, підвищення екологічної безпеки та безпеки жителів міста Миколаєва:

1) Одним із напрямів підвищення рівня екологічної безпеки полігонів ТПВ, розвитку альтернативних джерел енергії в області є реалізація спільного інвестиційного проекту КП "Миколаївкомунтранс" та ТОВ "ЛНК" "Виробництво електроенергії з біогазу Миколаївського полігону твердих побутових відходів в с.В.Кореniха", наміри по реалізації якого визначені згідно зі статтею 6 "Кіотського Протоколу до Рамкової конвенції ООН про зміну клімату" та договором про співробітництво по дегазації полігону ТПВ, укладеним 01.10.2012 між КП "Миколаївкомунтранс" та ТОВ "ЛНК". 09.10.2015 відбулося відкриття біогазової когенераційної установки на Миколаївському міському полігоні твердих побутових відходів в с. Велика Кореniха (біогазова електростанція на

базі електрогенеруючого модуля С 320 GS-L.L). Результатом впровадження проекту є дегазація полігону ТПВ, підвищення рівня пожежної безпеки, а також зменшення викидів парникових газів за рахунок спалення метану, який накопичився в процесі захоронення викидів та виробництва на когенераційних установках електричної енергії (потужність біогазової когенераційної установки - 1 МВт, кількість свердловин для дегазації полігону твердих побутових відходів – 91 од., сумарна глибина свердловин – 1100 п. м, річне виробництво електричної енергії - 9 млн. кВт/год.).

2) З метою визначення реальних обсягів складування твердих побутових відходів на міському полігоні ТПВ за рахунок коштів міського бюджету було реалізовано проект «Реконструкція адміністративної будівлі на полігоні побутових відходів з улаштуванням вагової» в сумі 620,3 тис. грн. На підставі розпорядження управління з використання та розвитку комунальної власності Миколаївської міської ради від 29.03.2013 № 158-р «Про передачу об'єкта «Реконструкція адміністративної будівлі на полігоні побутових відходів з улаштуванням вагової» з балансу департаменту житлово-комунального господарства Миколаївської міської ради та передачу його на баланс КП «Миколаївкомунтранс» проведено передачу зазначеного об'єкта на баланс підприємства. Рік введення об'єкта в експлуатацію - 2012 рік. 2018 року завершено етап тарування ваг і повірка вагового комплексу для здійснення обліку відходів, що приймаються на полігон для захоронення у тоннах виключно з застосуванням вагового обладнання. На цей час на полігоні ТПВ проводиться робота з облаштування контрольно-пропускного пункту (КПП): встановлено відеокамеру, яка буду слідкувати и допомагати в роботі КПП, комп'ютер з програмою підключеною до вагового комплексу.

3) На замовлення департаменту житлово-комунального господарства Миколаївської міської ради у 2015 році було розроблено проектно-кошторисну документацію, проведено процедуру закупівель та укладено договір на реалізацію проекту «Будівництво огорожі міського полігону твердих побутових відходів в селищі Велика Кореніха». Проектні роботи виконувало приватне підприємство «Піраміда-Груп», вартість розробки проекту – 27995,68 грн. Заплановано будівництво 2424 м огорожі із залізобетонних плит. Відповідно до проєктнихрішень влаштовано 2308 м – бетонної огорожі, 116 м – огорожі з цегли і ворота. Загальна сума робіт з встановлення огорожі навколо міського полігону за період 2017-2018 років склала 3824,84 тис. грн. На цей час роботи з встановлення огорожі навколо полігону побутових відходів завершені;

4) 2018 року на полігоні ТПВ виконано реконструкцію електричної мережі з заміною електроопор, перенесенням трансформаторної станції. Старе неефективне освітлення замінено на сучасне ЛЕП освітлення з високою потужністю і низьким електроспоживанням;

За моніторинговою інформацією райдержадміністрацій, міських (міст обласного значення) рад, для вивезення ТПВ та обслуговування сміттєзвалищ у 2020 році задіяні 42 підприємства різної форми власності. Перелік підприємств, які надають послуги з перевезення відходів в місця остаточного видалення ТПВ зведено в табличну форму.

В сільській місцевості організацію збирання, вивезення ТПВ, утримання сміттєзвалищ здійснюють сільські ради з залученням базових сільськогосподарських підприємств. Для вивезення і збирання ТПВ задіяно 1018 спецавтотранспорту (з них 347 сміттєвозів), зношеність якого складає 75%, та майже 13,3 тис. контейнерів для збирання ТПВ і їх кількість до початку дії Програми збільшилася на 7,579 од.

Функції і повноваження відповідних органів з питань розроблення, погодження та затвердження схем санітарного очищення населених пунктів визначені наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово - комунального господарства України від 23.03.2017 № 57 «Про затвердження Порядку розроблення, погодження та затвердження схем санітарного очищення населених пунктів».

Склад та Зміст Схеми визначаються державними будівельними нормами ДБН Б2.2-6:2013 «Склад та зміст схеми санітарного очищення населеного пункту» і зазначені схеми повинні узгоджуватись із Схемами генеральних планів населених пунктів.

Згідно інформації райдержадміністрацій, органів місцевого самоврядування на цей час в області схеми санітарного очищення розроблено та затверджено у 262 населених пунктах. Водночас, зазначені схеми розроблялись без залучення спеціалізованих науково-дослідних установ та потребують оновлення з врахуванням вимог законодавства, створенням об’єднаних територіальних громад.

На цей час в області створено 52 об’єднані територіальні громади. Враховуючи, що більшість ОТГ в області є новоутвореними, а деякі з них увійшли до об’єднання із містами, на даний час розпочато активну роботу по оновленню та розробці генеральних планів та схем санітарного очищення населених пунктів, із урахуванням нових територій, чисельності населення та інших чинників. З метою пришвидшення даного процесу та його актуалізації, одним із основних заходів ОТГ є розробка та затвердження в установленому порядку схем санітарного очищення населених пунктів.

2018 року за рахунок коштів Миколаївського міського цільового фонду охорони навколишнього природного середовища планувалося оновити схему санітарного очищення обласного центру - м. Миколаїв. Департаментом житловокомунального господарства Миколаївської міської ради було укладено договір від 06.09.2018 № 837 з товариством з обмеженою відповідальністю «ЕКОІНТЕХНО» на надання послуг з розробки нової редакції схеми санітарного очищення міста Миколаєва. Сума договору 196992,00 грн. Проте, надана Схема не була погоджена відповідно до Порядку розроблення, погодження та затвердження схем санітарного очищення населених пунктів, затвердженого Наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 23.03.2017 № 57, та знаходиться на доопрацюванні.

Відповідно до рішення міської ради від 21.12.2018 № 49/31 «Про міський бюджет міста Миколаєва на 2019 рік» зі змінами та доповненнями, кошти на розробку схеми санітарного очищення міста Миколаєва 2019 року не були передбачені. 2019 року за результатами виконання міського бюджету за 1

півріччя були виділені кошти на розробку схеми санітарного очищення та визначення норм утворення твердих побутових відходів для міста Миколаєва у сумі 300,000 тис грн. Проте, 2019 року договір на розроблення схеми санітарного очищення не укладено.

Департаментом житлово - комунального господарства Миколаївської міської ради укладено договір на виконання проєктних розробок у сфері охорони навколишнього природного середовища (визначення норм утворення побутових відходів для міста Миколаєва) з Національним університетом кораблебудування імені адмірала Макарова від 21.10.2019 № 1003 на суму 99720,00 грн. Роботи з визначення норм утворення побутових відходів планується завершити до 31.12.2020.

У зв'язку із тим, що так роботи не були завершені, договір був розірваний.

На замовлення департаменту житлово-комунального господарства Миколаївської міської ради Державним підприємством Науково-дослідний та конструкторсько-технологічний інститут міського господарства було розроблено схему санітарного очищення міста Миколаєва, яку затверджено рішенням виконавчого комітету Миколаївської міської ради від 08.07.2023 №500 «Про затвердження схеми санітарного очищення міста Миколаєва». Дану схему оприлюднено на сайті житлово-комунального господарства Миколаївської міської ради за посиланням : https://dgkh.mkrada.gov.ua/ shema-sanitarnogo-ochyshhennya-mista-mykolayeva/

На розвиток сфери поводження з твердими побутовими відходами спрямовано 13177,157 тис. грн, в тому числі:

на оновлення парку спецтехніки (придбано 2 трактори) на суму 2815,747 тис грн. (Южноукраїнська міська ТГ – 2 трактори з навісними обладнаннями та причепами);

на оновлення контейнерного парку (придбано 1246 од. контейнерів для збирання побутових відходів) на суму 10361,41 тис. грн (Вознесенська міська ТГ - 100 од. контейнерів на суму 508,49 тис. грн.; Миколаївська міська ТГ - 1000 од. контейнерів на суму 7278,0 тис. грн.; Первомайська міська ТГ - 24 од. контейнерів на суму 199,92 тис. грн.; Южноукраїнська міська ТГ - 122 од. контейнерів на суму 2375,0 тис. грн.).

Негативно впливає на стан контролю санітарного стану територій з боку органів місцевого самоврядування, відсутність створених у відповідності до наказу Мінбуду України. від 05.11.2007 № 177, місцевих інспекцій з благоустрою населених пунктів.

Навіть у м. Миколаєві зазначена інспекція ліквідована, а окремі її функції виконують адміністрації районів міста.

Питання поводження з побутовими відходами та недопущення забруднення навколишнього середовища, а також недопущення зриву графіків вивезення побутових відходів та забезпечення належного утримання прибудинкових територій постійно розглядається на нарадах під головуванням керівництва територіальних громад з керівниками житлово-експлуатаційних підприємств, підприємствами-перевізниками побутовихвідходів, під час яких також роз'яснюються правила благоустрою та санітарного утримання.

З метою приведення до належного стану територій населених пунктів, упорядкування та поліпшення території підприємств, організацій усіх форм власності та дотримання санітарного стану прибудинкових територій в населених пунктах області проведені заходи з благоустрою та санітарного очищення, а саме вмістах обласного та районного підпорядкування проведені суботники, запроваджені місячники з благоустрою та санітарного очищення. Особлива увага під час запроваджених заходів з благоустрою територій приділяється утриманню прибудинкових територій та вивезенню сміття з житлових масивів та вздовж магістральних вулиць міст.

За результатами проведених заходів в області ліквідовано 702 стихійні сміттєзвалища обсягом 70,58 тис.м^3.

Так, зокрема у місті Миколаєві спеціалістами адміністрацій районів Миколаївської міської ради регулярно проводяться рейди з перевірки санітарного стану прибудинкових територій багатоповерхової забудови та приватного сектору. Власникам будинків надаються письмові попередження про необхідність дотримання Правил благоустрою міста Миколаєва, проводиться інформаційно-роз'яснювальна робота.

Одним із першочергових завдань у сфері поводження з побутовими відходами є зменшення обсягів їх захоронення на полігонах та сміттєзвалищах за рахунок впровадження сучасних методів і технологій із сортування, переробки та утилізації побутових відходів.

Впровадження роздільного збирання побутових відходів повинно спрацьовувати на зменшення обсягів сміття до 30 – 40 відсотків, продовження терміну експлуатації існуючих полігонів, скорочення площ землевідводу під перспективне будівництво. Шляхом зменшення негативного впливу безгосподарського поводження з твердими побутовими відходами є впровадження системи роздільного збирання ТПВ для вилучення ресурсоцінного компоненту. До вторинної сировини в місцях охоплення роздільним збиранням ТПВ, яка користується підвищеним попитом і комерційною привабливістю відноситься папір, картон, ПЕТ-пляшки, склотара та відходи деревини, які здаються в пункти приймання вторинної сировини та використовується в якості палива. В Миколаївській області роздільне збирання твердих побутових відходів впроваджено в таких населених пунктах: м. Миколаїв (Миколаївська міська територіальна громада), м. Вознесенськ (Вознесенська міська територіальна громада), м.Очаків (Очаківська міська територіальна громада), м. Первомайськ (Первомайська міська територіальна громада),м.Южноукраїнськ (Южноукраїнська міська територіальна громада), смт Ольшанське (Ольшанська селищна територіальна громада), с.Чорноморка (Чорноморська сільська територіальна громада), с.Куцуруб (Куцурубська сільська територіальна громада), смт Підгородна (Первомайська міська територіальна громада), с.Кінецьпіль (Первомайська міська територіальна громада), с.Лиса Гора (Мигіївська сільська територіальна громада), сел. Весняне, сел. Надбузьке, с.Крива Балка (Веснянська сільська територіальна громада), смт Березанка (Березанська селищна територіальна громада), смт Воскресенське, с. Пересадівка, с.Калинівка, с.Горохівка (Воскресенська

селищна територіальна громада), с.Дорошівка, с.Білоусівка (Дорошівська сільська територіальна громада).

На ринку поводження із вторинною сировиною в переважній більшості здійснюють діяльність приватні суб'єкти господарювання.

Зокрема в м. Миколаєві підприємством ТОВ «Вторма-Миколаїв», яке має ліцензію на збирання та заготівлю окремих видів відходів з 2010 року, збирається ПЕТ-тара, скло, Тетра-Паки та папір на території мкр.Соляні.

Підприємством НВП «Юнітеп ЛТД», яке має ліцензію на збирання та заготівлю окремих видів відходів з 2009 року, збирається ПЕТ-тара на території мкр. Намив.

На території Корабельного району міста підприємством ТОВ «Вторма-Миколаїв» здійснюється збирання ПЕТ-тари.

КП «Миколаївкомунтранс» з 2016 року розпочата робота зі збирання ПЕТ-тари на території Заводського району м. Миколаїв.

Крім того, в м. Миколаєві здійснюють діяльність в сфері збирання ресурсоцінних компонентів відходів:

ТОВ «ТІМАЛ» (пластикові відходи – тара пластикова дрібна);

ТОВ «АРТНИК» (скляні відходи – склобій пляшковий, паперові та картонні відходи – макулатура паперова та картонна, пластикові відходи – тара пластикова дрібна використана);

ТОВ «ЕКОВТОР-М» (паперові та картонні відходи – макулатура паперова та картонна, скляні відходи – склобій пляшковий, пластикові відходи – тара пластикова дрібна використана);

Миколаївська філія ТОВ «КАПІТАЛ–2006» (пластикові відходи – плівка чиоболонка на основі полімерів).

В м. Южноукраїнську здійснюють діяльність в сфері збирання ресурсоцінних компонентів відходів:

ЮУВП ВП «Складське господарство «ДП НАЕК «Енергоатом» (паперові та картонні відходи, пластикові відходи - тара пластикова дрібна використана);

ТОВ «ГЕРМЕС ЕКС-ІМ» (паперові та картонні відходи, пластикові відходи - полімери).

В м. Миколаєві комунальна установа Миколаївської міської ради «Агенція розвитку Миколаєва» (далі – Агенція) працює виключно над впровадженням системи роздільного збору відходів на базі шкіл, дитячих садків та закладів медицини міста Миколаєва з метою формування екологічних звичок щодо роздільного збирання відходів у наймолодших мешканців міста.

У м. Миколаєві комунальна установа Миколаївської міської ради «Агенція розвитку Миколаєва» (далі – Агенція) працює виключно над впровадженням системи роздільного збору відходів на базі шкіл, дитячих садків та закладів медицини міста Миколаєва з метою формування екологічних звичок щодо роздільного збирання відходів у наймолодших мешканців міста.

В Україні у м. Миколаїв у жовтні 2016 року започатковано проєкт КУ «Агенція розвитку Миколаєва», громадською організацією «Всеукраїнський молодіжний рух «Let's do it, Ukraine!» та управлінням освіти Миколаївської

міської ради за підтримки генерального партнера проєкту ТОВ «Сандора» компанії PepsiCo в Україні.

Під час тренінгових програм було активізовано 67 загальноосвітніх навчальних закладів. Учасники брали участь у змаганнях по сортуванню відходів проводили інформаційно-просвітницькі кампанії, виставки, майстер-класи, флеш- моби, здавали на перероблення вторинну сировину.

Контейнери та інформаційно-просвітницьку компанію було профінансовано за позабюджетні кошти, генеральним партнером проєкту ТОВ «Сандора» компанії PepsiCo в Україні.

Зараз Миколаїв є першим містом обласного значення в Україні, де всі школи одночасно перейшли на роздільний збір побутових відходів і зазначений проєкт є прикладом для поширення серед інших міст України.

Загальна кількість зібраної вторинної сировини за роки реалізації проєкту 82 тони 889 кг.

Протягом жовтня-грудня 2021 року заклади освіти продовжували працювати у всеукраїнському проекті для шкіл Let's Do It, Ukraine – school recycling, марафон роздільного збору відходів. Під час реалізації проекту здобувачі освіти ведуть просвітницьку кампанію серед учнів та їх родин, педагогів, працівників, а також на сторінках в соціальних мережах шкіл. Команди екопатрулів беруть участь у навчальних тренінгах, являються активними учасниками конкурсів команд «Екопатруль – кращі практики» та рейтингу «Екошкола року», збору макулатури та пластику.

Протягом 2021 року Агенція реалізувала наступні заходи у сфері поводження з відходами:

встановлення компостерів в парку «Ліски»;

проведення екологічному відео-марафоні «Стартуй! Сортуй!».

Захід по встановленню компостерів в парку «Ліски» в Миколаєві є пілотним проектом. За основу взяли досвід компостування органічних відходів у зелених зонах міста Львова. Так за допомогою компостерів перероблятимуться залишки рослин (опале листя) на добриво. У такий спосіб у місті Агенція хоче популяризувати децентралізоване компостування залишків рослин та опале листя, яке не потраплятиме на смітники, а перероблятиметься й використовуватиметься для потреб парку. Два компостери вже встановлені в парку «Ліски» та планується встановлення ще двох.

Крім того, один із заходів 2021 року, що обув реалізований Агенцією – проведення екологічному відео-марафоні «Стартуй! Сортуй!». Відеомарафон надав його учасникам можливість в інтерактивній формі започаткувати сортування відходів вдома. Долучилися 24 навчальні заклади Миколаєва, які змагались у кількості залучених родин вихованців до сортування відходів. Конкурси розподілили на три категорії: «Ми діятимемо!», «Здорова їжа - здорові ми!» та «Я герой!». Загалом подали на конкурс 159 робіт. Роботи оцінювались експертами з різних сфер та міст України за кількістю вподобань, креативністю, відповідністю темі та часовим рамкам. За результатами проєкту шість шкіл Миколаєва отримали набори з компостування для органічних відходів. за перемогу, 1 заклад освіти отримав набір для вирощування рослин для кабінету

біології / природознавства, інші фіналісти - по набору для вирощування рослин, 35 дітей з Миколаєва відвідають екскурсії на екоферму.

У зв'язку із воєнним станом в Україні та появою нових викликів Агенцією було організовано проведення ремонту у 10 кімнатах гуртожитку,1 кухні, та 4 санітарних приміщеннях для мешканців Миколаєва, які втратили житло через російські обстріли, а також для працівників критичної інфраструктури міста, які не можуть виїхати через роботу. Донором по цьому заходу виступила Данська рада у справах біженців в Україні, House of Europe, Асоціація міст України.

Також проведено захід з передачі обладнання, комп'ютерної та офісної техніки для поточних потреб громади міста і органів місцевого самоврядування (пральні та сушильні машини, смоктопили, холодильники, мікрохвильові печі, електричні чайники, світильники, ліхтарі, прожектори, мегафони, рації, шоломи, бронежилети, супутникові телефони, електрогенератори, подовжувачі, каністри, насоси, дозиметри, квадрокоптери, намети, столи, стільці, набори для пікніка, розкладні ліжка, ноутбуки, ємності для води тощо). Допомога надана в рамках програми міжнародної технічної допомоги «Демократичне врядування у Східній Україні» (DG East), що фінансується Агентством США з міжнародного розвитку (USAID).

Працівникам міського відділу обробки звернень громадян «Колцентр 1588» передали десять моноблоків для покращення координації з волонтерськими штабами та розширення можливостей обробки запитів про допомогу. Донор: Програма ЄС House of Europe.

В Миколаєві 2018 року почала працювати Інтерактивна карта пунктів прийому вторинної сировини.

Інтерактивна карта пунктів прийому вторинної сировини розміщена запосиланням: https://www.google.com/maps/d/u/0/viewer?mid=1zai _bmMK 7bMF vJ6Ymf5 O4yi2AxY&ll=46.968808093246%2C31. 99693068416591&z=11.

Перелік пунктів безоплатного прийому відпрацьованих елементів живлення (батарейок, акумуляторів) розміщено на карті за посиланням https://mkrada.gov.ua/content/punkti-bezoplatnogo-priyomu-batareyok.html.

В м. Миколаєві рішенням Миколаївської міської ради від 20.12.2019 № 56/66 затверджена Міська цільова програма поводження з побутовим відходами на 2020-2022 роки, основним із завдань якої є – впровадження сортування, роздільного збору та вивезення великогабаритного сміття.

Департаментом ЖКХ Миколаївської ОВА надано інформацію станом на 01.01.2023 року щодо охоплення населенням роздільним збиранням побутових відходів по громадам області: м. Миколаїв - 65,2%, м. Вознесенськ – 61,7%, м. Очаків – 93,3%, м. Первомайськ – 10,2 %, м. Южноукраїнськ – 26,5%, смт. Ольшанське - 12%, с. Чорноморка – 2,3 %, с. Куцуруб – 1,7%, смт Підгородна – 9,7%, с. Кінецьпіль – 16,7%, с. Лиса Гора – 27,6 %, с. Мигія – 54,5%, с. Весняне - 100%, с. Надбузьке - 100%, с. Сливине - 100%, с. Крива Балка - 10%, с. Зелений Яр - 100%, с. Кир'яківка - 100%, с. Петрово-Солониха - 100%, с. Зелене - 100%, с. Петрівка - 100%, с. Шурине - 100%, смт Березанка - 30%, с. Песадівка - 99%, с. Калинівка - 99%, смт Воскресенське - 99%, с. Горохівка – 99,1%, с. Михайло-Ларине - 99%, с. Грейгове - 99%, с. Водокачка – 99,1%, с. Степове - 99%, с. Червоне – 99 %, с. Дорошівка – 80 %, с. Білоусівка – 69,9%.

У м. Вознесенську здійснюється роздільне збирання твердих побутових відходів ТОВ «Тріо-2015» (папір, склобій, ПЕТФ-пляшка, пластик, метал). Протягом 2018 року загальноосвітні навчальні заклади приймали участь у наступних заходах щодо роздільного збору сміття:

у конкурсі «Життя без сміття», організатором якого була громадська організація «Агентство економічного розвитку». Метою даного конкурсу було підвищення рівня культури поводження з твердими побутовими відходами серед учнівської молоді та мешканців громади в цілому, через популяризацію роздільного збору сміття, формування лідерських навичок та підтримка ініціатив учасників. Під час реалізації проєкту учнями шкіл було зібрано і відсортовано близько 16,5 т сміття, із них 13 т макулатура, 2 т – пластик, 1 т – батарейки, 500 кг інших відходів. Лідерами стали учні Вознесенської Гімназії №1, ЗОШ № 5,8. За участь у конкурсі усі органи учнівського самоврядування отримають грошову винагороду на реалізацію своїх проєктів;

в екологічно-освітньому проєкті «Компола», який був започаткований київськими школярами Нікітою Шульгою та Софією-Христиною Борисюк, після цього ідею підтримав Міністр екології та природних ресурсів України. Проєкт було реалізовано за міжнародні кошти та за підтримки громадської організації «Україна без сміття», основною метою якого було дати додатковий поштовх та ресурс українським школам для розвитку екологічної грамотності учнів, допомогти школярам отримати практичні навички, а не суто теоретичну інформацію щодо відповідального споживання. Органічні відходи досі становлять значний відсоток обсягу українських сміттєзвалищ. У світі вже давно таефективно працює система їх перетворення на органічне добриво – компост. Це доступний і мало витратний механізм. Суть цього конкурсу і полягала у встановлені компостерів у школах переможцях для перетворення відходів їдалень на органічні відходи. Це може стати важливим кроком до глобального запровадження в побуті українців моделі сталого споживання. Усі школи, що приймали участь у проєкті, пройшли навчально-практичний семінар та отримали інформаційні матеріали про компостування. Серед 200-шкіл по Україні, у яких буде встановлено компостери є 2 школи м. Вознесенська - Гімназія № 1 та ЗОШ № 5. В школах розпочато процес встановлення компостерів; починаючи із 2014 року загальноосвітні навчальні заклади співпрацюють із ГО «Вознесенське об’єднання «Наше місто» щодо створення та функціонування пунктів збору відпрацьованих хімічних джерел струму. Також спільно з ГО «Агентством економічного розвитку» в навчальних закладах міста проводиться роз’яснювальна робота стосовно роздільного збору сміття та культури поводження ТПВ. Учні закладів самостійно сортують сміття. Агентством після реалізації вторинної сировини на правах грантів здійснюється придбання визначених учнями необхідних предметів для навчання (комп’ютери, медіа-дошки, спортивний інвентар та інше).

Спеціалістами управління житлово-комунального господарства та капітального будівництва Вознесенської міської ради постійно проводиться роз’яснювальна робота серед населення стосовно культури поводження з твердими побутовими відходами, через засоби масової інформації (місцева газета Новини Вознесенська – день за днем та офіційний інтернет-портал)

опубліковуються статті стосовно сортування відходів, тарування відходів рослинного походження та екологічної обізнаності населення міста.

В частині необхідного виконання вимог Закону України «Про відходи» Южноукраїнська міська рада своїм рішенням від 31.03.2016 № 131 затвердила Програму «Зелена карта відходів», яка долучається до Програми соціально-економічного та культурного розвитку міста Южноукраїнська на 2016-2020 роки «МАЙБУТНЄ МІСТА БУДУЄМО РАЗОМ».

Рішенням виконавчого комітету Южноукраїнської міської ради від 06.04.2016 № 95 «Про впровадження системи роздільного збирання твердих побутових відходів на території міста Южноукраїнська» запроваджено систему роздільного збирання твердих побутових відходів. За зазначеною програмою та у відповідності до рішення виконавчого комітету Южноукраїнської міської ради від 17.08.2016 № 187 на сьогоднішній день на території міста продовжує свою діяльність пілотний інноваційно- інвестиційний проєкт «Зелена карта відходів» у дворах житлових будинків №10 та №12 по бул. Шевченко, в Южноукраїнській гімназії №1 Южноукраїнської міської ради Миколаївської області та Южноукраїнській загальноосвітній школі І-ІІІ ступенів №4 Южноукраїнської міської ради Миколаївської області, в яких встановлено модулі відходів.

За участю керівництва області в травні 2017 року відбулося урочисте відкриття пункту збору і сортування ТПВ біля загальноосвітньої школи № 4. Рішенням сесії Южноукраїнської міської ради від 25.01.2018 № 968 виділено кошти в сумі 900,0 тис. грн на влаштування 15 модулів для забезпечення роздільного сортування сміття за видами на прибудинковій території в 1-му та частково 2-му мікрорайонах (41 житловий будинок). Поряд з модулем встановлено сміттєві контейнери для органічних відходів в які складують: залишки продуктів харчування, овочів, фруктів та інші органічні відходи, які вивозяться та захоронюються на сміттєзвалищі. Всередині модуля встановлені ємності для складування пластика, скла, макулатури, побутового металу, небезпечних відходів та ін. Над кожною ємністю встановлено табличку з найменуванням виду відходів.

Рішенням виконавчого комітету Южноукраїнської міської ради від 29.05.2019 № 125 «Про затвердження місць розміщення майданчиків для впровадження системи роздільного збирання твердих побутових відходів на прибудинкових територіях міста Южноукраїнська» оновлено та затверджено 42 місця для розміщення майданчиків для впровадження роздільного збирання ТПВ на прибудинкових територіях. За кошти міського бюджету 2019 року було влаштовано всього 8 модулів для роздільного сортування твердих побутових відходів в житловій забудові міста,на загальну суму 584,423 тис. грн., в тому числі додатково встановлено 1 модуль для сортування відходів на території міського пляжу, на загальну вартість 35,0 тис. грн. За даними моніторингу щодо впровадження інноваційно-інвестиційного проєкту «Зелена карта відходів» на зазначених об’єктах, зменшується обсяг вивезення побутових відходів, що впливає на зменшення вартості послуги з вивезення побутових відходів. Робота по впровадженню системи роздільного сортування на територіїм. Южноукраїнська продовжується.

В м. Очакові здійснюється роздільне збирання побутових відходів МКП «Очаків-сервіс» (ПЕТФ-пляшка). Роздільне збирання сміття в м. Первомайську запроваджене на місцях, де облаштовані контейнерні майданчики, в районах багатоповерхових житлових масивів. На контейнерних майданчиках встановлені контейнери ФОП Чемоданова Зінаїда Григорівна для збирання пластику. В Первомайському районі запроваджено в 2012-2014 роках роздільне збирання ТПВ в смт Підгородна, селах: Кінецьпіль, Мигія шляхом встановлення на прибудинкових територіях багатоквартирної забудови контейнерів для роздільного збирання скла та пластику. В с. Мигія контейнери встановлені в рекреаційній зоні Національного парку «Бузький Гард». 2020 року з загального обсягу утворених ТПВ (1301,6 тис.м^3) видалено 221,3 тис.м^3 ресурсоцінних компонентів, або 17%. На цей час в містах обласного значення Миколаїв, Вознесенськ, Южноукраїнськ в усіх всі школах запроваджено роздільний збір побутових відходів.

Масове впровадження роздільного збирання ТПВ ускладнюється обмеженістю видатків місцевих бюджетів та відсутністю аналогічних цільових коштів державного бюджету.

В населених пунктах області відсутні технології сміттєпереробки та сміттєсортування (застосовуються лише в містах Києві та Харкові), що також впливає на можливість скорочення обсягів вивезення ТПВ на сміттєзвалища.
З метою зменшення обсягів накопичення ТПВ на відповідних територіях, покращення екологічної ситуації в області проводиться робота по впровадженню сучасних технологій у сфері поводження з твердими побутовими відходами умістах: Миколаїв, Вознесенськ та Первомайськ, які займають основну питому вагув загальному обсязі утворення і накопичення ТПВ.

В м. Миколаєві актуальним залишається питання щодо реалізації проєкту будівництва сміттєпереробного комплексу у м. Миколаїв: розпорядженням Миколаївської міської голови від 27.01.2017 № 15-р затверджена робоча група для реалізації проєкту будівництва заводу з переробки та утилізації твердих побутових відходів у місті Миколаєві та заходи для реалізації проєкту будівництва заводу з переробки та утилізації твердих побутовихвідходів у місті Миколаєві (розпорядженням Миколаївського міського голови від 10.01.2018 № 2-р внесено зміни у зв'язку із кадровими змінами). 17.03.2017 відбулося чергове засідання робочої групи щодо реалізації проєктубудівництва заводу з переробки та утилізації твердих побутових відходів у місті Миколаєві, на якому прийняті до розгляду інвестиційні пропозиції потенційних інвесторів: ТОВ «Вердіс» (м.Одеса), Jan Vsiansky (Чеська Республіка) разом з IMOP Corporation, Gorgeous Investments, фінська компанія «Doranova», «Ecodevelop» щодо будівництва сміттєпереробного комплексу. З метою поліпшення екологічного стану в області та інноваційної привабливості регіону розпорядженням голови облдержадміністрації від 03.11.2017 № 436-р затверджена робоча група з вирішення проблемних питань реалізації проєкту будівництва сміттєпереробного комплексу в м. Миколаїв. Протокольне доручення засідання робочої групи з вирішення проблемнихпитань реалізації

проєкту будівництва сміттєпереробного комплексу в м. Миколаєві від 15.02.2018 в частині вирішення питання землевідведення для будівництва сміттєпереробного комплексу площею 5,0 га на території Промзони № 2 Миколаївською міською радою протягом 2018 року не було вирішено. Через неузгодженість земельних питань та окремих питань щодо забезпечення гарантування фінансової стійкості інвестиційний проєкт втратив привабливість для потенційних інвесторів. 13.08.2019 між Миколаївською міською радою, КП «Миколаївкомунтранс» та ТОВ «ЕМС ЕНЕРДЖІ» підписано Меморандум про співпрацю у сфері поводження з побутовими відходами, який передбачає створення нової черги полігону побутових відходів і будівництво двох об'єктів: комплексу зі збору біогазу (на території нової черги полігону ТПВ), а також модульної лінії з сортування сміття (на території діючого міського полігону ТПВ). З боку ТОВ «ЕМС ЕНЕРДЖІ» на цей час не узгоджено план на будівництво об'єкту, а також в цілому план проведення роботи по реалізації домовленостей зазначених в Меморандумі від 13.08.2019, не було передано проєктну документацію на лінію з сортування сміття, яка має бути побудована на новій черзі полігону побутових відходів та не проведено інженерно-технічні вишукування. Відносно запуску модульної лінії з сортування сміття на території діючого міського полігону ТПВ інформуємо, що на сьогоднішній час відбувається пошук інвестора.

За інформацією департаменту житлово-комунального господарства Миколаївської міської ради на цей час реалізація заходів, яка передбачена Меморандумом не набула активної фази. Рішень щодо надання земельних ділянок на території міста Миколаєва для вищезазначених цілей Миколаївською міською радою не приймалося.

Одним із завдань міської цільової програми поводження з побутовими відходами на 2020-2022 роки, затвердженої рішенням Миколаївської міської ради від 20.12.2019 № 56/66, є будівництво лінії сортування твердих побутових відходів на існуючому полігоні ТПВ, що дозволить зменшити навантаження на міський полігон ТПВ та навколишнє середовище.

Для вирішення організаційних проблемних питань в сфері реалізації проєктів будівництва сміттєпереробних комплексів в Миколаївській області, розпорядженням голови облдержадміністрації від 14.09.2020 № 360-р створена робоча група.

2022 року, на замовлення Веснянської сільської ради Миколаївського району Миколаївської області, ТОВ «ГЕОПАРТІЯ» розроблено детальний план території орієнтовною площею 62,6 га щодо земельних ділянок для будівництва об'єктів забезпечення життєдіяльності населених пунктів (сміттєсортувальних та сміттєпереробних об'єктів полігону твердих побутових відходів) в межах території Веснянської сільської ради Миколаївського району Миколаївської області. Проєктом детального плану території розглядається модернізація процесу поводження з ТПВ на територіях поряд з наявним полігоном ТПВ шляхом використання суміжних ділянок для встановлення двох сміттєсортувальних станцій разом зі сміттєпереробними об'єктами та спорудами для тимчасового зберігання вторсировини. Для зазначеного ДПТ управлінням екології та природних ресурсів Миколаївської обласної військової адміністрації

здійснено процедуру СЕО відповідно до вимог Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку».

Баштанською міською радою 2017 року виділено кошти в сумі 300 тис. грн. на розробку проєктно-кошторисної документації «Реконструкція полігону твердих побутових відходів м. Баштанка Миколаївської області». 2018 року проведено тендерні закупівлі по визначенню виконавця вищевказаних робіт та укладено договір з виконавцем-Державне підприємство «Науково-дослідний та конструкторсько-технологічний інститут міського господарства». Виконавцем розроблено «Санітарно-технічний паспорт полігону твердих побутових відходів м. Баштанка Миколаївської області» та проєктно-кошторисну документацію, яку направлено на експертизу в ДП «Укрдержекспертиза» вм. Миколаїв Миколаївської області.

З метою поліпшення екологічного стану в населених пунктах Миколаївської області розпорядженням голови облдержадміністрації від 14.09.2020 № 360-р затверджена робоча група з вирішення питань реалізації проєкту будівництва сміттєпереробних комплексів в Миколаївській області.

Поряд з цим, з метою вирішення нагальних питань розвитку потужностей в сфері поводження з ТПВ органами місцевого самовря-дування включено такі заходи, що увійшли до Стратегії розвитку Миколаївської області на період до 2020 року, затвердженої рішенням обласної ради від 30.07.2015 № 7, зокрема:

будівництво полігону твердих побутових відходів у смт Криве Озеро (орієнтовна вартість проєкту – 5,0 млн грн);

будівництво полігону твердих побутових відходів в м. Первомайськ (орієнтовна вартість проєкту – 25,8 млн грн в цінах 2012 року, орієнтовна вартість проєкту на цей час – 60,0 млн грн);

створення "Комплексу із сортування та повної переробки ТПВ з отриманням альтернативних видів палива у м. Вознесенську" (орієнтовна вартість проєкту – 41,5 млн грн в цінах 2010 року, орієнтовна вартість на цей час 80,0 млн грн);

відпрацювання системи екологічного поводження з твердими побутовими відходами шляхом новітніх технологій організації збору, сортування, переробки та захоронення відходів у м. Миколаєві (орієнтовна вартість проєкту – 442,8 млн грн);

будівництво полігону ТПВ в смт Арбузинка Арбузинського району Миколаївської області (орієнтовна вартість проєкту – 1,8 млн грн).

Джерелами фінансування зазначених проєктів передбачаються кошти ДФРР, місцевих бюджетів, а також кошти інвесторів, пошук яких триває.

Інформуючи про окремі питання в сфері поводження з твердими побутовими відходами, облдержадміністрація вважає за доцільне врахування щорічних цільових видатків державного бюджету на вирішення першочергових завдань з будівництва сміттєпереробних комплексів на умовах співфінансування з місцевих бюджетів.

Термін дії обласної Програми поводження з твердими побутовими відходами в Миколаївській області на період до 2020 року закінчився. Розроблення Програми на подальші роки не доцільно, у зв’язку з розробленням управлінням екології та природних ресурсів облдержадміністрації

Регіонального плану управління відходами в Миколаївській області до 2030 року.

Актуальним питанням для Миколаївської області залишається питання утилізації непридатних до використання та заборонених до застосування хімічних засобів захисту рослин (ХЗЗР), тари від них**,** накопичених за попередні роки (табл.8.2.3.).

Одним із шляхів вирішення цього питання є утилізація (знешкодження) непридатних ХЗЗР на спеціалізованих підприємствах, які мають чинні ліцензії Міндовкілля на здійснення операцій у сфері поводження з небезпечними відходами. На сьогодні в Україні є лише одне ліцензоване підприємство з переробки та утилізації непридатних ХЗЗР – це ТОВ «Эко Нова» (код ЄДРПОУ 38541812).

Заходи з утилізації непридатних ХЗЗР включено до Стратегії розвитку Миколаївської області на період до 2020 року, затвердженої рішенням Миколаївської обласної ради від 16.04.2015 № 9, та Комплексної програми охорони довкілля Миколаївської області на 2018-2020 роки, затвердженої рішенням Миколаївської обласної ради від 21.12.2017 № 22.

З метою завершення очищення території Миколаївської області від залишків непридатних ХЗЗР, підготовлено та направлено до Мінприроди листом від 18.06.2019 №3/353 «Заявку на здійснення природоохоронних заходів за рахунок субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення природоохоронних заходів на об’єктах комунальної власності» на загальну суму 4000,0 тис. грн. для здійснення природоохоронного заходу «Забезпечення екологічно безпечного збирання та знешкодження (перезатарювання, транспортування до місця знешкодження, утилізація, переробка чи видалення) непридатних та заборонених до використання хімічних засобів захисту рослин, у тому числі пестицидів».

2020 року проводилась робота щодо виділення коштів на знешкодження залишків непридатних ХЗЗР. Запит про виділення коштів з державного бюджету для здійснення природоохоронного заходу «Забезпечення екологічно безпечного збирання та знешкодження (перезатарювання, транспортування до місця знешкодження, утилізація, переробка чи видалення) непридатних та заборонених до використання хімічних засобів захисту рослин, у тому числі пестицидів» направлено до Міндовкілля листом від 01.07.2020 № 03/406, загальний обсяг фінансування з державного бюджету складав 5850,0 тис. грн. Протягом 2020 року кошти з Державного та обласного бюджетів на знешкодження (утилізацію) непридатних ХЗЗР не виділялись.

Незважаючи на те, що у 2011-2012 роках за рахунок державного бюджету України з території Миколаївської області на знешкодження за межі України вивезено 878,045 тонн непридатних пестицидів (використано понад 19 млн. грн.), на сьогодні певна кількість непридатних ХЗЗР на території області залишається.

З метою уточнення даних щодо залишків непридатних пестицидів та агрохімікатів у ІІ кварталі 2023 році проведена чергова інвентаризація залишків непридатних хімічних засобів захисту рослин (далі – ХЗЗР). Інвентаризація була проведена у Первомайському районі, у Миколаївському районі інвентаризація

не була проведена через мінування території Галицинівської сільської територіальної громади Миколаївського району Миколаївської області. У зв’язку із чим, кількість ХЗЗР по Миколаївському району залишились відповідно до останньої проведеної інвентаризації у 2021 році. За результатом інвентаризації, на території чотирьох районів Миколаївської області залишається 226,87 тонни непридатних ХЗЗР, тари від них, забрудненого ґрунту та залишків будівель, а саме: у Миколаївському районі - 0,15 т, Первомайському - 226,72 т (в тому числі 120 т – залізобетонні контейнери з-під пестицидів), в інших районах – непридатні пестициди відсутні (табл. 8.2.3).

Таблиця 8.2.3 - Поводження з непридатними пестицидами

№ з/п	Район	Кількість на початок 2023 року, т	Перезатарено впродовж 2023 року, т	Знешкоджено впродовж 2023 року, т	Утворено (виявлено) впродовж 2023 року, т	Кількість на кінець 2023 року, т
1	Баштанський	0,0	-	-	-	0,0
2	Вознесенський	0,0	-	-	-	0,0
3	Миколаївський	0,15**	-	-	-	0,15**
4	Первомайський	226,72*	-	-	-	226,72*
	ВСЬОГО :	226,87	-	-	-	226,87

* включено контейнери від непридатних пестицидів на об’єкті № 51;
**дані представлені відповідно до інвентаризації за 2021 рік

У зв’язку із тим, що кошти так і не були виділені на знешкодження залишків непридатні ХЗЗР в області - захід зі знешкодження непридатних пестицидів включено до Комплексної програми охорони довкілля Миколаївської області на 2021-2027 роки. На виконання заходу передбачено фінансування в обсязі 12 млн. грн., 6 млн. грн. з державного бюджету та 6 млн. грн. з обласного бюджету.

Станом на 31.12.2022 кошти ні ддержавного, ні з обласного бюджету на знешкодження (утилізацію) непридатних ХЗЗР не виділялись.

До моменту передачі непридатних пестицидів на знешкодження (утилізацію) територіальні громади забезпечують безпечні умови їх зберігання та несуть відповідальність за їх порушення.

Однією з гострих екологічних проблем на території Миколаївської області є ситуація, що склалася навколо колишніх шахтно-пускових установок в Первомайському та Кривоозерському районі, які залишилися після розпаду СРСР. Незаконний демонтаж ракетних шахт загрожує отруєнню людей і зараженню довкілля компонентами токсичного ракетного пального. Вказані об´єкти належали Міністерству оборони України (далі – Міноборони).

Відповідно до розпорядження Кривоозерської РДА від 19.07.2006 року № 450-р, земельні ділянки військової частини № 33883 Міноборони пройшли

рекультивацію та у 2006 були передані до складу земель запасу на території Кривоозерського району.

На сьогодні на території Первомайського району розташовано 11 колишніх шахтно-пускових установок балістичних ракет, які знаходяться у зруйнованому стані та передані у землі запасу Первомайського району без рекультивації. Використання їх у господарських цілях неможливе.

Облдержадміністрація протягом останніх років неодноразово зверталась до Кабміну, Міноборони, ініціювала питання на засіданнях Державної комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій щодо необхідності завершення рекультивації та документальної передачі земель у користування місцевим органам влади. У 2007 році питання рекультивації зазначених об'єктів у межах Програми реабілітації територій, забруднених у наслідок військової діяльності на 2002-2015 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 26 липня 2001 р. № 916, було розглянуто на засіданні Державної комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій. Рішенням Комісії Міноборони та Мінфіну доручено опрацювати це питання у розрізі першочергового спрямування коштів на рекультивацію земель, які були задіяні для розміщення шахтно-пускових установок саме на території Миколаївської області.

Постанова від 26 липня 2001 р. № 916 втратила чинність згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 22 червня 2011 року № 704. На сьогодні проблема залишається актуальною для Миколаївської області.

Іншою актуальною проблемою для області є накопичення червоного шламу - відходу глиноземного виробництва. Найбільша складова накопичених відходів IV класу в області припадає на долю накопичень червоного шламу ТОВ «Миколаївський глиноземний завод».

2022 року утворено червоного шламу – 337,219 тис. т. Одним з напрямків у сфері комплексного використання матеріально-сировинних ресурсів є використання червоного шламу ТОВ «Миколаївський глиноземний завод», як залізовмісної добавки у виробництві цементу.

У зв'язку із повномасштабним вторгненням російської федерації до України і масованими обстрілами, почалися утворюватися відходи від руйнувань. Дане поняття впроваджено у постанові Кабінету Міністрів України «Порядок поводження з відходами, що утворились у зв'язку з пошкодженням (руйнуванням) будівель та споруд внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій або проведенням робіт з ліквідації їх наслідків» від 27.09.2022 №1073. Відходи від руйнувань - частини (уламки) пошкоджених (зруйнованих) об'єктів, а також матеріали, предмети, які були всередині або поряд з такими об'єктами у момент пошкодження (руйнування) та/або виконання робіт з демонтажу та які повністю або частково втратили свої споживчі властивості та не можуть у подальшому використовуватись за місцем їх утворення чи виявлення.

2022 року Державною екологічною інспекцією Південно-Західного округу (Миколаївська та Одеська області) під час розрахунку збитків, нанесених земельним ресурсам внаслідок їх засмічення відходами визначено загальний

об’єм відходів, що утворилися від руйнувань та пошкоджень будівель, споруд, уламків бойових частин ракет, снарядів тощо, який склав 10 585м3 .

8.3. Транскордонне перевезення небезпечних відходів

Відповідно до наданої відповіді Миколаївської митниці протягом 2022 року через пункти пропуску через державний кордон України, розташовані в зоні діяльності Миколаївської митниці, транскордонних перевезень відходів, в тому числі небезпечних відходів, не здійснювалося.

2022 року здійснювалося митне оформлення відповідно до митного режиму експорту відходів, включених до Зеленого переліку відходів, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 13.07.2000 № 1120.

8.4. Державна політика та заходи у сфері поводження з відходами

Керуючись основними принципами державної політики у сфері поводження з відходами, загальна стратегія управління у сфері поводження з відходами базується на вирішенні таких основних завдань:

мінімізація кількості утворюваних відходів;

максимально можливе залучення відходів до господарського обігу, їх матеріально - енергетична утилізація як техногенної сировини;

пошук екологічно безпечних методів переробки відходів з найменшими економічними витратами;

організація ведення обліку утворення, обробки, знешкодження, утилізації та видалення відходів, їх паспортизації, створення та ведення реєстру об’єктів утворення, оброблення відходів, реєстру місць видалення відходів (МВВ).

Через електронну систему надання адміністративних послуг e-eco.gov.ua здійснюється реєстрація декларацій про відходи. Суб’єкти господарської діяльності у сфері поводження з відходами мають можливість подати декларацію в он-лайн на відповідний сервіс або через центри надання адміністративних послуг. Управлінням екології та природних ресурсів Миколаївської облвійськадміністрації протягом 2022 року зареєстровано 289 декларацій.

07.05.2022 року Кабінет Міністрів України прийняв постанову «Деякі питання подання декларації про відходи», яка набрала чинності 13.05.2022 року. Відповідно до затвердженого Порядку декларація подається заявником один раз на рік до 20 лютого року, що настає за звітним, в електронній формі через онлайн-платформу ЕкоСистема. На підставі поданих заявником відомостей і даних, що надходять у порядку інформаційної взаємодії, здійснюється внесення декларації до реєстру в автоматичному режимі, без необхідності прийняття будь-яких організаційно-розпорядчих актів, з присвоєнням реєстраційного номера та оприлюдненням цієї інформації. Під час автоматичного внесення декларації до реєстру засобами ЕкоСистеми на неї накладається кваліфікована електронна печатка Міндовкілля.

Міндовкіллям був створений електронний сервіс інтерактивна мапа сміттєзвалищ - ecomapa.gov.ua, який використовувався для проведення оперативного реагування на інформацію населення про несанкціоновані звалища з метою їх негайної ліквідації. Роботу «Екомапи» призупинено з технічних причин, після кібератаки, що сталася в ніч з 13 на 14 січня 2022 року, відновити роботу електронного сервісу немає можливості. Міндовкілля вже працює над новим сучасним сервісом, що дозволить стежити за ліквідацією сміттєзвалищ онлайн «Екомапа 2.0». Новий алгоритм роботи сервісу дозволить українцям стежити за ліквідацією сміттєзвалищ онлайн. Відсутність чи наявність прогресу в цьому напрямку стане більш наочною. Як окремий шар ці дані також стануть доступні на геоінформаційному порталі «ЕкоСистеми».

За звітний період прийнято до розгляду та затверджено 433 технічних паспорти відходів 22 підприємств. Також, прийнято та розглянуто звіти з інвентаризації відходів виробництва 13 підприємств.

Розглянуто та узагальнено зміни до реєстрових карток 36 підприємств - утворювачів відходів, на підставі яких внесено зміни до реєстру об’єктів утворення відходів та об’єктів оброблення, утилізації відходів за 2022 рік.

Затверджено 514 реєстрових карт 15 підприємств. Протягом звітного року до реєстру об’єктів утворення відходів внесено 6 нових підприємств. Сформовано реєстри об’єктів утворення відходів та реєстр об’єктів утворення відходів та об’єктів оброблення, утилізації відходів за 2022 рік.

Також, розглянуто та внесено зміни до реєстру місць видалення відходів (МВВ) (45 паспортів МВВ). Сформовано реєстр МВВ зі змінами 2022 року, внесеними на підставі даних власників МВВ, включених до реєстру. Оновлено 29 паспортів МВВ.

В області затверджені у встановленому порядку паспорти місць видалення відходів мають 13 місць складування твердих побутових відходів: КП «Миколаївкомунтранс» (м. Миколаїв), КП «Санітарна очистка міста» (м. Вознесенськ), КП «Дирекція оздоровчих закладів «Причорномор’є» (смт. Березанка), ДП «Снігурівська виправна колонія № 5 (м. Снігурівка), (КП «Служба комунального господарства» (м.Южноукраїнськ), КП «Снігурівський благоустрій» (м. Снігурівка), КП Очаківської міської ради «Очаківський комбінат комунальних підприємств» (м. Очаків), а також, місця складування твердих побутових відходів біля с. Токарівка, с.Прибужани, с. Добре, с. Широке, с. Лідіївка, смт Врадіївка.

Взаємодія управління з іншими державними органами у сфері поводження з відходами здійснюється шляхом надання пропозицій до Міндовкілля та інших відповідних державних установ щодо внесення змін до чинного законодавства про відходи, розробки загальнодержавних та регіональних програм поводження з відходами, погодження місць розміщення об’єктів поводження з відходами, створення інформаційно–аналітичних систем, банків даних про обсяги утворення, збирання, оброблення, утилізації і видалення відходів, створення і ведення реєстру об’єктів утворення, оброблення та утилізації відходів, місць видалення відходів, обміну інформацією з відповідними органами влади у сфері поводження з відходами та інше.

9. ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА

9.1. Екологічна безпека як складова національної безпеки

Відповідно до положень статті 50 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» екологічна безпека - це такий стан навколишнього природного середовища, при якому забезпечується запобігання погіршенню екологічної обстановки та виникнення небезпеки для здоров'я людей. Екологічна безпека гарантується громадянам України здійсненням широкого комплексу взаємопов'язаних політичних, економічних, технічних, організаційних, державно-правових та інших заходів.

В разі виникнення надзвичайних ситуацій, які загрожують здоров’ю людини та стану довкілля, оповіщення населення відбувається через місцеві та районні засоби масової інформації.

В Баштанському районі залучено централізовану систему оповіщення населення на відрізку аміакопроводу «Тольятті - Одеса». В селах Лісне, Володимирівка, Новосілля встановлено 3 автоматизованих електросирени з виявленням аміаку в повітрі та 14 гучномовців.

Також екологічно небезпечні ситуації розглядаються на комісіях з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій при Миколаївській облдержадміністрації. Миколаївська область є регіоном з розвиненими промисловістю і інфраструктурою, зі складним та високим рівнем техногенної небезпеки й в силу географічного положення знаходиться під впливом таких сезонних природних явищ (підтоплення, зсуви, метеорологічні надзвичайні ситуації, пов’язані з атмосферними опадами та діями низьких температур), внаслідок яких реально можливі надзвичайні ситуації, що можуть спричиняти велику кількість постраждалого населення та великі матеріальні збитки.

На території області розташована Южноукраїнська атомна електростанція, що запроєктована як складова частина ВП «Южно-Українська АЕС» ДП НАЕК «Енергоатом». На даний час експлуатуються 3 енергоблоки типу ВВЕР-1000, які введені в експлуатацію в 1982, 1984 та 1989 роках. Встановлені потужності енергетичних реакторів 3000 Мвт. З огляду на відносну зношеність устаткування АЕС, наявність до 10-15 технологічних зупинок реакторів у рік, пов'язаних із ремонтом і заміною окремих вузлів та агрегатів прогнозується можливість виникнення локальних і місцевих аварій. В 30-км зону навколо ПУ АЕС може потрапити близько 145,7 тисячі осіб Первомайського району та міст Южноукраїнськ й Вознесенськ.

В Миколаївській області розташовані й діють 758 потенційно небезпечних об’єктів, 18- хімічно небезпечних об’єктів, які у своїй виробничій діяльності використовують небезпечні хімічні речовини (НХР). На них зберігаються або використовуються у виробничому процесі 1100 т НХР (максимально)..

Всього в зонах можливого хімічного забруднення можуть опинитися понад 20 населених пунктів та понад 30 тис. чоловік, що становить 3 % від загальної чисельності населення області. Окремо в зонах зараження при аварії на аміакопроводі відповідно - 221 населений пункт, з кількістю населення близько 190 тис. людей, що становить 15 % від загальної чисельності.

Територією області проходять 2 магістральних газопроводи високого тиску (50-70 кг/кв. см): «Черкаситрансгаз» (112 км) і «Харківтрансгаз» (198 км), загальною довжиною 310 км та 2 магістральних нафтопроводи: «Снігурівка-Одеса» (119 км) і «Кременчук-Херсон» (96 км), загальною довжиною 215 км із нафтоперегонною станцією у с. Кобзарці Баштанського району.

На підприємствах м'ясної, харчової промисловості, об'єктах очистки води можуть виникнути аварійні ситуації з викидом НХР в атмосферу. В результаті аварій на вказаних підприємствах можливий вихід НХР до довкілля від 1 до 40 т (на аміакопроводі – до 500 т).

Територією області прокладено 766 км залізничних колій. Щодобово на залізничних станціях та залізничних ділянках області знаходиться велика кількість рухомого складу з небезпечними вантажами, чималу частину яких складають сильнодійні отруйні речовини.

Всі вказані фактори обумовлюють зростання ризику виникнення надзвичайних ситуацій на транспорті.

9.2. Об'єкти підвищеної небезпеки

Відповідно до Переліку потенційно-небезпечних об'єктів Миколаївської області, що схвалено та затверджено рішенням комісії з питань техногенно-екологічної безпеки і надзвичайних ситуацій Миколаївської облдержадміністрації від 20.10.2021 року протоколом № 29, на обліку перебуває 758 об'єкти, з яких 496 підлягають паспортизації.

9.3. Радіаційна безпека

На території Миколаївської області понад 20 років працює Южно-Українська атомна електростанція.

21 квітня 2022 року ДП Національна атомна енергогенеруюча компанія «Енергоатом», своїм наказом, затверджено зміну назви АЕС із «Южно-Українська атомна електростанція» на «Південноукраїнська атомна електростанція». В свою чергу уряд 27.09.2022 року остаточно затвердив перейменування АЕС відповідно до Постанови Кабміну Міністрів України № 1061 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України з питань діяльності державного підприємства «Національна атомна енергогенеруюча компанія «Енергоатом».

Керівництвом «Відокремленого підрозділу «Південноукраїнська АЕС» ДП «Національна атомна енергогенеруюча компанія «Енергоатом» (ВП ПАЕС) багато уваги приділяється впровадженню сучасних технологій, що гарантують високий рівень безпеки для персоналу, населення та навколишнього природного середовища.

Атомна станція використовує ядерне паливо – яке є потенційним джерелом забруднення довкілля радіоактивними речовинами такими як тритій, цезій, стронцій, кобальт, хром, цинк.

Система радіаційного контролю за діяльністю АЕС здійснюється відповідно до «Регламену радіаційного контролю ВП ЮУ АЕС РГ 0.0026.0120»,

затвердженого згідно вимог чинного законодавства, і включає два види контролю: відомчий та позавідомчий.

Контроль за радіаційним станом навколишнього природного середовища проводиться як на проммайданчику, так і в радіусі 30 км навколо АЕС (табл.9.3.1).

Таблиця 9.3.1. - Рівні гамма-фону в районі розташування ВП ПАЕС

Пункт спостереження	Відстань від АЕС, км	Середньорічне значення потужності дози за 2019 рік, мкР/год	Середньорічне значення потужності дози за 2020 рік, мкР/год	Середньорічне значення потужності дози за 2021 рік, мкР/год	Середньорічне значення потужності дози за 2022 рік, мкР/год
1	2	3	4		
Пост №1 (ОРУ-330)	1,0	10,9	10,8	10,8	11,3
Пост №2 (ОРУ-150)	0,5	11,0	10,7	10,9	11,3
Пост № 3	0,2	11,0	10,5	10,8	11,4
Пост № 4 (ХСО)	0,4	11,0	11,3	10,9	11,7
Пост № 5	0,5	11,1	10,9	10,9	11,7
Гідроучасток	2,0	10,6	10,4	10,3	10,2
м. Южноукраїнськ	3,0	10,6	10,3	10,5	10,7
с. Воля	4,5	10,0	10,5	10,1	10,4
с. Агрономія	5,0	11,5	11,7	11,4	13,1
База ОРСа	6,0	10,7	10,4	10,8	10,3
с. Костянтинівка	6,0	10,8	10,5	10,7	10,8
с. Богданівка	7,0	10,2	10,1	10,3	10,4
ОСХБК (очисні споруди)	7,0	11,0	10,9	10,8	12,1
с. Бузьке	7,5	10,3	10,3	10,1	12,1
с. В. Роздол	9,0	10,8	10,7	10,3	12,3
с. Мар'янівка	10,0	11,6	10,9	10,9	10,6
с Алєксєєвка	10,5	10,2	10,6	10,3	10,9
смт Арбузинка (А)	11,0	10,8	10,9	10,5	10,8
смт Арбузинка (В)	12,5	10,1	10,8	10,3	9,8
с. Анетовка	13,0	10,0	10,3	10,6	11,2
с. Олександрівка	14,0	10,6	10,3	10,3	12,1
с. Коштово	14,4	10,8	10,6	10,6	10,3
с. Новокрасне	25,0	10,8	10,6	10,6	10,3
с. Таборівка	25,0	10,3	10,4	10,4	9,8
с. Рябоконево (контрольний пункт)	33,5	10,9	10,7	10,6	11,1

За результатами нагляду середні значення гама-фону за 2021 рік склали: на проммайданчику АЕС, у м. Южноукраїнськ (3 км. від АЕС), у смт. Арбузинка, у с. Коштово (15 км від АЕС), у с. Олександрівка (14 км від АЕС), с. Таборівка (25 км від АЕС) та інших населених пунктах 30 км зони від 9,8 до 13,1 мкР/годину. Всі вони відповідають середнім фоновим значенням, виміряним до пуску ЮУ АЕС.

Середньорічні значення потужності дози за всіма постами на місцевості за 2022 рік становлять 11,1 мкР/год та співставні із середньорічними значеннями потужності дози 2021 року (10,6 мкР/год). Також, цей показник не перевищує значень «нульового фону», тобто виміряних до пуску ВП ПАЕС, що перебували в межах від 15,0 до 17,0 мкР/год і є характерними для Миколаївської області.

З червня 1994 року ставок-охолоджувач ПУ АЕС працює в режимі «продувки», тобто забору свіжої води з р. Південний Буг і викиду в неї солоної води. Контроль за вмістом радіонуклідів лабораторія зовнішньої дозиметрії здійснює у відповідності до «Регламенту радіаційного контролю «ЮУ АЕС», «Регламенту продувки Ташлицького водосховища», затвердженими та узгодженими з органами Держсаннагляду та Мінекоресурсів.

В таблиці 9.3.2 наведено дані радіаційного контролю водного середовища при продувках Ташлицького водосховища за 2022 рік.

Таблиця 9.3.2. - Порівняльні дані при продувках , Бк/ м^3

Нуклід	Максимальне значення концентрацій в Ташлицьком водосховище	Максимальні значення концентрацій у контрольному створі р.П. Буг	ДР по НРБУ-97
^{3}H	131000	24000	30000000
^{90}Sr	25	19	10000
^{134}Cs	1,8	1,9	70000
^{137}Cs	2,0	2,25	100000

Концентрації радіонуклідів у воді Ташлицького водосховища та контрольному створі р. П.Буг перебувають на рівні попередніх років спостереження та їхні значення набагато нижчі за відповідні допустимі значення.

Позавідомчий радіаційний контроль в 30 км санітарно-захисній зоні атомної станції здійснює ДУ «Миколаївський обласний лабораторний центр Міністерства охорони здоров'я України».

В цілому радіаційна обстановка в районі розміщення ВП ПУ АЕС характеризується як «стабільна».

На обліку в Південній інспекції з ядерної та радіаційної безпеки по Миколаївській області знаходиться 9 суб'єктів, як власників радіонуклідних джерел іонізуючого випромінювання (далі - ДІВ), на яких при здійсненні діяльності можливе утворення радіоактивних відходів (табл.9.3.3).

Основна кількість підприємств (5) знаходиться в м. Миколаєві.

Найбільшу кількість ДІВ використовує ТОВ «Миколаївський глиноземний завод»– 159 одиниць.

Радіаційних аварій і аварійних ситуацій на радіаційно-небезпечних об'єктах в управлінні у 2022 році не реєструвалось.

Таблиця 9.3.3. - Перелік підприємств, установ, організацій Миколаївської області, які користуються або володіють радіоізотопними ДІВ

№ з/п	Власник ДІВ (Найменування/ Прізвище, ім'я, по батькові (за наявності)	Місцезнаходження/ Місце проживання	Примітка
1	2	3	4

1	ПРИВАТНЕ ПІДПРИЄМСТВО «ДДП	54056, м. Миколаїв, пр. Миру, 17 Б, кв.54	-
2	ДП «МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАУКОВО-ВИРОБНИЧИЙ ЦЕНТР СТАНДАРТИЗАЦІЇ, МЕТРОЛОГІЇ ТА СЕРТИФІКАЦІЇ»	54029, м. Миколаїв, пр. Центральний, 11/5	-
3	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «ЮЖТЕПЛОЕНЕРГОМОНТАЖ»	55000, м. Южноукраїнськ, Промисловий майданчик. 13А	-
4	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «МИКОЛАЇВСЬКИЙ ГЛИНОЗЕМНИЙ ЗАВОД»	57286, Миколаївський район, с. Галицинове, вул. Набережна,64	-
5	ДЕРЖАВНЕ ПІДПРИЄМСТВО «НАУКОВО-ВИРОБНИЧИЙ КОМПЛЕКС ГАЗОТУРБОБУДУВАННЯ «ЗОРЯ-МАШПРОЕКТ»	54018, м. Миколаїв, пр. Богоявленський,42а	-
6	ДОЧІРНЄ ПІДПРИЄМСТВО «КОСТЯНТИНІВСЬКЕ МОНТАЖНЕ УПРАВЛІННЯ" ПУБЛІЧНОГО АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА «ТЕПЛОЕНЕРГОМОНТАЖ»	55000, м. Южноукраїнськ, промисловий майданчик, 13А	-
7	КНП «МИКОЛАЇВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ЦЕНТР ОНКОЛОГІЇ» МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ	54018, м. Миколаїв, вул. Миколаївська, буд. 18	-
8	Відокремлений підрозділ – ФІЛІЯ «ДЕЛЬТА-ЛОЦМАН «ДЕРЖАВНОГО ПІДПРИЄМСТВА «АДМІНІСТРАЦІЯ МОРСЬКИХ ПОРТІВ УКРАЇНИ»	54017, Миколаївська обл., м. Миколаїв, Центральний район, вул. Лягіна, буд. 27	
9	ВІДОКРЕМЛЕНИЙ ПІДРОЗДІЛ ВП «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКА АЕС» ДП «НАЕК «ЕНЕРГОАТОМ»	55001,Миколаївська обл., м. Южноукраїнськ	-

9.3.1 Стан радіоактивного забруднення території області.

Згідно з «Планом моніторингових досліджень об'єктів навколишнього середовища, лікувально-профілактичних закладів, загальноосвітніх та дитячих навчальних закладів, закладів соціального забезпечення Миколаївської області» 2022 року проводився контроль ДУ «Миколаївським обласним лабораторним центром Міністерства охорони здоров'я України» за радіаційним станом на території області та території навколо АЕС.

Впродовж 2022 року зазначений моніторинг проводився у 5 контрольних пунктах радіаційного контролю: м. Миколаїв, м. Баштанка, м. Очаків, м. Первомайськ та м. Южноукраїнськ. Всього проведено 33 дослідження, в тому числі води питної -3, будівельних матеріалів -30.

Крім того, у зазначених населених пунктах щодення проводились вимірювання радіаційного фону. Всього за 2022 рік проведено 10410 вимірювань

За результатами проведених досліджень об'єктів навколишнього середовища протягом 2022 року перевищень вимог державних гігієнічних

нормативів ДГН 6.6.1-6.5.001-98 «Норми радіаційної безпеки» та ГН 6.6.1.1-130-2006 «Допустимі рівні вмісту радіонуклідів ^{137}Cs та ^{90}Sr у продуктах харчування та питній воді» не зареєстровано.

Радіаційний фон в області 2022 року характеризується, як задовільний.

9.3.2 Поводження з радіоактивними відходами.

Найбільшим утворювачем радіоактивних відходів в області є ВП «Південноукраїнська АЕС».

Згідно актів інвентаризації джерел іонізуючого випромінювання (далі – ДІВ) у підрозділах ВП «Південноукраїнська АЕС»:

передано до спеціалізованого підприємства ДСП «Об'єднання «Радон» 0 од. ДІВ;

отримано та поставлено на облік 13 од. ДІВ,;

виконано подовження терміну експлуатації 62 од. ДІВ;

фактична наявність ДІВ відповідає обліковим даним;

радіаційних аварій та інцидентів з ДІВ не було.

Інформація щодо утворення та накопичення радіоактивних відходів на території ВП «Південноукраїнська АЕС» представлена в таблицях 9.3.2.1-9.3.2.5

Таблиця 9.3.2.1 – Динаміка утворення та накопичення кубового залишку

Рік	Утворення кубового залишку, м^3	Солевміст кубового залишку, г/дм^3	Накопичення кубового залишку, м^3
2017	73	476	2727
2018	116	468	2736
2019	92	472	2755
2020	103	484	2752
2021	95	491	2784
Середнє за 5 років	96	-	-
2022	77	508	2799
Заповнення ємностей, %			75

Таблиця 9.3.2.2 – Динаміка утворення та накопичення фільтруючих матеріалів

Рік	Утворення фільтруючих матеріалів	Накопичення фільтруючих матеріалів
	м^3	м^3
2017	0	427
2018	0	427
2019	0	427
2020	0	427
2021	0	427
Середнє за 5 років	0	-
2021	0	427

Заповнення ємностей, %	71

Таблиця 9.3.2.3 - Динаміка утворення та накопичення низькоактивних ТРВ

Рік	Утворення низькоактивних ТРВ		Накопичення низькоактивних ТРВ
	$м^3$	т	$м^3$
2017	338,2	77,2	17121,3
2018	179,6	63,8	17224,6
2019	245,0	126,3	17259,2
2020	238	58,5	17277,6
2021	226,4	46,2	17229,2
Середнє за 5 років	235,6	75,2	-
2022	157,3	43,2	16071,6*
Заповнення сховищ, %			76,9

*з урахуванням вилучення та переробки АЕФ : вилучено -144,0м , зменшено на 92,0 $м^3$

Таблиця 9.3.2.4 - Динаміка утворення та накопичення середньоактивних ТРВ

Рік	Утворення середньоактивних ТРВ		Сухі солі		Накопичення середньоактивних ТРВ
	$м^3$	т	$м^3$	т	$м^3$
2017	8,0	1,6	66,0	99	1703,6
2018	8,0	1,6	45,2	76,8	1756,8
2019	8,0	1,6	-	-	1764,8
2020	10,8	2,16	-	-	1775,6
2021	10,0	2,0	-	-	1785,6
Середнє за 5 років	8,36	1,6	50,2	98,16	-
2022	-	-	-	-	1795,6
Заповнення сховищ, %					77,4

Таблиця 9.3.2.5 - Динаміка утворення та накопичення високоактивних ТРВ

Рік	Утворення високоактивних ТРВ		Накопичення високоактивних ТРВ
	$м^3$	т	$м^3$
2017	0,3	-	16,5
2018	0,4	-	16,9
2019	0,4	-	17,3
2020	0,35	-	17,65
2021	0,68	-	18,33
Середнє за 5 років	0,37	-	-
2022	0,6	-	18,93
Заповнення сховищ, %			10,5

9.4. Екологічна безпека на територіях, які зазнали впливу внаслізок збройної агресії проти України (шкода завдана земельним ресурсам, втрати надр, збитки завдані водним ресурсам, атмосферному повітрю, втрати лісового фонду та збитки, завдані природно –заповідному фонду)

З 24 лютого 2022 року на території Миколаївської області зафіксовано численні випадки завдання територіям та об'єктам природно-заповідного фонду шкоди внаслідок ворожих дій військ рф.

Територіям півострову Кінбурнська коса, а саме природним комплексам національного природного парку «Блобережжя Святослава» та регіонального ландшафтного парку «Кінбурнська коса» діями загарбників завдано значної шкоди. Станом на сьогодні, Кінбурнська коса знаходиться на тимчасово окупованій території, і точні обсяги збитків, спричинених внаслідок дій окупантів встановити не вдається. Однак згідно наявної інформації територія значно постраждала від пожеж, точно визначити обсяги шкоди, завданої екосистемам внаслідок пересування воєнної техніки, знищення біорізноманіття та забруднення станом на сьогодні не є можливим.

На території регіонального ландшафтного парку «Висунсько-Інгулецький» впродовж березня –листопада 2022 року велися активні бойові дії, інформація щодо масштабів та видів шкоди, завданої природним екосистемам внаслідок їх ведення потребує уточнення, але станом на сьогодні, здійснення оцінки завданої шкоди неможливе. Територія потребує заходів щодо знешкодження боєприпасів та розмінування.

У лісовому заказнику місцевого значення «Балабанівка» за період з лютого 2022 року внаслідок обстрілів сталися вісім значних пожеж загальною площею понад 40 га лісових насаджень та степових ділянок. Територія заказника потребує заходів щодо знешкодження боєприпасів, до їх здійснення детальна оцінка завданої шкоди неможлива.

В природному заповіднику «Єланецький степ» 19 березня сталася пожежа на загальній площі 100 га, після цього злочинів проти довкілля на території заповідника не зафіксовано.

У лісовому заказнику місцевого значення «Балабанівка» за вказаний період внаслідок обстрілів сталися вісім пожеж загальною площею понад 30 га. Територія заказника потребує заходів щодо знешкодження боєприпасів, обстріли зазначеної території з боку ворожих військ продовжуються, і детальна оцінка завданої шкоди неможлива.

Згідно з інформацією Державної екологічної інспекції Південно-Західного округу (Миколаївська та Одеська області) за 2022 рік Державною екологічною інспекцією Південно-Західного округу розраховано збитків, завданих навколишньому природному середовищу Миколаївської області внаслідок збройної агресії РФ проти України, на загальну суму 66 015 626,7 тис. грн., в тому числі:

збитки, завдані водним ресурсам – 39 928 515,9 тис. грн.;

збитки, завдані атмосферному повітрю – 22 948 903,1 тис. грн.;

збитки, завдані земельним ресурсам – 3 138 207,7 тис. грн.

Зазначені розрахунки виконано на підставі Постанови Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 №326 «Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації», та відповідно до затверджених методик розрахунку шкоди, заподіяної земельним, водним ресурсам та атмосферному повітрю.

Крім того, під час розрахунку інспекцією збитків, нанесених земельним ресурсам внаслідок їх засмічення відходами, визначено показник загального об'єму утворених відходів. Так, за 2022 рік загальний об'єм відходів, що утворилися від руйнувань та пошкоджень будівель, споруд, уламків бойових частин ракет, снарядів тощо, склав 10 585 м^3

За даними Державного спеціалізованого лісогосподарського підприємства «Ліси України» Південний лісовий офіс, на територіях районів області, що частково були протягом 2022 року під окупацією військ російської федерації, лісові господарства зазнали втрат лісового фонду:

Баштанське лісове господарство (Баштанський район) – знищено лісові насадження на площі 38,0 га, пошкоджено лісові насадження на площі 66,0 га, площа забруднена вибуховими речовинами – 5825,0 га;

Миколаївське лісове господарство (Миколаївський район) – знищено лісові насадження на площі 842,0 га, пошкоджено лісові насадження на площі 2210,0 га, площа забруднена вибуховими речовинами – 10334,0 га.

Більш ретельна оцінка завданої шкоди екосистемам області можлива лише після остаточного закінчення військових дій та розмінування територій і об'єктів природно-заповідного фонду Миколаївщини.

9.5. Державна політика та заходи з забезпечення екологічної безпеки

Право громадян України на безпечне для життя і здоров'я навколишнє природне середовище закріплене статтями 16 Конституції України та 9 Закону України «Про навколишнє природне середовище».

Постановою Верховної Ради України «Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки» від 5 березня 1998 року № 188/98-ВР:

сформульовані загрози від антропогенної діяльності суспільства природному стану навколишнього середовища;

встановлені пріоритети в системі охорони природи;

визначені стратегія і тактика гармонійного розвитку виробничого природоресурсного потенціалу та заходи щодо збалансованого використання і відновлення природних ресурсів.

Принцип пріоритетності розвитку безпечного природокористування закріплено у Законі України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» від 28 лютого 2019 року № 2697-VIII.

В основі державної системи екологічної безпеки України є широкий комплекс взаємопов'язаних політичних та державно-правових заходів, які поділяються на кілька видів залежно від спрямованості дій:

- організаційно - превентивні,
- регулятивно - стимулюючі,
- розпорядчо - виконавчі,
- охоронно-відновлювальні
- забезпечувальні.

Організаційно-превентивні заходи спрямовані на виявлення екологічно небезпечних для навколишнього природного середовища та здоров'я людини територій, зон, об'єктів і видів діяльності, а також здійснення певних заходів для попередження виникнення екологічної небезпеки. До них належать:

1) обліково- установчі;
2) реєстраційні;
3) експертно-оцінювальні;
4) інформаційно- прогностичні.

Обліково-установчі заходи передбачають виявлення, інвентаризацію, класифікацію небезпечних зон, об'єктів, територій і джерел.

Реєстраційні заходи включають паспортизацію екологічно небезпечних об'єктів, сертифікацію, підтвердження відповідності, ліцензування, реєстрацію екологічно небезпечних джерел.

Екологічно небезпечні види діяльності підлягають ліцензуванню, яке включає заходи, спрямовані на регулювання і обмеження екологічно небезпечних видів діяльності шляхом впровадження системи дозволів та встановлення ліцензійних умов здійснення такої діяльності. Екологічне ліцензування та видача дозволів регламентується Законами України:

«Про ліцензування видів господарської діяльності» від 02.03.2015 № 222-VIII;

«Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» від 06.09.2005 № 2806-IV.

Третю групу організаційно-превентивних заходів забезпечення екологічної безпеки становлять *експертно-оцінювальні*. Це екологічна експертиза об'єктів і комплексів, у тому числі військових та оборонних, які являють собою підвищену екологічну небезпеку для навколишнього природного середовищ.

Експертиза здійснюється на підставі Законів України:

«Про оцінку впливу на довкілля» від 23 травня 2017 року № 2059-VIII;

«Про стратегічну екологічну оцінку» від 20 березня 2018 року № 2354-VIII

Остання група — *інформаційно-прогностичні заходи*. До них належать прогнозування, планування, моніторинг, інформування та інші заходи, що розглядаються, як функції управління в галузі екології.

До *регулятивно - стимулюючих заходів* належить система юридичних норм і правил, спрямованих на регулювання відносин, забезпечення дотримання пріоритетів, нормативів, стандартів, лімітів та інших вимог у галузі екологічної безпеки.

Розпорядчо - виконавчі заходи полягають у реалізації функцій у сфері забезпечення екологічної безпеки з боку спеціально уповноважених органів. Найбільш важливі положення в цій сфері закріплені в Конституції України, згідно з якою на виконавчі органи покладений обов'язок у здійсненні політики в галузі екологічної безпеки. Однією з основних у цій галузі є контрольно-наглядова функція державних органів, яка спрямована на перевірку дотримування підприємствами, установами, організаціями і громадянами вимог екологічного законодавства і застосування заходів попередження екологічних правопорушень.

Охоронно-відновлювальні заходи. Ці заходи спрямовані на локалізацію проявів екологічної небезпеки, здійснення ліквідаційних робіт, визначення правового режиму територій відповідно до рівня екологічного ризику, встановлення статусу осіб, які потерпіли від наслідків екологічної небезпеки. Вони передбачають встановлення, наприклад, правового режиму зон надзвичайної екологічної ситуації.

Забезпечувальні заходи - спрямовані на попередження екологічних правопорушень в галузі забезпечення екологічної безпеки, захист права людини на безпечне для життя і здоров'я довкілля та пов'язані з ним інші екологічні права, а також застосування до винних осіб засобів державно-правового примусу в разі порушення вимог і норм екологічної безпеки.

Впровадження перелічених заходів державного управління на регіональному рівні наведено у розділі 15 «Державне управління у сфері охорони навколишнього природного середовища»

10. ПРОМИСЛОВІСТЬ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА НАВКОЛИШНЄ ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

10.1. Структура та обсяги промислового виробництва

Промислова інфраструктура займає провідне місце в розвитку економіки області. Важливою складовою промислової інфраструктури є наявність в області науково-дослідних інститутів та проєктно-конструкторських бюро, які здійснюють науково-технічні розробки для потреб суднобудівної галузі, а також освітні заклади, які готують фахівців-суднобудівників різних спеціальностей, що надає поштовх поступовому відновленню суднобудування.

Миколаївщина володіє потужним промисловим потенціалом, який об’єднує понад 1000 підприємств у різних галузях промисловості, понад 90% з яких є малими та мікропідприємствами.

Підприємствами області 2021 року реалізовано промислової продукції на 83,7 млрд. грн. В основі реалізації продукція таких видів діяльності, як постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря; виробництво харчових продуктів і напоїв; металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування.

Частка області в загальному об’ємі реалізованої промислової продукції в України 2021 року склала 2,3%.

За величиною індексу промислової продукції за підсумками 2021 року Миколаївська область не увійшла до регіонів України, в яких зафіксовано зростання цього показника. У порівнянні з минулим роком індекс промислової продукції в області зменшився на 0,7 %.

Не зважаючи на це в області, за деякими видами економічної діяльності, 2021 року, порівняно з 2020 роком, зафіксовано зростання величини індексу промислової продукції, зокрема:

у добувній промисловості і розробленні кар'єрів збільшено обсяги виробництва продукції на 18,5%, насамперед завдяки збільшенню обсягів виконання дорожніх робіт;

у переробні промисловості, а саме: виробництво шкіри та інших матеріалів обсяги виробництва збільшено на 12,5%, виробництво мінеральної продукції на 12,2%, хімічних речовин і хімічної продукції на 4,9%

2022 року на структуру економіки регіону негативно вплинула збройна агресія російської федерації. Підприємства призупинили свою діяльність, виробничі потужності частини підприємств були пошкоджені або релаковані до більш безпечних регіонів України, що в свою чергу вплинуло на обсяги капітальних інвестицій, виготовлення промислової та сільськогосподарської продукції.

2022 року підприємства області співпрацювали з іноземними партнерами із 129 країни світу, експортні поставки товарів регіону перевищили імпортні надходження у 2,24 рази.

Обсяг експорту товарів за звітний період склав 1643,3 млн дол. США, імпорту – 733,3 млн дол. Порівняно з 2021 роком експорт зменшився на 52,5% (на 1813,7 млн дол.), імпорт – на 38,6% (на 460,7 млн дол.). Позитивне сальдо становило 910 млн дол. (у 2021 році – 2263,1 млн.дол.).

Експорт товарів регіону впав порівняно з 2021 роком на 47,5% та становив 1643,3 млн дол. США. Зменшення показників зовнішньої торгівлі пояснюється призупиненням роботи основних бюджетоутворюючих та експорт орієнтованих підприємств регіону, масовим порушенням ланцюгів економічної діяльності, руйнуванням господарської інфраструктури та відтоком робочої сили в інші області або закордон (таблиця 10.1.1)

Таблиця 10.1.1. Динаміка обсягів експорту товарів Миколаївської області за період 2021-2022 роки

Найменування групи товарів	Експорт, тис. дол. США		2022/2021, у %
	2021	2022	
Експорт товарів, у т.ч.	**3 457 092,5**	**1643333,9**	**47,5**
Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості	628 326,6	132172,9	21,0
Жири та олії тваринного або рослинного походження	309 000,1	330901,8	107,1
Готові харчові продукти	153 774,6	73140,2	47,6
Машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання	59 727,6	35290,6	59,1
Засоби наземного транспорту, літальні апарати, плавучі засоби	12 630,1	3956,7	31,3

Текстильні матеріали та текстильні вироби	11 988,7	7291,8	60,8
Деревина і вироби з деревини	9 232,6	1937,0	21,0
Шкури необроблені, шкіра вичищена	6 114,6	3362,8	55,0
Недорогоцінні метали та вироби з них	4 752,7	3366,0	70,8
Полімерні матеріали, пластмаси та вироби з них	2 492,8	574,2	23,0

Основу експорту товарів становить зерно (47,9% від загального обсягу експорту товарів), насіння олійних рослин (15,2%), харчові продукти (4,5%), а також рослинна олія (20,1%).

З метою сприяння налагодженню контактів з іноземними партнерами облдержадміністрацією здійснюється інформаційна підтримка підприємств регіону, у т.ч. у співпраці із ДУ «Офіс з просування експорту України» (далі - Офіс). Суб'єктам господарювання Миколаївщини надається інформація щодо 14 участі у міжнародних виставково-ярмаркових заходах, комерційних пропозицій іноземних компаній, торговельних місій Офісу за кордон тощо.

Обсяги імпортної торгівлі значно поступаються експортній: 2022 року суб'єктами господарювання області ввезено товарів на 733,3 млн. дол. США, що на 61,4% більше за попередній рік (таблиця 10.1.2.)

Таблиця 10.1.2. Динаміка обсягів імпорту товарів Миколаївської області за період 2021-2022 рр.

Найменування групи товарів	Імпорт, тис. дол. США		2022/2021, у %
	2021	2022	
Імпорт товарів, у т.ч.	**1 193 884,7**	**733328,6**	**61,4**
Мінеральні продукти	484 007,3	292435,8	60,4
Засоби наземного транспорту, літальні апарати, плавучі засоби	203 083,0	74470,0	36,7
Машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання	199 372,3	139144,8	69,8
Готові харчові продукти	86 502,0	86190,5	99,6
Полімерні матеріали, пластмаси та вироби з них	58 082,3	25742,0	44,3
Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості	46 530,0	49542,8	106,5
Недорогоцінні метали та вироби з них	28 804,9	12651,9	43,9
Вироби з каменю, гіпсу, цементу	22820,5	15789,7	69,2
Текстильні матеріали та текстильні вироби	16 155,1	13627,1	83,9
Різні промислові товари	5 709,8	2184,0	38,3

Основними видами імпортованої промислової продукції 2022 року були руди (6,1%), механічне та електричне обладнання (19,0%), транспортні засоби (10,2%), продукція харчової (11,8%) та хімічної промисловості (6,8%) тощо. Майже третину товарів імпортовано із ЄС. Значні обсяги продукції надійшли з Гвінеї, Китаю, Туреччини та Бразилії.

Одним із напрямів модернізації промислової інфраструктури області є створення індустріальних парків, як засіб ефективного використання наявної в

регіоні інфраструктури. На території Миколаївської області є індустріальний парк – індустріальний парк «Енергія» у м. Миколаєві, який створено у липні 2018 року строком на 30 років та включено до Реєстру індустріальних парків України. Загальна площа індустріального парку становить майже 36 га.

Функціональне призначення індустріального парку «Енергія» передбачає створення сучасного виробничо-промислового комплексу з розвиненою інженерно-транспортною інфраструктурою у галузях переробної промисловості, а також науково-дослідної діяльності, інформаційної та телекомунікаційної діяльності. Миколаївщина має передумови та потенціал до відродження суднобудування та розвитку індустріальних парків.

10.2. Вплив на навколишнє середовище

10.2.1. Гірничодобувна промисловість

Добувна промисловість Миколаївської області в загальнообласній структурі виробництва має невеликі показники, але наявність природної сировинної бази для виробництва будівних матеріалів сприяє інвестиційній привабливості галузі. На території області є можливість ефективної розробки родовищ граніту, будівельного і облицювального каменю, сировини для виготовлення цегли та черепиці, інших будівельних матеріалів.

Розвиток будівництва, будівельної індустрії та загальна позитивна економічна динаміка, що прогнозується на перспективу, зумовлюють стійку тенденцію до зростання видобутку основних видів будівельної мінеральної сировини. Найбільш динамічним очікується зростання видобутку щебеневої продукції, будівельного каменю, сировини для стінової кераміки.

Добувна промисловість Миколаївської області представлена наступними підприємствами: ВАТ «Микитівський гранітний кар’єр», ВАТ «Первомайський кар’єр «Граніт», Первомайський гранітно-щебеневий кар’єр, ТОВ «Прибузький гранітний кар’єр», ТОВ «Софія-Граніт», ДП Арбузинська виправна колонія №83, ДП Казанківська виправна колонія № 93.

Гірничодобувна промисловість завдає шкоди рельєфу, земельним ресурсам, ґрунтовим водам. На стан довкілля впливає також пилове забруднення в результаті розробки кар’єрів будівельних матеріалів.

Під час розробки родовищ корисних копалин, особливо відкритим способом, неминуче руйнується поверхня землі. Природний ґрунтовий покрив змінюється або навіть знищується. Знищується природна і культурна рослинність, безплідні пустирі змінюють ліси і поля, знижується дебіт наземних та підземних вод і в цілому погіршується водний режим територій. Незакріплені рослинністю і висушені площі, що складені глибинними розпушеними в процесі розкривних робіт породами, стають вогнищами водної та вітрової ерозії.

10.2.2. Металургійна промисловість

Металургійна промисловість в Миколаївській області представлена підприємством кольорової металургії - ТОВ «Миколаївський глиноземний завод», який спеціалізується на виробництві алюмінію.

ТОВ «Миколаївський глиноземний завод» розрахований на випуск металургійного глинозему біля 1,6 млн тонн на рік та товарного гідрату алюмінію. Сировиною для виробництва глинозему є боксити, переробка яких здійснюється гідрохімічним способом по методу Баєра.

ТОВ «Миколаївський глиноземний завод» утворює найбільшу кількість відходів IV класу області. За 2021 рік підприємством утворено 2082,16 тис. тонн червоного шламу, з яких реалізовано споживачам 30,66 тис. тонн. Станом на 01.01.2023 на шламосховищах накопичено 49,397 млн. тонн червоного шламу.

2022 року в результаті блокування розрахункових операцій Національним Банком України та арешту рахунків в межах проведення кримінальних справ, виробнича діяльність ТОВ «МГЗ» була припинена. Це призвело до зупинення виробничої діяльність заводу та порушення режиму нормальної експлуатації шламосховищ червоного шламу. Як наслідок:

наповнення підшламовими водами (лужність стоків 3 г/мг) робочої чаші шламосховища №1,що загрожує перетіканням та скидом підшламових вод до акваторії Бузького лиману (відстань до урізу води 300м);

рівень накопичення підшламових вод (лужність стоків 5 г/мг) на шламосховищі № 2 є критичним. Переповнення зазначеного накопичувача призведе до забруднення прилеглих до нього сільськогосподарських угідь;

за несприятливих погодних умов (висока швидкість вітру, підвищення температури) шламосховище №2 може спричинити значне забруднення атмосферного повітря через пиління черевного шламу. Метод накопичення відходу виробництва на зазначеному шламосховищі «сухий» і вимагає постійного контролю та впровадження заходів щодо зволоження поверхні накопичувача. З цією метою на підприємстві функціонувала спринклерна система пилопригнічення, яка за допомоги програмного забезпечення, автоматично реагувала на зміни погодних умов та вчасно вмикала систему дрібнодіспесного зрошення. В результаті бойових дій та регулярних обстрілів території ТОВ «МГЗ», трубопроводи та мережі електропостачання цієї системи пошкоджено. Наразі шламосховище № 2 орошається водою за рахунок використання тракторної техніки, що є малоефективним, враховуючи значну площу накопичувача – 150 га.

В результаті протягом 2022 року, коли підприємство майже не працювало і загальні викиди забруднюючих речовин до атмосферного повітря зменшились на 82% (на 2191,2 тонн) у порівнянні з відповідними даними 2021 року, ТОВ «МГЗ» залишається одним із найбільших забруднювачів атмосферного повітря в області.

Враховуючи це, захід «Експлуатація шламосховища № 2 від позначки 42,5м до позначки 82,5 м, будівництво дамб нарощування ТОВ «МГЗ» з обсягом фінансування 182,4 млн грн. включено до Комплексної програми охорони довкілля Миколаївської області на 2021-2027 роки.

10.2.3. Хімічна та нафтохімічна промисловість

В Миколаївській області відсутні підприємства нафтохімічної та вугільної промисловості, тому Миколаївщина не увійшла до переліку регіонів з високим забрудненням атмосфери.

Хімічні та нафтохімічні підприємства розміщуються в основному в районах видобутку корисних копалин: кам'яне і буре вугілля, нафта і природний газ, кам'яна і калійна солі, фосфорити, сірка.

Територією області проходить траса аміакопроводу «Тольятті-Одеса» протяжністю 166 км, де одночасно може знаходитися до 9120,0 т аміаку.

У структурі промисловості на виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції припадає 3,7%.

У виробництві хімічних речовин і хімічної продукції в області порівняно з попереднім роком спостерігається приріст на 4,9 %.

10.2.4. Харчова промисловість

Переважна більшість відходів, що утворюються на підприємствах харчової промисловості відносяться до IV класу небезпеки. Частина відходів, таких як злаки хлібні некондиційні, дробина пивна, залишки овочів та фруктів, відходи від переробки молока, меляса, жом та інші передаються підприємствами різним споживачам на корм тваринам, або розміщуються на полях, як добрива.

Серед підприємств регіону сфери харчової промисловості найбільшими утворювачами відходів у звітному році були Миколаївське відділення ПрАТ «Абінбев Ефест Україна», ПАТ «Веселинівський завод сухого знежиреного молока», ПАТ «Баштанський сирзавод» та ТОВ «Сандора».

Частина відходів, таких як відходи промивних вод, відходи молокопереробних заводів накопичуються на полях фільтрації, біоставках, які займають великі площі або скидаються в каналізаційні мережі.

2018 року планована діяльність ТОВ «Сандора» щодо закачування (нагнітання) сольового концентрату у водоносний горизонт палеогенових відкладів солоних підземних вод на території виробничого комплексу № 2 (надалі ВК № 2) отримала висновок з оцінки впливу на довкілля від 06.11.2018 № 16/2018. За результатами реалізації проєкту відходи (сольовий концентрат) від опріснення підземних вод, замість скиду до каналізаційної мережі м. Миколаєва, повинні закачуватись у підземний водоносний горизонт з відповідним мінеральним складом.

Також, на підприємствах харчової промисловості утворюються відходи тари і пакувальних матеріалів, які передаються спеціалізованим підприємствам. Власних потужностей з їх переробки підприємства регіону не мають.

10.3. Державна політика та заходи з екологізації промислового виробництва

Одним із пріоритетних напрямків державної екологічної політики є екологізація виробництва, що для українських підприємств-ресурсокористувачів створює певні складнощі.

Наразі приймаючи рішення щодо вдосконалення власного виробництва, суб'єкти господарювання повинні керуватися не лише своїми власними інтересами, але враховувати вплив на стан довкілля. Адже, однією із проблем, що призводить до значних екологічних втрат, є прагнення виробників отримувати прибутки за рахунок експлуатації застарілої техніки та технологій.

В умовах несприятливого еколого-економічного середовища виникають значні екологічні та соціально-економічні проблеми. Тому на сучасному етапі для України першочергового значення набуває здійснення виваженої державної політики щодо екологізації виробництва на основі використання сучасних ресурсозберігаючих та екологічно безпечних технологій, а також формування екологічної культури нації.

Екологізація виробництва – це процес неухильного і послідовного впровадження систем технічних, управлінських та інших рішень, що дають змогу підвищувати ефективність використання природних ресурсів, поліпшувати чи зберігати якість природного середовища на локальному, регіональному і глобальному рівнях.

Екологічна ситуація в Україні потребує переходу до концепції сталого розвитку, яка передбачає побудову соціо-еколого-економічної моделі розвитку.

Основними напрямами соціо-еколого-економічної розвитку є:

екологічна реструктуризація та екологічна модернізація виробництва, що передбачає зміну галузевої структури за рахунок зниження попиту на продукцію екологічно брудних виробництв або шляхом модернізації підприємств – споживачів такої продукції;

розробка та використання природоохоронних технологій, зокрема, більш широкого використання технологій утилізації відходів, рециклювання ресурсів після їх обробки, рекультивація порушених земель;

сприяння розвитку інформаційно-телекомунікаційні технологій і електроніки; космічних і авіаційних, хімічних, виробничих, енергозберігаючих, нових транспортних технологій, виробництво нових видів продукції та послуг;

запровадження на промислових підприємствах систем екологічного менеджменту, що є сучасним механізмом управління природоохоронною діяльністю, функціонування якого сприяє покращенню екологічних показників підприємств та зниженню екологічних ризиків і витрат природоохоронного призначення як свідчить зарубіжний досвід;

формування екологічних вимог до розробки нових, запровадження в практику жорсткого екологічного контролю існуючих технологій у відповідності до сучасних екологічних та економічних нормативів та стандартів, що сприятиме підвищенню інноваційної активності підприємств.

Вирішення проблеми екологізації національного виробництва сприяє вирішенню внутрішніх соціальних проблем, створює позитивний імідж держави на міжнародній арені, забезпечує збалансований розвиток національної економіки та гармонізує її структуру, і як результат – створює перспективи та сприятливе соціо-еколого-економічне середовище для майбутніх поколінь.

11. СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО ТА ЙОГО ВПЛИВ НА НАВКОЛИШНЄ ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

11.1. Тенденції розвитку сільського господарства

Миколаївщина є регіоном інтенсивного землеробства і має великий земельний фонд, що характеризується високим ступенем освоєння. Загальна

площа сільськогосподарських угідь перевищує 2,0 млн га (близько 5 % площ України), з яких 1,7 млн га становить рілля (84,7 % у загальній структурі), на яких створюється майже 4% загальнодержавного обсягу валової сільськогосподарської продукції.

За особливостями природних умов Миколаївська область розташована у зоні недостатнього зволоження і є територією ризикованого землеробства, тому стале нарощування обсягів виробництва сільськогосподарської продукції можливе лише за умов штучного зрошення сільгоспугідь.

Зрошувані землі Миколаївської області займають 190,3 тис. га, що становить 10 % від загальної площі сільськогосподарських угідь області, з яких поливається в середньому 30 тис. га; 115,8 тис. га не використовуються як зрошувані з причини незадовільного технічного стану внутрішньогосподарської меліоративної мережі; списанню та переведенню в богарні землі підлягають 47,0 тис. га зрошуваних земель.

75 % меліоративних систем експлуатуються понад 40 років при нормативному терміні експлуатації трубопроводів, залізобетонних конструкцій, обладнання 30-40 років. Внаслідок реформування агропромислових підприємств, інфраструктура внутрішньогосподарських меліоративних систем залишилася без господаря, що негативно впливає на її технічний стан.

За результатами агрохімічного обстеження ґрунтів області якісні показники їх родючості погіршилися, вміст гумусу зменшився на 0,04 % і становить 3,24 %. Застосування на практиці екологічних та економічних обґрунтувань енерго- та ресурсозберігаючих технологій відтворення родючості ґрунтів і ведення землеробства, а також їх адаптованості до соціально- економічних і ґрунтово-кліматичних умов господарств, є реальною можливістю зупинки процесу деградації ґрунтів.

У зв'язку зі збройною агресією російської федерації проти України аграрний сектор Миколаївщині зазнав значних збитків за ключовим напрямками агропромислового комплексу – це рослинництво та тваринництво.

Особливо це відчутно на територіях області, які знаходились у тимчасовій окупації та зоні військових (бойових) дій протягом 2022 року.

За підсумками 2022 року індекс сільськогосподарської продукції у порівнянні з даними 2021 року зменшився і становив 52,4 %, у тому числі:

продукція рослинництва -50,1%;

продукція тваринництва -76,8%.

Рослинництво є стратегічною галуззю економіки області, що визначає обсяги, пропозиції та вартість основних видів продовольства для населення, зокрема продуктів переробки зерна і продукції тваринництва, формує істотну частку доходів сільськогосподарських виробників, визначає стан і тенденції розвитку сільських територій. Виробництво продукції рослинництва є базою та джерелом сталого розвитку більшості галузей агропромислового комплексу та основою аграрного експорту.

2022 року в галузі рослинництва виробництво зернових і зернобобових культур склало близько 2,1 млн тонн, що в 1,98 раз менше за попередній період

(2021 року -3,9 тонн). У середньому з 1 га обмолоченої площі одержано 30,3 ц зерна, що на 30% менше від об'ємів 2021 року (2021рік – 41,3ц/га).

Соняшнику зібрано на площі 402,2 тис. га, валовий збір становив 619,6 тис. тонн (на 47,0% менше) при середній врожайності 15,4 ц/га (на 31% менше), ріпаку – на площі 97,0 тис. га, валовий збір – 198,4 тис. тонн (на 22% більше) при середній урожайності 20,5 ц/га (на 22% менше).

Овочевих культур відкритого ґрунту зібрано на площі 9,4 тис га, валовий збір становив 148,3 тис тонн (по 157,8 ц/га), що на 54% менше, ніж за попередній період.

Картоплі накопано 176,2 тис. тонн (по 113,8 ц з 1 га), що на 43% менше, ніж торік.

Виробництво плодоягідної продукції склало 17,4 тис. тонн, що на 39% менше рівня 2021 року, винограду – 21,7 тис. тонн (на 22% менше).

Основною причиною зменшення виробництва продукції рослинництва є неможливість внаслідок військових дій на окремих територіях виконувати польові роботи, ці площі становлять 400,0 тис га або 23% від загальної площі ріллі по області (1700 тис. га). Також на зменшення обсягів виробництва продукції рослинництва вплинули несприятливі агрокліматичні умови (відсутність достатньої кількості опадів у період формування зерна).

Тваринництво – невід'ємна, споріднена з рослинництвом галузь, яка є джерелом забезпечення населення такими важливими продуктами харчування, як м'ясо, молоко, яйця, дає сировину для промисловості та забезпечуєможливість експорту.

Основними напрямами галузі є скотарство, свинарство, птахівництво, бджільництво і вівчарство.

В галузі тваринництва 2022 року у порівнянні з досягненнями 2021 року відбулося зменшення виробництва внаслідок військової агресії з боку російської федерації проти України. Зокрема чисельність сільськогосподарських тварин скоротилась:

поголів'я великої рогатої худоби - на 20,9% і склало 52,7 тис голів (у тому числі скорочення поголів'я корів - на 22,8% (33,2 тис. голів);

свиней - на 5,3% (64,0 тис. голів);

овець та кіз – 11,1% (36,7 тис. голів);

птиці –на 24,1% (1513,5 тис. голів).

Зменшення чисельності сільськогосподарських тварин призвело до зменшення обсягів виробництва тваринницької продукції в таких обсягах:

м'яса – на 16,1% (реалізовано на забій 33,8 тис. тонн);

молока –на 19,7% (вироблено 197,3 тис. тонн);

яєць – на 13,2% (136,2 млн одиниць);

вовни (валовий настриг) – на 25,0% (75,0 тонн)

2022 року основними виробниками галузі були:

з виробництва молочної продукції - ПрАТ «Лакталіс – Миколаїв», ПрАТ «Первомайський молочноконсервний комбінат»;

з виробництва нерафінованої соняшникової олії – ТОВ «Бандурський олійноекстракційний завод», ПП «Люкс –Ойл».

Експорт аграрної продукції області 2022 року становив майже 1,1 млрд дол. США, що на 52% менше у порівнянні з відповідними об'ємами експорту 2021 року (2,3 млрд дол. США).

Сільськогосподарська продукція області за звітний період експортувалась до 74 країн світу. Найвагоміші обсяги поставок здійснювались до таких країн : Румунія, Туреччина, Іспанія, Єгипет, Китай, Болгарія та Ємен.

Основною проблемою, яку набуто внаслідок військової агресії російської федерації – це неможливість здійснення повноцінної сільськогосподарської діяльності через мінування та забруднення вибухонебезпечними рештками боєприпасів значної території.

За даними департаменту агропромислового розвитку Миколаївської облвійськадміністрації, станом на 01.01.23 обстеженню та розмінуванню підлягає 288,8 тис. га сільськогосподарських земель.

11.2. Вплив на навколишнє середовище

11.2.1. Внесення мінеральних і органічних добрив на оброблювані землі та під багаторічні насадження

Дані наукових досліджень, розрахунки та досвід кращих господарств області свідчать, що для відтворення та підвищення родючості ґрунтів, створення позитивного балансу гумусу та поживних речовин, одержання високих урожаїв усіх сільськогосподарських культур високої якості щорічно на 1 га посівної площі необхідно вносити 80-100 кг поживних речовин мінеральних та 8-10 т органічних добрив.

Застосування мінеральних добрив є одним з швидкодіючих факторів підвищення родючості ґрунтів і одержання високих урожаїв доброї якості. Прибавка урожаю від добрив у середні за вологістю роки, особливо на бідних ґрунтах, досягають 40-50%, а у вологі роки та особливо га зрошенні зростають майже в 2-3 рази.

Для зони південних чорноземів та темно-каштанових ґрунтів рекомендована середня доза мінеральних добрив на гектар сівозмінної площі складає 106 кг поживних речовин (N-66, P-33, K-7 кг при співвідношенні N:P:K=1:0,5:0,1).

За інформацією Головного управління статистики Миколаївської області під урожай сільськогосподарських культур 2021 року внесено (у діючій речовині): 162,619 тис. т мінеральних добрив, що в перерахунку на 1 га посівної площі склало 179 кг (табл. 11.2.1.1)

Таблиця 11.2.1.1 – Внесення мінеральних добрив (у діючій речовині) під урожай сільськогосподарських культур 2021 року*

	Площа, оброблена мінеральними добривами, га	Обсяг унесених мінеральних добрив, т				Обсяг унесених мінеральних добрив (у діючій речовині) у розрахунку на 1 га, кг	
		у діючій речовині				уточненої посівної площі	площі, обробленої добривами
			у тому числі за видами				
			азот (N)	фосфор (P)	калій (K)		

		усього					
Під урожай звітного року	837933	162619	111500	32832	18287	179	194
Культури сільськогос подарські	833991	162151	111289	32704	18158	180	194
Культури багаторічні	3942	468	211	128	129	662**	119

*дані за 2022 рік будуть надані після отримання відповідної статистичної інформації у встановлені пункту 1 Закону України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» строки.
** до загальної площі насаджень

Однією з актуальних проблем у землеробстві є збагачення ґрунту органічною речовиною, створення позитивного балансу гумусу. Зростання урожайності сільськогосподарських культур і розширене відтворення родючості ґрунтів нерозривно пов'язані з підвищенням його вмісту. Розрахунки показують, що на сучасному рівні сільськогосподарського виробництва, коли при середніх урожаях сільськогосподарських культур мінералізація гумусу складає 1-1,3 т/га за рік, а надходження його з органічними добривами, поживними та кореневими рештками 400-600 кг, склався гостродефіцитний баланс гумусу в землеробстві області.

2021 року під урожай сільськогосподарських культур підприємствами області внесено органічних добрив 206,9 тис. тонн, що у перерахунку 1 га посівної площі склало 227 кг та є значно менше за нормативні показники (табл. 11.2.1.2)

Таблиця 11.2.1.2 - Внесення органічних добрив під урожай сільськогосподарських культур 2021 року*

	Площа, оброблена органічними добривами, га	Обсяг унесених органічних добрив, т					Обсяг унесених добрив у розрахунку на 1 га, кг	
		усього	у тому числі за видами					
			гній тварин сільськогоспо-дарських	послід птиці свійської	торф та його субстрати	інші органічні добрива	уточненої посівної площі	площі, обробленої добривами
Під урожай звітного року	39386	206913	26074	11793	29046	140000	227	5253
Культури сільського сподарські	39386	206913	26074	11793	29046	140000	227	5253
Культури багаторічні	-	-	-	-	-	-	-	-

*дані за 2022 рік будуть наведені після отримання відповідної статистичної інформації у встановлені пункту 1 Закону України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» строки.

Для зрівноваженого (бездефіцитного) балансу гумусу в землеробстві необхідно вносити 4-6 т підстилкового гною на 1 га сівозмінної площі, а для

позитивного балансу гумусу в ґрунті необхідно вносити вже 8-9 т гною на 1 га сівозмінної площі. На зрошенні такий показник складає 15 т/га гною.

В останні роки значно скоротилося поголів'я худоби в господарствах і задовольнити потребу в органічних добривах підстилковим гноєм у повному обсязі поки що немає можливості.

Тому, поряд із збільшенням виробництва і внесення в ґрунт органічних добрив слід більше приділяти уваги поповненню ґрунту органічною речовиною за рахунок інших джерел. Це використання залишків побічної продукції рослинництва (соломи, стебел соняшнику і кукурудзи, поживних і кореневих решток), збільшення площ багаторічних бобових трав, вирощування сидератів, особливо на зрошуваних землях. В районах протікання річок та наявності ставків заслуговує уваги добування і використання сапропелей, на засолених та солонцюватих землях застосування хімічних меліорантів.

11.2.2. Використання пестицидів

В області все більше запроваджуються програмні або так звані інтегровані системи захисту сільськогосподарських культур і багаторічних насаджень від шкідників та хвороб. В їхню основу покладено біоценотичний принцип, який передбачає регулювання чисельності шкодочинних організмів шляхом оптимального поєднання агротехнічних, біологічних, імунологічних, хімічних та інших сучасних методів захисту з урахуванням економічної доцільності їхнього застосування за умови збереження природних корисних організмів.

Лише після вичерпання захистної дії агротехнічних, біологічних, імунологічних методів захисту вдаються до хімічних обробок посівів і насаджень з дотриманням безпеки застосування та охорони довкілля. Проведення хімічних обробок здійснюється з обов'язковим дотриманням строків обробки, норм витрати препаратів і методів їхнього використання. При цьому практикується обробка посівів лише в осередках надпорогового розповсюдження шкідників і хвороб. Перевага віддається препаратам, що менш токсичні для людей і тварин, застосовуються клеючі добавки у бакових розчинах при протруєнні чи обприскуванні, здійснюються почергове застосування препаратів тощо з дотриманням таких правил:

застосовувати пестициди тільки при досягненні чисельності шкідників чи розповсюдженості хвороб вище економічних порогів шкодочинності;

використовувати протруйник, фунгіцид чи інсектицид із спектром захисної активності відповідно наявному видовому складу збудників хвороб та шкідників;

обробляти насіння та садовий матеріал тільки механізованим способом;

використовувати крайові обробки посівів або лише в осередках розповсюдження шкідливих об'єктів;

чергувати застосування різних видів пестицидів у часі, зокрема системних фунгіцидів або системних з контактними;

практикувати сумісне застосування фунгіцидів з інсектицидами, гербіцидами, а також синергетичних сумішей з іншими біологічно активними

речовинами (сечовиною, аміачною селітрою, препаратом емістим, мікроелементами тощо);

проводити щадні хімобробки посівів у місцях накопичення природних антогоністів збудників хвороб та шкідників.

Всього за 2021 рік в області в агропромисловому комплексі використано пестицидів – 889,2 тонни на загальну площу 806,8 тис. га з розрахунку 0,978 кг на 1 га (табл.11.2.2.1).

Інформація щодо проведення зазначених вище робіт протягом 2022 року відсутня і буде надана після отримання відповідної статистичної інформації у встановлені пункту 1 Закону України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» строки.

Таблиця 11.2.2.1.- Застосування пестицидів (у діючій речовині) під урожай сільськогосподарських культур 2021 року *

	Площа, оброблена пестицидами, га	Обсяг унесених пестицидів (у діючій речовині), кг						Обсяг унесених пестицидів (у діючій речовині)у розрахунку на 1 га, кг	
		усього	у тому числі за видами					уточненої посівної площі	площі, обробленої пестицидами
			фунгіциди та бактерициди	гербіциди	інсектициди та акарициди	регулятори росту рослин	інші засоби захисту рослин		
Під урожай звітного року	806775	889200	244559	551138	86104	6392	1007	0,978	1,102
Культури сільськогосподарські	801728	860308	221046	547574	84298	6383	1007	0,953	1,073
Культури багаторічні	5047	28891	23513	3563	1806	9	0	4,057**	5,724

*дані за 2022 рік будуть наведені після отримання відповідної статистичної інформації у встановлені пункту 1 Закону України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» строки.

** до загальної площі насаджень

11.2.3 Зрошення та осушення земель

Площа зрошуваних земель в Миколаївській області складає 190,3 тис. га, у т.ч. сільськогосподарських угідь – 189,78 тис. га (23 зрошувальні державні системи та ділянки «малого» зрошення в 4 районах). У зв'язку з військовою агресією з боку російської федерації та тимчасовою окупацією частини Миколаївської області, площі поливів 2022 року суттєво зменшилися в порівнянні із попередніми роками. Всього було зрошено 2881 гектар

сільськогосподарських угідь. З них – 2386 гектарів к Миколаївському районі, 345 гектарів – у Вознесенському та 150 гектарів – в Баштанському.

Основними джерелами зрошення в Миколаївській області є ріки Інгулець та Дніпро, Південний Буг, Інгул, а також водосховища: Явкінське, Любинське, Бармашовське, Катеринівське, Щербанівське, Нечаянське, Таборівське та інші, ставки – накопичувачі поверхневого стоку на малих річках і балках.

Моніторинг та оцінка якості зрошувальних вод у джерелах зрошення Миколаївської області проводяться Снігурівською дільницею Регіонального офісу водних ресурсів у Миколаївській області, відповідно до вимог «Інструкції з організації та здійснення моніторингу зрошувальних та осушуваних земель», затвердженої наказом Держводгоспу України від 16.04.2008 № 108.

Внаслідок проведення бойових дій на території області та тимчасової окупації Снігурівської міської територіальної громади, 2022 року моніторинг якості зрошувальних вод не здійснювався.

За даними моніторингу 2021 року, для визначення якості води основних джерел зрошення, на хімічний аналіз було відібрано 13 проб води в 13 основних точках спостереження.

Додатково, з метою порівняння якості води в основних джерелах зрошення та безпосередньо в точках водовідбору, а також оперативного контролю за якістю природних вод водних об`єктів Миколаївської області, були відібрані на хімічний аналіз 2 проби поливних вод з розподільчих та магістральних каналів крупних державних зрошувальних систем області – Інгулецької та Явкінської ЗС та 3 проби природних вод Кам`янського, Щербанівського та Катеринівського водосховищ. Інформація по цим пунктам спостережень наводиться до відома.

Проби води відбирались безпосередньо в магістральних каналах, при наявності в них зрошувальних вод, або безпосередньо з джерел зрошення переважно біля головних насосних станцій зрошувальних систем, якщо магістральні канали на момент відбору проб не були заповнені водою.

Визначення якості води проводилось за національним стандартом України ДСТУ 2730 : 2015 «Якість природної води для зрошення. Агрономічні критерії», який введений в дію з 01.07.2016 року.

Оцінка якості природних вод для зрошення в кінці зрошувального сезону показала наступне:

за небезпекою вторинного засолення ґрунтів, оцінка води проведена з урахуванням загальної концентрації токсичних іонів, відображених в еквівалентах хлору.

В кінці поливного періоду 2021 року, вода більшості основних джерел зрошення віднесена до І класу (концентрація токсичних іонів для важкосуглинкових ґрунтів, які переважають на зрошуваних землях Миколаївської області, менше 14 мг-екв/дм^3) і оцінюється як придатна без обмежень.

В змішаних водах Інгулецького МК, каналу Р-11 та Явкінського МК (станом на 15.09.21 р.) вміст токсичних солей складає 8,52 мг-екв/дм^3, 9,56 мг-екв/дм^3 та 9,34 мг-екв/дм^3, відповідно, що не перевищує верхній поріг (менше ніж 14 мг-екв/дм^3) для води І класу.

Впродовж р. Південий Буг, поливні води також віднесені до І класу, тобто придатні без обмежень. Вміст токсичних солей складає від 2,38 до 5,98 мг-екв/дм^3, що не перевищує верхній поріг для води І класу. В водах Катеринівського водосховища (13,08 мг-екв/дм^3), Любинського водосховища (10,99 мг-екв/дм^3), Нечаянського водосховища (13,11 мг-екв/дм^3), Таборівського водосховища (11,17 мг-екв/дм^3), Софіївського водосховища (9,65 мг-екв/дм^3) та в р. Інгул (8,50 мг-екв/дм^3) вміст токсичних солей також не перевищує верхній поріг для води І класу.

Води Бармашовського ставка (вміст токсичних солей 16,32 мг-екв/дм^3), Явкінського водосховища (14,02 мг-екв/дм^3) та Щербанівського водосховища (20,00 мг-екв/дм^3) за небезпекою вторинного засолення ґрунтів віднесені до ІІ класу, тобто обмежено придатні (концентрація токсичних іонів в поливних водах ІІ класу для важкосуглинкових ґрунтів, які переважають на зрошуваних землях Миколаївської області, від 14 до 24 мг-екв/дм^3).

Високий вміст токсичних іонів відмічається в водах Кам`янського водосховища і складає – 45,61 мг-екв/дм^3, що в 1,9 рази перевищує верхній поріг інтервалу концентрації токсичних іонів для води ІІ класу. Вода вищезазначеного водосховища за небезпекою вторинного засолення ґрунтів віднесена до непридатної для зрошення без попереднього поліпшення її складу (ІІІ клас якості). Використання для зрошення води вказаного водосховища завжди буде приводити до швидкого вторинного засолення ґрунтів і зниження врожаю сільськогосподарських культур на 40 – 60%. При близькому заляганні ґрунтових вод менше допустимих значень (в середньому 2 метри) і відсутності дренажу, зрошення водою з вмістом понад 24 мг-екв/дм^3 токсичних солей взагалі недопустимо, тому що це приводить до швидкого засолення та деградації ґрунтів.

за небезпекою підлуження ґрунту, оцінка води проведена на основі комплексної оцінки показників pH, токсичної лужності (HCO_3-Ca^{2+}) і лужності від нормальних карбонатів (CO_3^{2-}).

Вода більшості джерел зрошення Миколаївської області за небезпекою підлуження ґрунту віднесена до ІІ класу (обмежено придатна) в зв`язку з високим показником pH, від 8,17 в р. Південний Буг біля с. Себино, ГНС Кандибинської ЗС (Кандибинська ЗС, с-ми «малого» зрошення) до 8,52 в Нечаянському в-щі біля с. Нечаяне (Кам`янська ЗС, Калинівська ЗС), а в окремих випадках – наявністю лужності від нормальних карбонатів (CO_3^{2-}), від 0,2 мг-екв/дм^3 в Інгулецькому МК та каналі Р-11 (ПК-0) до 0,6 мг-екв/дм^3 в Нечаянському в-щі біля с. Нечаяне (Кам`янська ЗС, Калинівська ЗС).

В Бармашовському ставку, Кам`янському, Любинському та Явкінському водосховищах, в Явкінському МК біля НСП-2 та в р. Інгул біля с. Костянтинівка (Інгульська ЗС, ділянки «малого» зрошення), зрошувальні води за небезпекою підлуження ґрунту оцінюються як придатні для зрошення без обмежень (І клас).

за небезпекою токсичного впливу на рослини за поливів дощуванням якість води оцінюється на основі комплексної оцінки показників pH, лужності від нормальних карбонатів (CO_3^{2-}), вмісту хлору (Cl^-) з врахуванням вмісту в зрошувальній воді токсичних іонів в еквівалентах хлору (е Cl^-).

За вмістом лужності від нормальних карбонатів (CO_3^{2-}), вмісту хлору (Cl^-) з врахуванням вмісту в зрошувальній воді токсичних іонів в еквівалентах хлору (е Cl^-), показнику pH поливна вода більшості джерел зрошення віднесена до II класу і оцінюється як обмежено придатна. Вода більшості джерел зрошення має високий вміст іонів хлору (від 4,80 до 11,60 мг-екв/дм^3) за виключенням води ріки Південний Буг де вміст хлоридів не перевищує 2,40 мг-екв/дм^3.

Води р. Південний Буг віднесені до II класу і оцінюються як обмежено придатні по показнику pH, який перевищує верхній поріг інтервалу для води I класу (від 6,5 до 7,5 одиниць) і становить від 8,17 до 8,45 одиниць.

В Інгулецькому МК біля ГНС ІЗС (Інгулецька, Явкінська ЗС) зрошувальна вода за небезпекою токсичного впливу на рослини за поливів дощуванням також оцінюється як обмежено придатна для зрошення (II клас) відносно pH, який складає 8,33 одиниці та відносно вмісту хлору (Cl^-), який складає 6,40 мг-екв/дм^3.

В Інгулецькому МК біля ГНС ІЗС (Інгулецька, Явкінська ЗС), в каналі Р-11 (ПК-0), в р. Південний Буг біля с. Ковалівка (Південнобузька ЗС, с-ми «малого» зрошення), а також в Нечаянському водосховищі біля с. Нечаяне (Кам`янська ЗС, Калинівська ЗС) та Софіївському водосховищі біля с. Софіївка (Інгульська ЗС, ділянки «малого» зрошення), вода за небезпекою токсичного впливу на рослини за поливів дощуванням, оцінюються як обмежено придатна для зрошення (II клас) через високий вміст лужності від нормальних карбонатів (CO_3^{2-}), який складає від 0,2 до 0,6 мг-екв/дм^3 (інтервал концентрації лужності від нормальних карбонатів (CO_3^{2-}) при оцінці води за небезпекою токсичного впливу на рослини за поливів дощуванням для води II класу складає від 0,1 до 0,6 мг-екв/дм^3).

До III класу – непридатні для зрошення, в кінці поливного періоду віднесені води Щербанівського та Кам`янського водосховищ через високий вміст вмісту хлору ($Cl^-$), який складає 15,20 та 41,20 мг-екв/дм$^3$, відповідно, і знаходиться за межами значень для води II класу (вміст $Cl^-$ для води II класу від 3 до 15 мг-екв/дм$^3$). В водах Кам`янського водосховища вміст хлоридів складає 41,20 мг-екв/дм^3 (1460,54 мг/дм^3), що в 2,75 рази перевищує верхній поріг інтервалу для води II класу та згідно ВБН 33-5.5-01-97 «Організація і ведення еколого-меліоративного моніторингу. Частина 1 – зрошувані землі» (додаток 2 таблиця 1. «Критерії оцінки показників забруднення ґрунтових, підземних, дренажно-скидних і зрошувальних вод»), у 2,43 рази перевищує верхній поріг умовного забруднення хлоридами (допустимі значення забруднення води хлоридами при зрошенні 250 – 600 мг/дм^3).

Все вищезазначене свідчить про те, що застосування таких вод для зрошення може негативно вплинути на сільськогосподарські рослини, особливо при поливі дощуванням у спекотний денний час. Потрібна попередня нейтралізація лужності і розведення води до безпечних (за вмістом хлорид-іонів) меж.

за небезпекою осолонцювання ґрунтів, якість води оцінювалася на підставі співвідношення суми катіонів натрію і калію до суми всіх катіонів з урахуванням буферності і гранулометричного складу ґрунтів та врахуванням співвідношення в зрошувальній воді катіонів магнію до катіонів кальцію. При цьому враховується клас води за небезпекою підлуження ґрунтів.

В кінці зрошувального сезону поливна вода більшості джерел зрошення Миколаївської області за небезпекою осолонцювання ґрунтів оцінюється як обмежено придатна для зрошення (II клас якості). В р. Південний Буг та Інгул, а також в Кам`янському водосховищі зрошувальні води віднесені до I класу, тобто придатні для зрошення без обмежень.

В Катеринівському водосховищі та Бармашовському ставку якість води за небезпекою осолонцювання ґрунтів оцінюється як непридатна для зрошення без попереднього поліпшення її складу (III клас якості) за рахунок високого вмісту $Na^+ + K^+$ (більше 75 % від суми основ), що при зрошенні такими водами може привести до швидкого осолонцювання ґрунтів і погіршення їх властивостей.

Тривалі спостереження свідчать про те, що на зрошуваних землях, які інтенсивно поливаються, розвиваються процеси осолонцювання ґрунтів, що веде до негативних наслідків – деградації ґрунтової структури, злитизації, зниження водопроникності, втрати гумусу і т.д. Для покращення меліоративного стану солонцюватих земель необхідно проводити комплекс меліоративних заходів основним з яких є – гіпсування ґрунтів.

Розподіл зрошуваних площ (29050,47 га) за якістю поливної води в кінці зрошувального періоду 2021 року виглядає наступним чином:

Вода II класу – обмежено придатна всього – 25830,47 га (88,92 %), в т.ч.:

за небезпекою вторинного засолення ґрунтів – немає;

за небезпекою підлуження ґрунтів – 2170,0 га;

за небезпекою токсичного впливу на рослини за поливів дощуванням – 1741,57 га;

за небезпекою осолонцювання ґрунтів – 21918,9 га.

Вода III класу – непридатна для зрошення всього – 3220,0 га (11,08 %), в т.ч.:

за небезпекою вторинного засолення ґрунтів – немає;

за небезпекою підлуження ґрунтів – немає;

за небезпекою токсичного впливу на рослини за поливів дощуванням – немає;

за небезпекою осолонцювання ґрунтів – 3220,0 га.

Відповідно до ВНД 33-5,5-0,2-97 «Якість природної води для зрошення. Екологічні критерії» та ВБН 33-5.5-01-97 «Організація і ведення еколого-меліоративного моніторингу. Частина 1 – зрошувані землі» в відібраних пробах зрошувальних вод визначався вміст різних форм азоту (NO_2, NO_3, NH_4) та фосфатів (PO_4). В усіх відібраних пробах вміст загально-екологічних, еколого-гігієнічних та еколого-токсикологічних показників, визначених ВНД 33-5,5-0,2-97 «Якість природної води для зрошення. Екологічні критерії», не перевищує гранично допустимих концентрацій (ГДК). Зрошувальні води джерел зрошення Миколаївської області в кінці поливного періоду 2021 року за екологічним критеріям якості віднесені до I класу, тобто придатні без обмежень.

Таким чином, проведена оцінка якості зрошувальної води, згідно національного стандарту України ДСТУ 2730 : 2015 «Якість природної води для зрошення. Агрономічні критерії» свідчить про те, що вода в джерелах зрошення Миколаївської області за більшістю показників обмежено придатна (II клас) через небезпеку іригаційного засолення та підлуження ґрунтів і можливий

токсичний вплив на рослини (високий показник pH, високий вміст іонів хлору, високий вміст токсичних іонів в еквівалентах хлору).

Все вищезазначене вимагає більш уважного ставлення до використання вод природних джерел зрошення для поливу сільськогосподарських культур, організації постійного контролю та проведення комплексу заходів щодо покращення якості поливної води та підвищення родючості ґрунтів.

11.2.4. Тенденції в тваринництві

Тваринництво - невід'ємна споріднена з рослинництвом галузь. Воно покликане задовольнити потреби населення у м'ясомолочних продуктах, а також потреби легкої та інших галузей промисловості в багатьох видах сільськогосподарської сировини.

Тваринництво області представлене такими основними галузями як скотарство, свинарство і птахівництво. Певною мірою розвинутими є бджільництво, вівчарство й кролівництво.

Галузь тваринництва, незважаючи на значний потенціал розвитку, а саме наявність сприятливих природно-кліматичних, земельних, трудових ресурсів тощо, перебуває в скрутному стані.

В умовах світової кризи вітчизняне (в тому числі й обласне) тваринництво потребує ефективного державного захисту.

Розрахунковий аналіз ситуації розвитку галузі свідчить про продовження (в найближчі 4-3 роки) негативних тенденцій розвитку, в першу чергу скотарства та свинарства (зниження обсягів виробництва м'яса, молока, вовни, скорочення чисельності поголів’я тварин, погіршення їх якісного складу).

У довоєнний період основними причинами зменшення обсягів виробництва молока та яєць визнано скорочення чисельності поголів’я корів та птиці в господарствах населення. 2022 року ця тенденція закріпилась.

За відсутності статистичної інформації щодо розвитку галузі наводимо дані станом на 01.01.2022

Таблиця 11.2.4.1. - Поголів’я основних видів худоби та птиці*

	Поголів’я худоби та птиці на кінець року, тис. голів				
	велика рогата худоба		свині	вівці та кози	птиця
	усього	у т.ч. корови			
2018	98,5	60,8	83,1	49,5	2554,2
2019	86,9	54,0	77,6	46,5	2453,2
2020	74,0	47,4	72,6	43,9	1957,1
2021	66,6	43,0	67,6	41,3	1994,7

*дані за 2022 рік будуть наведені після отримання відповідної статистичної інформації у встановлені пункту 1 Закону України «Про захист інтересів суб’єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» строки.

Проягом 2021 року спостерігалося зменшення обсягів тваринництва, скорочення чисельності поголів’я худоби. Станом на 01.01.2022 кількість великої рогатої худоби скоротилась у порівнянні з минулим роком на 10 %, свиней – на 6,9%, вівець та кіз – на 6,0%.

Таблиця 11.2.4.2. - Виробництво основних видів продукції тваринництва*

	Виробництво основних видів продукції тваринництва			
	жива маса сільськогосподарських тварин реалізованих на забій, тис. т	молоко, тис. т	яйця, млн шт.	вовна, т
2018	56,4	324,6	240,1	146,0
2019	50,9	299,0	275,4	113,0
2020	45,6	278,5	201,6	98,0
2021	40,3	245,7	156,9	100,0

*дані за 2022 рік будуть наведені після отримання відповідної статистичної інформації у встановлені пункту 1 Закону України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» строки.

Виробництво м'яса зменшилося на 11,6%, молока – на 11,8% , яєць – на 22,2%, лише обсяг виробництва вовни збільшився на 2,0 %.

В перспективі, за умови розв'язання системи взаємопов'язаних проблем з відродженням тваринництва та вжиття відповідних заходів на державному рівні стосовно впровадження моделі інтенсивного розвитку тваринництва у великотоварних господарствах, вдасться забезпечити отримання необхідних обсягів (для харчування людей) виробництва тваринницької продукції.

Зазначене сприятиме досягненню самоокуповуванню виробництва продукції тваринництва, насамперед в сільгосппідприємствах та забезпечити переробні підприємства сировинною продукцією, а населення високоякісними продуктами харчування тваринного походження.

11.3. Органічне сільське господарство

За визначенням Міжнародної федерації органічного сільськогосподарського руху (IFOAM) «органічне сільське господарство - виробнича система, що підтримує здоров'я ґрунтів, екосистем і людей. Воно залежить від екологічних процесів, біологічної різноманітності та природних циклів, характерних для місцевих умов, при цьому уникається використання шкідливих ресурсів, які викликають несприятливі наслідки. Органічне сільське господарство поєднує в собі традиції, нововведення та науку з метою покращення стану навколишнього середовища та сприяння розвитку справедливих взаємовідносин і належного рівня життя для всього вищезазначеного».

Принцип органічного виробництва (землеробства) полягає у мінімальному обробітку ґрунту і повній відмові від застосування ГМО, антибіотиків, отрутохімікатів та мінеральних добрив. Це призводить до підвищення природної біологічної активності у ґрунті, відновлення балансу поживних речовин, підсилюються відновлювальні властивості, нормалізується робота живих організмів, відбувається приріст гумусу, і як результат – збільшення урожайності сільськогосподарських культур.

Результатом органічного виробництва є екологічна чиста продукція, вільна від ГМО та невластивих продуктам харчування хімічних елементів.

Нині в світі зростає попит на якісні та безпечні продукти харчування, а особливої популярності останнім часом набувають так звані органічні продукти. Україна та область теж не стоїть осторонь цих процесів, спостерігається зацікавленість як малих, так і великих сільгосппідприємств виробництвом саме органічної продукції, розпочалось формування інфраструктури органічного виробництва (створюють громадські організації для підтримки «органічного руху» й асоціації виробників органічної продукції), зрушив із місця процес розробки нормативної та законодавчої бази для підтримки цього напряму сільгоспвиробництва.

Для виробників перехід до органічного виробництва дає змогу скоротити витрати на хімічні засоби захисту, внесення мінеральних добрив, знизити затрати пально-мастильних матеріалів при переході до безплужного обробітку, при цьому ціна на отриману біологічну продукцію є в 2-3 рази вищою від ціни на звичайну. Підвищена ефективність використання землі та інших ресурсів у органічних господарствах є важливим стимулом переведення діяльності сільськогосподарських виробників на органічні засади – якщо попит та можливість переробки екологічно чистої продукції є достатнім, а можливості її реалізації – реальними та досяжними.

З метою розвитку органічного виробництва на території області рішенням обласної ради від 29 вересня 2021 року № 1 затверджено Програму розвитку агропромислового комплексу Миколаївської області на 2021-2025 роки, в рамках якої передбачається підтримка органічного виробництва, зокрема компенсація вартості сертифікату органічної продукції та інших напрямків фінансової підтримки виробникам органічної продукції.

На території області сертифікаційним органом ТОВ «Органік стандарт» проведено сертифікацію 31 потужності операторів ринку з органічного виробництва, в тому числі:

24 з виробництва меду;

6 з вирощування харчових продуктів рослинного походження;

1 оператор ринку з вирощування харчових продуктів рослинного походження.

Переважна більшість операторів сертифікації на бджільництво, пов’язано в першу чергу з тим, що є відповідний зарубіжний попит на дану продукцію з нашої території, і представництвом зарубіжної компанії здійснюється всебічна допомога в підтримці оператора виробника, зокрема в отримані сертифікату. Для невеликих сільгосппідприємств це немалі витрати 25-50 тис грн з щорічним його підтвердженням.

11.4. Державна політика та заходи з екологізації сільського господарства.

Сільське господарство є галуззю економіки, в якій виробництво найтісніше пов'язане з природою, проте технічний розвиток і процеси індустріалізації аграрного виробництва призвели до несприятливих змін в екологічній складовій навколишнього середовища. Йдеться, насамперед, про виснаження ґрунтів,

застосування хімічно небезпечних технологій виробництва, використання хімічних добрив.

В цілому екологічна спрямованість сільськогосподарського виробництва передбачає пошук таких методів організації господарської діяльності в цій сфері, які можуть забезпечити задоволення попиту на продукцію галузі поряд із одночасним зменшенням негативного впливу на довкілля та сприянням сталому розвитку сільських територій.

Розвиток аграрного сектора має потужний вплив на економічну ситуацію в Україні. Тому проблема екологізації цієї галузі набуває вирішального значення для розвитку країни та підвищення рівня конкурентоспроможності на світовому ринку.

В Україні діє Закон «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року», відповідно до якого важливим завданням Державної екологічної політики в Україні є формування ефективної, зваженої стратегії екологічної безпеки аграрно-промислового комплексу держави (далі -АПК), яка має поєднувати національні інтереси і можливості з реаліями світової економіки.

Україна підтримала концепцію сталого розвитку, що зумовлює виконання екологічно орієнтованих вимог в різних галузях (економіці, соціальному і духовному житті, політиці тощо).

За цією концепцією, для здійснення екологізації сільського господарства екологічна політика країни потребує удосконалення за такими напрямками:

сприяння розвитку економіки України на екологічній основі шляхом модернізації виробництва за рахунок підвищення ресурсо- та енергоефективності, впровадження екологобезпечних технологій;

забезпечення міжгалузевого, міжрегіонального співробітництва та партнерства між громадами, державою та бізнесом у сфері вирішення екологічних проблем;

формування ефективної системи державного екологічного моніторингу, як складової глобальної мережі екологічного моніторингу на основі сучасних технологій;

формування та реалізація екологічних програм на всіх рівнях і визначення пріоритетності їх фінансування;

зміна інвестиційної політики з урахуванням екологічних пріоритетів;

формування екологічної свідомості та культури суспільства;

розвиток безперервної екологічної освіти та природоохоронної інформаційнопросвітньої діяльності, створення та підтримка громадських екологічних організацій.

Основною проблемою розвитку аграрного сектору країни на сьогодні є екологічне вдосконалення економічної діяльності, що передбачає зниження потреби у залученні природних ресурсів до виробництва, а також дотримання екологічної рівноваги між споживанням природних ресурсів аграрним сектором та можливістю природного середовища щодо їх відновлення.

Механізми за допомогою яких має здійснюватися процес екологізації, такі:

механізми економічного реагування: становлення лімітів за використання природними ресурсами, на розміщення відходів; плата за забруднення;

відшкодування у встановленому порядку збитків, завданих порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища; відшкодування за погіршення якості природних ресурсів;

фінансовий механізм екологізації: цей механізм формується за рахунок коштів державного бюджету; обласного фонду охорони навколишнього природного середовища; місцевих бюджетів; коштів підприємств, установ та організацій; коштів інвесторів; коштів благодійних міжнародних організацій;

механізм держпідтримки: реалізація великих екологічних програм та екологічно орієнтованих проектів державного, регіонального або муніципального рівнів; державна податкова, грошово-кредитна, бюджетна, цінова політики; державні дотації, замовлення, механізми обмежень і заборон; зовнішньоекономічна політика; підтримка соціальної сфери.

Ключова роль введення в дію цих механізмів належить єдиній послідовній державній політиці щодо екологізації аграрного виробництва, в основі якої лежать запровадження та реалізація принципів раціонального природокористування з мінімізацією негативного впливу на екологічні об'єкти під час здійснення антропогенної діяльності.

До основних законодавчих актів України, якими визначаються вимоги екологобезпечного сільськогосподарського виробництва та встановлюється контроль в цієї галузі, належать: Конституція України, Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища», , Закон України «Про охорону земель», Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності», Закон України «Про оцінку впливу на довкілля», Закон України «Про меліорацію земель», Закон України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» Закон України «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів», Земельний кодекс України та Водний кодекс України.

За оцінкою фахівців дієвими заходами щодо екологізація сільськогосподарського виробництва є:

1) впровадження природоохоронних та екологічно виважених способів використання природних ресурсів для потреб аграрного виробництва;

2) обов'язкового дотримання та реалізації екологічних пріоритетів, визначених законодавством, та впровадження екологічних вимог у виробничо-господарську діяльність аграрних товаровиробників на всіх стадіях, етапах і процесах виробництва того чи іншого виду сільськогосподарської продукції;

3) реалізації комплексу заходів у тому числі правового характеру щодо збереження продуктивності сільськогосподарських угідь, зменшення порушення структури і ущільненості ґрунту ходовими частинами сільськогосподарської техніки (наприклад, одним із таких заходів може бути посилення юридичної відповідальності за невиконання вимог з охорони земель і збереження ґрунтів);

4) скорочення втрат гумусу та інших поживних речовин у ґрунті шляхом застосування еколого-безпечних технологій та нормативів застосування органічних добрив;

5) проведення оцінки впливу планової сільськогосподарської діяльності на довкілля;

6) правового забезпечення виробництва екологічно безпечної сільськогосподарської продукції.

12. ЕНЕРГЕТИКА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА НАВКОЛИШНЄ ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

12.1. Структура виробництва та використання енергії

Стратегія розвитку енергетичної галузі області полягає, переважно, у вирішенні завдань підвищення ефективності використання наявних і пошуку та впровадженні альтернативних джерел усіх видів енергії, оптимізації паливно-енергетичного балансу, застосування заходів по енергозбереженню, підвищенню екологічної безпеки.

Миколаївська область використовує 1,2 % енергоресурсів у загальному об'ємі використання по Україні.

Структура виробничого споживання паливно-енергетичних ресурсів області наведена у малюнку 12.1.1. Найбільшу частину в структурі споживання займає природний газ, споживання якого 2021 року склало 1073,1 млн м3, що на 9,2% більше у порівнянні зі споживанням 2020 року.

Дані щодо обсягів споживання паливно-енергетичних ресурсів в області за 2022 рік будуть наведені після отримання відповідної статистичної інформації у встановлені пункту 1 Закону України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» строки.

Дані щодо використання в області основних видів палива 2021 року представлені у таблицях 12.1.1 та 12.1.2.

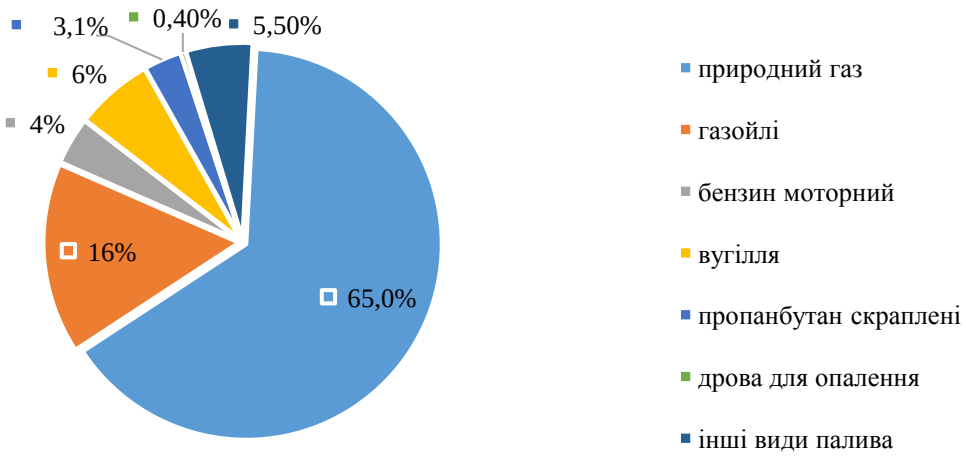

Мал.12.1.1. Структура виробничого споживання паливно-енергетичних ресурсів області.

Таблиця 12.1.1 - Використання основних видів палива протягом 2021 року (попередні дані), тис.т*

	Вугілля кам'яне	Газ природний, млн.м^3	Бензин моторний[1]	Газойлі (паливо дизельне)[1]	Пропан і бутан скраплені[1]

Січень	2,0	120,5	0,6	7,1	0,5
Лютий	2,1	124,5	0,7	7,0	0,4
Березень	9,5	124,6	0,8	8,0	0,5
Квітень	12,0	78,4	0,9	10,3	0,5
Травень	20,8	61,6	1,0	11,2	0,5
Червень	16,7	50,0	1,0	9,8	0,5
Липень	9,8	52,7	1,2	19,8	0,5
Серпень	17,0	72,2	1,1	16,2	0,5
Вересень	10,9	80,9	1,1	16,8	0,5
Жовтень	14,0	90,4	1,1	16,6	0,4
Листопад	9,4	97,2	1,0	14,1	0,5
Грудень	8,2	120,1	0,9	11,6	0,5

[1] Без урахування обсягів роздрібного продажу через АЗС.

* дані за 2022 рік будуть наведені після отримання відповідної статистичної інформації у встановлені пункту 1 Закону України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» строки.

Таблиця 12.1.2. Продаж світлих нафтопродуктів і газу через АЗС 2021 року, тис.т*

	Бензин моторний	Газойлі (паливо дизельне)	Пропан і бутан скраплені
Січень	2,6	2,2	2,0
Лютий	2,4	2,3	1,9
Березень	2,8	3,0	2,3
Квітень	3,1	3,3	2,5
Травень	3,6	3,3	2,7
Червень	3,7	3,5	2,9
Липень	4,4	5,1	3,4
Серпень	4,5	4,9	3,4
Вересень	3,6	4,3	2,4
Жовтень	3,7	4,9	2,4
Листопад	3,3	4,4	2,0
Грудень	3,5	4,4	2,0

*інформацію підготовлено за результатами державного статистичного спостереження «Використання та запаси палива"(за даними місячної звітності). Дані за 2022 рік будуть наведені після отримання відповідної статистичної інформації у встановлені пункту 1 Закону України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» строки.

Виробництво електричної енергії в Миколаївській області здійснюється атомною електростанцією, 5 гідроелектростанціями, 4 когенераційними установками, теплоелектроцентраллю, вітряними електростанціями та сонячними електростанціями.

Об'єми постачання енергії за джерелами наведені у таблиці 12.1.3.

Таблиця 12.1.3. – Об'єми постачання в області електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря 2021 року, млн.кВт·год*

Джерело електроенергії	Вироблено, млн.кВт·год
Всього	20120,9
у т.ч. вироблена:	
тепловими електростанціями (ТЕЦ, ТЕС)	247,6
атомними електростанціями	18812,1
гідроелектростанціями (гідроелектростанціями і гідроакумулюючими електростанціями)	215,4
вітровими електростанціями	333,1
сонячними електростанціями	512,7

*дані щодо об’ємів постачання в області електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря за 2022 рік будуть надані після отримання відповідної статистичної інформації у встановлені пункту 1 Закону України «Про захист інтересів суб’єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» строки.

12.2. Ефективність енергоспоживання та енергозбереження

Стратегія розвитку енергетичної галузі області полягає, переважно, у вирішенні завдань підвищення ефективності використання наявних і пошуку та впровадженні альтернативних джерел усіх видів енергії, оптимізації паливно-енергетичного балансу, застосування заходів по енергозбереженню, підвищенню екологічної безпеки.

Облдержадміністрація підтримує впровадження в області проектів з виробництва електроенергії з альтернативних (відновлювальних) джерел енергії.

Рівень використання паливно-енергетичних ресурсів залежить від обсягів та організації виробництва, тобто зниження витрат на виробництві може відбуватися або завдяки зменшенню обсягів виробництва, або в результаті впровадження ресурсозберігаючих технологій та нових технічних досягнень.

Таблиця 12.2.1 - Використання енергії за основними видами економічної діяльності*

	Електроенергія, тис.кВт•год	Теплоенергія, Гкал
Усього	3299320	3904387
Сільське, лісове та рибне господарство	36389	2065
Сільське господарство,мисливство та надання пов’язаних із ними послуг	35787	1900
Лісове господарство та лісозаготівлі	139	165
Рибне господарство	463	–
Промисловість	2941208	3583560
Добувна промисловість і розроблення кар’єрів	16582	71
Переробна промисловість у тому числі	916380	3473570
виробництво харчових		

продуктів	215979	507794
виробництво напоїв	18950	26760
виробництво одягу	2028	к
виробництво шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	4289	5425
виробництво паперу та паперових виробів	к	к
виробництво гумових і пластмасових виробів	4606	–
виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції	96473	2977
металургійне виробництво	470232	2852724
виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування	12126	114
виробництво електричного устаткування	2027	к
виробництво машин та устаткування, не віднесених до інших угруповань	66976	69207
виробництво інших транспортних засобів	8364	672
ремонт і монтаж машин і устаткування	8699	955
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	1875474	108436
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	132772	1483
Будівництво	2819	2277
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	30415	3479
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	115415	19139
Тимчасове розміщування і організація харчування	2807	949
Інформація та телекомунікації	9218	к
Фінансова та страхова діяльність	к	к
Операції з нерухомим майном	25382	6053
Професійна, наукова та технічна діяльність	6373	7705
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	14884	3093
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	68047	152041
Освіта	14465	50806
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	28262	65379
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	к	4729

***** у зв'язку з відсутністю статистичних даних по області щодо об'ємів використання енергії за основними видами економічної діяльності, інформація у таблиці надана за 2020 рік. Дані щодо 2021 рік, 2022 рік органами статистики будуть оприлюднені протягом трьох місяців після

припинення чи скасування воєнного стану або стану війни

(к) - дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України «Про державну статистику» щодо конфіденційності статистичноїінформації

12.3. Вплив енергетичної галузі на навколишнє природне середовище

На потреби енергетики Миколаївської області 2022 року використано 60,396 млн м^3 води, що становить 94% від обсягу використаних вод для потреб промисловості та 64 % від загального обсягу використання вод по області (таблиця 4.1.2.2).

До проблемних питань роботи ВП «Южно -Українська АЕС» у напрямку водоспоживання належить підвищена мінералізація Ташлицької водойми – охолоджувача, гідрохімічний режим якого формується під впливом таких факторів:

природний приток мінералізованих вод балки Ташлик;

надходження каналізаційних стоків м. Южноукраїнськ та зливові стоки;

фільтраційний потік з боку шламонакопичувача ВП «ЮУ АЕС».

З метою приведення якості вод Ташлицької водойми – охолоджувача до технологічних вимог, згідно з відповідним регламентом, впроваджено систему продувки (розбавлення прісною водою) технічної водойми атомної станції за рахунок водозабору з р. Південний Буг та скиду до Олександрівського водосховища.

На підставі дозвільної документації, загальний обсяг скиду вод в результаті проведення продувки становить не більше 63,07 млн м^3/рік.

Контроль за дотриманням гранично допустимих концентрацій здійснюється у відповідних контрольних створах (500 м нижче скиду та у водоймі – охолоджувачі). Моніторинг за якісним станом вод р. Південний Буг та Олександрівського водосховища ведеться лабораторією підприємства.

Відповідно до узагальнених даних статистичної звітності за формою 2-ТП (водгосп), протягом останніх восьми років зворотні води, які скидаються енергокомплексом ВП «ЮУ АЕС», є нормативно чистими.

За даними Миколаївського обласного центру з гідрометеорології, яким виконуються спостереження за радіологічним станом вод області, питома активність радіонуклідів у р. Південний Буг в районі розташування ВП «ЮУ АЕС» не перевищує нормативних показників.

Перелік підприємств енергетичної галузі Миколаївської області, які здійснюють скид зворотних вод у водні об’єкти та обсяги їх водокористування наведений у таблиці 12.3.1

Таблиця 12.3.1. - Перелік підприємств енергетичної галузі Миколаївської області, які здійснюють скид зворотних вод

Назва водокористувача	Обсяги скидів зворотних вод ,млн м³/рік			
	2019рік	2020рік	2021рік	2022рік
1	3	4	5	6
ДП «НАЕК» «Енергоатом, ВП "ЮАЕС"	37,28	31,48	33,66	25,616

ДП «НАЕК» «Енергоатом», Олександрівська ГЕС	1,440	1,15	1,573	1,162
ДП "НАЕК "Енергоатом", Ташлицька ГАЕС	2,974	3,11	2,787	3,036
ТОВ "Альтген", Костянтинівська ГЕС	-	-	-	-
ПАТ «Миколаївобленерго», Первомайська ГЕС	-	-	-	-
ТОВ «ЕМЗА», Мигиївська ГЕС	-	-	-	-
ПАТ «Миколаївська ТЕЦ»	1,667	1,85	2,231	1,695

12.4. Використання відновлювальних джерел енергії та розвиток альтернативної енергетики

Будівництво об'єктів відновлювальної енергетики дозволить не тільки отримати додаткові енергогенеруючі потужності для потреб регіону, але й залучити значні інвестиції в місцеву економіку, створити сотні нових робочих місць, розвинути інфраструктуру та реалізувати важливі соціальні проєкти.

Миколаївська область має відмінні стартові умови для розвитку альтернативної енергетики. Кількість сонячних днів у Очаківському районі становить близько 300 безхмарних днів на рік. На території Миколаївщини зосереджено близько 10% усього вітрового потенціалу України.

Інформацію щодо будівництва та розвитку існуючих об`єктів відновлювальної енергетики на території області наведено в розділі 3.3. «Політика та заходи у сфері озонового шару**».**

12.5. Державна політика та заходи щодо зменшення впливу енергетики на навколишнє природне середовище

До керівних документів в галузі формування державної політики у сфері регулювання впливу енергетики на навколишнє середовище належить Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року», де серед п’яти стратегічних цілей розвитку держави визначено другим стратегічним блоком - сталий розвиток та збалансоване використання природних ресурсів.

Досягнення поставлених цілей передбачено за рахунок вирішення таких задач:

упровадження інструментів сталого споживання і виробництва;

створення екологічно та економічно обґрунтованої системи платежів за спеціальне використання природних ресурсів, у тому числі природних ресурсів з асиміляційним потенціалом;

забезпечення сталого управління водними ресурсами за басейновим принципом; стимулювання впровадження систем екологічного управління на підприємствах одночасно з поліпшенням екологічних характеристик продукції;

усунення прямої залежності економічного зростання від збільшення використання природних ресурсів і енергії та підвищення рівня забруднення навколишнього природного середовища;

стимулювання впровадження суб'єктами господарювання більш екологічно чистого, ресурсоефективного виробництва та екологічних інновацій, зокрема екологічної модернізації промислових підприємств шляхом зниження ставки екологічного податку або у формі фіксованої річної суми компенсації (відшкодування податку);

упровадження в Україні сталого низьковуглецевого розвитку всіх галузей економіки.

Розвиток енергетики має вирішальний вплив на стан економіки в державі та рівень життя населення.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 1071 схвалено Енергетичну стратегію України на період до 2030 року, де визначено, що Енергетична стратегія – це інтегрована модель дій держави, які спрямовані на досягнення цілей національної безпеки та задоволення енергетичних потреб суспільства за найменших сукупних витрат, при цьому економічно обґрунтовано.

Цілями Енергетичної стратегії визначено:

підвищення енергетичної безпеки держави;

підвищення ефективності споживання та використання енергопродуктів;

зменшення техногенного навантаження на навколишнє середовище і забезпечення цивільного захисту у сфері техногенної безпеки паливо-енергетичного комплексу (далі – ПЕК).

Пріоритетними напрямами державної Енергетичної стратегії визначено розвиток енергозберігаючих технологій та нетрадиційних і відновлювальних джерел енергії.

Загальний потенціал використання альтернативних джерел енергії в Україні до 2030 р. оцінюється приблизно в 25 ТВт·год електроенергії на базі відновлювальних джерел енергії (далі-ВДЕ) і близько 2 млн. т біопалив.

Напрямок стратегічного розвитку ВДЕ в області енергетики у країні має відповідати основним принципам Європейського співтовариства в області енергетики, зокрема, вибору курсу на розширення використання відновлюваних джерел енергії. Нові потужності з генерації теплової та електричної енергії повинні проектуватись з обов'язковим додержанням Європейських норм з викидів.

Для часткового заміщення природного газу, як джерела енергії, розглядається можливість розвитку виробництва теплової енергії на базі ВДЕ, у тому числі на основі технології прямого спалювання біомаси (в основному, у вигляді деревини та відходів сільського господарства), використання геотермальної енергії, сонячних колекторів, а також теплових насосів. На сьогодні стримуючим чинником розвитку цього напрямку найчастіше є висока вартість генерації енергії, яка обмежує доцільність цих проектів. Проте передбачається, що в майбутньому, у міру розвитку технологій, собівартість теплової енергії на базі ВДЕ знижуватиметься, і їх виробництво ставатиме дедалі більш рентабельним.

Згідно з положеннями Енергетичної стратегії розвиток виробництва та споживання біопалив є також одним із перспективних.

Основними заходами щодо екологізації енергетичної сфери країни визначені:

підвищення енергоефективності виробництва;

розвиток альтернативної енергетики;

мінімізація негативного впливу атомної енергетики на довкілля;

впровадження в енергетиці сучасних технологій та інноваційних проектів, що забезпечать зменшення викидів забруднюючих речовин, зниження рівня шумового та електромагнітного забруднення, збільшення обсягів теплової та електричної енергії, яка виробляється когенераційними установками.

13. ТРАНСПОРТ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА НАВКОЛИШНЄ СЕРЕДОВИЩЕН

13.1. Транспортна мережа області

13.1.1. Структура та обсяги транспортних перевезень

Транспортний комплекс є важливою складовою у структурі економіки Миколаївської області. Він обслуговує потреби народного господарства та населення і є важливим фактором реалізації значного і вигідного геостратегічного потенціалу області.

В Миколаївській області сконцентрувалися всі потенційно привабливі умови для розвитку транспортної інфраструктури: географічне положення регіону, могутня багатогалузева промисловість, розгалужена транспортна система та розвинене портове господарство які обумовлюють її стратегічне значення для розвитку економіки області та України в цілому.

Унікальне географічне розташування області на півдні України на перехресті міжнародних транспортних коридорів, як одного із важливих центрів міжнародних економічних і транспортних зв’язків, через який проходять залізничні, автомобільні і трубопровідний міжнародні коридори, обумовлює необхідність першочергового розвитку магістральних шляхів сполучення. У перспективі інтенсивність цих зв’язків значно зростатиме.

У Миколаївській області функціонує потужна транспортна система, до складу якої входить залізничний, автомобільний, морський, річковий, авіаційний та трубопровідний транспорт.

Мережа доріг загального користування області становить 4799,8 км, з яких: доріг державного значення 1485,4 км, з них: міжнародні – 199,5 км, національні – 406,8 км, регіональні – 367,6 км, територіальні – 511,5 км; доріг місцевого значення – 3314,4 км, з них: обласні – 2669,4 км, районі - 645 км.

Для перевезення пасажирів використовується понад 1576 автобусів різної місткості, які виконують рейси на 386 автобусних маршрутах загального користування, замовником на яких є облдержадміністрація, в тому числі на 92 приміського сполучення та 294 міжміського внутрішньообласного сполучення, а також на 131 міських автобусних маршрутах, замовником на яких є виконавчі комітети міських рад. Перевезенням пасажирів займаються 38

автотранспортних підприємства приватної форми власності, 28 фізичних особи-підприємця, з урахуванням міських перевізників.

Крім того, в обласному центрі перевезення пасажирів здійснюється міським електротранспортом: довжина тролейбусних ліній 59 км, трамвайних - 73 км.

До складу залізничного транспорту належать локомотивне та вагонне депо, 53 залізничні станції, підпорядковані Одеській залізниці, Ольшанське міжгалузеве підприємство промислового залізничного транспорту.

Експлуатаційна довжина магістралей залізничних колій загального користування складає 0,7 тис. км.

На території області розташовано 257 мостів та шляхопроводів загальною протяжністю 6565,15 п.м.

По дорогам загального користування Миколаївської області 158 мостів не відповідає діючим нормативам по вантажопідйомності та габаритах.

На 213 мостах з 257 мостів області більше 30 років не проводився капітальний ремонт чи реконструкція. Кількість таких мостів з кожним роком постійно збільшується.

Географічне положення області, наявність судноплавних артерій сприяють розвитку водного транспорту. В м. Миколаєві існують три морські й один річковий порт, які є складовою частиною єдиного Бузько-Дніпровського морського транспортного вузла, зокрема: державне підприємство «Миколаївський морський порт»; спеціалізований морський порт «Октябрськ»; ТОВ «Порт Очаків»; Миколаївський річковий порт філії АСК «Укррічфлот». Також до підприємств морегосподарського комплексу входять ТОВ СП «НІБУЛОН» та ТОВ «Миколаївський спеціалізований порт «НІКА-ТЕРА», Філія ПАТ «Державна продовольчо-зернова корпорація України» «Миколаївський портовий елеватор».

2022 року через військовий стан підприємства області, пов’язані з портовою інфоструктурою, тимчасово призупинили виробничу діяльність.

Авіаційний транспорт представляє комунальне підприємство «Миколаївський міжнародний аеропорт» Миколаївської обласної ради багатофункціональне транспортне підприємство, що є наземною частиною авіаційної транспортної системи, яка забезпечує зліт та посадку повітряних судів, їх наземне обслуговування; прийом і відправку пасажирів, багажу і вантажів, а також створює необхідні умови для функціонування авіакомпаній.

Довжина смуги аеропорту становить 2555 м, ширина 44 м. Аеропорт включає пасажирський термінал, площа якого – 3800 кв.м, розрахований на обслуговування 430 пасажирів за годину, з пропускною спроможністю – 45 літаків на день та максимальним пасажирообігом 226 тис. пасажирів на рік; вантажний термінал площею 720 кв.м, розрахований на обслуговування 100 т вантажу.

Внаслідок бойових дій 2022 року КП «Миколаївський міжнародний аеропорт» тимчасово припинив свою роботу.

Динаміка вантажного та пасажирського перевезення за видами транспорту наведена у таблицях 13.1.1.1, 13.1.1.2.*

Таблиця 13.1.1.1. – Перевезення вантажів за видами транспорту, млн т

Рік	Залізничний[1]	Автомобільний	Водний	У тому числі	
				морський	річковий
2015	5,8	19,5	–	–	–
2016	1,6	23,0	–	–	–
2017	6,7	20,5	к	–	к
2018	6,3	21,3	0,4	к	к
2019	5,6	20,6	к	к	к
2020	5,8	20,6	к	к	к
2021	к	7,03	к	к	к

Тут і надалі відправлення вантажів, за даними АТ «Укрзалізниця».
Тут і надалі з урахуванням обсягів перевезень вантажів для обслуговування потреб власного виробництва; з 1980р. – з урахуванням вантажних перевезень пікапами і фургонами на шасі легкових автомобілів; з 2005р. – комерційних вантажних перевезень, виконаних фізичними особами-підприємцями.

(к) - дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України "Про державну статистику" щодо конфіденційності статистичноїінформації

* дані щодо об’ємів постачання в області електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря за 2022 рік будуть надані після отримання відповідної статистичної інформації у встановлені пункту 1 Закону України «Про захист інтересів суб’єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» строки.

Таблиця 13.1.1.2 - Перевезення пасажирів за видами транспорту (млн осіб)

Рік	Залізнич-ний[1]	Авто-мобільний (автобуси)	Трамвайний	Тролей-бусний	Водний	У тому числі	
						морський	річковий
2015	2,6	83,2	30,2	22,5	0,2	0,003	0,2
2016	2,8	84,8	26,0	25,6	0,1	0,003	0,1
2017	1,5	86,6	23,6	26,2	0,2	к	к
2018	1,5	87,4	24,3	23,3	0,2	–	0,2
2019	1,5	88,1	22,2	18,3	0,1	–	0,1
2020	0,8	62,9	12,3	8,3	к	–	к
2021	-	40,4	13,3	9,2	к	-	к

[1]-Тут відправлення пасажирів, за даними АТ "Укрзалізниця". З 2017р. змінено порядок обліку перевезень пасажирів залізничним транспортом у приміському сполученні, які користуються пільгами на безкоштовний проїзд.
Тут і надалі з 2000р. – з урахуванням автомобільних пасажирських перевезень, виконаних фізичними особами-підприємцями.

(к) - дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України "Про державну статистику" щодо конфіденційності статистичноїінформації

13.1.2. Склад парку та середній вік транспортних засобів

Автомобільний парк області налічує близько 280 тис. одиниць рухомого складу, з них 90% становлять автомобілі, що є приватною власністю мешканців регіону. У середньому на 1000 осіб постійного населення приходиться 250 одиниці легкового автотранспорту.

Перевезення пасажирів здійснюється автотранспортом малої-, середньої- та великої місткості. Середній вік транспортних засобів становить близько 10 років.

13.2. Вплив транспорту на навколишнє середовище

На стан атмосферного повітря населених пунктів області значною мірою впливають викиди від роботи двигунів пересувних джерел забруднення, які домінують над викидами від стаціонарних джерел. Причиною цього є значне зростання кількості приватних транспортних засобів, незадовільний технічний стан автотранспорту, низька якість палива та відсутній дієвий контроль за ним.

Інформація по викидам забруднюючих речовин від пересувних джерел забруднення атмосферного повітря з 2016 року не надається, оскільки розрахунок цих показників згідно з розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16.03.2017 № 175-р не здійснювався.

Згідно зі статистичними даними за минулі роки найбільш шкідливого впливу від транспортних засобів та виробничої техніки зазнає атмосфера обласного центру.

На м. Миколаїв припадає значна кількість забруднення від пересувних джерел, оскільки у місті знаходяться порти та стивідорні кампанії, які займаються перевантаженням вантажів на морський траснпорт, у зв’язку із чим в місті збільшується кількість великогабаритного транзитного транспорту, відповідно збільшуються обсяги викидів забруднюючих речовин.

Серед усіх пересувних джерел забруднення автотранспорт був і залишається найбільшим забруднювачем атмосферного повітря в області.

13.3. Державна політика та заходи щодо зменшення впливу транспорту на навколишнє середовище.

В Україні досить гостро стоїть проблема забруднення довкілля від транспортної інфраструктури. Це безпосередньо вплив автомобільного, залізничного, авіаційного та водного транспорту, а також антропогенний вплив на навколишнє середовище під час проектування, будівництва та експлуатації лінійних транспортних об'єктів.

Постановою Верховної Ради України «Про Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки» від 05.03.1998 № 188/98-ВР

визначено необхідність мінімізації негативного впливу транспортної галузі на стан довкілля.

Серед усіх транспортних засобів автотранспорт залишається основним джерелом забруднення атмосферного повітря та порушення екологічної рівноваги. Для транспортних засобів використовують пальне з різних видів нафтопродуктів і мастил, леткі фракції яких у складі відпрацьованих газів дизельних та бензинових двигунів внутрішнього згоряння забруднюють практично всі об'єкти довкілля.

З метою виведення з міста Миколаєва потоку транзитного транспорту, поліпшення екологічної ситуації в місті і розвантаження діючих мостів через річки Південний Буг та Інгул передбачається будівництво мостового переходу (на автомобільному шляху Ростов-на-Дону-Одеса) на північному об’їзді м. Миколаєва.

При цьому будівництво мосту забезпечує розв’язання проблем автотранспортних потоків на півдні України та вирішує внутрішні питання – усунення хронічних затримок руху в м. Миколаєві, має особливе значення для розвитку магістральних шляхів між сходом та заходом, сприяє підвищенню інвестиційної привабливості області.

ТОВ СП «НІБУЛОН» введено в експлуатацію 2011 року у м. Нова Одеса та 2016 року у м.Вознесенськ перевантажувальні термінали для зернових та олійних культур з відвантаженням на водний транспорт загальною потужністю 400 тис. тонн зернових кульутр на рік, що зменшує навантаження автомобільного транспорту у м. Миколаєві.

За 2017 рік на філіях, що знаходяться на р. Південний Буг, відвантажено водним транспортом 420 736,7т, що становить біля 95% від загального вантажообігу. За рахунок переорієнтування потоків зернових із автомобільних доріг на водний транспорт завантаженість автошляхів знизилася на 10,5 тис. машин за рік.

ТОВ СП «НІБУЛОН» розроблено проект «Поліпшення судноплавних умов водних шляхів р. Південний Буг від м. Вознесенська до м. Миколаєва», націлений на розвиток інфраструктури регіону, відновлення глибин суднового ходу. Днопоглиблення р. Південний Буг розпочато у жовтні 2015 року. Реалізація цього проекту дала змогу розвантажити наземні транспортні магістралі та зменшити викиди продуктів згорання. 2017 року підприємством виконано днопоглиблювальні роботи в об’ємі 7700 м³ ґрунту на ділянці площею 13000 м² відповідно до проекту «Поліпшення судноплавних умов водних шляхів р. Південний Буг від м. Вознесенськ до м. Миколаїв» та відновлено 350 м суднового ходу.

Довжина судноплавної частини р. Південний Буг м. Вознесенськ до м. Миколаєва складає 102 км.

14. СТАЛЕ СПОЖИВАННЯ ТА ВИРОБНИЦТВО

14.1. Тенденції та характеристики споживання

У структурі роздрібного товарообороту області традиційно більшу частку займають непродовольчі товари (55%). Частка продовольчих товарів становила 45 %.

З метою забезпечення населення продовольчими ресурсами, в т.ч. сільськогосподарською продукцією, за доступною ціною, підтримки місцевих виробників продовольчої продукції, зменшення посередників, в області проводиться робота щодо сприяння розширенню ринків збуту продукції на внутрішньому ринку шляхом укладення підприємствами мережевої торгівлі прямих договорів із товаровиробниками області; виділення їм місць на місцевих ринках для реалізації власної продукції.

Серед непродовольчих товарів найбільшим попитом впродовж 2022 року користувалися в торговельній мережі області: освітлювальне приладдя, санітарно-технічне, водопровідне та опалювального устаткування і приладдя, садово-городнє устаткування та інвентар, квіти, рослини та насіння, добрива та агрохімічна продукція, комп'ютери, периферійне устаткування, програмне забезпечення, а з продовольчих товарів - овочі свіжі, макаронні вироби, риба та рибні продукти, молоко, соки, чай, віно ігристе та коньяк.

14.2. Застосування елементів сталого споживання та виробництва

Структурна перебудова економіки повинна проводитися в умовах зміни законодавства в області екологізації економіки, тобто в посилені вимог державних стандартів технологічних процесів, у взаємодії не тільки з навколишнім середовищем, але й з визначенням цілей виробництва, що забезпечують відновлення якості середовища проживання, одержання продукції, яка б не наносила збитку природним об'єктам протягом усього життєвого циклу.

Екологічно орієнтоване керування виробництвом являє собою систему планування та контролю на різних етапах:

складання виробничої програми. Якщо це нове підприємство, то програма передбачає послідовність дотримання стадій проектування, експертизи, одержання дозвільної документації і т.д. Якщо модернізується старе підприємство, мова йде про зняття з виробництва екологічно шкідливої продукції, заміні застарілого обладнання і старої технології на нову;

календарне планування підготовки і перевірки стану роботи устаткування;

виробничий контроль;

планування і контроль якості.

На Миколаївщині сертифіковано інтегровані системи екологічного управління (ISO 14001) на підприємствах: ТОВ «Миколаївський глиноземний завод», ПАТ «Миколаївський суднобудівний завод «Океан», ТОВ «Нібулон», ПАТ «Югцемент» та ін.

Миколаївська область є доволі залежною від постачання природного газу та інших видів палива, в зв'язку з чим на території області доцільний розвиток відновлювальних джерел енергії.

Технічно – досяжний енергетичний потенціал відновлювальних джерел енергії та обсяги заміщення паливно-енергетичних ресурсів в Миколаївській

області за висновками науковців оцінюється 4846 тис. тонн умовного палива (табл.14.2.1.)

Таблиця 14.2.1. - Енергетичний потенціал області

Напрями освоєння ВДЕ	Річний енергетичний потенціал тис. тонн умовного палива
Енергія вітру	2938
Сонячна енергія	260
Мала гідроенергетика	38
Геотермальна енергія	290
Енергія біомаси	970
Енергія довкілля	350
Сумарний енергетичний потенціал ВДЄ	4846

Зважаючи на виклики сьогодення щодо скорочення споживання природного газу, в області впродовж останніх років ведеться значна робота по переведенню котелень бюджетних установ на альтернативні види палива. Одним із найбільш оптимальних варіантів для обігріву бюджетних установ, соціальних закладів доцільно розглядати можливість заміни котельного обладнання бюджетних закладів на високоефективне енергозберігаюче з використанням місцевих видів палива, в першу чергу біопалива.

Теплову енергію в області з біомаси отримають такі підприємства, як ТОВ «Екотранс» теплова потужність 4,6 мВт, ТОВ «Бандурський елеватор» теплова потужність 15,7 МВт, паропродуктивністтю 24 т/год; ТОВ «ЄТСК» 2 котла загальною потужністю 60 т/год пари, ПП «Люкс - Ойл» (потужність установки 100кВт) та ін.

За останні роки у Миколаївській області спостерігається прогрес у впровадженні відновлювальних джерел енергії.

У відповідності до висновків міжгалузевого науково-технічного центру вітроенергетики Національної академії наук України частина території області, яка має високий вітроенергетичний потенціал, оцінюється в 10 %, або 2500 кв. км. Одними з найбільш перспективних майданчиків у Миколаївській області є Очаківське та Березанське вітрополя загальною площею 4000 га.

Всього в області станом на 01.01.2023 побудовані вітрові електростанції загальною потужністю 281МВт (57 вітроустановок), у тому числі за 2022 рік – 9,6 МВт (2 вітроустановка).

Діючими вітровими електростанціями 2022 року вироблено 392,014млн. кВт. год. електроенергії.

В рамках реалізації розвитку енергетичної галузі та вирішення завдань підвищення ефективності використання наявних джерел енергії, в Миколаївській області будуються сонячні електростанції.

Всього в області станом на 01.01.2023 побудовано 83 сонячні електростанції загальною потужністю 731,359 МВт.

2020 року введено в експлуатацію 25 сонячних електростанцій загальною потужністю 200,219 МВт. Зазначені сонячні електростанції розташовано у 3-х районах області:

Баштанському районі (10 суб'єктів господарювання): ТОВ «Едванс Солар», ТОВ «Арбузинка Солар Парк», ТОВ «Санмарі», ТОВ «Санор», ТОВ«Саналь», ТОВ «Сан Сіті Плюс», ТОВ «Сан-Енерго Трейд», ТОВ «Орбіта-Енерджі», ТОВ«Солар-Трак», ТОВ «Інгулець Енерго-2») ;

Миколаївському районі (9 суб'єктів господарювання): ТОВ «Ніко Солар», ТОВ «Солар Грін», ТОВ «Солар Груп», ТОВ «ТСК Солар Інвест», ТОВ «ФЕС Кир'яківка», ТОВ «Геліос Енерджи», ТОВ «Бест Солар», ТОВ «Калинівка Терра», ТОВ «Еко Енерджи Про»;

Вознесенському районі (4 суб'єкта господарювання): ТОВ «Плутон Солар», ТОВ «Санітар Енерджи», ТОВ "ТІУ-ЗЕЛЕНИЙ ГАЙ", ТОВ «Сіті-Солар».

2021 року введено в експлуатацію 20 сонячних електростанцій загальною потужністю 189,0 МВт.

Діючими сонячними електростанціями 2022 року вироблено 417,9 млн. кВт. год. електроенергії.

Частка електроенергії, яка вироблена вітровими та сонячними електростанціями протягом 2022 року в загальному обсязі виробленої електроенергії по області, складає 4 %.

15. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА

15.1. Регіональна екологічна політика

З метою забезпечення екологічної безпеки та досягнення безпечних для людини стандартів навколишнього середовища на території Миколаївської області розроблено Комплексну програму охорони довкілля Миколаївської області на 2021-2027 роки, яка затверджена рішеннями обласної ради від 23.12.2020 № 16.

15.2. Удосконалення нормативно-правового регулювання у сфері охорони навколишнього середовища

З метою удосконалення системи управління на нормативно-правового регулювання у сфері охорони довкілля та екологічної безпеки в Миколаївській області до «Стратегії розвитку Миколаївської області на період до 2027 року», яку затверджено рішенням обласної ради від 23.12.2020 року № 2, та до «Плану заходів з реалізації у 2021-2023 роках Стратегії розвитку Миколаївської області на період до 2027 року включно», який затверджено рішенням обласної ради від 23.12.2020 року № 43, включено відповідні природоохоронні розділи.

15.3. Державний нагляд (контроль) у сфері охорони навколишнього природного середовища

Державний контроль за додержанням вимог природоохоронного законодавства у Миколаївській області здійснює Державна екологічна інспекція Південно-Західного округу (Миколаївська та Одеська області), далі – інспекція.

Інспекцією на території Миколаївської області протягом січня-грудня 2022 року у сфері охорони навколишнього природного середовища було здійснено 246 ресурсних перевірок (175 - планових, 71 - позапланову). За результатами перевірок складено 191 протокол про адміністративні правопорушення, з них 17 передано для розгляду у судові органи. До адміністративної відповідальності притягнуто 169 осіб. Загальна сума накладених штрафів склала 45,118 тис. грн., з них стягнуто до бюджету у примусовому та добровільному порядку 42,432 тис. грн. Загальний розмір розрахованих збитків, заподіяних державі внаслідок порушення вимог природоохоронного законодавства становить 838,333 тис. грн. З даної суми шкода, нанесена невстановленими особами склала 247,877 тис. грн. Пред`явлено 43 претензійно – позовних матеріали на загальну суму 648,072 тис. грн. Стягнуто збитків з урахуванням раніше пред'явлених в сумі 4140,988 тис. грн.

За результатами проведених заходів до правоохоронних органів скеровано 7 матеріалів у порядку статті 214 Кримінального процесуального кодексу України. До суду подано 1 позов на зупинку (часткову заборону) діяльності суб'єкта господарювання.

Всього за 2022 рік планово та позапланово перевірено 67 об'єктів державного нагляду (контролю), з яких 1 об'єкт - двічі, в тому числі: 61 суб`єкт господарювання, 6 органів місцевого самоврядування. Крім того, в ході проведення заходів щодо попередження правопорушень, виявлення й усунення причин та умов, які сприяють їх вчиненню, в частині питань, що належать до компетенції Держекоінспекції та її територіальних органів, перевірено 62 фізичних осіб.

Результати роботи за об'єктами контролю:

Водні ресурси.

За звітний періоді в сфері охорони водних ресурсів було проведено 43 перевірки. Виявлено 19 адміністративних правопорушень, в т.ч. за статтями КУпАП:

48 «Порушення права державної власності на води» – 4;

ч.1 ст.59 «Порушення правил охорони водних ресурсів» – 5;

ч.1 ст.60 «Порушення правил водокористування» – 5;

ч.2 ст.61 «Пошкодження водогосподарських споруд і пристроїв порушення правил їх експлуатації» – 2;

ст.188-5 «Невиконання законних розпоряджень чи приписів посадових осіб органів які здійснюють державний контроль у галузі охорони навколишнього природного середовища використання природних ресурсів радіаційної безпеки або охорону природних ресурсів» – 3.

Винні особи притягнуті до адміністративної відповідальності на суму 6,290 тис. грн, з яких стягнуто до бюджету 5,542 тис. грн. Загальна сума розрахованої шкоди, завданої водним ресурсам, склала 236,070 тис. грн. З даної суми:

111,894 тис. грн. збитки, заподіяних водним об'єктам (морські води) внаслідок скидів забруднюючих речовин зі зворотними водами з перевищенням встановленого нормативу ГДС. А саме: під час проведення у період 11.03.2021 до 24.03.2021 планової перевірки ПАТ «Миколаївська теплоелектроцентраль» державними інспекторами з охорони навколишнього природного середовища Південно-Західного округу зафіксовано скид зі зворотними водами забруднюючих речовин з перевищенням встановлених нормативів ГДС в Бузький лиман на випуску № 1 та № 2. Об’єм скинутих зворотних вод з порушенням законодавства на випуску № 1 склав 2939 900 куб.м., на випуску № 2 - 46 300 куб.м.

86,631 тис. грн. збитки, завдані водним ресурсам КП «Первомайськводоканал» Первомайської міської ради в результаті аварійного скиду неочищених стічних вод в р. Південний Буг з насосної станції каналізації «Південна» по вул. Дачній м.Первомайськ Миколаївської області, що було зафіксовано Інспекцією 13.12.2021;

37,545 тис. грн. збитки, заподіяні КП «Прибузьке» внаслідок скиду зі зворотними водами забруднюючих речовин з перевищенням встановлених нормативів ГДС в р. Південний Буг на випуску №1 (очисні споруди-каналізації). Даний факт було зафіксовано під час проведення у період з 22.10.2021 до 02.11.2021 позапланової перевірки комунального підприємства щодо дотримання ним вимог природоохоронного законодавства у сфері охорони і раціонального використання вод та відтворення водних ресурсів.

Станом на 01.08.2023 вищезазначеними суб’єктами господарювання збитки не відшкодовано. У зв'язку з обмеженим фінансуванням Інспекції на сплату судового збору матеріали претензій, направлених до ПАТ «Миколаївська теплоелектроцентраль» та КП «Прибузьке» передано до органів прокуратури для вжиття заходів представницького характеру шляхом подання позовів.

Разом з тим, за результатами проведення претензійно-позовної роботи Інспекції протягом 2022 року до бюджету стягнуто 218,386 тис. грн. шкоди, завданої водним ресурсам Миколаївської області в попередніх роках.

До судових органів подано 1 позовна заява на зупинку (заборону) діяльності КП «ЕЛУ АВТОДОРІГ» в частині використання 8 випусків зворотних (стічних) вод – поверхневі (дощові та талі) до річок Інгул та Південний Буг та зливостоків з причини відсутності дозволу на спеціальне водокористування (за результатами планової перевірки).

Атмосферне повітря.

Протягом 2022 року у сфері охорони атмосферного повітря було проведено 69 ресурсних перевірок, в т. ч. 43 стаціонарних об’єкти та 26 пересувних транспортних засобів. В результаті виявлено 29 правопорушень. Винні особи притягнуті до адміністративної відповідальності на загальну суму 5,253 тис. грн, сплачено 4,165 тис. грн.

Розраховано та пред’явлено 4 претензії про відшкодування збитків, які заподіяні державі в результаті наднормативних викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря на суму 26,484 тис.грн. З даної суми 18,872 тис. грн. це шкода, розрахована за результатами позапланового заходу державного нагляду (контролю) на ТОВ «СП Укрсоя», проведеного за період з 21.04.2021 р. до

06.05.2021 р. Під час перевірки було зафіксовано наявність джерел викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря, на які відсутній відповідний дозвіл. Пред'явлену товариству претензію про відшкодування нарахованих збитків сплачено в повному обсязі.

Всього за звітний період до бюджету надійшло 3771,344 тис. грн на відшкодування збитків, нанесених державі через наднормативні викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря. З даної суми 2591,323 тис. грн. стягнуто за рішенням суду з ПрАТ «Первомайське ШРБУ» за результатами проведення претензійно-позовної роботи Інспекції щодо стягнення нарахованих 2018 року збитків, завданих підприємством внаслідок провадження діяльності за відсутності дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами.

Земельні ресурси.

Впродовж 2022 року Інспекція на території Миколаївської області здійснила 42 ресурсні перевірки дотримання вимог природоохоронного законодавства у сфері земельних відносин, в т.ч. 38 – щодо стану охорони земельних ресурсів та 4 – щодо охорони земель водного фонду.

За результатами заходів 1 особу притягнуто до адміністративної відповідальності та щодо іншої матеріали передано до суду. За результатами проведеної претензійно-позовної роботи стягнуто розраховану шкоду, завдану земельним ресурсам, на загальну суму 1,633 тис. грн.

Поводження з відходами

У звітному періоді у сфері поводження з відходами було проведено 83 ресурсні перевірки, в т.ч.: 35 – щодо поводження з промисловими відходами, 44 – щодо поводження з побутовими відходами, 4 – щодо поводження з пестицидами та агрохімікатами. За виявлені правопорушення до адміністративної відповідальності притягнуто 81 особу, в тому числі: за порушення в сфері поводження з промисловими відходами – 39 посадових осіб, в сфері поводження з побутовими відходами – 41 особу, в сфері поводження з пестицидами та агрохімікатами – 1 особу.

За статтями КУпАП:

82 «Порушення вимог щодо поводження з відходами під час їх збирання перевезення зберігання оброблення утилізації знешкодження видалення або захоронення» - 4 осіб;

82-1 «Порушення правил ведення первинного обліку та здійснення контролю за операціями поводження з відходами або неподання чи подання звітності щодо утворення використання знешкодження та видалення відходів» - 34 особи;

82-4 «Змішування чи захоронення відходів для утилізації яких в Україні існує відповідна технологія без спеціального дозволу» - 17 осіб;

82-5 «Порушення правил передачі відходів» - 6 осіб;

82-6 «Порушення встановлених правил і режиму експлуатації установок і виробництв з оброблення та утилізації відходів» - 1 особу;

82-7 ч.1 «Порушення вимог законодавства у сфері хімічних джерел струму» - 3 особи;

83 «Порушення правил застосування зберігання транспортування знешкодження ліквідації та захоронення пестицидів і агрохімікатів токсичних хімічних речовин та інших препаратів» - 1 особу;

91-4 «Відмова від надання чи несвоєчасне надання екологічної інформації» - 9 осіб;

188-5 «Невиконання законних розпоряджень чи приписів посадових осіб органів які здійснюють державний контроль у галузі охорони навколишнього природного середовища використання природних ресурсів радіаційної безпеки або охорону природних ресурсів» - 6 осіб.

Всього на винних осіб накладено адміністративних стягнень в розмірі 10,965 тис. грн, сплачено до бюджету з урахуванням раніше нарахованих 12,580 тис. грн.

Охорона лісів.

В минулому році Інспекція постійно здійснювала природоохоронні заходи щодо попередження та виявлення фактів пошкодження та знищення лісових ресурсів.

Так, за рік за порушення законодавства в сфері охорони лісових ресурсів до адміністративної відповідальності притягнуто 33 особи у вигляді штрафу на загальну суму 17,510 тис. грн. Сплачено 11,900 грн. Розраховано шкоди, завданої лісу, на 384,673 тис. грн., з них на невстановлених осіб – 71,972 тис. грн. Пред'явлено 24 претензії в розмірі 279,021 тис. грн. Стягнуто з винних осіб 141,737 тис. грн збитків. Матеріали з ознаками кримінального правопорушення щодо 3-ох фактів пошкодження та незаконного знищення дерев в захисних лісосмугах направлені до правоохоронних органів.

Зелені насадження.

Під час проведення природоохоронних заходів на територіях населених пунктів Миколаївської області державними інспекторами з охорони навколишнього природного середовища Південно-Західного округу зафіксовані факти пошкодження зелених насаджень до ступеня припинення та неприпинення росту. Всього виявлено 17 порушень законодавства в сфері охорони зелених насаджень. Протоколи щодо 9 порушників направлені для розгляду до судових органів. На винних осіб накладено адміністративних стягнень на загальну суму 4,250 тис. грн.

Підраховано шкоду, завдану рослинному світу, на загальну суму 187,083 тис. грн, з них 175,905 тис. грн. завдано невстановленими особами. Пред'явлено до сплати винними особами 10 претензій на суму 78,602 тис.грн, сплачено нарахованої шкоди з урахуванням минулих років 7,889 тис. грн.

Найбільший розмір шкоди (92,450 тис. грн.) розраховано за наслідками пошкодження невідомими особами зелених насаджень (14 дерев породи «Платан») до ступеня припинення росту на пішохідній алеї по вулиці Космонавтів біля буд. 81 від БЦ «Космос Плаза» до прохідної заводу мастильних систем. Для встановлення винних осіб та притягнення їх до відповідальності подано заяву про злочин до правоохоронних органів. Також, 66,320 тис. грн. завдано шкоди незаконним спилюванням фізичною особою 12 (дванадцяти) дерев породи «Тополя» за адресою: м. Миколаїв, вул. Чорновола, 1. Роботи проводились без дозвільних документів (акту обстеження зелених насаджень та

ордеру на видалення зелених насаджень). Дане правопорушення зафіксовано інспекторами в протоколі про адміністративне правопорушення від 08 листопада 2021 року.

Водні живі ресурси.

Інспекцією постійно проводяться оперативні природоохоронні заходи щодо дотримання законності вилову рибних ресурсів та торгівлі свіжою рибою. У звітному періоді виявлено 2 порушення порядку придбання чи збуту об'єктів тваринного світу, передбаченого ст. 3 Закону України «Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них», ст. 37 Закону України «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів». А саме: торгівля водними живими ресурсами за відсутності документів, які підтверджують законність їх набуття, та ветеринарного посвідчення. Керуючись ст. 221, 257, 276 КУпАП матеріали щодо даних фактів передані до суду.

В січні 2022 року Інспекцією пред'явлено претензію про відшкодування збитків, завданих рибному господарству України в розмірі 27,871 тис. грн., за результатами виявлення факту незаконного добування фізичною особою водних живих ресурсів (раків) на річці Південний Буг в районі с. Троїцьке Новоодеського району Миколаївської області.

Тваринний світ.

В сфері контролю за раціональним використанням, відтворенням і охороною об'єктів тваринного світу Інспекцією 2022 року проведено 1 ресурсну перевірку користувача мисливських угідь, розташованих на території Доманівського району.

В результаті даного заходу виявлено порушення Закону України «Про мисливське господарство та полювання», Порядку визначення територій для охорони та відтворення мисливських тварин (відтворювальних ділянок), затвердженого наказом Державного комітету лісового господарства України від 22.01.2001 №4, Інструкції про вибірковий діагностичний відстріл мисливських тварин для проведення державної ветеринарно-санітарної експертизи, затвердженої наказом Мінагрополітики та продовольства України від 28.02.2014 №60. Зокрема, зафіксовано наступні порушення:

не проводиться селекційний та вибірковий діагностичний відстріл мисливських тварин для ветеринарно-санітарної експертизи;

визначення відтворювальної ділянки не погоджено з власниками або користувачами земельних ділянок;

строки полювання, порядок та норми добування мисливських тварин не доведено до відома громадськості.

Керівництву підприємства в межах компетенції Інспекції видано припис щодо усунення виявлених правопорушень.

Крім того, під час здійснення природоохоронних заходів на території Миколаївської області виявлено 3-х осіб, які допустили порушення правил використання об'єктів тваринного світу (полювання без дозволу, документів у заборонений період), яке мало наслідком незаконне добування (знищення) тварин. В результаті державі було завдано шкоду на загальну суму 4 тис. грн. Щодо 2 осіб постановою Доманівського районного суду Миколаївської області винесено рішення про визнання їх винними у вчиненні адміністративного

правопорушення, передбаченого ч.2 ст.85 КУпАП та стягнення в повному обсязі збитків, спричинених внаслідок незаконного полювання.

15.4. Виконання державних цільових екологічних програм

З метою відновлення природної гідрології річок області та захисту сільських населених пунктів від шкідливої дії вод, за погодженням з Миколаївською облдержадміністрацією, Регіональним офісом водних ресурсів у Миколаївській області щорічно подаються до Держводагентства пропозиції заходів з розчищення русел малих річок області та проведення необхідного ремонту гідротехнічних споруд для отримання відповідного фінансування з Державного бюджету за програмою КПКВ 2407070 «Захист від шкідливої дії вод сільських населених пунктів і сільськогосподарських угідь».

2022 року було подано три заходи:

розчищення русла р. Мертвовод Вознесенського району (ІІ черга) - захід виконується з 2010 року, загальна величина ділянки робіт – 1км, розчищено 0,3км, ліміт фінансування на 2022 рік – 9,16 млн грн (кошторисна вартість - 10,86 млн грн);

реконструкція водоскидної споруди Нечаїнського водосховища (захист від підтоплення с. Нечаяне Миколаївського району Миколаївської області) – захід виконується з 2004 року, заплановано проведення розчистки (відновлення) русла ріки Березань на відстані 5,6 км та реконструкцію захисної дамби, ліміт фінансування на 2022 рік 13,64 млн грн (кошторисна вартість – 29,52 млн грн);

реконструкція донного випуску Софіївського водосховища Баштанського району Миколаївської області (захист від підтоплення 6100 га земельних угідь та 262 садиб) – ділянка робіт 0,14 км, ліміт фінансування на 2022 рік 6,81 млн грн (кошторисна вартість – 7,99 млн грн).

Починаючи з 2011 року фінансування, згідно з вказаною бюджетною програмою, на відновлення малих річок Миколаївської області не виділялось.

15.5. Державна політика у сфері моніторингу навколишнього середовища

Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища» (ст.20, 22) передбачено створення державної системи моніторингу довкілля (далі – ДСМД) та проведення спостережень за станом навколишнього природного середовища, рівнем його забруднення. Виконання цих функцій покладено на Мінприроди та інші центральні органи виконавчої влади, які є суб'єктами державної системи моніторингу довкілля, а також підприємства, установи та організації, діяльність яких призводить або може призвести до погіршення стану довкілля.

Основні принципи функціонування ДСМД визначені у постанови Кабінету Міністрів України від 30.03.1998 № 391 «Про затвердження Положення про державну систему моніторингу довкілля». На даний час, у державній системі моніторингу довкілля (далі – ДСМД) функції і задачі спостережень та інформаційного забезпечення виконують 8 суб`єктів системи моніторингу:

Мінприроди, МНС, МОЗ, Мінагрополітики, Мінжитлокомунгосп, Держводгосп, Держкомлісгосп, Держкомзем.

Кожний із суб`єктів ДСМД здійснює моніторинг тих об`єктів довкілля, що визначаються Положенням про державну систему моніторингу довкілля та порядками і положеннями про державний моніторинг окремих складових довкілля.

Основні нормативні акти, що регламентують моніторинг об'єктів довкілля:

постанова Кабінету Міністрів України від 09.03.1999 № 343 «Про затвердження Порядку організації та проведення моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря»;

постанова Кабінету Міністрів України від 20.07.1996 № 815 «Про затвердження Порядку здійснення державного моніторингу вод»;

постанова Кабінету Міністрів України від 20.08.1993 № 661 «Про затвердження Положення про моніторинг земель»;

постанова Кабінету Міністрів України від 26.02.2004 № 51 «Про затвердження Положення про моніторинг ґрунтів на землях сільськогосподарського призначення».

З метою координації діяльності міністерств та відомств, визначення основних принципів державної політики з питань розвитку системи моніторингу навколишнього середовища, забезпечення її функціонування на основі єдиного нормативно-методологічного забезпечення постановою Кабінету Міністрів України від 17.11.2001 № 1551 утворено Міжвідомчу комісію з питань моніторингу довкілля.

Міндовкілля здійснюється організаційно-технічне забезпечення роботи комісії та її профільних секцій.

Система моніторингу довкілля, що базується на виконанні розподілених функцій її суб'єктами і складається з підпорядкованих їм підсистем. Кожна підсистема на рівні окремих суб'єктів системи моніторингу має свою структурно-організаційну, науково-методичну та технічну бази.

Функціонування ДСМД здійснюється на трьох рівнях, що розподіляються за територіальним принципом:

загальнодержавний рівень, що охоплює пріоритетні напрямки та завдання моніторингу в масштабах всієї країни;

регіональний рівень, що охоплює пріоритетні напрямки та завдання в масштабах територіального регіону;

локальний рівень, що охоплює пріоритетні напрямки та завдання моніторингу в масштабах окремих територій з підвищеним антропогенним навантаженням.

Протягом 2022 року на регіональному рівні моніторингові дослідження здійснювались:

Миколаївським обласним центром з гідрометеорології (МНС) проводились спостереження за радіоційним фоном атмосферного повітря в Миколаївській області (4 точки спостережень), станом атмосферного повітря м. Миколаєва (4 точки спостереження), гирлових вод П. Бугу (район морського

порту м. Миколаєва) морських вод Бузького та Дніпровського лиманів (6 створів);

Регіональним офісом водних ресурсів у Миколаївський області проводилось спостереження за гідрологічним станом водоймищ Миколаївської області (6 створів спостереження);

Інформація щодо стану довкілля за результатами спостережень наведена у розділах 2.3, 4.3.1, 4.3.2., 4.3.3, 4.3.4.

15.6. Оцінка впливу на довкілля

Здійснення стратегічної екологічної оцінки відбувається відповідно до Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку». Стратегічна екологічна оцінка - процедура визначення, опису та оцінювання наслідків виконання документів державного планування для довкілля, у тому числі для здоров‘я населення, виправданих альтернатив, розроблення заходів із запобігання, зменшення та пом‘якшення можливих негативних наслідків, яка включає визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки, складання звіту про стратегічну екологічну оцінку, проведення громадського обговорення та консультацій (за потреби - транскордонних консультацій).

Метою стратегічної екологічної оцінки є сприяння сталому розвитку шляхом забезпечення охорони довкілля, безпеки життєдіяльності населення та охорони його здоров‘я, інтегрування екологічних вимог під час розроблення та затвердження документів державного планування.

Стратегічна екологічна оцінка здійснюється на основі принципів законності та об‘єктивності, гласності, участі громадськості, наукової обґрунтованості, збалансованості інтересів, комплексності, запобігання екологічній шкоді, довгострокового прогнозування, достовірності та повноти інформації у проекті документа, міжнародного екологічного співробітництва.

2022 року надійшло 8 заяв про надання пропозицій та визначення обсягів досліджень в процесі стратегічної екологічної оцінки та 9 звітів про стратегічну екологічну оцінку.

15.7. Економічні засади природокористування.

Україні розділом VIII Податкового Кодексу України «Екологічний податок» визначаються розміри збору за забруднення навколишнього природного середовища.

Екологічний податок - загальнодержавний обов’язковий платіж, що справляється з фактичних обсягів викидів в атмосферу, скидів у водні об’єкти забруднюючих речовин, у тому числі скидів понаднормативних забруднень промислових та інших стічних вод через систему каналізації населених пунктів, розміщення відходів та утворення і тимчасове зберігання радіоактивних відходів понад установлений особливими умовами ліцензії строк.

Платниками екологічного податку є суб’єкти господарювання, юридичні особи, що не провадять господарську (підприємницьку) діяльність, бюджетні установи, громадські та інші підприємства, установи та організації, постійні

представництва нерезидентів, включаючи тих, які виконують агентські (представницькі) функції стосовно таких нерезидентів або їх засновників, під час провадження діяльності яких на території України і в межах її континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони здійснюються:

викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення;

скиди забруднюючих речовин безпосередньо у водні об’єкти;

розміщення відходів (крім розміщення окремих видів (класів) відходів як вторинної сировини, що розміщуються на власних територіях (об’єктах) суб’єктів господарювання);

утворення радіоактивних відходів (включаючи вже накопичені);

тимчасове зберігання радіоактивних відходів їх виробниками понад установлений особливими умовами ліцензії строк.

Перелік платників екологічного податку визначено п. 240.1 ст. 240 Податкового кодексу України.

Не є платниками податку за утворення радіоактивних відходів суб’єкти діяльності у сфері використання ядерної енергії, які:

уклали договір щодо повернення відпрацьованого закритого джерела іонізуючого випромінювання до підприємства – виробника або до підприємства-постачальника такого джерела;

здійснюють поводження з радіоактивними відходами, що утворилися внаслідок Чорнобильської катастрофи, в частині діяльності, пов'язаної з такими відходами.

Також Податковим кодексом України регламентуються ставки податку за викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря, скиди забруднюючих речовин у водні об’єкти, розміщення відходів та ін.

За забруднення навколишнього середовища суб’єкти господарської діяльності Миколаївщини 2022 року перерахували до бюджетів всіх рівнів 35 532,5 тис. грн екологічного податку (таблиця 15.7.1.)

15.7.1. Економічні механізми природоохоронної діяльності

Головною складовою економічного механізму природоохоронної діяльності є платність за спеціальне використання природних ресурсів та за шкідливий вплив на довкілля, яка стимулює природокористувачів до зменшення шкідливого впливу на довкілля, раціонального та ощадливого використання природних ресурсів та зменшення енерго- і ресурсомісткості одиниці продукції шляхом впровадження еколого-економічних інструментів.

Платниками екологічного податку є суб’єкти господарювання, юридичні особи, що не провадять господарську (підприємницьку) діяльність, бюджетні установи, громадські та інші підприємства, установи та організації, постійні представництва нерезидентів, включаючи тих, які виконують агентські (представницькі) функції стосовно таких нерезидентів або їх засновників, під час провадження діяльності яких на території України і в межах її континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони здійснюються:

викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення;

скиди забруднюючих речовин безпосередньо у водні об’єкти;

розміщення відходів (крім розміщення окремих видів (класів) відходів як вторинної сировини, що розміщуються на власних територіях (об’єктах) суб’єктів господарювання);

утворення радіоактивних відходів (включаючи вже накопичені);

тимчасове зберігання радіоактивних відходів їх виробниками понад установлений особливими умовами ліцензії строк.

Відповідно до п. п. 14.1.223 п. 14.1 ст. 14 Податкового кодексу України, розміщення відходів – це постійне (остаточне) перебування або захоронення відходів у спеціально відведених для цього місцях чи об’єктах (місцях розміщення відходів, сховищах, полігонах, комплексах, спорудах, ділянках надр тощо), на використання яких отримано дозволи уповноважених органів

Суб’єкти господарювання Миколаївщини 2022 року перерахували до місцевих бюджетів 35,533 млн грн екологічного податку. Зі сплаченої суми до державного бюджету надійшло 22,219 млн грн (таблиця 15.7.1.).

Надходження екологічного податку є основним джерелом фінансування заходів, спрямованих на захист навколишнього середовища, мінімізацію негативного впливу господарської діяльності на довкілля, а також на відтворення, збереження та раціональне використання природних ресурсів.

Таблиця 15.7.1. Інформація про суми екологічного податку, сплачені до бюджетів усіх рівнів за 2022 рік

№ з/п	Назва територіальної громади	19010000 Екологічний податок всього	в т.ч. 19010100 Надходження від викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забрудненн	в т.ч. 19010200 Надходження від скидів забруднюючих речовин безпосередньо у водні обієкти	в т.ч. 19010300 Надходження від розміщення відходів у спец відведених для цього місцях чи на об'єктах, крім розміщення як вторинної сировини	19010000 Екологічний податок до Державного бюджету	в т.ч. 19010100 Надходження від викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднен	в т.ч. 19010200 Надходження від скидів забруднюючих речовин безпосередньо у водні обієкти	в т.ч. 19010300 Надходження від розміщення відходів у спец відведених для цього місцях чи на об'єктах, крім розміщення як вторинної сировини	19010000 Екологічний податок до місцевих бюджетів	в т.ч. 19010100 Надходження від викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднен	в т.ч. 19010200 Надходження від скидів забруднюючих речовин безпосередньо у водні обієкти	в т.ч. 19010300 Надходження від розміщення відходів у спец відведених для цього місцях чи на об'єктах, крім розміщення як вторинної сировини
1	БАШТАНСЬКА МІСЬКА РАДА	139,6	91,1	3,9	44,6	62,8	41,0	1,7	20,1	76,8	50,1	2,1	24,5
2	БЕРЕЗНЕГУВАТСЬКА СЕЛИЩНА РАДА	143,9	40,9	0,0	103,0	64,8	18,4	0,0	46,4	79,2	22,5	0,0	56,7
3	ВІЛЬНОЗАПОРІЗЬКА СІЛЬСЬКА РАДА	49,4	19,6	0,0	29,7	22,2	8,8	0,0	13,4	27,1	10,8	0,0	16,3
4	ВОЛОДИМИРІВСЬКА СІЛЬСЬКА РАДА	36,9	2,7	0,0	34,3	16,6	1,2	0,0	15,4	20,3	1,5	0,0	18,8
5	ГОРОХІВСЬКА СІЛЬСЬКА РАДА	7,8	6,1	0,0	1,7	3,5	2,7	0,0	0,8	4,3	3,3	0,0	1,0
6	ІНГУЛЬСЬКА СІЛЬСЬКА РАДА	89,2	28,5	0,0	60,7	40,1	12,8	0,0	27,3	49,1	15,7	0,0	33,4
7	КАЗАНКІВСЬКА СЕЛИЩНА РАДА	70,8	16,3	1,4	53,2	31,9	7,3	0,6	23,9	39,0	9,0	0,8	29,2
8	НОВОБУЗЬКА МІСЬКА РАДА	61,1	37,6	3,8	19,7	27,5	16,9	1,7	8,9	33,6	20,7	2,1	10,8
9	ПРИВІЛЬНЕНСЬКА СІЛЬСЬКА РАДА	98,2	90,3	0,0	7,9	44,2	40,7	0,0	3,5	54,0	49,7	0,0	4,3
10	СНІГУРІВСЬКА МІСЬКА РАДА	110,7	45,1	30,3	35,2	49,8	20,3	13,6	15,9	60,9	24,8	16,7	19,4
11	СОФІЇВСЬКА СІЛЬСЬКА РАДА	54,3	32,6	0,0	21,7	24,4	14,7	0,0	9,8	29,9	17,9	0,0	11,9
12	ШИРОКІВСЬКА СІЛЬСЬКА РАДА	20,3	4,4	0,0	15,9	9,2	2,0	0,0	7,2	11,2	2,4	0,0	8,7
13	БРАТСЬКА СЕЛИЩНА РАДА	66,2	57,3	0,0	8,9	29,8	25,8	0,0	4,0	36,4	31,5	0,0	4,9
14	БУЗЬКА СІЛЬСЬКА РАДА	107,4	19,3	14,5	73,6	48,3	8,7	6,5	33,1	59,1	10,6	8,0	40,5

15	ВЕСЕЛИНІВСЬКА СЕЛИЩНА РАДА	69,2	35,6	0,0	33,6	31,1	16,0	0,0	15,1	38,0	19,6	0,0	18,5
16	ВОЗНЕСЕНСЬКА МІСЬКА РАДА	103,9	77,7	18,6	7,6	46,8	35,0	8,4	3,4	57,1	42,8	10,2	4,2
17	ДОМАНІВСЬКА СЕЛИЩНА РАДА	23,7	9,6	0,0	14,1	10,6	4,3	0,0	6,3	13,0	5,3	0,0	7,7
18	ДОРОШІВСЬКА СІЛЬСЬКА РАДА	6,3	1,4	0,0	4,9	2,8	0,6	0,0	2,2	3,5	0,8	0,0	2,7
19	ЄЛАНЕЦЬКА СЕЛИЩНА РАДА	34,8	32,7	0,0	2,1	15,7	14,7	0,0	0,9	19,1	18,0	0,0	1,1
20	МОСТІВСЬКА СІЛЬСЬКА РАДА	20,8	14,7	0,0	6,1	9,3	6,6	0,0	2,8	11,4	8,1	0,0	3,4
21	НОВОМАР'ЇВСЬКА СІЛЬСЬКА РАДА	63,4	47,9	0,0	15,5	28,5	21,6	0,0	7,0	34,9	26,3	0,0	8,5
22	ОЛЕКСАНДРІВСЬКА СЕЛИЩНА РАДА	1,7	0,2	0,0	1,5	0,8	0,1	0,0	0,7	1,0	0,1	0,0	0,8
23	ПРИБУЖАНІВСЬКА СІЛЬСЬКА РАДА	12,3	3,9	8,4	0,0	5,5	1,8	3,8	0,0	6,7	2,1	4,6	0,0
24	ПРИБУЗЬКА СІЛЬСЬКа РАДА	14,8	8,6	0,0	6,2	6,7	3,9	0,0	2,8	8,2	4,7	0,0	3,4
25	ЮЖНОУКРАЇНСЬКА МІСЬКА РАДА	1428,0	61,6	1232,9	133,5	642,6	27,7	554,8	60,1	785,4	33,9	678,1	73,4
26	БЕРЕЗАНСЬКА СЕЛИЩНА РАДА	20,7	13,9	0,0	6,9	9,3	6,2	0,0	3,1	11,4	7,6	0,0	3,8
27	ВЕСНЯНСЬКА СІЛЬСЬКА РАДА	953,1	202,0	0,0	751,2	428,9	90,9	0,0	338,0	524,2	111,1	0,0	413,1
28	ВОСКРЕСЕНСЬКА СЕЛИЩНА РАДА	62,3	57,1	0,0	5,2	28,1	25,7	0,0	2,3	34,3	31,4	0,0	2,9
29	ГАЛИЦИНІВСЬКА СІЛЬСЬКА РАДА	15275,2	1299,3	278,3	13697,6	6873,8	584,7	125,2	6163,9	8401,3	714,6	153,1	7533,7
30	КОБЛІВСЬКА СІЛЬСЬКА РАДА	40,3	19,0	0,0	21,3	18,1	8,5	0,0	9,6	22,2	10,4	0,0	11,7
31	КОСТЯНТИНІВСЬКА СІЛЬСЬКА РАДА	68,4	27,7	0,0	40,8	30,8	12,5	0,0	18,3	37,6	15,2	0,0	22,4
32	КУЦУРУБСЬКА СІЛЬСЬКА РАДА	33,1	25,6	0,1	7,4	14,9	11,5	0,0	3,3	18,2	14,1	0,0	4,1
33	МИКОЛАЇВСЬКА МІСЬКА РАДА	1631,3	1289,5	226,3	115,5	734,1	580,3	101,8	52,0	897,2	709,2	124,5	63,5
34	МІШКОВО-ПОГОРІЛІВСЬКА СІЛЬСЬКА РАДА	83,0	17,9	0,0	65,0	37,3	8,1	0,0	29,3	45,6	9,9	0,0	35,8
35	НЕЧАЯНСЬКА СІЛЬСЬКА РАДА	15,7	15,0	0,0	0,7	7,1	6,8	0,0	0,3	8,6	8,3	0,0	0,4
36	НОВООДЕСЬКА МІСЬКА РАДА	176,4	70,9	28,5	77,0	79,4	31,9	12,8	34,7	97,0	39,0	15,7	42,4
37	ОЛЬШАНСЬКА СЕЛИЩНА РАДА	675,6	525,8	147,8	1,9	304,0	236,6	66,5	0,9	371,6	289,2	81,3	1,1
38	ОЧАКІВСЬКА МІСЬКА РАДА	193,8	20,6	41,6	131,7	87,2	9,3	18,7	59,2	106,6	11,3	22,9	72,4
39	ПЕРВОМАЙСЬКА СЕЛИЩНА РАДА	410,4	169,5	12,6	228,4	184,7	76,3	5,7	102,8	225,7	93,2	6,9	125,6
40	РАДСАДІВСЬКА СІЛЬСЬКА РАДА	16,0	16,0	0,0	0,0	7,2	7,2	0,0	0,0	8,8	8,8	0,0	0,0
41	СТЕПІВСЬКА СІЛЬСЬКА РАДА	110,7	52,0	0,0	58,7	49,8	23,4	0,0	26,4	60,9	28,6	0,0	32,3

42	СУХОЄЛАНЕЦЬКА СІЛЬСЬКА РАДА	43,6	31,1	0,0	12,5	19,6	14,0	0,0	5,6	24,0	17,1	0,0	6,9
43	ЧОРНОМОРСЬКА СІЛЬСЬКА РАДА	28,8	23,9	0,0	4,8	12,9	10,8	0,0	2,2	15,8	13,2	0,0	2,7
44	ШЕВЧЕНКІВСЬКА СІЛЬСЬКА РАДА	91,5	46,1	30,3	15,2	41,2	20,7	13,6	6,8	50,3	25,3	16,7	8,3
45	АРБУЗИНСЬКА СЕЛИЩНА РАДА	116,1	84,5	3,2	28,4	52,2	38,0	1,4	12,8	63,8	46,5	1,7	15,6
46	БЛАГОДАТНЕНСЬКА СІЛЬСЬКА РАДА	165,7	160,4	0,0	5,3	74,6	72,2	0,0	2,4	91,2	88,2	0,0	2,9
47	ВРАДІЇВСЬКА СЕЛИЩНА РАДА	208,4	175,5	0,0	32,9	93,8	79,0	0,0	14,8	114,6	96,5	0,0	18,1
48	КАМ'ЯНОМОСТІВСЬКА СІЛЬСЬКА РАДА	299,7	85,9	0,0	213,8	134,9	38,7	0,0	96,2	164,9	47,2	0,0	117,6
49	КРИВООЗЕРСЬКА СЕЛИЩНА РАДА	167,6	115,4	0,0	52,2	75,4	51,9	0,0	23,5	92,2	63,5	0,0	28,7
50	МИГІЇВСЬКА СІЛЬСЬКА РАДА	328,1	185,8	90,8	51,5	147,7	83,6	40,8	23,2	180,5	102,2	49,9	28,3
51	ПЕРВОМАЙСЬКА МІСЬКА РАДА	6,0	3,6	0,0	2,4	2,7	1,6	0,0	1,1	3,3	2,0	0,0	1,3
52	СИНЮХИНО-БРІДСЬКА СІЛЬСЬКА РАДА	150,0	41,9	0,0	108,1	67,5	18,9	0,0	48,6	82,5	23,1	0,0	59,4
	Разом по області *	35532,5	5561,8	2173,1	16471,6	22219,0	2502,8	977,9	7412,2	13313,5	3059,0	1195,2	9059,4

*з урахуванням екологічного податку 19011000, який справляється за викиди в атмосферне повітря двоокису вуглецю, 2022 року дорівнював 11326,1 тис. грн

15.7.2. Стан фінансування сфери охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки.

З метою забезпечення екологічно безпечного навколишнього середовища та стійкого стану екологічних систем області шляхом виконання на території області міжнародних, загальнодержавних, регіональних, місцевих програм та вирішення першочергових регіональних екологічних проблем розроблено та рішенням обласної ради № 16 від 23.12.2020 затверджено Комплексну програму охорони довкілля Миколаївської області на 2021 – 2027 роки (далі - Комплексна програма).

Основною метою Програми є реалізація екологічної політики, спрямованої на стабілізацію та поліпшення стану навколишнього природного середовища на території області. Забезпечення екологічно безпечного навколишнього середовища та стійкого стану екологічних систем області шляхом виконання на території області міжнародних, загальнодержавних, регіональних, місцевих програм та вирішення першочергових регіональних екологічних проблем.

Основні завдання: зменшення обсягів скидання неочищених та недостатньо очищених стоків у водні об’єкти; забезпечення екологічно безпечного збирання та знешкодження відходів, у тому числі непридатних до використання пестицидів; зменшення рівні забруднення атмосферного повітря; підвищення рівня екологічної освіти населення; розвиток природно-заповідного фонду, збереження біологічного та ландшафтного різноманіття; здійснення заходів з озеленення населених пунктів; відновлення і підтримання еколого-просвітницька діяльність.

Протягом 2022 року МКП «Миколаївводоканал», за власні кошти підприємства та за кредитні кошти Європейського інвестиційного банку, виконувались заходи:

«Реконструкція самоспливного каналізаційного колектору по вул. Айвазовського від вул. Самойловича до насосної станції №17» на загальну суму 9075,92 тис. грн (захід реалізувався в рамках Інвестиційної програми МКП «Миколаївводоканал» на 2021 рік, схваленої постановою Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг № 907 від 02.06.2021);

«Реконструкція 3-х самопливних каналізаційних колекторів» на суму 25732,64 тис. грн в рамках проєкту «Розвитку системи водопостачання та водовідведення в місті Миколаїв.

На розвиток природно-заповідного фонду, збереження біологічного та ландшафтного біорізноманіття використано коштів у сумі 1690,317 тис. грн

Протягом 2022 року у цій галузі здійснювалися такі заходи:

1. Проведення профілактичних протипожежних заходів, спрямованих на запобігання знищенню чи пошкодженню вогнем об’єктів природно-заповідного фонду. Освоєно 1000,00 тис грн.

Управлінням екології та природних ресурсів Миколаївської облвійськадміністрації забезпечено виконання заходу з організації влаштування та догляду за мінералізованими смугами на території об’єктів природно-заповідного фонду місцевого значення для попередження розповсюдження пожеж. Виконання

заходу дозволяє запобігти знищенню чи пошкодженню вогнем лісових насаджень на території природно-заповідного фонду Миколаївської області.

2022 року комплекс протипожежних заходів впроваджено на території 24 об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення. Захід виконувався ДП «Веселинівське лісове господарство», ДП «Вознесенське лісове господарство», ДП «Баштанське лісове господарство», ДП «Миколаївське лісове господарство», ДП «Врадіївське лісове господарство».

Влаштування та догляди за смугами здійснювався протягом всього пожежонебезпечного періоду з квітня до кінця листопада 2022 року. Було забезпечено догляд за 4000 км мінералізованих смуг.

Відповідно до інформації державних лісогосподарських підприємств, проведення заходу упереджує поширення пожеж і є ефективною профілактичною мірою проти виникнення масштабних пожеж у природних екосистемах.

2. Утримання та матеріально-технічне забезпечення діяльності регіональних ландшафтних парків області («Гранітно-степове Побужжя», «Кінбурнська коса», «Тилігульський», «Приінгульський»). Освоєно 690,317 тис. грн.

Забезпечена статутна діяльность регіональних ландшафтних парків області «Гранітно-степове Побужжя», «Кінбурнська коса», «Тилігульський», «Приінгульський». Фінансування направлено на заходи щодо охорони природних комплексів, а саме придбання паливно-мастильних матеріалів.

2022 року в межах реалізації Комплексної програми було заплановано виділено 15350,00 тис. грн. з них профінансовано 1690,317 тис. грн, що становить 11 % суми коштів від плану.

15.8. Державне регулювання природокористування.

Охорона водних ресурсів

У сфері водокористування 2017 року запроваджено новий принцип управління водними ресурсами - басейновий та відповідно, внесені зміни до Водного кодексу України.

У зв'язку зі згаданими змінами у законодавстві, з 04.06.2017 року видача дозволів на спецводокористування не належить до компетенції обласних державних адміністрацій.

За вимогами ст. 49 Водного кодексу України, згаданий вище дозвільний документ видається територіальними органами центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства (Держводагентство).

Протягом 2022 року видано 61 дозвіл на спеціальне водокористування, що на 113 (65%) дозволів менше за відповідні показники минулого року.

За звітний період, переважно у зв'язку з переоформленням дозвільної документації, анульовано 12 дозволи на спеціальне водокористування, що менше на 26 дозвільних документів ніж було анульовано 2021 року

2022 року з метою запобігання забрудненню поверхневих вод, згідно з вимогами постанови Кабінету Міністрів України від 25.03.1999 № 465 «Про затвердження Правил охорони поверхневих вод від забруднення зворотними

водами» Миколаївською облдержадміністрацією розглянуто та погоджено графіки контролю за якісним складом зворотних вод, що скидаються до водних об'єктів області для комунального підприємства КП «Прибузьке».

Охорона атмосферного повітря

Діяльність в галузі охорони атмосферного повітря забезпечується шляхом надання дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря з встановленням нормативів граничнодопустимих викидів забруднюючих речовин з стаціонарних джерел.

За станом на 31.12.2022 1473 суб'єкта господарювання мають діючі дозволи на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами.

Протягом 2022 року розглянуто 85 пакетів документації, на підставі якої видано 57 дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферу та 28 пакетів повернено на доопрацювання.

Охорона природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення

Діяльність в галузі охорони природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення забезпечується шляхом надання дозволів на спеціальне використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення.

Протягом 2022 року видано 6 дозволів на спеціальне використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення.

У сфері поводження з відходами

Через електронну систему надання адміністративних послуг e-eco.gov.ua здійснювалася реєстрація декларацій про відходи. Суб'єкти господарської діяльності у сфері поводження з відходами мають можливість подати декларацію в он-лайн на відповідний сервіс або через центри надання адміністративних послуг. Управлінням екології та природних ресурсів Миколаївської обласної військової адміністрації протягом 2022 року зареєстровано 289 декларацій.

07.05.2022 року Кабінет Міністрів України прийняв постанову «Деякі питання подання декларації про відходи», яка набрала чинності 13.05.2022 року. Згідно з затвердженим Порядком декларація подається заявником один раз на рік до 20 лютого року, що настає за звітним, в електронній формі через онлайн-платформу ЕкоСистема. На підставі поданих заявником відомостей і даних, що надходять у порядку інформаційної взаємодії, здійснюється внесення декларації до реєстру в автоматичному режимі, без необхідності прийняття будь-яких організаційно-розпорядчих актів, з присвоєнням реєстраційного номера та оприлюдненням цієї інформації. Під час автоматичного внесення декларації до реєстру засобами ЕкоСистеми на неї накладається кваліфікована електронна печатка Міндовкілля.

Міндовкіллям був створений електронний сервіс інтерактивна мапа сміттєзвалищ - ecomapa.gov.ua, який використовувався для проведення оперативнго реагування на інформацію населення про несанкціоновані звалища з метою їх негайної ліквідації. Роботу «Екомапи» призупинено з технічних причин, після кібератаки, що сталася в ніч з 13 на 14 січня 2022 року, відновити роботу електронного сервісу немає можливості. Міндовкілля вже працює над новим сучасним сервісом, що дозволить стежити за ліквідацією сміттєзвалищ онлайн «Екомапа 2.0». Новий алгоритм роботи сервісу дозволить українцям стежити за ліквідацією сміттєзвалищ онлайн. Відсутність чи наявність прогресу в цьому напрямку стане більш наочною. Як окремий шар ці дані також стануть доступні на геоінформаційному порталі «ЕкоСистеми».

За звітний період прийнято до розгляду та затверджено 433 технічних паспорти відходів 22 підприємств. Також, прийнято та розглянуто звіти з інвентаризації відходів виробництва 13 підприємств.

Розглянуто та узагальнено зміни до реєстрових карток 36 підприємств - утворювачів відходів, на підставі яких внесено зміни до реєстру об’єктів утворення відходів та об’єктів оброблення, утилізації відходів за 2022 рік.

Затверджено 514 реєстрових карт 15 підприємств. Протягом звітного року до реєстру об’єктів утворення відходів внесено 6 нових підприємств. Сформовано реєстри об’єктів утворення відходів та реєстр об’єктів утворення відходів та об’єктів оброблення, утилізації відходів за 2022 рік.

Також, розглянуто та внесено зміни до реєстру місць видалення відходів (МВВ) (45 паспортів МВВ). Сформовано реєстр МВВ зі змінами 2022 року, внесеними на підставі даних власників МВВ, включених до реєстру. Оновлено 29 паспортів МВВ.

В області затверджені у встановленому порядку паспорти місць видалення відходів мають 13 місць складування твердих побутових відходів: КП «Миколаївкомунтранс» (м. Миколаїв), КП «Санітарна очистка міста» (м. Вознесенськ), КП «Дирекція оздоровчих закладів «Причорномор’є» (смт. Березанка), ДП «Снігурівська виправна колонія № 5 (м. Снігурівка), (КП «Служба комунального господарства» (м. Южноукраїнськ), КП «Снігурівський благоустрій» (м. Снігурівка), КП Очаківської міської ради «Очаківський комбінат комунальних підприємств» (м. Очаків), а також, місця складування твердих побутових відходів біля с. Токарівка, с. Прибужани, с. Добре, с. Широке, с. Лідіївка, смт. Врадіївка.

15.9. Стан та перспективи наукових досліджень у галузі охорони навколишнього середовища

РЛП «Приінугльський»

Повномасштабне російське вторгнення вплинуло на основні напрями діяльності установи, з міркувань безпеки більшість заходів переведено в онлайн формат (виключення січень-лютий).

Підготовлено інформаційні та науково-популярні матеріали, які використовують дільничні інспектори, фахівці з екоосвіти (електронна форма), а саме:

ТОП 7 рослин регіонального ландшафтного парку «Приінгульський»;

ТОП 7 контрастів регіонального ландшафтного парку «Приінгульський»;

рослини, занесені до Червоної книги України, що є на території регіонального ландшафтного парку «Приінгульський»;

Брошура з розповідями про визначні об'єкти на території регіонального ландшафтного парку «Приінгульський».

Укладено добірку нормативних актів (щодо основних змін в законодавстві з питань природно-заповідного фонду) для врахування в роботі служби держохорони природно-заповідного фонду. Зазначені матеріли були використані під час циклу занять для дільничних інспекторів служби державної охорони РЛП «Приінгульський», природного заповідника «Єланецький степ».

Взято участь у наково-практичних конференціях, семінарах, вебінарах,

зокрема:

вебінар на тему "Компенсація екологічної шкоди внаслідок воєнних дій та відновлення природних екосистем", організатор НПП «Голосіївський» (вересень);

«Кліматична криза, війна та агровиробництво. Де місце адаптації?», організатор ГО «Екодія» (вересень);

відкрита міжнародна он-лайн конференція «Можливості функціонування природно-заповідного фонду: моніторинг та природоохоронна діяльність» з урахуванням втрат та впливів об'єктів ПЗФ Нижнього Дунаю та Північно-Західного Причорномор'я (жовтень);

XV Миколаївські міські екологічні читання «Збережемо для нащадків» (листопад);

вебінар «Водно-болотні угіддя та зменшення ризику стихійних лих», Програма ООН з навколишнього середовища (ЮНЕП) (грудень);

Колектив РЛП «Приінгульський» став учасником #WorldWetlandsRun – челенджу природоохоронниці Міни Гулі, що проводився до Всесвітнього дня водно-болотних угідь.

Тривала співпраця з науковим куратором – кафедрою екології Чорноморського національного університету ім. П. Могили. Спільно з природним заповідником «Єланецький степ», де РЛП «Приінгульський» виступає партнером, реалізовано проєкт щодо розробки туристичного маршруту вихідного дня про трансформацію степу від стародавніх часів до сьогодення під назвою «Спадок епох». Цей проєкт став переможцем конкурсу проєктних ідей «Креативний туризм та інноваційні продукти на основі спадщини» в рамках міжнародного проєкту «Туризм, спадщина та креатив» #THC за підтримки Georgian Arts and Culture Centre,Tbilisi (GE). Наукові співробітники здійснювали підготовку науковопопулярних матеріалів. У рамках проєкту підготовлено також презентації археологічних пам'яток, виявлених на території парку.

Здійснено опис кам'яних баб, знайдених раніше в районі для їх перевезення та оформлення локації біля візит-центру парку. Тривала співпраця з установами природно-заповідного фонду Миколаївщини. Підготовлено матеріали щодо історії Миколаївщини.

«Розвиток земельних відносин на території колишнього Єланецького району в кінці XVIII-XIX столітті» (у рамках співпраці з природним заповідником «Єланецькмй степ»).

Надруковано 3 тез доповідей у Матеріалах конференції «XV Миколаївські міські екологічні читання «Збережемо для нащадків» [Електронне видання] / Управління екології та природних ресурсів Миколаївської обласної військової адміністрації, Центральна міська бібліотека ім. М.Л. Кропивницького м. Миколаєва та ін.; Конференція «XV Миколаївські міські екологічні читання «Збережемо для нащадків» (30 листопада 2022 р.; Миколаїв); упор. М. М. Романенко. – Миколаїв:

РЛП «Тилігульський»

Фахівцями наукового відділу опрацьовано матеріали польових досліджень та складено Літопис природи РЛП «Тилігульський» за 2021 рік. Вивчались динаміка коливання солоності води у лимані, видовий та кількісний склад гідробіонтів, різноманіття гідрофільних птахів в умовах відновлення гідрологічного зв'язку Тилігулу з морем, видовий склад кажанів. Результати досліджень було використано для ведення Кадастрової картки об'єкту природно-заповідного фонду та Паспорту водно-болотного угіддя міжнародного значення «Тилігульський лиман».

Проведено геоботанічні дослідження та вивчено стан популяції раритетних видів флори, проведено дослідження дрібних ссавців цілинних ділянок узбережжя Тилігульського лиману та надано рекомендації щодо їх охорони.

НПП «Бузький Гард»

На виконання плану науково-дослідної діяльності, проведено наукові дослідження за програмою Літопису природи:

ведення календаря природи;

проводились дослідження стану та чисельності видів тварин, занесених до Червоної книги;

проведено сезонні обліки мігруючих птахів;

проведена поточна інвентаризація тварин, поновлення списків ссавців, птахів, безхребетних тощо;

закладено пробні площі та проведена їх паспортизація;

проведена інвентаризація раритетних компонентів флори та фауни за різними рівнями охорони та складання їх списків

проведено фенологічні спостереження за типовими та рідкісними видами флори та фауни;

розроблено природоохоронні рекомендації;

проведено оцінку стану лісових насаджень на пробних ділянках;

проведено опис лісовкритих ділянок території НПП із різним рекреаційним навантаженням.

ПЗ «Єланецький Степ»

Відповідно до програми «Літопису природи» та плану заходів з наукової та науково-технічної діяльності на 2022р. співробітниками ПЗ «Єланецький степ» спільно із фахівцями інших установ проведено роботи за наступними напрямками:

1. Спостереження за демутаційними змінами рослинності на ботанічних постійних пробних площах (БППП).

Проведено геоботанічні описи БППП. На БППП №9 зафіксовано місцезростання тюльпану бузького (Tulipa hypanica), гіацинтика блідого (Hyacinthella leucophaea), фіалки запашної (Viola odorata L) та горицвіту весняного (Adonis vernalis).

2. Вивчення складу флори території заповідника.

Проведено дослідження флористичної різноманітності заповідника, рідкісних та інвазійних видів. Списки рослин поповнилися новими видами.

За результатами проведенного флористичного моніторингу на території природного заповідника «Єланецький степ» до інвентарного переліку його флори було додано 101 новий таксон, у тому числі 74 – аборигенних і 27 – чужорідних. Серед нововиявлених у флорі заповідника таксонів Alliums phaeropodum – занесений до «Червоної книги України», а отже загальна чисельність видів рослин із національним созологічним статусом у флорі заповідника становить 27.

3. Дослідження стану популяцій видів рослин, занесених до Червоної книги України.

Проведено дослідження популяцій сону лучного (Pulsatilla nigricans), шафрану сітчастого (Crocus reticulatus), пізньоцвіту різнобарвного(брандушки різнобарвної) (Colchicum bulbocodium subsp. Versicolor), тюльпану Шренка (Tulipa schrenkii) та тюльпану бузького (Tulipa hypanica).

4. Інвентаризація фауни. Вивчення чисельності фонових видів тварин.

Проведено: зимовий маршрутний облік тварин за слідами на снігу; абсолютний облік лисиці звичайної (Vulpes vulpes) та борсука (Meles meles) за зайнятими норами; інвентаризаційні дослідження дрібних ссавців; дослідження лускокрилих та раритетної ентомофауни заповідника.

У результаті інвентаризації фауни доповнені переліки видів, зокрема зафіксовано 5 нових видів дрібних ссавців, один з яких, занесений до ЧКУ - мишівка степова (Sicista subtilis).

5. Спостереження за рідкісними видами орнітофауни на прилеглій до заповідника території.

Виявлено гніздування канюка степового (Buteo rufinus), гніздування орла-карлика (Hieraaetus pennatus), проліт пари журавлів сірих (Grus grus), до 50 особин шпака рожевого (Sturnus roseus), відмічені сова болотяна (Asio flammeus), шуліка чорний (Milvus migrans), лунь польовий (Circus cyaneus).

6. Дослідження за сезонними міграціями птахів на території заповідника.

Початок весняної міграції зафіксовано 14.02.2022 року; відліт зимуючих птахів 26.03.2022 року; 05.08.2022 року міграція у лелеки білого (Ciconia ciconia), 26.08.2022року лелеки чорного (Ciconia nigra); на початок вересня зафіксована осіння міграція хижих птахів: канюка степового (Buteo rufinus), змієїда (Circaetus gallicus), підорлика малого (Aquila pomarina) та ін.

7. Участь у навчаннях, конференціях, семінарах, щодо обміну досвідом працівників установи - взяти участь у 24 заходах.

8. 2022 року укладено договір з ФОП Русін Михайло Юрійович, на виконання науково – дослідної роботи за темою: «Дослідження території заповідника для реінтродукції бабаків природного заповідника «Єланецький степ».

Проведено інспекцію території заповідника «Єланецький степ» стосовно заселення бабака та розроблено рекомендації.

Рекомендовано організувати випуск байбаків в вольєр трьома мікропопуляціями, по 10 особин у кожній.

9. Вийшли друком шість публікацій.

10.Участь установи ПЗФ у міжнародних програмах.

Підготовлено до презентації промо-ролики переможців конкурсу проектних ідей «Креативний туризм та інноваційні товари на основі спадщини» в рамках проекту «ТУРИЗМ, СПАДЩИНА ТА КРЕАТИВ»(ТСН) за підтримки Georgian Artsand Cultyra Centre, Tbilisi(GE).

Розпочато роботи по втіленню міжнародного природоохоронного проєкту, який впроваджує Українське товариство охорони птахів (BirdLifeUkraine) спільно з ПЗ «Єланецький степ» за партнерської підтримки Союзу охорони природи Німеччини (NABU Bundesverband), за фінансової підтримки TierparkBerlin та ZooBerlin: «Відновлення життєздатності стада бізонів у вольєрі природного заповідника «Єланецький степ».

15.10 Діяльність громадських екологічних організацій

На території Миколаївської області діє низка громадських організації екологічного спрямування, які тісно співпрацюють з органами виконавчої влади та місцевого самоврядування. Екологічними організаціями постійно здійснюється просвітницька діяльність шляхом проведення конкурсів, тематичних уроків та різноманітних заходів екологічного спрямування.

Перелік громадських організацій екологічного спрямування надано в табл. 15.10.1.

Таблиця 15.10.1. Перелік громадських організацій екологічного спрямування

№ з/п	Організації	Юридична адреса
1	2	3
1	Громадська екологічна організація «Болеславчик-2000»	55200, Миколаївська область, м. Первомайськ, вул. Корабельна, 44/42.
2	Первомайська філія Миколаївського обласного жіночого центру «Екоініціатива»	55200, Миколаївська область, м. Первомайськ, вул. Кам'яномостівська, 67/3
3	ЕКОБЕРЕЗАНЬ	Миколаївський район, смт Березанка вул. Центральна 80/2
4	Благодійний фонд «Індиго»	54001, м. Миколаїв, вул. В. Морська, 92, indigofond@ukr.net
5	Благодійний фонд МЕТА «Від спільного бачення – до спільних дій»	54007, м. Миколаїв, вул. Потьомкінська,143-acentr@gorlib.mksat.net
6	Миколаївське міське товариство захисту тварин	м. Миколаїв, вул. Василевського, 46-а, кв. 17 help.animals@mail.ua
7	Зоозахисна громадська організація «Фенікс»	м. Миколаїв, вул. Шевченка, буд. 30, кв. 12 zoofeniks2013@gmail.com
8	Миколаївська обласна молодіжна громадська організація «Зелений Рух»	м. Миколаїв, вул.В.Морська,45

9	Миколаївське обласний осередок Української екологічної асоціації «Зелений Світ»	м. Миколаїв, вул. Генерала Карпенка, 38, piskyn@mksat.net, livak@gor-eko.mk.ua
10	Миколаївська філія Національного екологічного центру України	54025, м. Миколаїв, пр. Героїв України, 87-Б, кв. 22, Koloanka@gmail.com
11	Південна філія інституту екології Національного екологічного центру України	м. Миколаїв, вул. Велика Морська,45, derkach@aip.mk.ua
12	Миколаївський клуб сприяння сталому розвитку та побудові громадянського суспільства «Спільні дії»	54000, м. Миколаїв, пр. Центральний, 139, кв. 40, agal@mksat.ne
13	Громадська організація «Екологічна студентська асоціація Миколаївської області»	м. Миколаїв, Національний університет кораблебудування, пр. Героїв Сталінграду, 9, a_mozgovyy@mail.ua
14	Миколаївська обласна молодіжна екологічна асоціація «Паросток»	54000, м. Миколаїв, вул. Будьонного, буд. 31, кв. 87
15	Громадський науково-методичний центр «Безпека життєдіяльності та сталий розвиток»	54025, м. Миколаїв, вул. Колодязна, 15-а, кв.55, vmykhaylyuk@yandex.ua
16	Миколаївська міська громадська організація «Аналітичний центр екологічно безпечного розвитку»	54025, м. Миколаїв, пр. Героїв України, буд. 65, yuriykerbunov@mail.ua
17	Миколаївська обласна молодіжна громадська організація «Екологічний правовий захист»	54010, м. Миколаїв, пров. Транспортний, буд. 2, кв. 6, kuzyuk_andrey@mail.ua
18	Миколаївський обласний жіночий центр «Екоініціатива»	mnv@svitonline.com
19	Миколаївська обласна молодіжна екологічна організація «МАМА-86»	м. Миколаїв, пров.Південний,30 berest84@mksat.net
20	Миколаївська обласна організація Українського товариства охорони природи	м. Миколаїв, вул. Велика Морська, 15/1 lubartsev@mksat.net

15.11. Екологічна освіта та інформування

2022 року внаслідок військової агресії російської федерації проведення екологоосвітніх заходів на теритрії області було обмежено.

За звітний період Національним природним парком «Бузький Гард» здійснювалось проєктування рекреаційних маршрутів в межах відокремленої дільниці «Актове», в тому числі із врахуванням потреб осіб з інвалідністю та маломобільних груп населення, оновлено паспорт екскурсійного автомаршруту «Скаржинський», відремонтовано та оновлено рекреаційне обладнання на території найпопулярніших рекреаційних ділянок «Урочище Протич» та «Трикрати», проведено відновлення та ремонт маркувальних знаків на діючих пішохідних маршрутах та екостежках. На території НПП облаштовано рекреаційні ділянки для короткострокового відпочинку «Урочище Протич», «Урочище «Громове», «Урочище «Мар'їн Буг» та «Корабельна».

Поблизу с. Мигія та с. Грушівка створені елементи рекреаційно-туристичної інфраструктури: готелі, об'єкти громадського харчування, автосервіс, АЗС, що забезпечує необхідні умови для проведення екскурсій, рафтингу та інших видів

активного відпочинку на природі. Здійснюється утримання доріг протипожежного призначення.

ВИСНОВКИ

Актуальні проблеми регіону екологічного спрямування та шляхи їх вирішення.

1. Забруднення атмосферного повітря викидами забруднюючих речовин від промислових підприємств та автотранспорту.

На стан атмосферного повітря населених пунктів області значною мірою впливають викиди від роботи двигунів пересувних джерел забруднення, які домінують над викидами від стаціонарних джерел.

Для транспортних засобів використовують пальне з різних видів нафтопродуктів і мастил, легкі фракції яких у складі відпрацьованих газів дизельних та бензинових двигунів внутрішнього згоряння забруднюють практично всі об'єкти довкілля.

Згідно зі статистичними даними за минулі роки найбільш шкідливого впливу від транспортних засобів та виробничої техніки зазнає атмосфера обласного центру – м. Миколаєва.

З метою зменшення викидів в атмосферу в місті задіяно електротранспорт для здійснення громадських перевезень. Довжина тролейбусних ліній 59 км, трамвайних - 73 км.

Використання водного транспорту також є одним з шляхів вирішення проблеми забруднення атмосферного повітря у м. Миколаєві та є стратегічною ціллю розвитку інфраструктури міста. Але для кардинального вирішення проблеми загазованості міста, необхідне будівництво нового мостового переходу (на автомобільному шляху Ростов-на-Дону-Одеса) через р. Південний Буг та об’їзної дороги. Це дозволить:

значно зменшити викиди забруднюючих речовин в атмосферу;

вивести з міста потік транзитного транспорту (особливо це стосується вантажівок);

розвантажити діючі мости через річки Південний Буг і Інгул;

зменшити пошкодження міських доріг, які розбиваються завантаженим транспортом.

Фінансування такого масштабного будівництва не можливе лише за рахунок місцевого бюджету, вимагає державної фінансової підтримки та інвестицій.

2. Незадовільний технічний стан каналізаційних очисних споруд.

Однією із головних причин такого становища є те, що очисні споруди та каналізаційні мережі, які у більшості побудовані 30-40 років тому, є морально та фізично застарілими, частина з них знаходиться в аварійному стані. Через неефективне очищення каналізаційних стоків м. Миколаєва, протягом останніх років МКП «Миколаївводоканал» є головним забруднювачем водних ресурсів області, обсяг скиду забруднених стічних вод якого становить більше 90 % від загальної кількості скинутих забруднених стоків по області.

З метою зменшення обсягів скиду забруднених стоків у водні об’єкти області та забезпечення техногенно-екологічної безпеки і сталого функціонування водопровідно-каналізаційного господарства, в межах реалізації спільного з Європейським інвестиційним банком інвестиційного проєкту «Розвиток системи водопостачання та водовідведення в місті Миколаїв» (загальна вартість робіт згідно проєкту становить 31,08 млн євро, в т.ч. кредит ЄІБ – 15,54 млн євро), протягом 2017-2019 років на каналізаційних очисних спорудах м. Миколаїв здійснено реконструкцію будівлі решіток механічної очистки, піскоуловлювачів, приймальної камери очисних споруд каналізації та масштабну реконструкцію самопливних колекторів м. Миколаїв.

З метою зменшення навантаження на навколишнє природне середовище МКП «Миколаївводоканал» ведеться робота щодо реалізації інвестиційного проєкту «Розвиток системи водопостачання та водовідведення в м. Миколаїв», який реалізується згідно із Законом України «Про ратифікацію Фінансової угоди між Україною та Європейським інвестиційним банком» («Розвиток системи водопостачання та водовідведення в місті Миколаїв») від 20.06.2012 № 4987-VI. Сума кредитних коштів Європейського Інвестиційного Банку (ЄІБ) становить 15,54 млн. євро. Сума грантових коштів фонду Е5Р становить 5,1 млн. євро.

З початку реалізації проекту станом на 01.01.2023 обсяг фінансування проєкту становить 212910,64 тис. грн.

2. Забруднення вод малих річок області.

На території Миколаївської області налічується 279 малих річок, стан яких, під дією господарської діяльності, характеризується як нестабільний.

Більшість малих річок в області, у зв’язку з тим, що замулені та заболочені, потребують проведення робіт з розчистки русел. Особливо це стосується водних об’єктів таких, як р. Кодима, р.Синюха та р. Висунь, що використовуються для питних та господарсько-побутових потреб населення.

Додатково проблему забруднення малих річок ускладнює проведення розпаювання земель до урізу води та їх сільськогосподарського використання без урахування обмежень діяльності на території водоохоронних зон та прибережних захисних смуг водних об’єктів.

Все перелічене у комплексі негативно впливає на екологічний стан водних ресурсів Миколаївської області.

На регіональному рівні в межах реалізації Комплексної програми охорони довкілля Миколаївської області на 2018 - 2020 роки та Комплексної програми охорони довкілля Миколаївської області на 2021-2027 роки, виконано захід щодо збереження малих річок, а саме річки Сосик, розташованої на території Миколаївського району Миколаївської області: розчищено русло річки на відстані 1,5 км від мулу та очерету, сформовано берегові схили, проведено благоустрій берегової зони, висаджено траву та дерева.

Робота щодо розроблення Програми розвитку водного господарства Миколаївської області на 2022 – 2025 роки, в межах якої передбачається проведення комплексу заходів, спрямованих на розчищення русел малих річок та підтримання сприятливого гідрологічного режиму і їх санітарного стану, триває.

3. Забруднення вод р. Інгулець високомінералізованими шахтними водами Кривбасу.

Річка Інгулець, яка має важливе значення у системі водокористування південно – східних регіонів України протягом 32 рокі потерпає від скиду надлишкові шахтні води гірничорудних підприємств Кривбасу.

Цей скид, як виняток, з метою запобігання аварійній ситуації через переповнення шахтними водами ставка - накопичувача у балці Свистунова Дніпропетровської області порушує біологічну і гідрохімічну рівновагу екосистемі р. Інгулець, внаслідок чого водойма практично повністю втратила свою здатність до самоочищення.

Щорічно на підставі регламенту скиду до водойми відводиться близько 11 млн $м^3$ високомінералізованих шахтних вод (концентрація сульфатів та хлоридів перевищує встановлені нормативи у десятки разів).

Підвищення мінералізації інгулецьких вод спричиняє погіршення водогосподарської ситуації у Баштанському районі Миколаївської області та впливає на якість зрошення сільськогосподарських угідь двох областей країни - Миколаївської та Херсонської, для яких р. Інгулець є джерелом зрошення.

На початку 2023 року проблема забруднення р. Інгулець для Миколаївської області набула особливого значення. Внаслідок аварійної ситуації на питному водозаборі м. Миколаєва (р. Дніпро Херсонська область) води річки Інгулець стали єдиним альтернативним джерелом водопостачання обласного центру Миколаївської області, де мешкає близько 470 тис. населення.

З метою прийняття збалансованого рішення щодо існування господарської діяльності, яка пов’язана з використання вод р. Інгулець та збереження природної екосистеми водойми, розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20.12.2021 № 1802-р затверджено План управління шахтними водами Кривбасу (далі - План).

За цим Планом, до впровадження альтернативної системи управління шахтними водами, передбачено здійснення заходу щодо екологічного оздоровлення р. Інгулець шляхом промивання русла дніпровською водою протягом зрошувального періоду. Регламент проведення заходу розробляється та затверджується Держводагентством спільно з Мінагрополітики та Національною аграрною академією, відповідно до пункту 21 Плану.

2022 року регламент екологічного оздоровлення р. Інгулець був затверджений 17.03.2022, але захід не виконано через військову агресію російської федерації.

Внаслідок технічних ускладнень з подачею дніпровської води традиційною схемою Карачунівське водосховище – канал Дніпро – Інгулець, господарське використання вод р. Інгулець на зрошувальний сезон 2023 року можливе тільки за умов реалізації проєкту «Антиріка», який передбачає подачу дніпровської води руслом р. Інгулець (протитоком).

Станом на 06.06.2023 на реалізацію цього проєкту з резервного фонду державного бюджету виділено 120 млн грн.

Наразі Урядом вирішується питання перегляду термінів виконання заходів встановлених Планом управління шахтними водами Кривбасу.

4. Забруднення підземних водоносних горизонтів.

Для Миколаївської області, де водопостачання більшості сільських населених пунктів та райцентрів здійснюється за рахунок водозабору з підземних водоносних горизонтів, проблема захисту та раціонального використання підземних вод є актуальною.

26% від загального обсягу прогнозних ресурсів підземних вод в області (349,87 тис.м3/добу) складає обсяг підземних вод з мінералізацією більше 1,5 г/дм3 (91,73 тис.м3/добу) – води не питної якості.

Крім обмеженості запасів обсягів підземних питних вод, проблема ускладняється:

нерівномірністю розповсюдження питних підземних горизонтів на території області. Основна частина експлуатаційних запасів підземних вод належить до басейну р. Південний Буг, де знаходяться 9 ділянок родовищ підземних вод (Вознесенський та Первомайський райони), що становить 82% від загальної кількості ділянок родовищ підземних вод, які експлуатуються на території області;

збільшенням випадків буріння підземних водозаборів, особливо під час воєнного стану, без розроблення відповідної проєктної документації та дотримання будівельних норм щодо захисту підземних водоносних горизонтів від забруднення;

відсутністю централізованої каналізаційної мережі з відповідною системою очищення каналізаційних стоків. Каналізаційними очисними спорудами в області забезпечені лише обласний та районні центри де мешкає біля 710 тис. населення - 65% від загальної кількості населення області. За відсутності очисних споруд каналізаційні стоки накопичуються у індивідуальних вигрібних ямах та полях фільтрації, що спричиняє забруднення підземних водоносних горизонтів каналізаційними стоками.

Вирішення проблеми забруднення підземних водоносних горизонтів не можливе без такої складової, як моніторинг за станом підземних вод та облік їх використання.

Через відсутність фінансування, протягом 2021-2023 років роботи за об’єктами «Моніторинг підземних вод у Миколаївській та Херсонських областях» та «Ведення ДВК, державного обліку використання підземних вод, моніторингу ресурсів та запасів підземних вод та території Одеської, Миколаївської та Херсонської областей» не проводяться.

Відсутність державного моніторингу за якістю та використанням підземних вод на території Миколаївської області, яка відноситься до маловодних регіонів України, ускладнює проблему збереження та вчасного реагування на загрозу забруднення експлуатаційних підземних водоносних горизонтів, загострює проблеми забезпечення населення та критичної інфраструктури якісним питним водопостачанням.

За таких умов, виділення державного фінансування на проведення геологічних робіт з моніторингу за станом підземних водоносних горизонтів області є вкрай необхідним заходом для оцінки та планування природоохоронної діяльності у відповідності до критеріїв сталого розвитку.

5. Поширення екзогенних геологічних процесів.

В Миколаївській області мають розвиток 1152 зсуви, загальною площею

66,3 км^2, що складає 0,27 % ураженості області. На забудованих територіях зафіксовано 51 зсув. У всіх районах області, де спостерігаються зсуви, площа їх не перевищує 1,0 км^2 на район, окрім узбережжя Чорного моря, де розташовані ділянки з найбільшою динамікою розвитку ЕГП та значним техногенним навантаженням.

Абразійно-зсувна активність складає 39 %, що є середньою зсувною активністю для морського узбережжя. Максимальна активізація спостерігається на ділянці узбережжя, що розташована між с. Рибаківка та Бузьким лиманом (колишній Березанський район). Абразійно-зсувна ділянка узбережжя Чорного моря від м. Очаків до с. Морське складається з частин: ділянка поміж Тилігульським і Березанським лиманами протяжністю 16 пог. км, ділянка поміж Березанським лиманом та мисом Очаків протяжністю 7,3 пог. км, ділянка від тилової частини Лагерної коси до західного краю міста Очаків протяжністю 2,8 пог. км, ділянка абразійно-зсувного схилу правого борту Бузького лиману від м. Очаків до с. Кир'яківка протяжністю 111, 5 пог. м.

Основними техногенними чинниками, які обумовлюють розвиток абразії є геолого-геоморфологічні (літологія порід, неотектоніка, сейсміка, морфологія берега і пляжу), гідрометеорологічні (хвильовий, вітровий та рівневий режим моря) умови та господарська діяльність людини.

З метою збереження територій баз відпочинку, розширення пляжів, що існують, підвищення рівня використання рекреаційного потенціалу морського узбережжя та поліпшення стану морської акваторії в межах зони відпочинку Коблеве, планується встановлення захисних гідротехнічних споруд – хвилеломів, головна функція яких полягає в природному накопиченні й утриманні піщаних пляжів, що перешкоджають розмиву корінного берега прибійними хвилями та запобігають процесам хвильової абразії.

Для планованої діяльності щодо будівництва комплексу берегоукріплюючих споруд Коблівської сільської ради управлінням екології та природних ресурсів Миколаївської обласної державної адміністрації здійснено процедуру оцінки впливу на довкілля та надано висновок з оцінки впливу на довкілля від 06.02.2019 № 22/2019 за № справи 20189281818 у Єдиному реєстрі з оцінки впливу на довкілля, що допускає провадження зазначеної планованої діяльності.

До Комплексної програми охорони довкілля Миколаївської області на 2021-2027 роки включено захід «Будівництво комплексу берегоукріплюючих споруд для поліпшення стану морської акваторії та благоустрою узбережжя с. Коблеве». Фінансування зазначеного заходу передбачено за рахунок державного та місцевого бюджетів.

2022 року ситуація щодо впровадження заходів з берегоукріплення ускладнилась через військові дії, внаслідок яких морське узбережжя заміноване.

Повернення до вирішення питання щодо берегоукріплення лінії чорноморського узбережжя в межах області можливе лише після проведення робіт з розмінування.

6. Підтопленням земель та населених пунктів області.

На території Миколаївської області процес підтоплення повільно розвивається. Це пов'язано з розвитком комплексу природних та техногенних

чинників, основним з яких є водогосподарська діяльність (наявність великих за площею систем зрошування).

За гідрогеолого - меліоративним станом на зрошуваних та прилеглих до них землях Миколаївської області стежить Снігурівська гідрогеолого – меліоративна партія, яка виконує спостереження на загальній площі 264,7 тис. га, з них 190,3 тис. га зрошувані та 56,9 тис. га – прилеглі землі.

В області з метою утримання задовільного меліоративного стану земель та захисту від підтоплення населених пунктів збудовані системи горизонтального дренажу на загальній площі 51,654 тис. га, з якої 46,992 тис. га – на зрошенні.

Всього на зрошенні та богарних землях Миколаївської області збудовано 117 автономних дренажних ділянок на загальній площі 51654 га, у тому числі: 49424 га – закритий, та 2230 га – відкритий горизонтальний. Відвід дренажних вод з 23 дренажних ділянок проводиться примусово за допомогою перекачувальних насосних станцій, а з інших дренажних ділянок скидні води відводяться самопливним способом.

В 37 населених пунктах для захисту від підтоплення побудовано колекторні дренажні мережі, а саме за районами: Баштанський (колишній Снігурівський) район – 13; Вознесенський район – 5; Миколаївський район – 13; Баштанський район – 6.

На площі 9720 га дренажні води відводяться примусовою відкачкою побудованими ДНС в кількості 30 од. у тому числі: Баштанський район –17 од.; Миколаївський район – 11 од.; Вознесенський район – 2 од.

7. Залишок на території області непридатних до використання та заборонених до застосування пестицидів та агрохімікатів.

Питання необхідності знешкодження (утилізації) непридатних до використання та забороненими до застосування хімічних засобів захисту рослин (далі – непридатних ХЗЗР) є однією з актуальних екологічних проблем Миколаївської області.

За результатами проведених інвентаризацій у ІІ кварталі 2023 року на території Миколаївської області залишилися непридатні пестициди у кількості 226,87 т.

Одним із шляхів вирішення цього питання є утилізація (знешкодження) непридатних ХЗЗР на спеціалізованих підприємствах, які мають чинні ліцензії Міндовкілля України на здійснення операцій у сфері поводження з небезпечними відходами. На сьогодні в Україні є лише одне ліцензоване підприємство з переробки та утилізації непридатних ХЗЗР – це ТОВ «Эко Нова» (код ЄДРПОУ 38541812).

Заходи з утилізації непридатних ХЗЗР включено до Комплексної програми охорони довкілля Миколаївської області на на 2021-2027 роки. На здійснення заходу заплановано виділення з державного бюджету 6 млн. грн. та обласного бюджету 6 млн. грн.

Станом на 31.12.2022 року кошти з державного та обласного бюджету на здійснення утилізації непридатних пестицидів не виділялися.

Щорічно управлінням екології та природних ресурсів Миколаївської облдержадміністрації направляються запити про виділення коштів з Державного

бюджету на знешкодження непридатних до використання пестицидів. Управлінням направлено до Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України запит про виділення коштів для здійснення природоохоронних заходів за бюджетною програмою «Здійснення природоохоронних заходів, зокрема з покращення стану довкілля» за КПКВК 2701270 на 2021 рік від 01.03.2021 №57501.1-05/03.

У зв'язку із відсутністю державної програми Міндовкілля щодо знешкодження (утилізації) залишків непридатних ХЗЗР на 2023 рік, управлінням у 2023 році запит щодо виділення коштів не готувався.

До моменту передачі непридатних ХЗЗР на знешкодження (утилізацію) райдержадміністрації забезпечують безпечні умови їх зберігання та несуть відповідальність за їх порушення.

8. Низький показник заповідності території області

Державною стратегією регіонального розвитку на період до 2020 року, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 06.08.2014 року № 385 передбачено збільшення площі природно-заповідного фонду Миколаївської області до 2021 – до 218,8 тис.га. Таким чином передбачене збільшення відсотка заповідності Миколаївської області до 8,9%, тобто, майже в три рази у порівнянні із наявним рівнем 3,14%.

Рішеннями Миколаївської обласної ради від 21.12.2021 № 23-26 створено 4 нових об'єкта природно-заповідного фонду місцевого значення, а саме:

ландшафтний заказник «Балка Глибока» у Вознесенському районі загальною площею 126,8713 га;

ландшафтний заказник «Райдолинський степ» у Вознесенському районі загальною площею 296,2188 га;

ландшафтний заказник «Черталківський 2» у Вознесенському районі загальною площею 170,8598 га;

орнітологічний заказник «Веселинівські плавні» у Вознесенському районі загальною площею 261,08 га;

Загальна площа створених об'єктів складає 810,0299 га. Їх створення збільшило відсоток заповідності Миколаївської області до 3,17%, а кількість об'єктів ПЗФ – до 151. Площа природно-заповідного фонду Миколаївської області становить 77874,529 га.

Станом на 01.01.2022 в Миколаївській області наявні 10 розроблених проєктів створення нових об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення.

Питання щодо створення нових територій та об'єктів природно-заповідного фонду будуть виноситися на розгляд сесії Миколаївської обласної ради.

Низький відсоток заповідності Миколаївської області понижує середній відсоток заповідності всієї країни, впливаючи на важливий для євроінтеграції показник.

9. Відсутність установлених меж об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення – національних природних парків «Білобережжя Святослава» та «Бузький Гард»

Межі НПП «Білобережжя Святослава» не встановлено через відсутність фінансування від міндовкілля. З метою вирішення проблеми необхідно прискорити питання щодо встановлення меж національних природних парків «Білобережжя Святослава» шляхом звернення до Міндовкілля щодо виділення необхідних для розроблення проєктів коштів.

Указом Президента України від 30 квітня 2009 року N 279/2009 «Про створення національного природного парку «Бузький Гард» встановлено загальну площу земель НПП у 6138,13 гектара, в тому числі 2650,85 гектара земель, що вилучаються в установленому порядку та надаються парку у постійне користування, і 3487,28 гектара земель, що включаються до його складу без вилучення у власників земельних ділянок та землекористувачів.

Протягом 2011-2013 років за рахунок коштів державного бюджету розроблено проєкт землеустрою НПП «Бузький Гард», який погоджено з усіма власниками і користувачами суміжних земельних ділянок, а також земельних ділянок, які включаються до території природно-заповідного фонду без їх вилучення, за виключенням НАЕК «Енергоатом», від якої було отримано відмову.

На даний час проєкт землеустрою щодо організації і встановлення меж НПП «Бузький Гард», на виконання п.3.1 Протоколу наради з питань будівництва Ташлицької ГАЕС від 26.08.2015, розділено на два окремих проєкти землеустрою та подано на погодження до ВП «Южно-Української АЕС». Проєкт землеустрою на земельні ділянки загальною площею 2624,41 га та на проєкт землеустрою на земельні ділянки загальною площею 26,44 га., що погоджено Мінприроди (лист від 11.09.2015№5/1-9/11215-15).

У лютому 2021 року національним природним парком «Бузький Гард» отримано негативний висновок землевпорядної експертизи на проєкт встановлення меж та відведення земель в постійне користування.

Перелік основних скорочень

ЕЗПВ - експлуатаційні запаси підземних вод;
ПРПВ - прогнозні ресурси підземних вод;
ГПВ - господарсько-питне водопостачання
ВТВ - виробниче-технічне використання
ВДЗБ - водозабір
ВГ - водоносний горизонт
ДРПВ - ділянка родовища підземних вод
ПВ - підземні води
ЕГП - екзогенні геологічні процеси